

שבוע פרשת ויגש

(16 – 22 December 12)

ג' – ט' טבת ה'תשנ"ג

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל-שמניחים תפילין ומתפללים בהם (משיחת י"א שבט תשכ"ח).

היום, על לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִיעוּ אֶל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטַּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלַקֵּשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְגָךָ וְתִירֶשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבִהְמֹתֶיךָ, וְאִכְלָתָ וְשִׂבְעָתָ. הֲשִׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטַּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרַתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לְתֵת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵיהֶם בְּגִדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרֵאיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהִייתֶם קְדָשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מִקַּבֵּל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְּפִלָּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחְרִית כּוֹלָל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שִׁמְחָתְחֵק לִימֵי הַחֹדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ.
אֵךְ צִדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזִירָתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. פְּרוּך אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנו אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר פֹּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: וּבְרַכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה | פְּנֵי אֱלֹהֶיךָ וַיַּחַנְךָ: וַיֵּשֶׂא יְהוָה | פְּנֵי אֱלֹהֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם: וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

פְּרוּך אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִילִין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש פְּרוּך אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִילִין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתָו לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַתְּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מַאֲדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי־תיבות "לה"י)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובב' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדלים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לַיְלָב בְּסוֹד יִשְׂרָאֵל וְעַדְהָ: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים
 לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָה־רַר פָּעִלוּ וְצִדְקָתוֹ עִמְדַת לְעַד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
 יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכַּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת
 גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֵמֶת וּמִשְׁפָּט נְאֻמָּנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֵמֶת
 וַיִּשֶׁר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רֵאשִׁית חֲכָמָה | יֵרָאֵת
 יְהוָה שִׁכְל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהַלְתּוּ עִמְדַת לְעַד:

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־יֵאֵשׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמִצּוֹתָיו חֲפִיץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאָרְץ יְהוָה זֶרְעוֹ דוֹר
 יִשְׂרָאֵל יִבְרַךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עִמְדַת לְעַד: ד זָרַח בְּחִשְׁךְ אֹר לַיִשְׂרָאֵל חֲנוּן
 וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמְלוֹה יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו בִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזָכַר
 עוֹלָם יְהוָה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יֵרָא נִכּוֹן לָבוֹ בְּטַח בִּיהוָה: ח סָמוּךְ לָבוֹ לֹא יֵרָא
 עַד אֲשֶׁר־יֵרָאֵה בְּצַרְיוֹ: ט פּוֹר | נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צִדְקָתוֹ עִמְדַת לְעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד:
 י רָשַׁע יֵרָאֵה | וְכַעַם שִׁנּוּ יַחֲרֵק וְנִמְסָ תְאוֹת רְשָׁעִים תֹּאבֵד:

אגרות קודש

ב"ה, ט' טבת, ה'תשי"א

שלום וברכה!

קבלתי מכתביו מא' ומב' חנוכה, אשר בו שואל תקנה ותשובה על אשמיו וחטאיו.

והנה תנאי ראשון בתקנה ותשובה הוא חרטה גמורה על העבר וקבלה טובה על להבא שלא ישוב
 לכסלה עוד. ומכאן ולהבא הנה יקבע לו בתור תקנה ותשובה שיעורים באמירת אותיות התורה תהלים
 וזוהר. כמובן כל זה הוא נוסף על השיעורים הרגילים שכל אחד ואחד מישראל צריך לקחתם עליו בלי נדר.

כן ישתדל בזהירות באמירת אמן יהא שמ"י רבא, קדושה וברכו, והעיקר להשפיע על ילדי ישראל
 לקרבם לאהבת השם יתברך, לאהבת תורתו הקדושה ולאהבת ישראל שכל אחד ואחד מהם הוא בן להשם
 אלקינו.

ובטח יודיעני מה שעושה בכל זה.

כן יודיעני אם לומד בהישיבה.

בברכה לתשובה כראוי ולהצלחה בלימודים,

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיא, קיב.....ג
- (ג) מאמר ד"ה ויגש אליו יהודה גוי
שבת פרשת ויגש, היתש"ו ה
- (ד) משיחות שבת פרשת ויגש,
ט' טבת, היתש"נ..... יג
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת ויגש
(בלה"ק) כרך י כא
- (ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי
יצחק שניאורסאהן זצ"ל כד
- (ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה
ז"ל שניאורסאהן חוברת יט, תרגום מאידיש.....כה
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויגש כו
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ויגש כז
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויגש מג
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת ויגש מד
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויגש נד
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם נו
- שיעורי רמב"ם** – מהדורת חזק:
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויגש נט
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויגש עז
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויגש..... פו
- (יז) נביאים וכתובים
מלכים א פרק ז, תהלים פרק סח פט
- (יח) משניות – מסכת גיטין
ביאור קהתי צא
- (יט) עין יעקב מסכת יומא..... צט
- (כ) מסכת שבת עם ביאורים
מדף עד דף פ ק
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן קכח
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קכט
- (כג) תורה אור
אדמו"ר הזקן קל
- (כד) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קלג
- (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" קלא
- (כו) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קלב
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהר"ש"ב קלג
- (כח) ספר המאמרים קונטרסים
אדמו"ר מוהר"ש"צ קלד
- (כט) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהר"ש"צ קלג
- (ל) דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן
אדמו"ר מוהר"ש"צ קלד
- (לא) אגרות קודש
אדמו"ר מוהר"ש"צ קלה
- (לב) חומש לקריאה בציבור קלו
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת ויגש קמב
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש קמג

38 (יסוד) נמצאת במקומה, ובחינת התפילה (מלכות) ניגשת אליה וסמיכת
 39 גאולה לתפלה הוא להיפך שתפלה היא במקומה, וגאולה
 40 נסמכת (נגשת) ומתקרבת לתפלה. ויתירה מזו, לא זו בלבד
 41 שהגישה וההתקרבות של יהודה ליוסף היא בסדר הפוך מסמיכת והגשת
 42 גאולה לתפילה אלא דכהגשת
 43 יהודה ליוסף מדגש
 44 שיוסף היה נעלה יותר
 45 מיהודה שלכן הצרף
 46 יהודה לגשת אליו, כפי
 47 שמוכן גם מפשוטו של מקרא
 48 שיוסף היה המשנה למלך
 49 ויהודה ניגש אליו לבקש ממנו
 50 בקשה ובסמיכת גאולה
 51 לתפלה העקר הוא⁶
 52 התפלה בחינת המלכות,
 53 והגאולה היא זו שבאה כהוספה
 54 לעיקר שהיא התפילה.

55 (ב) ונקדת הבאור בזה
 56 בהדרושים, מאמרי החסידות
 57 הנזכרים על-פי המבאר
 58 ב'תורה אור' ספר מאמרי
 59 אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה
 60 והמועדים על ספרים בראשית
 61 ושמות דבור-המתחיל
 62 והנה אנחנו מאלמים
 63 אלמים⁷, שהנצוצות של
 64 הקדושה שנמצאים בתוך ענייני
 65 העולם שנתבררו על-ידי
 66 השבטים על ידי שהם באו
 67 במגע עם אותם דברים
 68 והשתמשו בהם לעבודת ה' וכך
 69 הניצוצות עלו לקדושה הצרכו
 70 להתברר ברור שני על-
 71 ידי יוסף, פי הברור
 72 שעל-ידי השבטים הוא ברור בדרך מלמטה למעלה (ברור
 73 דב''), דברור זה הוא רק בטול הש, ולכן הצרכו להתברר
 74 ברור שני על-ידי יוסף, ברור בדרך מלמטה למטה (ברור

1 בתחילת פרשת השבוע מסופר:
 2 ויגש אליו אל יוסף יהודה גו'¹, ואיתא בזהר² דהגשת
 3 הגישה של יהודה ליוסף במשמעות הרוחנית הפנימית של הדברים הוא
 4 ענין סמיכת גאולה לתפלה כדברי חכמינו ז"ל בגמרא שיש לסמוך
 5 את סיום ברכת "גאל ישראל"
 6 (מברכות קריאת שמע לאחריה)
 7 להתחלת תפילת שמונה-עשרה.
 8 ומבאר על כך בדרושי
 9 מאמרי החסידות של רבותינו
 10 נשיאינו³, אדמו"רי חב"ד,
 11 דגאולה היא בחינת יסוד
 12 ושייכת לספירת היסוד (הספירה)
 13 השישית מעשר הספירות
 14 העליונות) כמו שכתוב
 15 בדברי בועז לרות אם יגאלך
 16 טוב שהיה קרוב משפחה של
 17 רות יגאל (ואם לא יחפץ
 18 לגאלך, וגאלתיך אנכי). וטוב
 19 הוא בחינת יסוד, ותפלה
 20 היא בחינת מלכות. וזוהי
 21 השכיכות הפנימית דגאולה
 22 ותפלה ליוסף ויהודה,
 23 ולכן כשיהודה ניגש ליוסף היה
 24 זה ענין סמיכת גאולה (יוסף)
 25 לתפילה (יהודה) פי יוסף בן
 26 שבע עשרה שנה⁵
 27 בגימטריא טוב הוא
 28 יסוד, כמבואר גם בחסידות
 29 שיוסף מכונה "יוסף הצדיק" כי
 30 הצדיק הוא בחינת יסוד ככתוב
 31 "צדיק יסוד עולם" ויהודה
 32 הוא מלכות שהרי המלכות
 33 ניתנה ליהודה וממנו באו מלכי
 34 בית דוד.
 35 וידוע הדיוק בזה³, השאלה שנשאלת במאמרי חסידות על פי דיוק
 36 בדברים דהגשת יהודה ליוסף עליה מסופר כאן בפסוק "ויגש" הוא
 37 שיוסף היה במקומו ויהודה נגש ליוסף, היינו שבחינת הגאולה

בס"ד. שבת פרשת ויגש ה'תשל"ו*

ויגש אליו יהודה גו'¹, ואיתא בזהר² דהגשת יהודה ליוסף הוא ענין סמיכת גאולה לתפלה. ומבאר בדרושי רבותינו נשיאינו³, דגאולה היא בחינת יסוד כמו שכתוב⁴ אם יגאלך טוב יגאל. וטוב הוא בחינת יסוד, ותפלה היא בחינת מלכות. וזוהי השכיכות דגאולה ותפלה ליוסף ויהודה, פי יוסף בן שבע עשרה שנה⁵ בגימטריא טוב הוא יסוד, ויהודה הוא מלכות. וידוע הדיוק בזה³, דהגשת יהודה ליוסף הוא שיוסף היה במקומו ויהודה נגש ליוסף, וסמיכת גאולה לתפלה הוא שתפלה היא במקומה, וגאולה נסמכת (נגשת) לתפלה. ויתירה מזו, דכהגשת יהודה ליוסף מדגש שיוסף היה נעלה יותר מיהודה שלכן הצרף יהודה לגשת אליו, ובסמיכת גאולה לתפלה העקר הוא התפלה.

(ב) ונקדת הבאור בזה בהדרושים, על-פי המבאר ב'תורה אור' דבור-המתחיל והנה אנחנו מאלמים אלמים⁷, שהנצוצות שנתבררו על-ידי השבטים הצרכו להתברר ברור שני על-ידי יוסף, פי הברור שעל-ידי השבטים הוא ברור בדרך מלמטה למעלה ולכן הצרכו להתברר ברור שני על-ידי יוסף, ברור בדרך מלמטה למטה (ברור דב''), דברור זה הוא רק בטול הש, ולכן הצרכו להתברר ברור שני על-ידי יוסף, ברור בדרך מלמטה למטה (ברור

(* יצא לאור בקונטרס ה' טבת - תשנ"ו, "לקראת יום ג' פ' ויגש יום הבהיר ה' טבת (היום בו "דידן נצח" באופן גלוי לעיני כל העמים (בבית המשפט הפדרלי) בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאינו שבספריית ליובאוויטש). . יום א' פ' ויגש, שנת ה'תשנ"ו".
 (1) ריש פרשתנו (ויגש). (2) ח"א ריש פרשתנו (רה, ב). (3) ד"ה ענין הגשת יהודה ליוסף תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' יג ואילך). ד"ה ויגש תרס"ו (המשך תרס"ו ע' קיט ואילך) ותרס"ח (שם ע' תפז ואילך). תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ס"ע תשצד ואילך). ועוד.
 (4) רות ג, יג. (5) וישב לו, ב. וראה אוה"ת ויחי שנג, ב. (6) וכמובן גם מזה דזה שצריך לסמוך גאולה לתפלה הוא בכדי שהתפלה תקבל - ראה ירושלמי ברכות פ"א ה"א (הובא בפרש"י לברכות ד, ב ד"ה זה הסומך). שו"עא דה"ז אור"ח ה' תפלה סקי"א ס"ב. (7) וישב כח, א"ב - הובא בד"ה ויגש תרס"ח (המשך תרס"ו ע' תפח). וראה גם ד"ה ויגש עת"ר (סה"מ עת"ר ע' קיא).

ביאור בדרך אפשר

1 דְמ"ה), וְעַל-יְדֵי-זֶה הֵם (הַנִּיצוּצוֹת) נִכְלָלִים בְּאֲלֻקוֹת. כלומר:
 2 שם הוי' יכול להיות נכתב בצורות שונות של מילוי וכאשר הוא במילוי ה'
 3 היינו יו"ד, ה"ה, ו"ו, ה"ה הרי הוא עולה בגימטריא 52 ונקרא שם ב"ן ואילו
 4 כאשר שם הוי' נכתב במילוי אל"ף היינו יו"ד, ה"א, ו"א, ה"א, הרי הוא עולה
 5 בגימטריא 45 ונקרא שם מ"ה.
 6 ומבואר בחסידות ששם מ"ה הוא 1
 7 המברר והמפריד את הטוב מן 2
 8 הרע והמעלה את הטוב מתוך 3
 9 שם ב"ן (והבירור הוא על ידי 4
 10 שם מ"ה בגלל שהוא עניין 5
 11 הביטול, כמו שכתוב "ונחנו 6
 12 מה", לשון ביטול). ועל פי 7
 13 הקבלה שם מ"ה הוא עניין 8
 14 הזכר, משפיע, ושם ב"ן הוא 9
 15 עניין הנקבה, מקבל. והנה, בדרך 10
 16 כלל סדר ההשפעה הוא שהזכר 11
 17 משפיע אל הנקבה בדרך המשכה 12
 18 מלמעלה למטה, והוא עניינו של 13
 19 שם מ"ה, אך יש גם ההתקרבות 20
 21 לקדושה ואלוקות על ידי שם 21
 22 ב"ן, היינו בדרך של התעלות 22
 23 המקבל (הנקבה) אל המשפיע. 23
 24 ומבואר בחסידות שגם בבירור 24
 25 בדרך העלאה מלמטה למעלה, 25
 26 סוף עיקר הפעולה היא על 26
 27 ידי שם מ"ה וזאת במיוחד ב"בירור שני". ועניינו שגם לאחר הבירור וההעלאה
 28 של שם ב"ן בבירור הראשון, יש המשכה נוספת מלמעלה והארה של שם מ"ה
 29 בשם ב"ן, היינו שלאחר ההעלאה מלמטה שהיא הבירור הראשון, יש המשכה
 30 מלמעלה שהיא הבירור השני, כמבואר ב'תורה אור' פרשת וישב (במאמר
 31 הנזכר כאן דיבור המתחיל והנה אנחנו מאלמים אלומים): "אע"פ שנתבררו
 32 הניצוצות... אי אפשר להם להתייחד ממש באלוקותו ית' עד שיומשך עליהם
 33 גילוי שם מ"ה דאצילות ועל ידי זה יתבררו בירור שני והוא העיקר... כי
 34 הבירור הראשון היה רק שיהי' בהם בחינת ביטול היש וזהו רחוק עדיין
 35 מאלוקות... אלא על ידי שנמשך בהם... הארת שם מ"ה לברנס או נכללו
 36 בביטול אמיתי באלוקות. וכמשל באדם שמברר ביוריים על ידי שאוכל ושותה
 37 ואחר כך מתפלל באהבה ויראה על ידי כוח זה שאכל ושתה שנמצא נכללו
 38 החיות של המאכלים והמשקים... בחינת האהבה רבה שלו ועם כל זה הוא
 39 עדיין רחוק... אלא כשעל ידיו... אהבה ויראה שלו נמשכו לו דחילו ורחימו
 40 [יראה ואהבה] מלמעלה מאת ה'... אז יוכלו באהבה ויראה זו שנמשכים
 41 מלמעלה מבחינת אלוקות ממש ועל דרך זה הוא בירור שני".

ביאור בדרך אפשר

42 מ"ה, הוא על-ידי העֲלָאת 'מִין נוֹקְבִין' דָּשֵׁם ב"ן היינו
 43 התעוררות מלמטה, מבחינת המקבל המכונה נקבה. וְזֶהוּ מֵה שְׁכָתוּב⁹
 44 לגבי היחס של השבטים אל יוסף וְתִשְׁתַּחֲוֶינָה לְאֱלֹמֵתִי, הֲעֲלָאת
 45 'מִין נוֹקְבִין' התעוררות מצד למטה, מצד המקבל דְהַשְׁבָּטִים בְּבַחֲנֵינָת
 46 בִּיטוּל (הַשְׁתַּחֲוָּא),
 47 שְׁעַל-יְדֵי-זֶה עוֹרְרוּ
 48 הַמְשָׁכַת שֵׁם מ"ה לְהִיּוֹת
 49 בְּרִיר שְׁנֵי כַּמְבוּאָר לְעִיל
 50 שְׁעִיקָר פְּעוּלַת הַבִּירוּר הִיא עַל
 51 יְדֵי הַהָאָרָה מִלְּמַעְלָה (שֵׁם מ"ה)
 52 אֵלָּא שֶׁבִּירוּר שְׁנֵי הַדְּבָרִים נִגְרָם
 53 עַל יְדֵי הַתְּעוֹרְרוֹת וְהַעֲלָאָה
 54 מִלְּמַטָּה (שֵׁם ב"ן).
 55 וְהִנֵּה יְדוּעַ, שְׁבֻכְדִי
 56 לְעוֹרֵר הֲעֲלָאת 'מִין
 57 נוֹקְבִין' דְּב"ן, זֶה גּוֹפֵא
 58 עֲצֻמוּ וְלֹא רַק הַפְּעוּלָה שְׂבָאָה
 59 לְאַחַר מִכֵּן הוּא עַל-יְדֵי
 60 הַמְשָׁכָה וְהַתְּגוּלוֹת מִלְּמַעְלָה
 61 לְמַטָּה מִשֵּׁם מ"ה. וְזֶהוּ
 62 מֵה שְׁכָתוּב בְּדָהָר הַנּוֹכַח
 63 לְעִיל דְּהַגְשַׁת יְהוּדָה
 64 לְיוֹסֵף הוּא עֲנִין סְמִיכַת
 65 גְּאוּלָּה לְתַפְלָה, דְּהַגְשַׁת
 66 יְהוּדָה לְיוֹסֵף הוּא
 67 הֲעֲלָאת 'מִין נוֹקְבִין' דְּהַשְׁבָּטִים [יְהוּדָה הוּא עִיקָר
 68 הַשְׁבָּטִים]¹⁰ לְיוֹסֵף, היינו שיהודה (התפילה) הוא הניגש ליוסף
 69 (הגאולה) כי התוכן הפנימי של העניין הוא התעוררות של התחתון-המקבל,
 70 השבטים, אל העליון-המשפיע כדי לְעוֹרֵר הַמְשָׁכַת וְהַתְּגוּלוֹת 'מִין
 71 דּוֹכְרִין' מִשֵּׁם מ"ה הַשְּׁפָעָה מִלְּמַעְלָה שְׁוִיָּהָה הַבִּירוּר שְׁנֵי
 72 מְלַמְעָלָה לְמַטָּה כַּאֲמוּר שֶׁבִּירוּר שְׁנֵי פְּעוּלַת הַעֲלִיּוֹן נִיכְרַת עוֹד יוֹתֵר
 73 מֵאֲשֶׁר בִּירוּר הַרְּאִשׁוֹן שִׁיכוֹל לְהִיּוֹת גַּם בְּדֶרֶךְ הַעֲלָאָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה.
 74 וְזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹¹ עַל הַפְּסוּק וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה,
 75 אֵין וַיִּגַּשׁ אֵלָּא לְשָׁלוֹם, פִּי מַעְלַת הַבִּירוּר שְׁבֻכְדִי מְלַמְעָלָה
 76 לְמַטָּה (הַבִּירוּר דְּיוֹסֵף) הִיא שְׁהוּא בְּדֶרֶךְ שְׁלוֹם¹² וְכַפִּי שֶׁנִּבְּאָר
 77 בֶּאֱרוּכָה בִּמְאֻמִּים דִּיבּוּר הַמִּתְחִיל "פְּדָה בְּשָׁלוֹם" וְדִיבּוּר הַמִּתְחִיל "לְהַבִּין
 78 עֲנִיין נְרוֹת תּוֹכְחָה" תִּשְׁכ"ו (נִדְפְּסוּ עִם בִּיאוּר בְּדֶרֶךְ אֲפִשֵׁר ב"דְּבַר מִלְּכוּת"
 79 לְשַׁבַּת פְּרַשְׁת וַיִּשְׁלַח וַיִּשְׁכַּח פְּרַשְׁת וַיִּשְׁב שָׁנָה זו) שִׁישְׁנו "בִּירוּר" בְּדֶרֶךְ מִלְּחָמָה
 80 עִם הַצַּד שְׁכַנְגָד, וַיִּשְׁנו בִּירוּר בְּדֶרֶךְ מִנוּחָה וְשָׁלוֹם שְׁבוּ הַצַּד שְׁכַנְגָד מִתְּבַטֵּל
 81 וּמְפַסֵּיק לְהַתְּנַגֵּד.
 82 וְכִדְּוַע¹³ הַחֲלוּקָה הַכְּבֹל בֵּין הַבִּירוּר הַפְּרָדָה שֶׁל הַטוֹב מִתּוֹךְ הַרַע

ה'תש"ד (סה"מ ה'תש"ד ס"ע 96). (8 כח, ג. 9) וישב לו, ז. 10) ראה אסת"ר פתיחתא י: יהודה ראש לשבטים. ב"ר פצ"ב, ה. 11) יל"ש ריש פרשתנו. 12) ד"ה זה עת"ר (סה"מ שם ע' קיב). ה'תש"ד (סה"מ שם ע' 97). ועוד. 13) ראה בארוכה המשך פדה בשלום תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קסב ואילך) ותש"ד (פי"ט ואילך) – סה"מ ה'תש"ד ע' 106 ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 והעלאתו לקדושה דְתַפְלָהּ הַבִּירוֹר שֶׁעַל יְדֵי עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה שֶׁעִיקְרָה
2 העלאה מלמטה למעלה לְהַבְרִיר דְתוֹרָה שֶׁעִיקְרוֹ הַמְשַׁכָּה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה,
3 שְׁהַבְרִיר דְתַפְלָה שֶׁהוּא מְלַמֵּטָה לְמַעְלָה ע"י עֲבוֹדַת הָאֵדָם הוּא
4 בְּדֶרֶךְ מְלַחְמָה, (כמובא בתרגום על הפסוק "בחרבי ובקשתי" – בצלותי
5 ובבעותי") וְהַבְרִיר דְתוֹרָה
6 שֶׁהוּא מְלַמֵּעְלָה לְמַטָּה 1
7 הוּא בְּדֶרֶךְ מְנוּחָה 2
8 וְשָׁלוֹם. וּבַתּוֹרָה גּוֹפֵא, 3
9 בתורה עצמה הַחֲלוּק הַהִבְדֵּל
10 בֵּין הַבְּרִיר שֶׁל עֵינֵי הָעוֹלָם
11 שְׁעַל-יְדֵי גְלִיָּא דְתוֹרָה 5
12 הַגְּלִיָּא דְתוֹרָה, הוּא חֵלֶק הַפְּשֻׁט 6
13 וְהַהֲלָכָה שֶׁהוּא בִירוֹר בְּדוּךְ 7
14 מִלְחָמָה כִּי עוֹסְקִים בְּדַבְרִים 8
15 גִּשְׁמִיִּים שֶׁמְעֲלִימִים וּמְסַתִּירִים 9
16 עַל אֲלוּקוֹת לְהַבְרִיר שְׁעַל-
17 יְדֵי לִימּוֹד פְּנִימִיּוֹת 10
18 הַתּוֹרָה, 14 שְׁבַע עוֹסְקִים בַּחֲלֶק 11
19 הַנִּסְתָּר שֶׁבַתּוֹרָה, וּמִלְכַתְחִילָה 12
20 הַעִיסוּק הוּא בְּעֵינֵי אֲלוּקוֹת 13
21 נְעֻלִים וְלֹא בְּעֵינֵי גִשְׁמִיִּים 14
22 נְחוּתִים].
23 וְהַנְּתִיבַת כַּח' לַתַּחֲתוֹן עַל
24 הַעֲלָאת הַמִּין נִיבְרִין'
25 דְמַלְכוּת הַתְּעוֹרוֹת שֶׁל
26 הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא הַסְּפִירָה הַכִּי
27 תַחֲתוֹנָה לְעֻלּוֹת לְיַעֲזִיר 19
28 אֲנַפִּין', שֶׁשֶׁת הַמִּידוֹת שֶׁמַּעַל 20
29 לְסְפִירַת הַמַּלְכוּת (חֶסֶד, גְּבוּרָה,
30 תְּפָאֶרֶת, נְצַח, הוֹד, יִסוּד,
31 הַנְּקָרָאוֹת 'זַעֲרֵי אֲנַפִּין' - 'פְּנִים זַעֲרוֹת' כִּי יַחֲסֵל לְמוֹחִין, חֲכָמָה בֵּינָה וְדַעַת, יֵשׁ
32 בְּהֵם הָאֵרָה מוֹעֲטָה) הַגְּשֵׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף, הַתְּקַרְבוֹת הַמַּלְכוּת לְיִסּוּד
33 (וְשָׂאֵר הַמִּידוֹת) הֵנָּה הַנְּתִיבַת כּוֹחַ הַתְּעֻלּוֹת הוּוּ הוּא עַל-יְדֵי הַמְשַׁכָּה
34 מְיַעֲזִיר אֲנַפִּין' לְמַלְכוּת, סְמִיכַת גְּאוּלָּה כַּחֲנִינַת יוֹסֵף לְתַפְלָה 15
35 בַּחֲנִינַת יְהוּדָה, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל שֶׁגַם בִּירוֹר בְּדֶרֶךְ הַעֲלָאָה מִלְּמַטָּה הוּא בְּעַצֵּם
36 מְכוּחָה שֶׁל הַהֲמַשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה.
37 וְהַלְשׁוֹן סְמִיכַת גְּאוּלָּה לְתַפְלָה שְׁמוּרָה (כַּנ"ל) שְׁתַּפְלָה הִיא
38 הָעִיקְרָה, וְהַגְּאוּלָּה מִתְקַרְבַּת אֵלֶיהָ וְזֹאת בְּנִיגוּד לְמָה שֶׁהִיא בַּהֲגַשַׁת יְהוּדָה
39 לְיוֹסֵף שְׂיוֹסֵף (גְּאוּלָּה) הִיא בְּדַרְגָּה גְּבוּוּהָ וְיְהוּדָה (תְּפִילָּה) נִזְקַק לְגַשַׁת אֵלָיו
40 הוּא 16 כִּי אֲמַנָּם גַּם כַּאֲשֶׁר הַבִּירוֹר הוּא בְּדֶרֶךְ הַעֲלָאָה מִלְּמַטָּה, הַכּוֹחַ

41 לְפַעּוֹלַת הַבִּירוֹר בֹּא מִלְּמַעְלָה אֲבָל מִצַּד שְׁנֵי עִיקְרֵי הַכּוֹנֵנָה הַעֲלִינָה בְּבִרְיַת
42 הָעוֹלָם וְיִרִידַת הַחַיּוֹת הָאֲלוּקִית לְהוֹוֹת עוֹלָמוֹת וְנִבְרָאִים תַּחֲתוֹנִים שֶׁהִיא הַכּוֹנֵנָה
43 דְדִירָה בְּתַחֲתוֹנִים כְּדַבְּרֵי הַמְדַרְשׁ (שֶׁהוּבָאוּ וְנִתְבָּאֵרוּ בַּהֲרַחֲבָה בְּתוֹרַת
44 הַחֲסִידוֹת) שֶׁהַכּוֹנֵנָה הַעֲלִינָה בְּבִרְיָהּ הִיא ש"נִתְאֻוָּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהוֹיֵת
45 לוֹ דִירָה בְּתַחֲתוֹנִים", הֵינּוּ
46 שְׂדוּקָא הָעוֹלָם הַזֶּה הַתַּחֲתוֹן
47 (אֲשֶׁר כִּלְשׁוֹן רַבְנּוּ הוֹקֵן בְּתַנַּי
48 פֶּרֶק לוֹ הוּא הָעוֹלָם "הַגְּשְׁמִי
49 וְהַחֲמוּרִי מִמֶּשׁ, וְהוּא הַתַּחֲתוֹן
50 בְּמַדְרָגָה שְׁאִין תַּחֲתוֹן לְמַטָּה
51 מִמֶּנּוּ") יְהִיָּה 'דִירָה' לָהּ, מְקוּם
52 רְאוּיָה לְהַשְׂרָאָה הַשְּׁכִינָה הוּא
53 בְּבִירוֹר שְׁבְדֶרֶךְ מְלַמֵּטָה
54 לְמַעְלָה, בְּרִיר דְב"ן עַל יְדֵי
55 הַתְּעוֹרוֹת מִצַּד הַתַּחֲתוֹן,
56 הַמְקַבֵּל. דְהַבְּרִיר שֶׁל הָעוֹלָם
57 הַזֶּה הַגְּשְׁמִי בְּדֶרֶךְ מְלַמֵּעְלָה
58 לְמַטָּה, בְּרִיר דְמ"ה, עַל
59 יְדֵי הָאֵרָה מִלְּמַעְלָה בֵּינּוּן
60 שְׁהַבְּרִיר הוּא מִצַּד הַגְּלוּי
61 אֹר (וְלֹא מִצַּד הַתַּחֲתוֹן
62 גּוֹפֵא מְבַלֵּי שִׁיחוּל שִׁינֵי מְהוּתִי
63 בְּתַחֲתוֹן עֲצוּמוֹ), אֵין זֶה שִׁינָה
64 כַּל-כָּף לְהַתַּחֲתוֹן עֲצוּמוֹ,
65 וְלִמְרוֹת הַהָאֵרָה וְהַבִּירוֹר הַתַּחֲתוֹן
66 עֲצוּמוֹ לֹא הוֹפֵךְ לְהוֹיֵת כִּלֵּי רְאוּיָה
67 לְהַשְׂרָאָה הַשְּׁכִינָה וְהַכּוֹנֵנָה
68 דְדִירָה בְּתַחֲתוֹנִים נְשָׁלְמַת
69 וּמְתַבְּצַעַת בְּפוּעַל דְּקָאָה עַל
70 יְדֵי הַבְּרִיר בְּדֶרֶךְ מְלַמֵּטָה
71 לְמַעְלָה, שְׁתַּחֲתוֹן עֲצוּמוֹ מִשְׁתַּנָּה וּמְתַעַלָּה וְהוּא עֲצוּמוֹ נְעַשֵׂה כְּלֵי
72 לְאֲלֻקוֹת 17.
73 וְלִכְּן לְעֵתִיד לְבָא יְהִיָּה יְהוּדָה לְמַעְלָה מִיּוֹסֵף, כְּשׁוֹנָה מִהַמְצַב
74 הַמְתוֹאֵר בְּפִרְשָׁה שְׁבוּ יוֹסֵף הוּא הַמְשַׁנָּה לְמֶלֶךְ וְיְהוּדָה נִיגַשׁ אֵלָיו וּמִתַּחֲנֵן לְפָנָיו
75 כְּמוֹ שְׁכַתּוּב בְּהַפְּטָרָה דְּפִרְשַׁת וַיִּגַּשׁ 18 וְעַבְדֵי דָּוִד שֶׁהוּא מְשַׁבֵּט
76 יְהוּדָה מְלָךְ עֲלֵיהֶם גו' עַל כֹּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כּוֹלֵל הַשְּׁבַטִים שֶׁהֵם מְבַנִּי
77 יוֹסֵף וְדָוִד עַבְדֵי נְשִׂיאָה לְעוֹלָם 19 בְּמַלְכוּת נְצַחִית.
78 ג) וְצִרְיָה לְהַבִּיר, הָרִי זֶה שְׁהַבְּרִיר דְב"ן בְּדֶרֶךְ הַעֲלָאָה מִלְּמַטָּה
79 לְמַעְלָה הוּא לְמַעְלָה מִמֶּ"ה מְהַבִּירוֹר בְּדֶרֶךְ הָאֵרָה וְהַמְשַׁכָּה מִלְּמַעְלָה
80 לְמַטָּה יְהִיָּה לְעֵתִיד-לְבָא, כִּי רַק אִז אֲכַן תּוֹשֵׁלֵם הַכּוֹנֵנָה שֶׁל 'דִירָה

14) ראה בארוכה ד"ה פדה בשלום (הא') ה'תשמ"א ס"ג ואילך (לעיל ס"ע ע"ו ואילך). וש"נ. 15) ראה בכ"ז המשך תרס"ו ע' תקלד.
וראה עד"זסד"ה ויגש תרס"ו (שם ס"ע קכו ואילך). תרע"ה (המשך תער"ב שם ע' תתב). 16) ראה סד"ה ויגש תרס"ו (המשך תרס"ו
ע' קכו). המשך הנ"ל ע' תקלד. 17) ראה המשך תרס"ו ע' שטט. המשך תער"ב ח"ג ע' א'ש ואילך. 18) יחזקאל לז, כד-כה.
19) המשך תרס"ו ע' תקלד. וראה עד"ז שם ע' קכו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בתחתונים" בשלמות וְעֵכָשָׁיו בזמן הגלות מ"ה הוא לְמַעַלָּה מִבִּיָּן.
2 ופעולת הבירור מלמעלה למטה נעלית יותר מפעולת ההעלאה מלמטה למעלה
3 וְעֵנִין סְמִיכַת גְּאוּלָּה לְתַפְלָה היינו שהתפילה עומדת במקומה והגאולה
4 ניגשת ומתקרבת אליה הוא שְׁעֵכָשָׁיו בזמן הגלות תַּפְלָה היא
5 לְמַעַלָּה מִגְּאוּלָּה ואיך שני
6 הדברים מתיישבים יחד? 1
7 וְגַם צְרִיף לְהִבִּין, דְּמַמָּה 2
8 שְׁפָתוֹב בִּזְהֵר שְׁהַגְשָׁת 3
9 יְהוּדָה לְיוֹסֵף הוא עֵנִין 4
10 סְמִיכַת גְּאוּלָּה (יוסף, יסוד) 5
11 לְתַפְלָה (יהודה, מלכות), 6
12 מְשֻׁמֵּעַ, שְׁגָם בְּהַגְשָׁת 7
13 יְהוּדָה לְיוֹסֵף בדרך העלאה 8
14 מלמטה למעלה נִיפְרָת 9
15 הַמַּעַלָּה דְּמַלְכוּת לְגַבִּי 10
16 יְזַעִיר אֲנַפְיָן' ואיך הדברים 11
17 מתיישבים עם האמור לעיל שגם 12
18 כאשר הבירור הוא בדרך 13
19 העלאה, פעולת הבירור היא 14
20 בכוח ההארה מלמעלה כי מ"ה, 15
21 המידות דו"א, נעלה יותר מִבִּיָּן, 16
22 בחינת המלכות, ונשאלת 17
23 השאלה, ממה נפשך: איזה מהם 18
24 יותר נעלה? 19
25 (ד) וְהִנֵּה מְבַאֵר 20
26 בְּהִדְרוּשִׁים²⁰, מאמרי 21
27 החסידות הנזכרים דְּשָׁנֵי 22
28 עֵנִינִים אֵלָה הַהִמְשָׁכָה 23
29 דְּמ"ה מלמעלה למטה 24
30 וְהַבְּרוּר דְּבִיָּן מלמטה 25
31 למעלה הוא עַל-דֶּרֶךְ 26
32 תַּלְמוּד וּמַעֲשֵׂה שגם בזה 27
33 מצינו דיון בגמרא איזה מהם גדול ונעלה ביחס לשני, כפי שהולך ומבאר.
34 וְהַעֲנִין הוא²¹, דְּטַעַם הַדְּעוּת²² החלוקות בגמרא אִם תַּלְמוּד
35 לימוד התורה גְּדוּל אוּ מַעֲשֵׂה קיום המצוות גְּדוּל, הוא, כִּי בְּכָל
36 אֶחָד מֵהֶם לֹשׁ מַעַלָּה שאין בשני, והדיון הוא איזו מעלה עדיפה יותר.
37 דְּמַעַלְתַּת הַתַּלְמוּד הוא בְּעֵנִין הַגְּלוּיִם, מבחינת ההארה והגילוי
38 האלוקי יש מעלה ויתרון בלימוד התורה שהיא התגלות חכמתו ורצונו של
39 הקדוש-ברוך-הוא וּמַעַלְתַּת הַמַּעֲשֵׂה הוא שְׁעַל-יְדֵי קיום המצוות
40 דְּיוֹקָא הוא הַמְשַׁכַּת הַעֲצָמוֹת דווקא על ידי קיום המצוות במעשה
41 בפועל יש המשכה והתגלות מעצמותו של הקדוש-ברוך-הוא שלא באה לידי

20 (המשך תרס"ו ע' תקלד. 21) בכל הבא לקמן (בענין תלמוד ומעשה) ראה המשך תרס"ו ע' תקכח ואילך. 22) קידושין מ. ב. 23) וע"ד השרש דמלכות, שהוא נעלם, והגילוי שלו הוא ע"י ז"א (המשך תרס"ו שם). 24) משלי ו, כג. 25) סנהדרין כו, ב. וראה תו"א יתרו סז, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 דב"ן, והיתרון שבכל אחד מהם לעומת השני דְּהַמְשַׁכֵּת הַעֲצָמוֹת היא
 2 עַל-יְדֵי הַבְּרוּר דְּב"ן, ההעלאה שעל ידי קיום המצוות וְכַנְ"ל
 3 שְׁבַבְרוּר דְּב"ן דִּקְא נְשַׁלְמַת הַפְּנִינָה דְּדִירָה בְּתַחְתּוֹנִים, בגלל
 4 שהדבר פועל שינוי בתחתון עצמו אֶלָּא שְׁבַבְדֵי לְבָא לְזָה, הוא
 5 עַל-יְדֵי הַהִמְשָׁכָה דְּמ"ה
 6 שהיא הנתנית כוח לפעולת
 7 התחתון. וְדַעְנֵן תְּלַמּוּד
 8 שְׁמַבִּיא לִידֵי מַעֲשֵׂה
 9 שאמנם יש במעשה יתרוונת אבל
 10 הם נובעים מכוח התלמוד.
 11 וְצָרִיךְ לְהַבִּין, דְּעַל-פִּי-
 12 זָה, לפי המבואר לעיל לגבי
 13 הדמיון בין היחס של תפילה
 14 וגאולה ליחס של תלמוד ומעשה
 15 דְּדִיּוֹק הַנַּ"ל השאלה הנוכרת
 16 לעיל [דַּעְנֵן סְמִיכַת
 17 גְּאוּלָּה לְתַפְלָה הוא שְׁגָם
 18 עֲכָשְׂו תַפְלָה היא
 19 לְמַעְלָה מִגְּאוּלָּה, כי הגאולה
 20 היא העיקר והתפילה נסמכת לה,
 21 וזאת בניגוד למבואר לעיל שלפי
 22 פנימיות הדברים רק לעתיד לבוא
 23 יהיה מצב שבו הברור בדרך
 24 העלאה (תפילה) יהיה נעלה
 25 מהברור בדרך המשכה (גאולה)
 26 הוא עוד יותר, היינו
 27 שהשאלה מתחזקת דַּעְנֵן
 28 תְּלַמּוּד וּמַעֲשֵׂה, עֲכָשְׂו
 29 הוא תְּלַמּוּד הנמשך מלמעלה
 30 גְּדוּל, וְרַק לְעֵתִיד-לְבָא
 31 יִהְיֶה מַעֲשֵׂה עֲבוּדַת
 32 התחתונים גְּדוּל²⁶, וְדַעְנֵן
 33 גְּאוּלָּה וְתַפְלָה גַם עֲכָשְׂו
 34 תַפְלָה שהיא העלאה היא
 35 לְמַעְלָה מִגְּאוּלָּה שהיא
 36 המשכה.
 37 (ה) וַיֵּשׁ לּוֹמֵר הַבְּאוּר בְּזָה, שְׁהַטְעַם עַל זָה שְׁעַכְשְׂו תְּלַמּוּד
 38 גְּדוּל הוא בעצם לא סתירה למצב שיהיה לעתיד לבוא, "מעשה גדול" לפי
 39 שכל הסיבה לכך שבזמן הזה "תלמוד גדול" היא כיוון שְׁתַּלְמּוּד מְבִיא
 40 לִידֵי מַעֲשֵׂה, דְּמִזָּה מוֹכַח שְׁהַמַּעֲשֵׂה הוא העיקר²⁷, וכל זה
 41 הוא מְסוּבָּב תּוֹצֵאָה מִזָּה שְׁלַעֲתִיד-לְבָא יִהְיֶה מַעֲשֵׂה גְּדוּל.

26) אוה"ת ריש פרשתנו. ובכ"מ. — ראה בהנסמן בד"ה ביום השמיני גו' ה'תשמ"ו הערה 23 (לעיל ע' קצה). (27) לקו"ת אחרי כו, ד. ד"ה ענין הגשת יהודה ליוסף תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' יט). ד"ה ויגש תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קכד ואילך). ובכ"מ. (28) כ"מ קצת בהמשך תרס"ו ע' תקלד.

ויגש אליו יהודה גו'

ביאור בדרך אפשר

1 למעלה מיהודה, מִפְּלֶמֶקְמוֹם, בֵּינוֹן שָׁגַם עֲכָשְׁיוּ מְאִיר (קֶצֶת)
 2 מַעֲלַת הַמְּלָכוֹת וְדִהַטְעַם עַל זֶה שֶׁתְּלַמּוּד גְּדוֹל עֲכָשְׁיוּ הוּא
 3 לְפִי שֶׁמְבִיא לְיָדֵי מַעֲשָׂה, הֵינּוּ שֶׁאֵמַנְס כַּעַת תְּלַמּוּד גְּדוֹל מִמַּעֲשָׂה אֲבָל
 4 כִּיוּן שֶׁהִסִּיבָה לִכְךָ הַיָּמִים שֶׁהִתְלַמּוּד מְבִיא לְיָדֵי מַעֲשָׂה, הָרִי זֶה מֵחַיִּיב
 5 שֶׁלְפָחוֹת בְּמִידָה מְסוּיֵמֶת יֵשׁ גַּם
 6 הַתְּגָלוֹת שֶׁל מַעֲלַת הַמַּעֲשָׂה, 1
 7 לְכֵן שֶׁיֵּף שֶׁבְּכַמָּה עֲנִינִים, 2
 8 תִּהְיֶה בְּגִלּוֹי הַמַּעֲלָה 3
 9 דְּמַלְכוּת עֲצָמָה²⁹, וְלֹא רַק
 10 כְּפִי שֶׁהִיא קְשׁוּרָה בְּיוֹסֵף (יֹסוּד) 4
 11 הַמַּעֲלָה דִתְפִלָּה לְגַבִּי 5
 12 גְּאוּלָּה. 6
 13 וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לְבָאֵר גַּם 7
 14 מֵה שֶׁתּוֹבַב בְּזִהָר דִּהַגְּשָׁתָה 8
 15 יְהוּדָה לְיוֹסֵף הוּא עֲנִין 9
 16 סְמִיכַת גְּאוּלָּה לְתַפְּלָה, 10
 17 אִף שֶׁהַגְּשָׁתָה יְהוּדָה 10
 18 לְיוֹסֵף מוֹרָה (בְּכָלֵל) עַל 11
 19 הַמַּעֲלָה שֶׁל יוֹסֵף שֶׁהִיא 12
 20 הַמַּעֲלָה דִזְעִיר אֲנַפִּין, 13
 21 וּבְעִיקָר בַּחֲנִינֵי הַיֹּסוּד, וְלֹא עַל 14
 22 מַעֲלַת הַמְּלָכוֹת שֶׁהִיא עֵיקֶר 15
 23 עֲנִינּוֹ שֶׁל יְהוּדָה כִּי אֵמַנְס 16
 24 בְּאוֹפֵן כִּלְלִי הַדְּבַר מִבְּטָא אֵת
 25 מַעֲלָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף יִשָּׁנָם 17
 26 עֲנִינִים פְּרִטִים מְסוּיֵמִים 18
 27 בְּהַגְּשָׁתָה יְהוּדָה לְיוֹסֵף 19
 28 שֶׁבָּהֶם מְדַגְּשָׁתָה מַעֲלַת 20
 29 הַמְּלָכוֹת, עֲנִינּוֹ שֶׁל יְהוּדָה, 21
 30 כְּדִלְקָמָן.

31 (ו) וְיִוָּבֵן זֶה בְּהַקְדָּם הַמְּסוּפֵר בְּתוֹרָה בְּהַמְשָׁךְ פֶּרֶשׁת הַשְּׁבִיעִי פֶּרֶשׁת וַיִּגֶשׁ
 32 מֵה שֶׁהַגְּשָׁתָה יְהוּדָה לְיוֹסֵף וְאֶמְרָתוֹ שֶׁל יְהוּדָה בְּחַבְעִיתוֹ מִיוֹסֵף
 33 לְהַשִּׁיב אֵת בְּנִימִין אֵיף אֶעְלָה אֶל אָבִי גו'³⁰ הִבִּיא לְזֶה שְׁלֹא
 34 יָכוֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק גו' וְהַתּוֹדַע אֶל אָחִיו³¹. דְּלִכְאוּרָה
 35 לְאָחִרֵי שֶׁבָּאוּ אֵלָיו כָּלֵם עִם בְּנִימִין אָחִיו הָיָה צָרִיף יוֹסֵף,
 36 לְהַתּוֹדַע אֲלֵיהֶם תִּיכָף, וְלָמָּה הִטְמִין אֶת הַגְּבִיעַ בְּאִמְתַּחַת
 37 בְּנִימִין³² בְּכַדִּי שֶׁיָּבֹאוּ אֵלָיו עוֹד פְּעַם. וְגַם אֵז כֹּאשֶׁר אַחֵי יוֹסֵף

ביאור בדרך אפשר

38 באו אליו בפעם השנייה לא התודע אליהם מיד, ורק לאחר
 39 שנגש אליו יהודה וטען את טענותיו, אז דוקא התודע אל
 40 אחיו.
 41 ונקדת הבאור בזה³³, לפי פנימיות העניינים, דבנימין הוא צדיק
 42 תחתון שמעלה המקבל
 43 מלמטה למעלה³⁴
 44 ומקשרו במשפיע. כמבואר
 45 בלקוטי תורה לרבנו הזקן פרשת
 46 ראה: "יוסף הצדיק הוא בחינת
 47 המשכה והשפעה מלמעלה
 48 למטה... ויוסף הוא המשביר...
 49 והיינו שכל המשכות וגילוי
 50 אלוקות בבכורים הוא על ידי
 51 נשמת יוסף, ובנימין הצדיק הוא
 52 העלאה ממטה למעלה והיינו
 53 שהתעלות כל הנבונים להיכלל
 54 תחת כנפי השכינה הוא על ידי
 55 נשמת בנימין.. ועל כן שניהם
 56 קרויין צדיקים כי צדיק הוא
 57 בחינת התקשרות משפיע ומקבל
 58 אלא שיוסף הוא צדיק עליון
 59 שמקשר המשפיע למקבל
 60 וממשיך השפע מלמעלה למטה,
 61 ובנימין הוא צדיק תחתון
 62 שמקשר המקבל להמשפיע
 63 ומעלהו ממטה למעלה". ועקר
 64 העלאת 'מין נוקבין'
 65 דהמלכות הוא על-ידי
 66 בנמיין³⁵. מבואר בקבלה
 67 וחסידות שהיחס בין המידות
 68 שבספירות העליונות (בחינת "זעיר אנפין") וספירת המלכות דומה ליחס בין
 69 זכר לנקבה כמובן זה ש"ד"א" הוא המשפיע והמלכות היא המקבל, וההשפעה
 70 מו"א נקראת "מין דכורין" (זכריים) ואילו ההתערורות של המלכות מצידה
 71 לקבל את ההשפעה נקראת "מין נוקבין" (נקביים) ועיקר פעולת ההעלאה היא
 72 על ידי נשמת בנימין הנקרא "צדיק תחתון". ולכן עיקר העלאת 'מין
 73 נוקבין' ההתערורות מלמטה דהשכטים היה כשבאו ליוסף בפעם
 74 השנייה בשביל בנמיין³⁶ כי הוא הפועל את ענין ההעלאה. וזה

(29) ולהעיר מלקמן ח"ד ע' קלו, דיש כמה ענינים (גם עכשיו) שבהם מעלה למעשה על תלמוד. וכמו זה שמבטלין ת"ת מפני מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים (מו"ק ט, סע"א ואילך. רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ה. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג. וראה ד"ה יביאו לבוש מלכות (שבתו"א ושערי אורה) בתחלתו). ועוד. ולהעיר מתו"א ריש פרשתנו, דזה שביהמ"ק הי' מאבנים ועפר (דומם), והצומח (כלונסאות של ארז) הי' טפל להדומם, הוא לפי שבביהמ"ק הי' "מעין עוה"ב" שאז הי' בגילוי מעלת הדומם. עיי"ש בארוכה. והרי זה שבביהמ"ק הי' הצומח טפל להדומם הוא (לא ע"ד גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, כי אם) ע"ד מעשה גדול. (30) פרשתנו מד, לר. (31) שם מה, א ואילך. (32) מקץ מד, ב ואילך. (33) ד"ה ויגש עת"ר (סה"מ עת"ר ס"ע קיא ואילך). (34) לקו"ת ראה כה, סע"ד, הובא בסה"מ עת"ר שם. (35) ראה סד"ה ויגש עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' קסח), דשרש בנימין הוא מיוסף. והוא רוחא דז"א

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁהִטְמִין יוֹסֵף אֶת הַגְּבִיעַ בְּאַמְתַּחַת בְּנֵי־מִין, הוּא, פִּי בְּכַדִּי
2 לְעוֹרֵר הַעֲלָאת 'מִן נוֹקְבִין' דְּהַמְלָכוֹת הוּא עַל-יְדֵי
3 הַהִמְשָׁכָה מ'זְעִיר אַנְפִּין'³⁷ עֵינָיו שֶׁל יוֹסֵף, בַּחֲנִית הַיְסוּד (פְּנ"ל
4 סְעִיף ב.).

5 וַיֵּשׁ לומר, דָּזָה שְׁצוּהָ
6 יוֹסֵף לְהִטְמִין אֶת הַגְּבִיעַ
7 בְּאַמְתַּחַת בְּנֵי־מִין
8 (וּבְנֵי־מִין וְהַשְּׂבָטִים לֹא
9 יָדְעוּ מְזָה), הוּא, פִּי
10 בְּכַדִּי שֶׁהַעֲלָאת 'מִן
11 נוֹקְבִין' דְּהַמְקַבֵּל פְּעוּלָתוֹ
12 שֶׁל בְּנֵי־מִין תְּהִיָּה מִצַּד
13 הַמְקַבֵּל עֲצֻמוֹ וְלֹא רַק תּוֹצֵאָה
14 שֶׁל פְּעוּלַת הַמְשַׁפֵּיעַ, הוּא
15 כְּשֶׁהַהִמְשָׁכָה מֵהַמְשַׁפֵּיעַ
16 שְׁמַעוֹרֶרֶת אֶת הַמְקַבֵּל
17 הִיא בְּהַעֲלֵם³⁸ וְאֵינָה נִיכְרֶת
18 וְנִרְגָּשָׁת. וְזֶה שְׁלֹא־חֲרִי-זָה
19 נִמְצָא הַגְּבִיעַ, וּבִסּוּפוֹ שֶׁל
20 דָּבָר הַתְּכַרֵּר שֶׁהִיא זֶה מְצִידוֹ שֶׁל
21 יוֹסֵף אֵין זֶה סוֹתֵר לִכְן
22 שֶׁהַהִמְשָׁכָה מֵהַמְשַׁפֵּיעַ בֵּאֵה
23 בְּהַעֲלֵם כִּי זֶה שֶׁהַגְּבִיעַ נִמְצָא
24 הוּא, פִּי לְאַחֲרֵי שְׁנַתְעוֹרֵר
25 כְּכֹר אֲצֵלֶם הַעֲלָאת 'מִן
26 נוֹקְבִין', מִלְמֻטָּה, מְצִידִים בְּתוֹר
27 מִקְבֵּל בָּאָה הַהִמְשָׁכָה
28 מֵהַמְשַׁפֵּיעַ בְּגִלּוּי. וְעַל-יְדֵי
29 זֶה נִתְעַלּוֹ עוֹד יוֹתֵר
30 מֵהַעֲלִיָּה שְׁלֵהֶם
31 כְּשֶׁהַגְּבִיעַ הָיָה טְמוּן
32 שֶׁהִיטָה עֲלֵיָּה בְּכוּחוֹ שֶׁל
33 הַמְשַׁפֵּיעַ.
34 וְזֶהוּ שְׁלֹא־חֲרִי שְׁנִמְצָא
35 הַגְּבִיעַ דּוּקָא אָמַר
36 יְהוּדָה³⁹ הָאֱלָקִים מִצָּא אֶת עוֹן עֲבָדֶיךָ, פִּי לְאַחֲרֵי שְׁנַתְעַלָּה
37 לְדַרְגָּא נְעֻלִית יוֹתֵר, כְּתוּצָא מֵהַתְּגִלוֹת כּוּחוֹ וְהַשְּׁפַעְתּוֹ שֶׁל הַמְשַׁפֵּיעַ גַּם
38 עָנַן הָכִי דִק שְׁקוּדִים לִכֵּן לֹא הִיָּה נֹרָא בְּעֵינָיו כַּחַטָּא וְעוּוֹן הָיָה נִחְשָׁב
39 אֲצֵלוֹ כַּת, לְפִי דְרַגְתּוֹ הַנְּעֻלִית, לְעוֹן⁴⁰. וְאֵז אַחַר שַׁעֲלָה בְּדִרְגָּא אַחַר

40 מְצִיאַת הַגְּבִיעַ, בְּגִלְלַת הַתְּגִלוֹת כּוּחוֹ שֶׁל הַמְשַׁפֵּיעַ בְּמִקְבֵּל, וַיִּגְשׁ אֱלִינוּ
41 יְהוּדָה, הַעֲלָאת 'מִן נוֹקְבִין' שְׁלוֹ הַהִתְעוֹרֵרוֹת שֶׁל הַמְקַבֵּל יְהוּדָה
42 [וְדָכַל הַשְּׂבָטִים] לְהִתְקַרֵּב אֶל יוֹסֵף הַמְשַׁפֵּיעַ הָיְתָה בְּשִׁלְמוֹת.
43 ז) וְהִנֵּה כְּשֶׁרָצָה יְהוּדָה לְעוֹרֵר אֶת יוֹסֵף שְׁיִמְשִׁיף וְיִשְׁפִיעַ לוֹ
44 הַמְשָׁכָה 'מִן דּוֹכְרִין',
45 מֵהַמְשַׁפֵּיעַ אֶל הַמְקַבֵּל אָמַר
46 ל⁴¹ יְהוּדָה לְיוֹסֵף יְדָבֵר נָא
47 עֲבָדֶךָ דְּכָר בְּאֲזִנֵּי אֲדֹנָי
48 גוֹ' פִּי כְמוֹף כְּפָרְעָה.
49 וְהַבְּאוּר בְּזָה⁴¹, הֵינְנו בִּיאוּר
50 הַשְּׁיִיכוֹת בֵּין אֲמִירָה זוֹ לְעֵנִין
51 הַמְשָׁכָה וְהַשְּׁפָעָה מֵהַמְשַׁפֵּיעַ אֶל
52 הַמְקַבֵּל דְּלֵהִיּוֹת שְׁמַעוֹרֶרֶת
53 מ'זְעִיר אַנְפִּין' הַמְשַׁפֵּיעַ,
54 בַּחֲנִית זָכֵר, לְמַלְכוּת הַמְקַבֵּל,
55 בַּחֲנִית נּוֹקְבָא, הִיא רִידָה,
56 לִכְן בְּאוּר יְהוּדָה לְיוֹסֵף
57 שְׁאֲדַרְבָּה, עַל-יְדֵי-זָה
58 תְּהִיָּה עֲלֵיָּה ב'זְעִיר
59 אַנְפִּין', עֵינָיו שֶׁל יוֹסֵף,
60 שְׁיִהְיֶה כְמוֹף כְּפָרְעָה
61 שְׁיוֹסֵף יִתְעַלֶּה בְּרִגְוָא לְהִיּוֹת
62 בְּבַחֲנִית פְּרַעָה. דְּיוֹסֵף כְּמוֹ
63 שְׁהוּא מִצַּד עֲצֻמוֹ מֵתַחִיל
64 מְחַכְמָה שְׁהִיא רְאִישִׁית
65 הַגִּלּוּי, הִרְאִישוּנָה מְעַשֵּׂר
66 הַסְפִירוֹת שַׁעֲל יוֹן וּבַמְצַעוֹתָן
67 הַאוּר הַלּוֹקִי יוֹרֵד וּמִתְגַּלֶּה
68 וְעַל-יְדֵי שְׁיִשְׁפִיעַ
69 לְעֲבָדֶיךָ, מְלָכוֹת, הַמְקַבֵּל
70 מֵהַמּוֹחִין וּמֵהַמִּידוֹת יִתְעַלֶּה וְאוֹי
71 יְהִיָּה כְּפָרְעָה', כַּפִּי שֶׁהוּא
72 בְּקוּשָׁה כְּתוּר, בַּחֲנִית כְּתוּר
73 עֲלִיּוֹן שֶׁלְמַעֲלָה מֵהַסְפִירוֹת
74 כְּמוֹבַב בַּחֲסִידוֹת עַל הַפְּסוּק
75 וְנַתַּתָּם חֲמִישִׁית לְפָרְעָה וְאַרְבַּע הִידוֹת יְהִי לָכֵם – "אַרְבַּע הִידוֹת" הֵם
76 הַסְפִירוֹת (שְׁבֹאוֹפֶן כְּלָלִי נַחֲלָקוֹת לְאַרְבַּע – חֲכֵמָה וּבִינָה, ז"א וּמְלָכוֹת)
77 וְהַחֲמִישִׁית הוּא הַכְּתוּר שֶׁלְמַעֲלָה מֵהַסְפִירוֹת וּבְכְתוּר גּוֹפָא כְּתוּר עֲצֻמוֹ –
78 פְּנִימִיּוֹת הַכְּתוּר⁴¹.

שנשאר במלכות, רוחא דשדי בגוה. והעלאת מ"ן דהמקבל הבאה מצד המשפיע, מהרוחא דשדי בגוה, הוא העלאת מ"ן הכי נעלית. עיי"ש בארוכה. (36) משא"כ זה שבאו אליו עם בנימין לא הי' בשביל בנימין (סה"מ עת"ר שם). (37) אוה"ת מקץ שמג, א בשוה"ג. סה"מ עת"ר שם. (38) להעיר מהמשך תרס"ו ע' שצח. (39) מקץ מד, טז. (40) וע"ד מה שאומרים סלח לנו בשמו"ע דוקא – תו"א ואראנה, ד. מג"א צה, ג. הוספות קיא, ד. (41) אוה"ת פרושתנו כרך ה תתקפב, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְזֶהוּ הַקָּשֶׁר דִּהְגַּשְׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף לְסִמְכִית גְּאוּלָּה לְתַפְלָה, דְּפָרְשַׁת וַיִּגַּשׁ שְׁתַּכְנֶנָּה הוּא שְׁלַעְתִּיד-לְבֹא יְהִיָּה יְהוּדָה

2 כִּי בִּהְגַשְׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף מְדַגְשַׁת הַמַּעֲלָה דְּמַלְכוּת הַמַּקְבֵּל לְמַעֲלָה מִיּוֹסֵף, וּמוֹכֵן שְׁבַעֲצַם לֹא מְדוּבָר בְּשֵׁנֵי מַצִּיבֵי סוּתוּרִים וְהַעוֹבְדָה

3 לְגַבִּי יְזַעֵר אֲנַפִּינ', שְׁכַעַת יוֹסֵף הוּא לְמַעֲלָה מִיְהוּדָה

4 הַמִּשְׁפִּיעַ, שְׁעַל-יְדֵי שְׁיַזְעִיר אֲנַפִּינ' מִשְׁפִּיעַ לְמַלְכוּת

5 אֲנַפִּינ' מִשְׁפִּיעַ לְמַלְכוּת מִתּוֹסֵף עִילוּי בְּיַזְעִיר

6 אֲנַפִּינ' הוּא מִתַּעֲלָה לְדִרְגָה יוֹתֵר גְּבוּהָה מִדְּרַגְתוֹ לִפְנֵי

7 הַשְּׁפַעָה וְנִמְצָא שְׁבַעֲצַם הַמַּקְבֵּל פּוֹעֵל עִילוּי בְּמִשְׁפִּיעַ. וְעַל-

8 דֶּרֶךְ גְּדוּל תַּלְמוּד שְׁמִכִּיא לְיְדֵי מַעֲשָׂה, דְּעַל-יְדֵי-זֶה

9 שֶׁהַתְּלָמוּד מְכִיא וּמִשְׁפִּיעַ נַעֲשֶׂה הַגְּדֻלָּה מַעֲלָה וְיִתְרוֹן

10 בְּתַלְמוּד. וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן גַּם הַקָּשֶׁר בְּתַלְמוּד. וַיִּגַּשׁ אֱלֹוֵי יְהוּדָה עִם הַהִפְטָרָה דְּפָרְשַׁת וַיִּגַּשׁ שְׁתַּכְנֶנָּה הוּא שְׁלַעְתִּיד-לְבֹא יְהִיָּה יְהוּדָה לְמַעֲלָה מִיּוֹסֵף, כִּי הָעִילוּי שְׁנַעֲשֶׂה בְּיַזְעִיר אֲנַפִּינ' עַל-יְדֵי הַשְּׁפַעָתוֹ לְמַלְכוּת הוּא הַקְּדָמָה לְזֶה שְׁלַעְתִּיד-לְבֹא תַתְּגַלָּה מַעֲלַת הַמַּלְכוּת עַצְמָהּ, וְעַבְדֵי דְּוֹד מְלָךְ עַלֵּיהֶם גו' וְדוּד עַבְדֵי נְשִׂיא לָהֶם לְעוֹלָם, כְּבִיאַת מְשִׁיחַ צְדָקְנוֹ בְּקָרוֹב מְמֹשׁ.

11 וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן גַּם הַקָּשֶׁר דְּוַיִּגַּשׁ אֱלֹוֵי יְהוּדָה עִם הַהִפְטָרָה

המשך ביאור למס' שבת ליום שישי עמ' א

1 מים. וְאֵילֹו בְּתֵר הַנְּבִלָּה - לגבי טיט שכבר גיבלו במים תִּנְיָא

2 בְּבֵרִיתָא, הַמוֹצִיא מִיַּט מְגוּבֵל, שִׁיעוּרוֹ בְּדֵי לְעִשׂוֹת בְּהֵן פִּי בּוֹר -

3 לְסוּתוֹם אֵת הַנֶּבֶק שְׁבַתְנוֹר הַצּוֹרְפִים, שְׁבוּ נוֹתְנִים אֵת הַמְּפוּחַ, כְּדִי

4 שִׁינְסוּ בּו הַמְּפוּחַ בְּדוּחֹק, וְשִׁיעוּר זֶה הוּא קִטְן מִהַשִּׁיעוּר שְׁנִאמְרָא לְגַבִּי

5 טִיט שְׁאִינוּ מְגוּבֵל, וּמִמִּילָא, גַּם לְגַבִּי הַמוֹצִיא עוֹר, יֵשׁ לוֹמֵר שְׁעוֹר

6 מְעוּבַד שִׁיעוּרוֹ קִטְן מְעוֹר שְׁאִינוּ מְעוּבַד, וְלֹא כִרַב נַחֲמָן שֶׁהוּא

7 בִּינִיחָם.

8 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: הָתָם נִמְי פְּדִאֲמָרְן - גַּם שֵׁם יֵשׁ טַעַם לְחַלֵּק כְּמוֹ

9 שְׁאִמְרֵנוּ שֵׁם, לְפִי שְׁאִינוּ אֲדָם מוֹרַח (בְּהֵן) לְגַבֵּל אֵת הַפִּיט בְּשִׁיעוּר

10 הָרְאוּי לְעִשׂוֹת בּו פִּי בּוֹר, שְׁהוּא שִׁיעוּר מוֹעֵט, מִשּׁוּם שְׁמַלְאֲבַת

11 הַגִּיבּוּל יֵשׁ בַּה שִׁירַחָה גְּדוּלָּה, וְאִם צָרִיךְ טִיט כְּדִי לְסוּתוֹם פִּי בּוֹר, מְגַבֵּל

12 יוֹתֵר וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בּו לְדַבְרִים נוֹסְפִים, וְלִכְּן קוֹדֵם גִּיבּוּלוֹ אִינוּ חָשׁוּב

13 בְּשִׁיעוּר מוֹעֵט זֶה, אֲבָל בְּעוֹר, אֲדָם טוֹרַח לְעַבְדוֹ גַּם בְּשִׁיעוּר הָרְאוּי

14 לְתִיֵּק לְקַמִּיעַ, וְלִכְּן אֵף כְּשִׁאִינוּ מְעוּבַד, חָשׁוּב הוּא בְּשִׁיעוּר זֶה.

15 הַגְּמָרָא מְקַשֶּׁה עַל רַב נַחֲמָן: תָּא שְׁמַע רֵאִיָּה לְדַבֵּר, דְּאֲמַר

16 רַבִּי הֵינָא בַר אַמִּי מִשְׁמִיָּה וּ-מִשְׁמוֹ דְּעוּלָא, שְׁלִשָּׁה מִינֵי עוֹרוֹת הֵן

17 הַחֲלוּקִים בְּשִׁמּוּתֵיהֶם וּבְשִׁיעוּרֵיהֶם לְעַנְיָן הוֹצָאָה בְּשַׁבַּת, מַצָּה, וְחִיפָה, וְדִיפְתָרָא.

18 הַגְּמָרָא מְבֹאֲרַת מַה הֵם שְׁלֹשָׁה מִינֵי עוֹרוֹת אֵלּוֹ וְכַמָּה שִׁיעוּרֵם: 'מַצָּה'

19 כְּמִשְׁמַעוּן - כְּמִשְׁמַעוֹת הַמִּילָה מַצָּה, שְׁלֹא נַעֲשֶׂה בּו שׁוּם תִּיקוּן, וְזוֹ

20 עוֹר דְּלֹא מְלִיחָ - שְׁעִדִּין לֹא נִמְלַח, וְדִלָא קְמִיחָ - וְלֹא הִשְׁרוּ אוֹתוֹ

21 בְּקַמַּח וּמִים, וְדִלָא עֲפִינָן וְלֹא הִשְׁרוּ אוֹתוֹ בְּעַפְצִים, שֶׁהֵם דַּבְרִים

22 הַנְּעֻשִׂים בְּעִיבּוּד הָעוֹר, וְדוּמָה לְמַצָּה שְׁלֹא נַעֲשֶׂה בַּה הַחִימוּץ הַנְּעֻשָׂה

23 בְּלַחַם הָרִגִּיל. וְכַמָּה שִׁיעוּרוֹ שֶׁל הָעוֹר הַקְּרוּי מַצָּה לְהַתְחַיֵּיב אִם

24 הוֹצִיאָה בְּשַׁבַּת. תְּנֵי רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יְהוּדָה, שִׁיעוּרוֹ בְּדֵי לְצוּר

25 וְ-לְכַסּוֹתוֹ בּו מְשַׁקְלוֹתָ קְמִנָּה הַעֲשׂוּיָה מְעוּפּוֹרַת. וְכַמָּה גְּדוּלָּה שֶׁל

26 מְשַׁקּוֹלָת זֶה, אֲמַר אַבְי, רִיבְעָא דְּרִיבְעָא דְּפּוּמְבְּרִיתָא - רּוּבַע לִיטְרָא

27 שֶׁל פּוּמְבְּרִיתָא.

28 'חִיפָה' הוּא עוֹר דְּמְלִיחָ - שְׁנִמְלַח כְּבֵר, וְלֹא קְמִיחָ וְלֹא עֲפִינָן - אֲבָל

29 עִדִּין לֹא נִשְׂרָה בְּקַמַּח וּמִים, וְלֹא בְּעַפְצִים. וְכַמָּה שִׁיעוּרוֹ לְהַתְחַיֵּיב

30 אִם הוֹצִיאָה בְּשַׁבַּת, בְּרִתְנָן בְּמִשְׁנַתְנוּ, עוֹר שִׁיעוּרוֹ בְּדֵי לְעִשׂוֹת מִמְנו

31 תִּיֵּק לְקַמִּיעַ, וְלֹא כִרַב נַחֲמָן שֶׁהוּא בִּינִיחָם.

32 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: הֵהוּא בְּקוֹרְטוּבְלָא - מַה שְׁנִאמְרָא שֵׁם שִׁיעוּר הָעוֹר

33 לְעַנְיָן הוֹצָאָה הוּא חֲמִשָּׁה טַפְחִים עַל חֲמִשָּׁה טַפְחִים, מְדוּבָר בְּעוֹר

בס"ד. משיחות ש"פ ויגש, ט' טבת ה'תש"נ

— תרגום מאידית —

33 ב. ויובן בהקדים הביאור בהתוכן ד"ויגש" — ע"פ
34 המבואר בכ"מ¹⁰ בהשייכות דהפרשה להפטורה,
35 כידוע שהפטורות הם "מענינה של פרשה"¹¹:
36 התוכן ד"ויגש" — ההגשה דיהודה ליוסף — הוא
37 לא רק "הגשה" דשני יחידים בפ"ע (יהודה ויוסף)
38 אלא כפי שאמרו חז"ל¹² שעל הגשת יהודה ליוסף
39 כתיב¹³ "כי הנה המלכים נועדו דא יהודה ויוסף בגין
40 דתרווייהו מלכים", והתוכן דההגשה היא —
41 "תקרובתא דעלמא בעלמא לאתאחדא דא בדא למהוי
42 כלא חד . . . ואתאחידו דא בדא"¹⁴.
43 שתוכן הפרשה מתבאר באריכות ובפרטיות
44 בהפטורה¹⁵ [כידוע דהפטורה היא מלשון סיום (כמו
45 "איך¹⁶ מפרטין אחר הפסח אפיקומן")¹⁷ — סיום
46 ושלמות¹⁸ הגילוי¹⁹ דהפרשה] — שתוכנה היא כיצד
47 לעתיד לבוא יהי' האיחוד דמלכות יהודה ומלכות
48 יוסף²⁰: "קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה גו' ולקח
49 עץ אחד וכתוב עליו ליוסף גו' וקרב אותם אחד אל
50 אחד לך עץ אחד והיו לאחדים בידך . . . כה אמר אד'
51 ה' הנה אני לוקח את בני ישראל מביין הגוים אשר
52 הלכו שם וקבצתי אותם מסביב גו' ועשיתי אותם לגוי
53 אחד גו' ומלך אחד יהי' לכולם גו' ודוד עבדי נשיא
54 להם לעולם גו', וידעו הגוים כי אני ה'".
55 עפ"ז מובן ש"ויגש" מורה על ענין הכי כללי
56 בעבודת השם, תכלית המכוון דכל הענינים — האחדות
57 דכל בני" והאחדות דכל העולם כולו, כמו שיהי' בגלוי

1 א. דובר כמ"פ¹ ששמות פרשיות התורה מורים
2 ומבטאים את תוכן הפרשה כולה (זהו הרי השם דכל
3 הפרשה). ובפרט בנדו"ד, ששם הפרשה — "ויגש" —
4 הוא גם התיבה הראשונה ממש דהפרשה², ראש הפרשה,
5 שכולל ו"מנהיג" את כל עניני הפרשה (בדוגמת ראש
6 האדם שכולל ומנהיג את כל אברי הגוף, ועד"ז ראש
7 בזמן (ראש השנה וכיו"ב) שמנהיג את כל הזמן הזה
8 (ימי השנה³)).
9 לפ"ז צריך להבין מהי השייכות בין "ויגש" —
10 להמדובר בהמשך הפרשה: "ולא⁴ יכול יוסף להתאפק
11 גו' ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו", דיבור
12 יוסף עם אחיו, לאח"ז ירדת והתיישבות יעקב ובני
13 ביתו במצרים⁵.
14 דאע"פ שמאורעות אלו הם תוצאה מ"ויגש (אליו
15 יהודה" ודיבור יהודה אל יוסף) — הרי [נוסף לזה
16 ש"ויגש" הוא לכאורה חלק בלבד מההשתלשלות
17 שהביאה את ההמשך (ובזה גופא — "ויגש" הוא סיבה
18 צדדית בלבד להמשך הענינים), ו"ויגש" עצמו הוא
19 תוצאה מהמאורעות שלפנ"ז — הרי] מובן (מתכלית
20 הדיוק בכל עניני תורה, כולל — שמות הפרשיות⁶),
21 שהשייכות ד"ויגש" להמשך הפרשה הוא לא רק בכך
22 שזה הביא למה שמדובר אח"כ, אלא (גם) ש(התיבה)
23 "ויגש" עצמה (שם כל הפרשה) מבטא את תוכן כל
24 הפרשה. ולכאורה אין למאורעות הנ"ל בהמשך
25 הפרשה [יתירה מזו: אפילו תוכן הדיבור דיהודה אל
26 יוסף בתחלת הפרשה] כל שייכות לתוכן ד"ויגש",
27 שמשמעותו: פגישה.

28 ועאכו"כ בסיום הפרשה⁷ שמדובר בה אודות שני
29 הרעב וקניית מצרים לפרעה, ו"רק אדמת הכהנים לא
30 קנה וגו"⁸ — שזהו ענין חדש⁹, שאינו בא לכאורה
31 בהמשך (אפילו לא כתוצאה צדדית) ל"ויגש",
32 ולהמאורעות דיעקב ובניו בהמשך הפרשה.

(10) ראה תו"א פרשתנו (מד, סע"ב ואילך). תו"ח שם (צג, ואילך).
לקו"ש חכ"ה ע' 258 ואילך.
(11) טושו"ע או"ח ר"ס רפד. שו"ע אדה"ז שם וסרפ"ג. טו"א ח
סתכ"ח. רמ"א שם ס"ח.
(12) זח"א פרשתנו רז, א. וראה גם ב"ר ריש פרשתנו (פצ"ג, ב).
(13) תהלים מח, ה.
(14) זהר שם.
(15) ראה תו"ח שם (צג, ד): טעם ענין קריאת ההפטורה זו דקח
לך עץ אחד כו' על פרשה זו דויגש אליו יהודה — לפי שענין אחד
הם וכל ענין הפרשה הזאת דויגש סובב והולך ע"ד הנ"ל ממש שאמר
בהפטורה זו כו'.
(16) משנה פסחים קיט, ב.
(17) ראה אבורהם סדר שחרית של שבת (בשם יש אומרים);
המנהיג שבת סל"ה; רמ"א או"ח סקמ"ד ס"ב — שהפטורה מלשון
סילוק (אלא שם מפרשים — סילוק מתפלת שחרית).
(18) ולהעיר שיש שקראו ההפטורה בשם "אשלמותא", שענינו
ההשלמה של הקריאה בתורה (ראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו,
וש"נ¹).
(19) ראה סה"מ מלוקט ח"א ס"ע קד ואילך.

(1) לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך. ובכ"מ.
(2) לא כמו כו"כ שמות הסדרות, שאינן מלה הראשונה של הסדרה.
כמו פ' נח (שלפנ"ז נאמר אלה תולדות נח), וכיו"ב.
(3) ראה לקו"ת תבוא מא, ג. עטרת ראש בתחלתו. ובכ"מ.
(4) מה, א ואילך.
(5) מו, א ואילך.
(6) ראה לקו"ש שם ע' 59.
(7) מו, יג ואילך.
(8) שם, כב.
(9) ראה פרש"י שם, יג: חוזר לענין ראשון לתחלת שני הרעב.

1 ובשלימות בגאולה העתידה ("תכלית ושלימות בריאת
2 עולם הזה"²¹) – "והיו לאחדים גו' ועבדי דוד גו'
3 ורועה אחד יהי' לכולם גו' וידעו הגוים כי אני ה'
4 (כפי שמתבאר בגלוי בהפטורה – הסיום ושלימות
5 הפרשה).

6 "ויגש" מבטא את ה"כלל גדול בתורה" ד"ואהבת²²
7 לרעך כמוך"²³, "אחד באחד יגשו"²⁴; זהו היסוד –
8 ונתינת כח – להאחדות דכל אחד מבני ישראל
9 בכל העולם "בין הגויים אשר הלכו שם" – שנחלקים
10 למלכות יהודה ומלכות יוסף – "יהודה ולבני ישראל
11 חבריו"²⁵ "יוסף גו' וכל בית ישראל"²⁶, "שבטי ישראל
12 חבריו"²⁶ (עשרת השבטים שמעבר לנהר סמבטיון),
13 ועי"ז – אחדות בכל העולם.

14 ו"ויגש" מציין אחדות שיוצאת בגלוי ובפועל ממש,
15 בגשמיות העולם – התקרבות ("ויגש") במעשה בפועל
16 דיהודה ליוסף [ובלשון ההפטורה²⁷: "וקרב אותם אחד
17 אל אחד גו' ועשיתם לעץ אחד גו' בידיו" – שזהו עיקר
18 ושלימות (במצות) אהבת ואחדות ישראל, ובאחדות
19 כל העולם, בשעה שבא במעשה בפועל, כדלקמן].

20 ג. הביאור בזה, ובהקדים: אדמו"ר הזקן קבע
21 בסידורו²⁸ (קודם "מה טובו") ש"נכון לומר קודם
22 התפלה להניי מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך
23 כמוך".

24 וצריך להבין הטעם שזה צריך להיות דוקא באמירה
25 בפה ("לומר"), ולא מספיקה קבלת המצוה ע"י
26 מחשבה וכוונה²⁹ בלב³⁰ [ואפילו את"ל שע"י אמירה

(20) יחזקאל לו, טו ואילך.

(21) תניא פל"ו (מו, א).

(22) קדושים יט, יח ובתור"כ ופרש"י שם.

(23) ולהעיר ממאחז"ל עה"פ "ויגש אליו יהודה" – "אין ויגש אלא

לשלום" (יל"ש ריש פרשתנו).

ולהעיר גם שהגשת יהודה אל יוסף היתה בכדי להיות ערב במקום
בנימין, ובמס"נ, שזה מורה על אהבת ישראל כו' בפשטות. ובפרט
ע"פ ביאור השייכות לענין כל ישראל ערבים זה לזה (אוה"ת פרשתנו
תתקפב, א ואילך. ד"ה ויגש עטר"ת).

(24) איוב מא, ה. וראה תו"א פרשתנו מד, ב.

(25) יחזקאל שם, טז.

(26) שם, יט.

(27) שם יז; יט.

(28) ומקורו הוא מכתבי האריז"ל – פע"ח שער עולם העשי" פ"א.
שער הכוונות בתחלתו. סידור האריז"ל במקומו. וראה שער הכולל
פ"ג ס"ב. וכ"ה בכמה סידורים ובכ"מ – נסמן במאמרי אדה"ז פרשיות
ח"ב ע' תתקמא ואילך.

(29) ולהעיר שבמג"א ("או"ח רסמ"ו) ושו"ע אדה"ז (שם סי"א)
נאמר רק "ויקבל עליו מ"ע של ואהבת לרעך כמוך קודם התפלה" –
ולא נזכר שאומרים כן, אף שבשו"ע אדה"ז שם (באותו סיניף) מביא
עוד פסוקים שאומרים ("יש לומר פסוק כו' קודם בואו לבהכנס",
ובכניסתו יאמר כו', ויש מי שקבלה בידו לומר כו'), ואילו בקבלת
מ"ע דואהבת נאמר רק "ויקבל עליו כו".

(30) שהרי אין זה חלק מהתפלה (אלא "קודם התפלה") שתפלה

27 יכול לשמוע גם אחר – הרי בשעה שעומדים קודם
28 התפלה, שתפלה היא בין המתפלל והקב"ה, לכל
29 לראש צריך להיות "קשוט עצמך" – שהוא יקבל ע"ע
30 את המצוה ד"ואהבת".

31 ובפרט שהאמירה בדיבור יכולה לבלבל ההתרכזות
32 והכוונה של האדם, כי עליו להתרכז לבטא באותיות
33 בדיבור (ובפרט ש"לומר" משמע, שאחר יכול
34 לשמוע), ולהתחשב בתנאי המקום והזמן.

35 אעפ"כ כותב אדמו"ר הזקן בסידורו ש"נכון לומר
36 כו", ובסידור השהו לכל נפש³¹, שכל יהודי, מגדול
37 שבגדולים עד לקטן שבקטנים, יאמר זאת דוקא בפה!

ד. ויש לומר הביאור בזה:

38 מצד הנשמות דבני"ה"ה מלכתחילה – ותמיד –
39 מאוחדים זה בזה, "כולן מתאימות ואב אחד לכולנה
40 ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם
41 בה' אחד"³², רק ש"הגופים מחולקים"³² – כפי
42 שהנשמה יורדת ומתלבשת בגוף גשמי ישנם חילוקים
43 בין יהודי אחד לחבירו. ובפרט בזמן הגלות כשבני"ה
44 "מפוזר ומפורד בין העמים". [וגם אז ה"ה בעצם וככח
45 (מצד נשמתם) דבר אחד, ויתירה מזו: הרצון האמיתי
46 של יהודי – לקיים את רצון ה' (כפס"ד הרמב"ם³³),
47 כולל המצוה ד"ואהבת לרעך כמוך"; ו"גם בשעת
48 החטא היתה (הנשמה) באמנה אתו ית"³⁴];

49 וזהו (גם) ענינה של המצוה ד"ואהבת לרעך
50 כמוך", שגם כמו שבני"ה מחולקים (מצד הגופים
51 שלהם), יאהב זה את זה "כמוך"³⁵ (ע"י שמגלה מן
52 הכח אל הפועל את האחדות).

53 עפ"ז מובן שהביטוי העיקרי והשלם דאהבת
54 ישראל הוא בשעה שזה (נוסף על רגש בלב וכוונה
55 במחשבה, גם) בדיבור (באור העולם) – עקימת

צ"ל לא בלבו בלבד אלא מחתך הדברים בשפתיו (טשו"ע ואדה"ז
או"ח סק"א ס"ב. וראה שם סס"ב ס"ג בנוגע לק"ש). וראה תניא
שבהערה 37 – ביאור הטעם שתפלה צ"ל בדיבור.

(31) אף שמקור הענין (דאמירת "הריני מקבל כו") הוא בכתיבי
האריז"ל (כנ"ל הערה 28), שחלק חשוב ממנו אינו שוה לכל נפש;
וגם בהנהגות אדה"ז – לא כל הענינים שוים לכל נפש [כמו הנהגתו
בלימוד הזהר בכל שבת שהי' דוקא לבניו וליחידיו סגולה, כמ"ש
אדהאמ"צ בהקדמתו לביאורי הזהר], וכיו"ב; אבל הענינים שהובאו
בסידור שלו – הם שוים לכל נפש.

(32) תניא פרק לב.

(33) הל' גירושין ספ"ב.

(34) תניא ספכ"ד.

(35) והחידוש בדבר מובן משאלת המפרשים (רמב"ן עה"פ) איך
נצטווה האדם במצות "ואהבת לרעך כמוך" – הרי ע"פ תורה "אדם
קרוב אצל עצמו", ו"חייך קודמין", שזהו מפני שהגופים נפרדים (כי
מצד הנשמה "כולן מתאימות כו").

הדורות⁴³, עד כמו שיהי' בשלימות ובגלוי לע"ל,³⁵
 כמבואר בהפטורה – האחדות דמלכות יהודה³⁶
 ומלכות יוסף (וכל השבטים) – "והיו לאחדים גו"³⁷.
 עפ"ז יש לבאר פרש"י בריש פרשתנו:³⁸

בתחלת הפרשה מעתיק רש"י את התיבות "ויגש
 אליו. דבר באזני אדוני", ומפרש: "יכנסו דברי
 באזניך"⁴⁴. ולכאורה דרוש הסברה: א) "יכנסו דברי
 באזניך" הוא לכאורה פירוש רק על התיבות "דבר
 באזני אדוני" – מדוע מעתיק רש"י גם את התיבות
 "ויגש אליו"? (ב) יתירה מזו: לפי דברי רש"י שהכוונה
 בזה "יכנסו דברי באזניך" – אין לזה שייכות עם
 "ויגש אליו" (בתחלת הענין), ואדרבה – מקומו הוא
 בסיום הענין, לאחרי גמר הדיבור שלו: "יכנסו דברי
 באזניך" (שהדברים יפעלו על יוסף) בא לאחרי
 ש"ויגש אליו יהודה" ומדבר אתו, ומסיים הדיבור,
 יוסף מקשיב לשמוע הדיבור, לאחרי כל זה – אפ"ל
 "יכנסו דברי באזניך", שיוסף ישמע את הדברים,⁴⁵
 ויכנסו בו בפנימיות ויפעלו עליו – ע"ד שמצינו בגמר
 הדיבור של משה לבנ"י בשנת הארבעים אמר להם⁴⁵
 "שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם
 היום".

והביאור בזה: אם "ויגש" היה רק הננה לדברי
 יהודה אל יוסף – הי' שייך לומר, שיש בזה שלבים:
 מקודם צריכה להיות ההגשה אליו, לאח"ז הדיבור
 (לאחרי ההכנה וההתבוננות בזה), ועד סופו –
 השמיעה והקשבה, ורק אח"כ – "יכנסו דברי באזניך"
 ויפעלו פעולתם; אבל מכיון שהתכלית דהדיבור עצמו
 ודכל הענין ד"ויגש" (האחדות בין יהודה ויוסף) הוא
 "יכנסו דברי באזניך" (לא ענין בפ"ע, אלא) ענין
 ושלימות בהאחדות ד"ויגש", שההגשה והתקרבות
 היא עד כדי כך, ש"יכנסו דברי באזניך" – חודר
 בשומע מעבר לעבר, בפנימיות (הדברים נכנסים אל
 הלב), עד שזה פועל במעשה והנהגה בפועל שלו, כפי
 שהי' אח"כ בפועל – "ולא יכול יוסף להתאפק גו'
 בהתודע יוסף אל אחיו".

ז. עפ"ז מובן ג"כ השייכות ד"ויגש" לתוכן המשך
 הפרשה (ירידת והתיישבות יעקב ובניו במצרים וכו'):

שפתיו הוי מעשה³⁶ (זוטא), עד במעשה רבה, בפועל
 ממש, ע"י אברי הגוף – אותיות הדיבור שהנפש
 מדברת בה' מוצאות הפה³⁷, עד בעשי' בפועל ע"י
 הידים ("היד המחלקת צדקה"³⁸), או שאר אברי הגוף.

ה. לפ"ז מובן החידוש ד"ויגש" – ההתקרבות
 (גשמית) של יהודי לחבירו – שע"ז מתבטא השלימות
 דאהבת ישראל, שזה יוצא (נוסף למחשבה ודיבור, גם)
 בגלוי לעיני בשר בעשי' בפועל, פעולה גשמית (ויגש)
 בעוה"ז הגשמי. וכידוע גדול המעלה דהתודעות –
 בני" שמתקבצים יחד – "אחד באחד יגשו" – עד שזה
 פועל יותר ממה שמלאך מיכאל יכול לפעול (כפתקא
 אשר משמיא נחיתא, שנמסר ע"י אדמו"ר הזקן³⁹).
 עד"ז מובן גם בנוגע לאחדות ("ויגש") שעושים
 גם בעולם (כפי שיהי' בשלימות לע"ל), דהגם
 שבפנימיותם ובעצם (ובפרט כפי שהוא מצד הקב"ה)
 כל הנבראים קשורים עם ה' אחד, הרי הכוונה, שגם
 כפי שהנבראים נמצאים למטה, ונפרדים זה מזה,
 יאחדו אותם, וגם במצבם הם יורגש שמקורם הוא ה'
 אחד, וימלאו את תכליתם – "לא נבראו אלא
 לכבודו"⁴⁰, לגלות כבוד ה'.

ו. ע"פ הנ"ל יובן גם השייכות ד"ויגש" לכל
 הפרשה: התוכן דכל הפרשה הוא "ויגש", אחדות
 גלויה (עד בגשמיות) במקום ההתחלקות – האחדות
 דבנ"י (כל השבטים) בתחלת הפרשה; והאחדות
 בעולם בהמשך הפרשה (כדלקמן ס"ז).
 והביאור בזה – החל מתוכן הדיבור דיהודה אל
 יוסף: "ויגש" הוא נוסף על ההכנה שיהודה ידבר עם
 יוסף שישחרר את בנימין, הרי בזה ("ויגש") גופא היה
 תוכן הענין של הדיבור אליו⁴¹ – שיפעל האחדות בין
 כל השבטים (ובכללות – האחדות דיהודה ויוסף),
 לאחרי שהיו מחולקים ריבוי זמן (ובפרט מזמן מכירת
 יוסף עד עתה), כפי שנתגלה אח"כ בפועל – "ולא
 יכול יוסף להתאפק גו' ולא עמד איש אתו בהתודע
 יוסף אל אחיו"⁴². וזה נותן כח לאחדות ישראל בכל

(36) סנהדרין סה, א. ב"מ ז, ב. ועוד.

(37) ראה תניא רפ"ח (ושם רפ"ז) הטעם שק"ש ותפלה כו' צ"ל
 דיבור (ולא יצא ע"י הרהור במחשבתו ולבו בלבד), משום שהנשמה
 אינה צריכה תיקון לעצמה במצות רק להמשיך אור לתקן נפש
 החיונית והגוף ע"י אותיות הדיבור שהנפש מדברת בה' מוצאות
 הפה.

(38) ל' אדה"ז בתניא פכ"ג (כח, ב).

(39) אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ג ע' תיג ואילך.

(40) אבות ספ"ו.

(41) אף שיהודה למטה לא ידע מזה בתחלה.

(42) תו"א פרשתנו מד, ב. תו"ח שם צג, ג ואילך. אוה"ת שם שנא,
 ב. וראה תו"ח שם (צד, ד ואילך), שענין זה (דויגש אליו יהודה) הי'
 גם תיקון על מכירת יוסף (מפני קנאת השבטים).

(43) ראה תו"ח שם בסוף הדרוש (צה, ב): ולא יכול יוסף להתאפק
 כו' לפי שאין מסך מבדיל למנוע יחוד וגילוי יוסף כו' בשבטים בכל
 דור ודור דהתורה נצחית הוא בכל דור ובכל זמן כידוע.

(44) קושיא זו היא על הכתובים – שלפי פרש"י ש"דבר באזני
 אדוני" פי' "יכנסו דברי באזניך" – הו"ל הכתוב לומר זה בסיום
 הענין, לאחרי גמר הדיבור של יהודה.

(45) האזינו לב, מו.

29 בארץ מצרים במיטב הארץ גו' ויכלכל יוסף את אביו
 30 ואת אחיו גו', עד (כסיום הפרשה) – "וישב ישראל
 31 בארץ מצרים גו' ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד" – הם
 32 התחילו את הבירור דמצרים, עד "מאד" (בכל מאדך)
 33 לגלות שם אחדותו ית'.

34 שזהו התוכן ד"ויגש" – האחדות דעלמא תתאה עם
 35 עלמא עילאה. ויש לומר שהכח לזה בא מ"ויגש"
 36 יהודה אל יוסף⁵³ (האחדות אצלם – בני"), שלכן ה"ז
 37 הביא את ההמשך – ההתיישבות דבני" במצרים בכדי
 38 לגלות שם אלקות ולפעול את הבירור, וכמ"ש⁵⁷ "ואת
 39 יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה",
 40 "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה", כלומר,
 41 דוקא יהודה פתח הדרך לעשות את מצרים למקום
 42 תורה.

43 וזה הביא ל"ויחיי יעקב בארץ מצרים"⁵⁸ – חיים
 44 אמיתיים, עד ששם חי את מבחר שנותיו⁵⁹, בגלל ששם
 45 – במצרים – הוא (והשבטים⁶⁰) למדו תורה (כתורת
 46 אדה"ז הידועה⁶¹), שזה הביא את יתרון האור מן
 47 החושך ("מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה"⁶²).

48 ח. אבל צריך גם להבין השייכות ד"ויגש" לסיום
 49 הפרשה, שמדובר בה אודות קניית מצרים לפרעה ע"י
 50 יוסף, ו"רק אדמת הכהנים לא קנה כי חוק לכהנים
 51 מאת פרעה וגו'" – דלכאורה מהו השייכות ל"ויגש"?
 52 ואדרבה – זהו בדיוק להיפך מתוכן ד"ויגש": זה
 53 ש"אדמת הכהנים לא קנה" – מראה שה"כהנים"
 54 (כומר⁶³) במצרים, עובדי עבודה זרה ממש [לא רק
 55 מצד מנהג אבותיהם בידיהם, כמו שהוא בזמן הזה⁶⁴]
 56 הי' להם תוקף חזק ושליטה במצרים, עד כדי כך
 57 ש"אדמת הכהנים לא קנה כי חוק לכהנים מאת פרעה"
 58 (עד שהפסוק חוזר על כך פעם נוספת⁶⁵), ויתירה מזו:
 59 אפילו יוסף התחשב בכך!

60 שזה (עבודה זרה) הוא בדיוק להיפך מהתוכן
 61 ד"ויגש" – גילוי אחדותו ית' בעולם. ובפרט

1 "ויגש" – ההגשה והתאחדות דיהודה ויוסף –
 2 פועל ומציינ (גם ועיקר) את האחדות בעולם, עלמא
 3 דפרודא, "תקרובתא דעלמא בעלמא לאתאחדא דא בדא
 4 למהוי כלא חד . . . ואתאחידו דא בדא" (כנ"ל), עלמא
 5 עילאה ועלמא תתאה⁴⁶ – בשעה שנעשית אחדות אצל
 6 בני" (שבשבילם נברא העולם⁴⁷) – נפעלת אחדות בכל
 7 העולם, כמו שיהי' לע"ל, היות ש"והיו לאחדים גו'
 8 ועשיתי אותם לגוי אחד גו' ומלך אחד יהי' לכולם
 9 גו'", יהי' כך גם בכל העולם ש"וידעו הגוים כי אני ה'
 10 גו'" (וכסיום ההפטורה), "והי' ה' למלך על כל הארץ
 11 ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד"⁴⁸, "והיתה לה'
 12 המלוכה"⁴⁹, "אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרוא
 13 כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד"⁵⁰, ומשיח יהי' הנשיא
 14 דכל העולם – "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" (כולל
 15 עולם בפירוש מקום).

16 שזהו התוכן דהמשך פרשת ויגש – ביאת
 17 והתיישבות יעקב ובני ביתו במצרים, שמצרים הי'
 18 המקום הכי ירוד בעולם ("ערות הארץ"⁵¹, מקולקלין
 19 שבאומות⁵²), עד מקום דעבודה זרה, שאמרה "לי
 20 יאורי ואני עשיתיני" (כדלקמן ס"ח), ויעקב ובניו
 21 התיישבו שם בכדי (להתחילו) לפעול הבירור
 22 דמצרים⁵³ (ששם היו ריבוי ניצוצי קדושה⁵⁴), ולגלות
 23 שם אחדותו ית' – ששלימות גילוי האחדות היא דוקא
 24 כשבאה בגילוי גם במקום ההתחלקות (-) למעלה
 25 מלכתחילה הכל אחדות, כנ"ל ס"ה).

26 וכמסופר בפרשה שפרעה מלך מצרים כיבד אותם,
 27 וציוה את יוסף⁵⁵ "ארץ מצרים לפניך היא במיטב הארץ
 28 הושב את אביך ואת אחיך וגו'", "ויתן⁵⁶ להם אחוזה

46 כמבואר בתחלת הענין בזהר שבהערה 12 (רה, ב). וראה
 ב"איהו"ז (לאדהאמ"צ) כה, ד ואילך. ולהצ"צ ע' קמה ואילך. לקו"ש
 חכ"ה ע' 259 ואילך.

47 פרש"י ר"פ בראשית.

48 זכרי' יד, ט.

49 עובדי' א, כא.

50 צפני' ג, ט.

51 מקץ מב, ט. יב.

52 תו"כ ופרש"י אחרי יח, ג.

53 דאף שהחידוש דעבודתו של יוסף (לגבי השבטים) הוא
 הבירור דמצרים, מ"מ לאחרי התינתן כח לזה של יוסף, יש בזה מעלה
 ע"י עבודת יהודה (והשבטים), נשמה דב"ן, שעבודתו הוא בבירור
 התחנות מלמטלמ"ע (ויוסף הוא נשמה דמ"ה, שעיקר עבודת הבירורים
 שלו הוא מלמעלמ"ט) – ראה ד"ה ויגש (והדרושים של אה"ז) תרס"ח
 – ע' תפח ואילך. וראה שם ע' תקלד. וראה גם לקו"ש ח"י ע' 164
 הערה 32.

54 ראה תו"א וראו ד"ה ויאמר גו' ויבלע מטה. תו"א בא סד"ה
 בעצם היום הזה.

55 פרשתנו מז, ו.

56 שם, יא.

57 שם מו, כח ובפרש"י.

58 ר"פ ויחי.

59 ראה בעה"ט ר"פ ויחי.

60 ראה לקו"ש שם ס"ע 163 ואילך.

61 "היום יום" ח"י טבת. וראה מכתב ג' פ' ויחי תש"ז*. לקו"ש

שם ע' 160 ואילך.

62 נדפס באגרות קודש ח"ב ע' קפז ואילך. המו"ל.

63 תהלים קיח, ה.

64 פרש"י עה"פ – פרשתנו מז, כב.

65 חולין יג, ב. תוד"ה אסור – ע"ז ב, א. רמב"ן שם יג, א. רא"ש

ור"ן ריש מס' ע"ז. ועוד. וראה טושו"ע יו"ד סו"ס קמת.

66 פרשתנו שם, כו.

עד בע"ז כביכול ר"ל]: מצד הדרגא דתלמוד (תורה) 34
בלבד – יכול להיות שיחסר בתכלית הביטול, עד 35
שיהי' מקום להרגש דמציאות עד אלקייא, עד לענין 36
ד"לי יאורי ואני עשיתיני" בדקות דקות – אע"פ 37
שיהודי לומד ומבין תורה, ומתאחד עמה, עד שהתורה 38
נקראת על שמו⁷³, ולכן "רב שמחל על כבודו כבודו 39
מחול" כי התורה "דילי" הוא⁷⁴. משא"כ מצד הדרגא 40
דמעשה (מלשון כ"פ) – ה"ה בתכלית הביטול ומסירת 41
נפש, כי אינו מרגיש לגמרי מעלות ועניני עצמו, רק 42
הקבלת עול לקיים את המעשה⁷⁵. 43

וע"י "ויגש אליו יהודה" הוא הכניס את הכח 44
דתכלית הביטול גם ביוסף (תלמוד) ⁷⁶ – שיהי' לימוד 45
התורה לשמה, מתוך מסירת נפש⁷⁷, לא לשם שום דבר 46
(אפילו לא עוה"ב), אלא עבודה מתוך אהבה – 47
"שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה 48
תמיד" (כמבואר ברמב"ם סוף וחותרם ה' תשובה)⁷⁸. 49
ויש לומר שלכן "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף 50
להורות לפניו גשנה": דוקא הביטול דיהודה יש לו את 51
הכח לעשות את מצרים למקום תורה, ולבטל סו"ס גם 52
את הע"ז דמצרים במצרים, לגלות שם אחדותו ית', 53
"וידעו הגויים כי אני ה'" (כמ"ש בהפטורה). 54

ולכן לע"ל יתעלה יהודה, למעלה יותר מיוסף, כי 55
אז יתגלה מעלתו (מעשה גדול)⁷⁹ – כאמור בהפטורה 56
דפ' ויגש: "הנה אני לוקח את עץ יוסף גו' ונתתי עליו 57
את עץ יהודה", "ומלך אחד יהי' לכולם גו' ועבדי 58
דוד⁷⁹ מלך עליהם גו' ודוד עבדי⁷⁹ נשיא להם לעולם". 59

1 שהעבודה זרה דמצרים היתה לא רק באופן ד"קרו לי'
2 אלקא דאלקייא"⁶⁶, אלא כמו שפרעה אמר "לי יאורי
3 ואני עשיתיני"⁶⁷ (שלכן לכל לראש היתה מכת דם –
4 "הלקה את יראתם"⁶⁸).

5 ויובן בהקדים הביאור למה העבודה ד"ויגש"
6 (אחדות) נפעלה דוקא ע"י יהודה:

7 יהודה (מלשון "הפעם אודה את ה'") מורה על
8 העבודה דביטול והודאה, העבודה דמסירת נפש. וזה
9 התבטא בכך ש"ויגש אליו יהודה", שיהודה הי' בטל
10 וטפל ליוסף (ונוזק אליו), נוסף ע"ז שהגשתו היתה
11 מסירות נפש עבור בנימין.

12 וכמבואר בכ"מ⁶⁹, הענין ברוחניות, שיוסף הוא
13 דרגת המשפיע ויהודה דרגת המקבל שצריך לקבל
14 (בזמן הזה) את השפעתו מהמשפיע. ובעבודה⁷⁰: יוסף
15 הוא תלמוד, ויהודה הוא מעשה, ובזמן הזה תלמוד
16 גדול, גדול תלמוד שמביא לידי מעשה⁷¹. ולכן "ויגש
17 אליו יהודה", בהיותו למטה ממנו, בכדי לקבל מיוסף.

18 אבל דוקא ע"י ביטול (יהודה) נפעל שלימות ענין
19 האחדות (ויגש), ביטול הגוף אל הנפש ("להגבי'
20 ולהעלות הנפש על הגוף"³²); ולכן הביטול דיהודה
21 (עובדי ה' בגופם⁷²) ליוסף (עובדי ה' בנשמתם⁷²)
22 הביא את ההתאחדות ("ויגש") ביניהם.

23 והביטול בתכלית נותן גם את הכח לגלות את
24 אחדותו ית' בעולם בשלימות, שכל העולם יהי' בטל
25 לה' אחד, עד שזה נתן את הכח גם לשבור ולבטל
26 העבודה זרה במצרים (היפך האחדות בתכלית),
27 משא"כ ע"י דרגת יוסף מצ"ע (גילוי אלקות מלמעלה
28 למטה), לא שוברים לגמרי, אלא נשאר מקום ש"אדמת
29 הכהנים לא קנה".

30 והביאור בזה – בדרגות יהודה ויוסף דקדושה
31 [כידוע ששרש כל הענינים בעולם, אפילו ע"ז כביכול,
32 הוא בתורה וקדושה, אלא שלאחרי ריבוי, צמצומים
33 ופרסאות, השתלשלות כו' ה"ז נשתלשל למטה מטה,

(66) סוף מנחות.

(67) יחזקאל כט, ג. וראה תניא ספכ"ב. סה"מ תש"ד ע' 91. לקו"ש

חכ"א ע' 40 הערה 33.

(68) פרש"י וראו ז, יז.

(69) דרושי חסידות פרשתנו ד"ה ויגש – בתו"א, תו"ח ואוה"ת.
ובארוכה – ד"ה הנ"ל תרס"ח (המשך תרס"ו ע' תפח ואילך. ע'
תקלד). וראה גם ד"ה הנ"ל תרס"ו. עת"ר. תש"ד. תשל"ו (קונטרס ה'
טבת שנה זו), וש"נ.

(70) ראה אוה"ת ר"פ ויגש. המשך תרס"ו שם ע' תקלד. ד"ה ועבדי

דוד תרצ"ט. ועוד.

(71) קידושין מ, ב.

(72) המשך תרס"ו שם ע' תפח.

(73) ע"ז יט, א.

(74) קידושין לב, סע"א.

(75) ראה המשך תרס"ו ע' תקכט, בביאור מעלת מעשה על תלמוד,
דמעלת התלמוד הוא בענין הגילויים, ומעלת המעשה הוא שע"י קיום
המצוות דוקא הוא המשכת העצמות.

(76) ראה המשך תרס"ו שם שע"י עסק התורה בקבעומ"ש יש בו
גם המעלה של מעשה המצוות (המשכת העצמות).

(77) ולהעיר שע"י שהרב מחל על כבודו (כיון שתורה דילי' הוא)
– הנה נוסף להביטול שבזה עצמו, ה"ה משיב את האבידה (שע"פ

דין חכם שאינו לפי כבודו אינו חייב בזה – ב"מ כט, ב במשנה.
רמב"ם הל' גזילה ואבידה פי"א הי"ג. טושו"ע חו"מ סרס"ג ס"א),

שהשבת אבידה (בעבודה ורחנית) היא ע"י מסירת נפש, כמובן
מביאור בחסידות (לקו"ת פינחס עו, ריש ע"ב. ובכ"מ) במאחז"ל

(חגיגה ד, רע"א) "איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו", שמאבד
בחי" מ"ה (נפש האלקית שלו) שנותנים לו מלמעלה, והתיקון על זה

(השבת אבידה) הוא ע"י מסירת נפש (מסירת מ"ה שבנפשו). ולהעיר
מלקו"ת שם, ששמירת הניצוץ האלקי (בחי" מ"ה) שלא יאבד כו',

נעשה ע"י לימוד התורה.

(78) פרק הנעשירי דהל' תשובה – וי"ל שזה מרמז על שלימות
(עשרה הוא מספר השלם) דעבודת התשובה – לשמה, מתוך ביטול

אמיתי ומסירת נפש.

(79) ומייחס משיח לדוד (אף שמלך המשיח הוא רק מבית דוד) –

36 האור שבא מן חושך הגלות. לכן כתוב בהפטורה
37 בגלוי התכלית והגלות – הענין ד"ויגש" (אחדות)
38 בגאולה העתידה].

39 ועפ"ז יומתק ההמשך ד: פ' ויגש, ההפטורה שלה,
40 פ' ויחי ולאח"ז ספר (ופ') שמות: השלימות דעבודה
41 ד"ויגש" בזמן הגלות – מתגלה ב"הפטורה", (דסיום)
42 הגלות – שנעשה "והיו לאחדים גו' ודוד עבדי נשיא
43 להם לעולם",

44 ובשעה שיהודי יודע שזהו התכלית דעבודתו,
45 נעשה אז מיד בהתחלה "ויחי יעקב בארץ מצרים",
46 ובפרט ברגעים האחרונים של הגלות נעשה אצל כל
47 יהודי (שיעקב קאי על כל יהודי) חיים אמיתיים,
48 באופן שזה חודר בכל מציאותו (גם ה"יעקב" מלשון)
49 עקב שברגל),

50 וזה מביא מיד בהתחלה "ויחי יעקב", חיים נצחיים
51 – (דיעקב אבינו לא מת⁸⁵), בגאולה האמיתית
52 והשלימה. ומסיום ספר הישר⁸⁶, באים לספר שמות,
53 ספר הגאולה⁸⁷, ונעשה "ואלה שמות בני ישראל", "על
54 שם גאולתן נזכרו כאן"⁸⁸, שגאולה זו באה "בשביל .
55 שלא שינו את שמם . . . ראובן ושמעון נחתין ראובן
56 ושמעון סלקין"⁸⁹, כלומר, שאפילו בשמותם
57 (ולבושים), כפי שהם נשמות בגופים למטה ולבושים,
58 לא שינו (כמדובר לעיל החידוש דאחדות דוקא למטה
59 במקום ההתחלקות).

60 י. ובאם הדברים אמורים בכל דורות הגלות –
61 עאכו"כ בדורנו זה, דרא דעקבתא דמשיחא,
62 ה"הפטורה", וסיום הגלות, שכבר "כלו כל הקצין"⁹⁰,
63 ולפי כל הסימנים הגאולה צריכה ומוכרחת כבר לבוא,
64 וכפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו כבר הכריז כו"כ
65 שנים לפניו, שסיימו הכל, צריך רק "לצחצח את
66 הכפתורים"⁹¹, ולהיות "עמדו הכן כולכם"⁹² שגם זאת
67 כבר – במשך השנים בינתיים – פעלו בפועל במעשה,
68 ו"הנה זה עומד אחר כתלינו"⁹³, הנה הנה באה
69 בפשטות הגאולה,

1 ואז יהי' ההתאחדות דשני המעלות – מעלת יהודה
2 ומעלת יוסף (ולא שיוסף יתבטל) – "והיו לאחדים",
3 כי ע"י גילוי מעלת יהודה, מעלת הביטול, שזה נלקח
4 מעצם הנפש – נעשה שלימות האחדות דכל הדרגות⁸⁰.

5 ט. הלימוד מזה בעבודת האדם:
6 העבודה ד"ויגש" במצרים – אחדות ישראל
7 (השבטים), והמשכת אחדות בעולם ע"י עבודת יעקב
8 ובניו במצרים – מבטאים את תכלית כללות העבודה
9 דבני" במשך הדורות (מעשה אבות סימן לבנים⁸¹),
10 במיצרים וגבולים דעולם, ובפרט בגלות, שכל הגליות
11 נקראות ע"ש מצרים (ע"ש שמצירות לישראל⁸²) –
12 שבהמצאם בעלמא דפרודא, ובזמן הגלות, כשבני"
13 "מפוזר ומפורד בין העמים" – עליהם להתאחד
14 ("ויגש"), ולפעול "ויגש" גם בעולם – ע"י בירור
15 העולם, עד התחנות ביותר, ולגלות שם את האל"ף
16 דאלופו של עולם, ה' אחד.

17 ועי"ז שישנו ה"ויגש" – החל מהאחדות בין בני"
18 (ועי"ז – המשכת אחדותו ית' בעולם, להכניס את
19 האל"ף בגלות, "גולה"), ה"ז מבטל סיבת הגלות
20 (שנאת חנם ופירוד הלבבות⁸³), וכשבטלה הסיבה
21 בדרך ממילא בטל המסוכב ובאה הגאולה (גולה יחד
22 עם האל"ף דאלופו של עולם) – "אני לוקח את בני
23 ישראל מבין הגויים אשר הלכו שם וקבצתי אותם
24 מסביב גו' ועשיתי אותם לגוי אחד גו' ומלך אחד יהי'
25 לכולם גו' ודוד עבדי נשיא להם לעולם גו'", וכך נפעל
26 גם בעולם – "וידעו הגוים כי אני ה'", כמ"ש
27 בהפטורה דפ' ויגש – (שמבטא) הגמר ושלימות דתוכן
28 הפרשה.

29]וי"ל הטעם למה הענין (תוכן פ' ויגש – אחדות
30 במקום ההתחלקות) נמצא בגלוי דוקא בהפטורה – כי
31 תקנת ההפטורה באה ע"י חושך הגלות: "פעם⁸⁴ א'
32 גזרו שמד על ישראל שלא יקראו בתורה וקראו
33 בנביאים מענין הפרשה כו' ואח"כ כשבטלה הגזירה
34 וחזרו לקרות בתורה התקינו שיהא א' קורא בנביא
35 כו'"; כלומר, קריאת ההפטורה הוא ביטוי בגלוי דיתרון

(85) תענית ה, ב.

(86) ע"ז כה, א.

(87) רמב"ן ס"פ פקודי. וראה ב"ר פ"ג, ה.

(88) שמו"ר פ"א, ה.

(89) ויק"ר פל"ב, ה. שהש"ר פ"ד, יב (א). ועוד.

(90) סנהדרין צז, ב.

(91) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(92) אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ריש ע' רעט. וש"נ.

(93) "קול קורא" ב"הקריאה והקדושה" סיון תש"א (אגרות קודש

אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה ס"ע שסא ואילך) בסופו.

מפני מעלת הביטול שלו (סד"ה ועבדי דוד תרצ"ט). ועפ"ז יש לומר
גם הדיוק "ועבדי" – שמורה על תכלית הביטול (וראה המשך תרס"ו
שם ע' תקלא ואילך, שיהודה הוא דרגת עבר).

(80) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 264 ואילך ובהערות שם.

(81) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן עה"ת לך לך יב,

ו. ועוד. וראה לקו"ש חט"ו ע' 67.

(82) ב"ר פט"ז, ה.

(83) יומא ט, א.

(84) שו"ע ואדמו"ר או"ח ר"ס רפד. וראה אנציקלופד" תלמודית

בערכו.

25 ועד שברגעים האחרונים של הגלות נעשה "ויחי
26 יעקב בארץ מצרים", ש"ודוד עבדי נשיא" – "נשיא"
27 ר"ת ניצוצו של יעקב אבינו⁹⁹ – עומד באופן ד"ויחי",
28 ותיכף ומיד גואל את כל בני מהגלות בגאולה
29 האמיתית והשלימה.

30 יא. מזה מובן ההוראה בנוגע לפועל:
31 בעמדינו בשבת פ' ויגש, ברגעים האחרונים של
32 הגלות, ובשנת הארבעים – צריך להיות הוספה אצל
33 כאו"א בהעבודה ד"ויגש", ובפרט (בתור) הכנה
34 לשלימות ההגשה והאחדות דיהודה ויוסף בגאולה
35 העתידה.

36 ובפשטות: להוסיף באהבת ואחדות ישראל,
37 והוספה בפועל – נוסף על המחשבה, בדיבור ובמעשה
38 בפועל, והמעשה הוא העיקר, ע"י ההתקרבות
39 וההתאספות עם עוד יהודים, שזהו (התאחדותם) טובה
40 בשבילם והסביבה, עאכו"כ בשעה שמדברים דבר שיש
41 בו תועלת בשבילם ולאחרים,

42 וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰⁰, שבשעה ששני
43 יהודים נפגשים צריך לצאת מזה טובה ליהודי שלישי,
44 ועאכו"כ לשניים אלו. ע"ד כמו שהי' ב"ויגש" יהודה
45 אל יוסף, שנוסף להתועלת בזה בכדי להציל את בנימין
46 (יהודי שלישי), הרי בעצם הפגישה היתה התועלת
47 דהאחדות דיהודה ויוסף, ודכל השבטים.

48 וכך גם – צריכה לבוא הוספה בהעבודה ד"ויגש"
49 בכל העולם – ע"י הפצת התורה והיהדות, והפצת
50 המעיינות חוצה, מעיינות דפנימיות התורה דרבתינו
51 נשיאינו, עד "עבדי דוד נשיא", תורתו של משיח,

52 עד שמפציצים בכל העולם את ההכרה בה' אחד,
53 "וידעו הגוים כי אני ה'".

54 יב. ובפרטיות יותר:
55 בכללות נחלקים בני' לשני סוגים¹⁰¹ ד"יששכר"
56 ו"זבולון"¹⁰² – יושבי אוהל ובעלי עסק, מארי תורה
57 ומארי עובדין טבין, אלו שעיקר ענינים הוא לימוד
58 התורה (יוסף), ואלו שעיקר ענינם הוא מעשה
59 המצוות, גמילות חסדים וצדקה (יהודה).

1 ומוכן, שאז צריך להיות עוד יותר הדגשה גם על
2 הענין ד"ויגש", "והיו לאחדים גו'" – האחדות בין
3 בני', והמשכת אחדותו ית' בכל העולם, באופן
4 ש"ידעו הגוים כי אני ה'", ובפרט – ע"י ההפצה בין
5 אוה"ע הז' מצוות בני נח (כפס"ד הרמב"ם⁹⁴).

6 בכל זה ניתוסף עוד יותר – בעמדנו בשנת
7 הארבעים מהסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו
8 (תש"י-תש"נ), כשנעשה "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים
9 לראות ואזנים לשמוע", "קאי איניש אדעתי דרבי"⁹⁵
10 – בכל העינים דרבנו נשיא דורנו:

11 "ויגש אליו יהודה" הי' בשנת הארבעים דיוסף⁹⁶
12 וי"ל ע"ד הרמז ש"יכנסו דברי באזניך" (שיהודה אמר
13 ליוסף) הוא ע"ד הענין ד"קאי איניש אדעתי דרבי"
14 שנעשה בשנת הארבעים – אז נעשה הכניסה בשלימות
15 ד"דברי באזניך", בכדי שיהי' האחדות (ויגש)
16 בשלימותה, כנ"ל.

17 מזה מובן גם בנדו"ד, שבשנת הארבעים דהסך-
18 הכל דעבודתו דיוסף שבדורנו (בשעת הסתלקותו⁹⁷) –
19 נעשה "ויגש", "יכנסו דברי באזניך", וזה נתן כח
20 מיוחד לכך שכל בני' יעמדו בהתקרבות ובאחדות, וגם
21 – להמשיך אחדותו ית' בכל העולם, כך שנעשה הכנה
22 שלימה ל"והיו לאחדים גו' ומלך אחד יהי' לכולם גו'
23 (דוד מלכא משיחא) ועבדי דוד מלך עליהם גו'" עד
24 "ודוד עבדי נשיא להם לעולם"⁹⁸.

(94) הל' מלכים ספ"ח.

(95) תבוא כט, ג. ע"ז ה, ריש ע"ב. וראה בנדו"ד – קונטרס משיחת ש"פ בא תשמ"ט.

(96) כי בעת מכירתו הי' יוסף בן שבע עשרה שנה (וישב לו, ב), ויעקב בא למצרים כ"ב שנה לאחר מכירת יוסף (פרש"י וישב לו, כד) – נמצא ש"ויגש" (שהי' לפני ביאת יעקב למצרים) הי' בשנת הארבעים של יוסף.

(97) ראה אגה"ק בתניא סכ"ד-כח: כל מעשיו ותורתו ועבודתו (של הצדיק) אשר עבד כל ימי חייו מתגלה ומאיר למטה כו'.

(98) ומה שנאמר ב' פעמים, "עבדי דוד מלך עליהם" ואח"כ "דוד עבדי נשיא להם לעולם" – אולי יש לומר, שזה קאי על ב' התקופות לע"ל: תקופה ראשונה – "עבדי דוד מלך עליהם" ויפעול עליהם ש"לא יטמאו עוד גו' ובמשפטי ילכו וחוקותי ישמרו ועשו אותם, וישבו על הארץ גו'"; ולאחרי זה נעשה שלימות נעלית יותר (שלימות בקדושה עצמה) – "דוד עבדי נשיא להם לעולם", "וכרתי להם ברית שלום גו' והרביתי אותם ונתתי את מקדשי בתוכם לעולם גו'", עד שזה יפעול בכל העולם – "וידעו הגוים כי אני ה' גו'".

ויש לומר, שמעין ב' דרגות אלו ישנם גם בסוף זמן הגלות ותחלת הגאולה – כמובאר ברמב"ם (הל' מלכים ספ"א): "יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו כו' ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה' (ע"ד הפעולה ד"משפטי ילכו גו'") – הרי זה בחזקת שהוא משיח"; ואח"כ – "אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו כו' (ע"ד "ונתתי כו' לעבוד את ה' – הרי זה משיח בודאי, ויתקן כל העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר אז אהפוך גו'" (ע"ד "וידעו הגוים כי אני ה'").

(99) ספר קהלת יעקב (לבעהמ"ס מלא הרועים) מע' רבי. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1051 הערה 18.

(100) ראה מכתב ר"ח שבט תשי"ז*. ועוד. נדפס באגרות קודש ח"ד ע' שכג. וש"נ. המו"ל.

(101) ראה אגה"ק ס"ה (קט, א). תו"א פ' תרומה. ביאורו לאדראמ"צ כה, א"ב. ולהצ"ע ע' קלד. ועוד.

(102) ראה ספרי ופרש"י ברכה לג, יח. טור יו"ד ר"ס רמו, ובב"י שם. שו"ע ורמ"א שם ס"א.

17 בעבודתם יהי' שלימות היחוד ד"יהודה" ו"יוסף",
18 תלמוד ומעשה: נוסף לההתכללות ע"ד הרגיל בין שני
19 סוגי בני"י (כנ"ל), צריך להיות אצל כל סוג הוספה שלא
20 בערך בעבודה השני', עד שהיה שלימות החיבור
21 ביניהם.

22 ובנוגע לפועל – באותיות פשוטות: כל בעל עסק
23 (זבולון) יוסיף – בכמות ובאיכות – בקביעות עתים
24 לתורה בשופי (הרבה יותר ממה שלומד עד עתה), כך
25 שנעשה (- מעין) יושב אוהל. וכל יושב אוהל
26 (יששכר) יוסיף וירבה בנתינת הצדקה בשופי (הרבה
27 יותר מנתינתו ע"ד הרגיל עד עתה), כך שנעשה גם (-
28 מעין) דמארי עובדין טבין.

29 וכשמוסיפים בזה כדבעי, באופן שחודר בו לגמרי
30 – מוכן שהוא משתדל להשפיע גם על עוד ועוד
31 יהודים שגם הם יעשו כך, עד באופן של טופח על
32 מנת להטפוח, שההוא ממשיך ומשפיע על אחרים,
33 תלמידים ותלמידי תלמידים וכו'.

34 ויה"ר שזה יביא מיד את השלימות ד"והיו לאחדים
35 גו"י דיהודה ויוסף, דכל שבטי ישראל, עד דכל העולם
36 כולו,

37 ו"בנערינו ובזקנינו ובבנותינו ויצאים כל
38 בני"י מהגלות, בגאולה האמיתית והשלימה, "ודוד
39 עבדי נשיא להם לעולם".

1 ומבואר בכ"מ¹⁰³, שלכל סוג צריך להיות גם
2 העבודה השני': יושבי אוהל צריכים לעסוק גם בגמ"ח
3 (כמאחז"ל¹⁰⁴ כל האומר אין לו אלא תורה בלי גמ"ח
4 אפילו תורה אין לו. וגם רשב"י (שתורתו אומנתו¹⁰⁵)
5 מודה שמפסיקין לעשות סוכה כו'¹⁰⁶ – מעשה
6 המצוות), ובעלי עסק צריכים שהיה להם קביעות עתים
7 לתורה¹⁰⁷, עכ"פ פרק א' שחרית ופרק א' ערבית¹⁰⁸
8 (נוסף לדברי תורה – תושב"כ ותושבע"פ – שכ"א
9 אומר בתפלה). אבל נשאר חילוק עיקרי ביניהם, שאצל
10 יושבי אוהל "עיקר ורוב ימיהם" בלימוד התורה,
11 "ומיעוט ימיהם בגמ"ח", ואצל "זבולון" הוא להיפך.

12 מכיון שעומדים בסוף זמן הגלות, וצריך כבר
13 לסיים את ההכנות הכי אחרונות לגאולה, כולל –
14 ל"והיו לאחדים גו"י דיוסף ויהודה "ודוד עבדי נשיא
15 להם לעולם" – מוכן שכבר ומכבר הגיע הזמן – וזהו
16 ה"פקוח נפש" דהדור האחרון בגלות – שאצל בני"י

(103) ראה אגה"ק שם.

(104) ראה יבמות קט, ב. וראה לקו"ת ויקרא ביאור ולא תשבת
סוף ס"ג (ה, א). לקו"ת ראה ד"ה כי תשמע בקול ס"ג (כג, ג). סה"מ
תש"ח ע' 266 בהערה.

(105) שבת יא, א.

(106) ירושלמי ברכות פ"א סה"ב. שבת פ"א סה"ב.

(107) רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ח. תוספ"ע יו"ד ר"ס רמו. שו"ע

אדה"ז אור"ח ר"ס קנה. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג פרטי דינים בזה.

(108) מנחות צט, סע"ב. הל' ת"ת לאדה"ז שם ס"ד.

המשך ביאור למס' שבת ליום שבת קודש עמ' ב

25 בו ביצה קלה שבביצים, כשהיא טרופה ונתונה באילפס. הגמרא
26 מביאה ברייתא המבארת שיעור זה: תַּנְא ברייתא, המוציא קנה
27 עבה או מרוסס, שיעורו כדי לבשל בו ביצה מְרוּפָה – מעורבת בַּשֶּׁמֶן
28 וְנִתְּנָה בְּאֵילָפִס – במחבת, שעל ידי שהיא מעורבת בשמן ממזרת
29 להתבשל.

30 הגמרא מבררת מהי ביצה קלה: אָמַר ליה מר פְּרִיָה דְרַבִּינָא לְבְרִיהָ,
31 מִי שְׂמִיעַ לָךְ בִּיצָה קְלָה מֵאֵי הִיא – האם שמעת מהי ביצה קלה.
32 אָמַר ליה בנו, בִּיצָתָא דְצִילְצִילָא – ביצה של עוף קטן הנקרא
33 צילצלא, שהיא קטנה וקלה משאר הביצים.

34 שאל מר בריה דרבנא את בנו: מֵאֵי טַעְמָא – מה הטעם שאתה
35 מפרש שזו היא ביצה קלה, האם מְשֻׁיָם דְּזוּמְרָא – שהיא ביצה קטנה,
36 אם כן, אֵימָא דְצִיפְרָתָא – אמור שביצה קלה היינו ביצה של עוף
37 הנקרא ציפרתא שהיא קטנה יותר.

38 אִישְׁתִּיק – שתק בנו, שלא היה בידו להשיב, ואָמַר ליה לאביו, מִיָּדִי
39 שְׂמִיעַ לָךְ בְּהָא – האם שמעת איזה דבר בענין זה.

40 [אָמַר ליה אביו, הֲכִי – כך] אָמַר רב שְׂשֵׁת, ביצה קלה שבביצים היא
41 בִּיצַת תְּרַנְגוּלָת, וּמֵאֵי קָרוּ לָהּ בִּיצָה קְלָה – ומהו הטעם שהיא
42 נקראת ביצה קלה, משום ששִׁיעָרוּ תְּכָמִים שְׂאִין לָהּ בִּיצָה שהיא
43 קְלָה לְבִשָּׁל – ממזרת להתבשל] יוֹתֵר מְבִיצַת תְּרַנְגוּלָת.

44 שאל אותו בנו: וּמֵאֵי שְׂנָא – ומה שונים כָּל שִׁיעוּרֵי שְׂבֵת באוכלים
45 ששיערו אותם בְּכַרְזוּרְתָא, וְהֵכָא – וכאן משערים בְּכַפִּיצָה. אָמַר ליה
46 לבנו, הֲכִי – כך אָמַר רב נְחֻמָּה, מה ששינוי שהשיעור הוא כדי לבשל
47 ביצה קלה שבביצים, אין הכוונה לביצה קלה שלימה, אלא בְּכַרְזוּרְתָא
48 מְבִיצָה קְלָה.

1 המוציא חול הגס, שיעורו פְּרִי לִיתָן עַל פִּי כַּף שֶׁל סִידָן – כשיעור
2 הראוי לערב בסיד, כשיעור שיש בכף של סידים.
3 שואלת הגמרא: מֵאֵן תַּנְא דְחוּל מְעַלִּי לִיה לְסִיד – מיהו התנא
4 הסובר שחול מועיל לסיד. משיבה הגמרא: אָמַר רב חֲסֵדָא, רַבִּי
5 יְהוּדָה הִיא, דְתַנְיָא בברייתא, לֹא יִסוּד אָדָם אֶת בֵּיתוֹ כְּסִיד לְאַחַר
6 החורבן, משום אבילות על ירושלים, אֵלֵא אִם כֵּן עֵינֵיכּוּ בּוֹ תִּבְּנִי אוֹ
7 חוּל, כדי שלא יהא לבן כל כך. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִם עֵירֵב בּוֹ תִּבְּנִי,
8 מוֹתֵר לְסוּד בּוֹ, אֲבָל אִם עֵירֵב בּוֹ חוּל, אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְרַבֵּסִיד
9 – שנעשה חוק על ידי החול. והרי שלשית רבי יהודה החול מועיל
10 לסיד, ואם כן המשנה שנויה כשיטתו.

11 רַבָּא אָמַר, אֵפִילוּ תִימָא – אפילו אם תאמר שמשנתנו כַּרְבְּנָן
12 הסוברים שהחול מקלקל את הסיד, מוכן מדוע השיעור הוא כשיעור
13 הנצרך לערב בסיד, משום שְׁקִילְקוּלָא זְהוּ תִיקוּנָא – מה שהחול
14 מקלקל את הסיד ומשחזרו, זהו תיקונו, שעל ידי כן מותר לסיד בו,
15 ומטעם זה הדרך היא להוסיפו לסיד, ולכן חייבים על הוצאתו
16 כשיעור זה.

17 שנינו במשנה: המוציא קנה, שיעורו פְּרִי לְעֵשׂוֹת קוּלְמוֹס. הגמרא
18 מביאה ברייתא המבארת מהו שיעור זה: תַּנְא ברייתא, המוציא
19 קנה, שיעורו כדי לעשות קוּלְמוֹס הַמַּנְיֵעַ עַד לְקִשְׁרֵי אֲצָבָעוֹתָיו שֶׁל
20 הכותב, שכך נוח לכתוב בו.

21 בְּעֵי רַב אֲשִׁי, האם הכוונה לְקִשֵׁר הַעֲלִיּוֹן – לפרק המחבר את
22 האצבע ליד, או לְקִשֵׁר תַּתְּחִתוֹן – לפרק שבאמצע האצבע. מסיקה
23 הגמרא: תִּיקוּ – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.

24 שנינו במשנה: וְאִם הָיָה הַקְּנָה עֵבָה כּו' או מרוסס, שיעורו כדי לבשל

לקוטי שיחות פרשת ויגש כרך י

33 (א) שכל האיברים יקבלו חיותם מהראש;
 34 (ב) שכולם יתנהגו עפ"י השכל שבראש.
 35 ואף שמעלתו של הראש כמו שהוא בפ"ע גדולה מזו
 36 של הצואר בפ"ע – שלכן הוא גבוה ממנו גם בגשמיות –
 37 הנה עילוי זה של הראש הוא רק בסדר המדריגות; אבל
 38 בנוגע לתכליתו ותפקידו של הראש, יש יתרון מעלה⁸ בצואר
 39 (ודוקא מפני שהוא נמוך במדרי"ג) שהוא הממוצע ובו הוא
 40 הכח והיכולת להעביר את החיות והשכל מהראש אל
 41 הגוף.
 42 ועד"ז יובן גם בבית המקדש, הנמשל ל"צואר", שעיקר
 43 מעלתו ב"נחתי בי" פורתא" מ"ראש גבהו". דהנה ענינו של
 44 ביהמ"ק הוא, שבו וע"י יומשך ויאיר אור (אלקי) לכל
 45 העולם,⁹ עד לחלקו הכי נמוך ותחתון במדריגה – ולכן לא
 46 הי' המקדש (כ"א ב"גבהו", אבל לא) גבוה לגמרי מן
 47 העולם ומרום ממנו (כי אז הי' למעלה מכדי להאיר על ידו
 48 לכל העולם), אלא "נחת פורתא", היינו בשייכות וקירוב
 49 לעולם בכדי להאירו (וכצואר האדם שע"י"ז שהוא נמוך מן
 50 (ההתרוממות של) הראש, כ"א בקירוב אל הגוף הרי הוא
 51 בחי' הממוצע, ומחברם לאחדים).
 52 וכן הוא גם בביהמ"ק הפרטי שבכל אחד מבני¹⁰:
 53 כשהנה"א שבו אינה בבחי' התנשאות של הבדלה מן
 54 ה"עולם קטן" שלו – אלא מתעסקת ומתלבשת בו, בכדי
 55 לברך ולזכך את הנה"ב שבו, את גופו ואת חלקו בעולם
 56 – ע"י"ז נעשה כולו משכן ומקדש לאורו יתברך.
 57 ב. עפ"י"ז יובן מה שיוסף נפל על צוארי (כפשוטו של)
 58 בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו:
 59 לכאורה מדוע בכו איש על צוארי אחיו ולא על ראש
 60 אחיו – שהוא ה"ראש" (החלק העיקרי והנעלה) שבאדם?
 61 אלא שתכליתם של בני ישראל הוא, כמאמר חז"ל¹¹:
 62 "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני" – היינו לשמש
 63 ולהשלים את כוונת קונו בכריאתו ובבריאת כל העולמות

1 א. עה"פ¹ "ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין
 2 בכה על צואריו" אי' בגמרא²: "בכה (יוסף) על שני
 3 מקדשין (והם המרומזים בתיבת "צוארי" ל' רבים)
 4 שעתידין להיות בחלקו של בנימין, ועתידין ליחרב, ובנימין
 5 כו' בכה על משכן שילה שעתידין להיות בחלקו של יוסף
 6 ועתידין ליחרב".
 7 והנה הטעם ש"צוארי" מרמז לבית המקדש, מבואר
 8 במדרש על הפסוק "כמגדל דוד צואריך"³: "מה צואר זה
 9 נתון בגבהו של אדם כך ביהמ"ק נתון בגבהו של עולם".
 10 אמנם מ"ש "גבהו של עולם" אין פירושו שהוא עולה
 11 בגבהו על כל העולם, אלא כדפי' בגמרא⁴ עה"פ⁵ "ובין
 12 כתפיו שכן", שבית המקדש "נמוך עשרים ושלש אמה
 13 מעין איטם" – כצוארו של אדם שהוא בגבהו של הגוף,
 14 אלא שהוא נמוך מעט מהראש. ואדרבה, "אמרי נחתי בי"
 15 פורתא משום דכתיב ובין כתפיו שכן, אין לך נאה בשור
 16 יותר מכתפיו" (היינו ד"בגבהו" מובנו: בתוך גבהו של
 17 עולם).
 18 ולכאורה מהו היתרון והיופי בזה שאינו בתכלית
 19 הגובה? וממה נפשך: אם אין מעלה בגובה, מה משמיענו
 20 בזה שביהמ"ק "נתון בגבהו של עולם"; ואם הענין
 21 ד"גבהו" מעלה היא⁶ (כפי שמשמע גם מהנ"ל), הרי כל
 22 שהוא גבוה יותר, יפה ומעולה הוא יותר – ומה הוא הטעם
 23 שהי' (ביהמ"ק) "נמוך עשרים ושלש אמה" וכו'?
 24 ויובן זה בהקדם ענין הצואר, שהוא ממוצע בין הראש
 25 להגוף. דהנה כללות החיות הוא במוח שבראש, והמשכנתה
 26 מהראש אל הגוף היא ע"י אמצעות הקנה, וושט וורידין
 27 שבגרון. וכן הוא גם בהמשכת השכל מהמוח שבראש: זה
 28 שהשכל (חיצוניותו) נמשך ובא מן המוח אל הלב (ומשם
 29 מתפשטת השפעתו בכל הגוף) הוא ע"י"ז שעובר דרך מיצר
 30 הגרון המפסיק ביניהם⁷. ולפי"ז הרי יש בצואר יתרון
 31 מעלה גם על הראש, דוקא הצואר (הגרון) מביא לפועל
 32 את תכליתו של הראש:

(1) פרשתנו מה, יד.

(2) מגילה טז, ב. פרש"י עה"ת שם.

(3) שה"ש ד, ד. שהש"ר שם (נ).

(4) זבחים נד, ב.

(5) דברים לג, יב ובפירש"י שם.

(6) להעיר מברכת ד' מינים "על נטילת לולב" (אף דאתרוג יש בו טעם וריח) מפני שהלולב גבוה מכולן חשוב הוא ונקראת כל האגודה על שמו (ש"ע אדה"ז ס"ט תרנ"א). ובל' הכתוב (קלת ה, ז) גבוה מעל גבוה שומר גר.

(7) תו"א נח, ב. ובכ"מ.

(8) להעיר מההפך בין "מדריגה" ל"מעלה" – ד"ה בראשית תש"ה בתחלתו.

(9) שלכן היו בביהמ"ק חלונות שקופים אטומים (מלכים א ו, ב. וראה בלקו"ש ח"ב ע' 315 ובהנסמן שם).

(10) כמארז"ל (ראה ר"ח שער האהבה (קרוב לתחלתו), של"ה שער האותיות אות ל, מסכת תענית רד"ה מענין העבודה. פ' תרומה חלק תו"א – שכה, ב. שכו, ב) בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כו"א מישראל. (11) משנה וברייטא סוף קידושין.

33 שנחרב (ובזה מתרץ בזהר מ"ש "ויבך על צואריו עוד",
34 שאז היתה בכי' נוספת, גם על "גלות בתראה", על הגלות
35 הכי אחרון).

36 ויש לתמוה:

37 מדוע רק יוסף בכה על חורבן ביהמ"ק – ולא יעקב?
38 ותירוצו של רש"י²³ בשם רבותינו שיעקב "הי" קורא את
39 שמע", הרי לפי הזהר, לכאורה, אינו תירוץ:

40 ע"פ פי' הכתוב "ויפול על צואריו גו" כפשוטו, שלא
41 הייתה הבכיה בגלל החורבן, והטעם ש"יעקב לא נפל על
42 צוארי יוסף ולא נשקו" הוא מפני שקרא את שמע, הרי
43 מודגש בזה גודל עבודתו של יעקב: גם בעת שראה את
44 בנו בפעם הראשונה לאחר שרבות בשנים חשב כי איננו
45 בחיים – בכ"ז לא הפסיק מקריאתו את שמע. ועוד יותר:
46 שמחה עצומה זו לא הטרידתו מלכוון בקריאת (פסוק
47 ראשון ד) שמע שצריכה כוונה²⁴.

48 אבל לפי פי' הזהר: איך אפשרי שיעקב אבינו לא
49 נתרגש ולא נטרד ע"י חורבן בית המקדש, והי' יכול בשעה
50 זו לקרות את שמע בכוונה?!

51 ד. וביאור הדבר: ענין הבכיה כפשוטו, בעניני העולם,
52 הוא בכדי להקל על הבוכה. וכנראה בחוש, שכאשר האדם
53 בוכה על ענין המיצר ומעיק לו, אין בכוחה של בכיה זו
54 לתקן משהו בדבר שגרם אותה, אלא שבכה – וירוח לו
55 ועדמ"ש היתה לי דמעתי לחם וגו'²⁵. מזה מובן אשר
56 כשיש בידו לתקן את הענין, הרי, אדרבה, אין מקום
57 להרגיע רוחו בבכיה אלא צריך הוא לעשות ולתקן.
58 ולכן כשרואה "חורבן מקדשו" של חבריו – משתתף
59 בצערו ובוכה, אבל (עיקר) התיקון ובנין ביהמ"ק מחדש
60 אינו תלוי בו אלא בחברו. הוא יכול ומחוייב לעזור
61 לחבריו: (א) ע"י שיוכחו (בדרכי נועם), (ב) ע"י שיעורר
62 רחמים ויתפלל עליו, אבל הביטול בפועל של החטאים
63 שגרמו שנשתלחה יד במקדש חברו תלוי בחברו שהוא
64 בעל בחירה.

1 שהיא: "להיות לו דירה בתחתונים"¹². וזה תלוי בעבודת
2 בני ישראל (שהרי "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"¹³
3 שהיא ראשית העבודה ועיקרה ושרשה), שהם יעשו דירה
4 לו יתברך בתחתונים, ע"י שכל אר"א מהם יזכך את גופו
5 ונפשו הבהמית וחלקו בעולם. ולכן העיקר בזה (גם לגבי
6 בחי' "ראש") הוא בחי' ה"צואר" שבו שעל-ידו נשלמת
7 עבודה זו כנ"ל.

8 ובזה יבואר מה שיוסף ובנימין בכו איש על צוארי
9 אחיו, ולא על הראש: (א) על ראשו של בן ישראל, על
10 נשמתו, אין לבכות: נשמת ישראל "גם בשעת החטא היתה
11 באמנה אתו ית"¹⁴; (ב) תכליתו של בן ישראל אינה בראשו
12 – בעבודתה של הנשמה לעצמה; אלא בצוארו – לפעול
13 בגוף, בנה"ב ובחלקו בעולם¹⁵, כנ"ל.

14 ג. אמנם צריך להבין:
15 למה בכה יוסף על המקדשות בחלקו של בנימין,
16 ובנימין בכה על המשכן בחלקו של יוסף; לכאורה אדרבה
17 כל אחד מהם עליו לבכות על חורבן בית המקדש שבחלקו
18 הוא? הרי "אדם קרוב אצל עצמו"¹⁶!

19 (ועד כדי כך דאפילו במצות אהבת ישראל – וגם לפי
20 המבואר בחסידות בגודל איכותה וכמותה של אהבה זו¹⁷,
21 עכ"ז הרי – האהבה אינה אלא באופן של "ואהבת לרעך
22 כמוך", בכ"ף הדמיון, ואינה מגיעה ממש לאותה המדה
23 שהוא אוהב את עצמו¹⁸, וכמו שמובא באגה"ק¹⁹ – באותה
24 אגרת עצמה שבזה מאריך עד כמה יש להרבות במתן
25 צדקה שהיא מדת החסד – אשר בשעה שאין בידו אלא
26 קיתון אחד של מים – הנה חייך קודמין"²⁰)

27 וא"כ הרי בודאי שלכל אחד מהם נוגע יותר הביהמ"ק
28 שלו, ובמילא גם הבכיה היא ראשית-כל על חורבנו של
29 המקדש שלו.

30 עוד צריך להבין:

31 על הפסוק²¹ "ויפול (יוסף) על צואריו (של יעקב) ויבך
32 על צואריו עוד", אי' בזהר²² שיוסף בכה על ביהמ"ק

(12) תנחומא נשא טז.

(13) ברכות לג, ב. וש"נ.

(14) תניא פכ"ד. ולהעיר ממרז"ל (סנהדרין מד, א): אע"פ שחטא ישראל (אותיות ל"ראש) הוא.

(15) תניא פל"ז (מח, ב): הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל כו' ולא ירדה להתלבש בעוה"ז וכי' רק להמשיך אור לתקנם כו'.

(16) סנהדרין ט, ב. וש"נ. – ולהעיר אשר "הוא יותר קרוב מכמו הקרוב אפי' ראשון בראשון, דהיינו שני אחים או אב ובנו, שהרי גם להאב או להאח לא יהי' מושג השכל ע"י מחשבתו כ"א לגבי עצמו לבד, והיינו כי השני קרובים האב ואח ה"ה דבר נוסף על עצמותו אבל היותו קרוב לגבי עצמו אין שום דבר נוסף כלל על עצמותו" (וככה תרל"ז פע"ב).

(17) תניא פל"ב. דרמ"צ מצות אהבת ישראל. לקו"ש ח"ב ע' 300, 435.

(18) וככה תרל"ז שם. – ואף שאהבת ישראל היא אהבה עצמית (שזהו פי' "כמוך" – כאהבת עצמו שהיא אהבה עצמית (לקו"ש שם)), היא דוגמת אהבת אחים (ראה תניא פל"ב), וקרבת האחים אינה קרבת האדם לעצמו, ככהערה 16.

(19) ס' טז.

(20) נדרים פ, ב. ב"מ סב, א.

(21) פרשתנו מו, כט.

(22) ח"א ריא, סע"א.

(23) ח"א פרשתנו שם.

(24) ברכות יג, ב. שו"ע אדה"ז ס"ג ס"ה.

(25) תהלים מב, ד וראה פרש"י ואוה"ת שם. ונ"ש.

23 אפילו נוטל את נפשך³².

24 ה. ואין להקשות: כיון שראו ברוח הקודש שהמשכן
25 והמקדש עתידין ליחרב, הרי כבר נגזר ע"ז מלמעלה – ומה
26 אפשר לעשות בזה? – דהלא כבר אמרו חז"ל³³ "אפילו
27 חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן
28 הרחמים" – ואפילו לאחר גזר דין, אפשר – ע"י עבודה –
29 לקרא³⁴.

30 וכדמצינו בחזקי: שישעי' מסר לו הנבואה שנגזר על
31 חזקי' שימות – אמר לו חזקי' לישעי' "כלה נבואתך
32 וצא"³⁵: "ויסב פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'"³⁶ – ותפלתו
33 הועילה – "שמעתי את תפלתך" – הוסיפו לו חמש עשרה
34 שנה על שנות חייו³⁷. חמש עשרה שנות חיים – כפשוטם,
35 גם בעוה"ז.

36 ו. אמרו חז"ל³⁸ "כל דור שאינו נבנה (ביהמ"ק) בימיו
37 מעלין עליו כאילו הוא החריבו". ועד"ז י"ל בנוגע לכל
38 אחד³⁹, מה שלא נבנה ביהמ"ק בימיו הוא מפני שבית
39 מקדשו הפרטי הוא חרב⁴⁰: אם עבודתו הפרטית, בית
40 המקדש שלו, הי' קיים בשלימות, הי' בא משיח ובונה בית
41 המקדש – הכללי.

42 וההתבוננות בזה – כוונתה ותכליתה לא האנתה והבכי'
43 כ"א הפעולה והעשי' – הגאולה הפרטית⁴¹ ובנין ביהמ"ק
44 שבנפשו, ועי"ז ימהר וימשיך את הגאולה הכללית ובנין
45 ביהמ"ק במקומו, ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.
(משיחת ש"פ ויגש תשכ"ה)

1 ובשעה שעשה את כל מה שבכחו לעזור לחבירו
2 ולאחר כ"ז רואה שמקדש חבירו עודנו חרב – הנה נוגע
3 הענין בנפשו ויבכה עליו וכו'.

4 אולם בשעה שרואה אדם את חורבן בית המקדש
5 הפרטי שלו, אז אין לו להסתפק באנחה²⁶ ובבכי', כ"א
6 להשתדל לתקן ולבנות מחדש ע"י שיעבוד עבודתו להביא
7 את הגאולה הפרטית בנפשו²⁷.

8 לבד באם הבכי' היא דמעות של תשובה, שאז הבכי'
9 עצמה היא תיקון וענין של בנין, וכמו שנאמר שימה
10 דמעתי בנאדך וגו'²⁸.

11 ולפעמים הבכי' מחלישה עבודתו בבנין המקדש שלו
12 באמרו בלבו כי כבר יצא ידי חובתו בבכי' וכו'.

13 ולכן גם בכיית יוסף ובנימין הייתה – כל אחד על בית
14 המקדש שבחלקו של השני; ויעקב לא בכה על חורבן בית
15 המקדש כ"א הי' קורא את שמע כי יעקב הוא אביהם של
16 כל בני', ולכן הן המקדש והן ביהמ"ק הם "בחלקו" ולכן
17 עסק בתיקון ובנין בית המקדש –

18 שהרי ענין ביהמ"ק הוא שיהי' "בית מוכן לקרבנות"²⁹
19 "וכל הקורא ק"ש כו' ה"ז כאלו הקריב עולה כו' וזבח
20 כו'"³⁰,

21 כי עיקר ענין הקרבן הוא: אדם כי יקריב – מנחם קרבן
22 לה'³¹, ק"ש ומסנ"פ שבה: למסור נפשו באחד, בכל נפשך

(36) מלכים ב, כ, ב.
 (37) שם כ, ה"ו. וראה יבמות (מט, ב). ביאורו וירא יח, ד. וראה ג"כ
 ביאורו"ז להצ"צ שם ע' מט. חנוך לנער ע' מט.
 (38) ירושלמי יומא פ"א ה"א. מדרש תלים (קלו, ז). ומסיים במד"ת שם:
 מאי טעמא שלא עשו תשובה.
 (39) להעיר מפס"ד הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד מקידושין מ, ב): צריך
 כל אדם שיראה עצמו כו' עשה מצוה אחת הכריע את עצמו ואת כל העולם
 כולו לכף זכות כו' שנאמר וצדיק יסוד עולם.
 (40) ראה בונה ירושלים סי' פד מתיקונים, שאם הי' צדיק אחד חזור
 בתשובה שלימה בדורו הי' בא משיח, ועיין רמב"ם שם.
 (41) ראה אגה"ק ס"ד.

(26) ראה היום יום (ע' לה): טובה פעולה אחת מאלף אנוחות.
 (27) ראה אגה"ק סי' ד. לקו"ש ח"ב ע' 692.
 (28) תהלים נו, ט. וכמרו"ל שבת קה, ב. אוה"ת הנ"ל.
 (29) רמב"ם הל' ביהב"ח בתחלתו.
 (30) ברכות יד, ב. וראה לקו"ת שלח (מ, סע"א ואילך).
 (31) ויקרא (א, ב) לקו"ת ויקרא (ב, ב).
 (32) ענין ב' מסנ"פ אלו ראה תו"א וישב (כט, ב) ובאוה"ת שם. לקו"ת
 ויקרא (ג, א), שה"ש (א, א).
 (33) ברכות י, סע"א.
 (34) ר"ה טז, ב.
 (35) ברכות שם.

וברא ארץ⁶, שהוא מה שגבורה, דרועא שמאלא, מייסד ארץ, מלכות.

ואיהו יקריה לעילא ותתא – יקריה דקוב"ה, מדת הגבורה, היא לעילא, בעלמא עלאה דבינה, ולתתא, בעלמא תתאה דמלכות. כי בבינה הוא שם אהי"ה, ובמלכות הוא שם אדנ"י, ובגבורה הוא שם אלקי"ם, שהוא מספר אהי"ה אדנ"י יחדיו.

יקריה לעילא – הוא שם אהי"ה, דבינה, שישנו באלקים דגבורה.

יקריה לתתא – הוא שם אדנ"י, דמלכות, שישנו באלקים דגבורה.

והגבורות הם יקריה של הקב"ה, כי על ידי הגבורות מתגדל שמו של הקב"ה⁷.

(לקוטי לוי יצחק, פרשת ויגש, עמ' קצא)

תוכן מאמר הזהר על פי ביאור אאמו"ר הוא, הקשר של בינה גבורה ומלכות והקשר של השמות אהי"ה (בינה) אלקים (גבורה) ואדני (מלכות).

ויש לקשר ענין זה עם ימי חנוכה, הקשורים לפרשת ויגש:

מבואר בדרושי חנוכה על הפסוק⁸ "רני ושמחי בת ציון", שישנן שלש בחינות – בתי, אחותי, אמי⁹, שהן מלכות, גבורה, בינה.

וכולן נרמזות בנר חנוכה, כי נ"ר גימטריא שלש היחודים של שם הוי"ה – הוי"ה אהי"ה (בינה), הוי"ה אלקי"ם (גבורה), הוי"ה אדנ"י (מלכות)¹⁰.

ויומתק יותר על פי מה שכתב אאמו"ר במקום אחר¹¹, ששלש היחודים שבנ"ר הם כנגד שלש הבחינות בנר חנוכה – סתם, מהדרין, ומהדרין מן המהדרין¹²:

סתם – במלכות,

מהדרין – בז"א,

מהדרין מן המהדרין – בחכמה ובינה.

(תורת מנחם תפארת לוי יצחק, פרשת ויגש, עמ' רמא)

הערות לספר הזהר, פרשת ויגש

רבי יצחק ורבי יהודה הוו יתבי ליליא חד ולענאן באורייתא. אמר רבי יצחק לרבי יהודה, הא תנינן דכד ברא קודשא ברוך הוא עלמא, עבד עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה. וכלא דא לקבל דא ואיהו יקריה לעילא ותתא. אמר רבי יהודה, הכי הוא ודאי, וברא אדם על כלא וכו'.

(זהר פרשת ויגש רה, ב)

(רבי יצחק ורבי יהודה היו יושבים לילה אחד ועוסקים בתורה. אמר רבי יצחק לרבי יהודה, הגה שנינו, שכאשר ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה את העולם התחתון בעין עולם העליון. ועשה הכל זה כנגד זה. והוא כבודו למעלה ולמטה. אמר רבי יהודה, כך זה ודאי, וברא אדם על הכל וכו').

הקדים ר' יצחק לומר קודם ר' יהודה,

כי ר' יצחק הוא גבורה ור' יהודה הוא חסד¹, וכיון שעסקו בתורה בלילה, חשך, שהוא בחינתו של ר' יצחק², הקדים הוא לדרוש, כי אליו שייכת ביחוד מדת לילה.

עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה – עלמא תתאה הוא מלכות, ה' אחרונה שבשם. עלמא עלאה הוא בינה, ה' ראשונה שבשם. ושניהם הם בחינת גבורות. ועלמא תתאה, מלכות, הוא כגוונא דעלמא עלאה, בינה, כי מדת הגבורה נמשכת מבינה, כמו שכתוב³ אני בינה לי גבורה, ומשפיע למלכות.

אם כן, על ידי גבורה, מדת ר' יצחק, נעשה עלמא תתאה, מלכות, כגוונא דעלמא עלאה, בינה⁴. לכן אמר זה ר' יצחק דוקא, כי על ידי בחינתו, גבורה, נעשה עלמא תתאה, מלכות, כגוונא דעלמא עלאה, בינה.

ויתפרש קב"ה על מדת הגבורה, שברא עלמא תתאה, מלכות, כמו שכתוב⁵ אף ידי יסדה ארץ, נטה שמאלו

6 פרקי דר"א ריש פ"ח.

7 ויקרא רבה ריש פרשת קדושים.

8 זכריה ב, יד.

9 שמות רבה נב, ה: לא זו מחבכה עד שקראה בתי... אחותי... אמי.

10 פע"ח שער חנוכה פ"ד.

11 לקוטי לוי יצחק לזהר, פרשת ויחי, עמ' ריד.

12 שבת כא, ב.

1 קול ברמה בריש ביאור האדרא רבה. ועיין בניצוצי אורות שם.

2 ועיין זח"א קמב, א: ולחשך קרא לילה, דא יצחק.

3 משלח, יד.

4 ועיין בזח"א לא, ב: אלקים עלאה, אלקים דפחד יצחק, אלקים בתראה. ובמאורי אור מערכת אלקים: בג' מקומות כו'.

5 ישעיה מח, יג.

יציאת ציאיילי

בחול-המועד פסח, לאחר שפע של ייסורים ועגמת-נפש, קיבלו סוף-סוף השלטונות החלטה להנפיק עבורנו את מסמכי הנסיעה, ואחרי חג הפסח התחלנו כבר במלאכת אריזת החפצים ובסידור כל העניינים הנחוצים. גם בכך עזרה לנו שבע מאוד.

היה עלינו לקחת עמנו כל חפץ שברשותנו, קל-ערך ככל שיהיה, ביודענו שבמקום שאליו נגיע – יהיה מקום זה אשר יהיה – לא נוכל להשיג חפצים חדשים. כך הצטבר משקל רב יותר מכפי שהותר לנו להוביל עמנו. ואכן, בשעת הנסיעה התחוללה מהומה רבה גם על עניין זה, ובאמצעות אחד ממכרינו, בתוספת בקבוק יי"ש, עבר הדבר בשלום.

באישון לילה יצאנו, בחושך כמובן, אל תחנת הרכבת. בשעת ההליכה היה בעלי כה חסר-מנוחה, עד שנפל ארצה תוך-כדי הליכה.

כדי לסייע באריזת החפצים הגיעו לביתנו שני צעירים מן המפונים. משנודע לבעלי שאחד מהם הוא כהן, הורה להם לחבוש את כובעיהם, נעמד מולם וביקש שיברכוהו בברכת כהנים. אנשים אלה לא היו שכירים, מאלה שעבודתם משולמת מראש, והם עשו זאת מתוך מסירות מיוחדת במינה, כשהם הוגים כל ברכה ברגש רב, בכל לבם ומאודם.

לבית-הנתיבות הגיעו מספר ניכר של אנשים, שנודע להם על נסיעתנו. אחדים ניגשו אל בעלי בדמעות וביקשו שיברכום.

במקום שרר חושך – לא היתה כל תאורה בבית-הנתיבות – ועם זאת שהו שם האנשים מהשעה שמונה בערב עד שתיים לפנות-בוקר, שעת עזיבתה של הרכבת.

כשנכנסנו לרכבת היו כל הנוסעים שקועים כבר בשינה, אך בגללנו נוצרה המולה ניכרת. כל אחד ביקש שבעלי יספר לו דבר-מה, שאל לעצותיו, ביקש את ברכותיו, וסירב להיפרד ממנו. הכל בלעו ברעבתנות את מילותיו.

מנהל המאפייה הממשלתית שלח לנו כיכר לחם גדולה, קילוגרמים אחדים משקלה. הרי היינו שלושה אנשים, והיתה זו נסיעה בת ימים אחדים.

אין שונא גדול מהרעב; ולכן, משהובטחנו בלחם כל צרכנו – נעשינו רגועים יותר.

המשך ביאור למ' שבת ליום שבת קודש עמ' א

- 1 עינים.
- 2 (שנינו במשנה: המוציא שְׁעוֹה, שיעורו פְּדִי לִיתֵן עַל פִּי נֶקֶב קָמָן
- 3 שבחבית, כדי לסתמו. הגמרא מביאה ברייתא המבארת שיעור זה:
- 4 תָּנָא בברייתא, המוציא שְׁעוֹה, שיעורו פְּדִי לִיתֵן עַל פִּי נֶקֶב קָמָן שֶׁל
- 5 חבית יוֹן, שהוא שיעור מועט מהשיעור הנצרך לסתימת נקב בחבית
- 6 שמן ודבש, שהם עבים ולא יוצאים מנקב קטן).
- 7 שנינו במשנה: המוציא דְּבֶקָה, שיעורו פְּדִי לִיתֵן בְּרֹאשׁ הַשֶּׁשֶׁשֶׁף – נטר
- 8 קטן. הגמרא מביאה ברייתא המבארת שיעור זה: תָּנָא בברייתא,
- 9 המוציא דבֶקָה, שיעורו פְּדִי לִיתֵן בְּרֹאשׁ שֶׁשֶׁשֶׁף – נטר קטן שֶׁבְּרֹאשׁ
- 10 קֶנֶה שֶׁל צִיִּידִין, שהציידים מושיבים נטר קטן בראש קנה, ונותנים בו
- 11 דבֶקָה, והעוף יושב על הנטר ונדבֶק בו, וצריך לתת הרבה דבֶק כדי
- 12 שהעוף ידבֶק בו.
- 13 שנינו במשנה: המוציא זָפֵת וְנִפְרִית שיעורם פְּדִי לְעִשׂוֹת כּו' נֶקֶב –
- 14 לסתום נקב. הגמרא מביאה ברייתא המבארת שיעור זה: תָּנָא
- 15 בברייתא, זפת וגפרית שיעורם פְּדִי לְעִשׂוֹת נֶקֶב קָמָן, והיינו בכלי
- 16 שנותנים בו כסף חי.
- 17 שנינו במשנה: המוציא תְּרָסִית – לבינה כתושה, שיעורה פְּדִי לְעִשׂוֹת

18 פִּי בּוֹר כּו' של צורפי זהב – לסתום את הנקב שבתנור של צורפי זהב

19 שבו נותנים את המפוח, כדי שיכנס בו המפוח בדוחק. רבי יהודה

20 אומר, שיעורו כדי לעשות פיטפוט – כן שעליו מושיבים את הכור של

21 הצורפים. הגמרא דנה בשיעורו של רבי יהודה. מקשה הגמרא:

22 לְמִימְרָא – האם ניתן לומר דְּשִׁיעוּרָא דְּרַבִּי יְהוּדָה נְפִישׁ – שהשיעור

23 של רבי יהודה גדול מהשיעור של רבנן, הֲאֵא קְוִימָא לֵן דְּשִׁיעוּרָא

24 דְּרַבְּנֵן נְפִישׁ – הרי מקובל בידינו ששיעורם של רבנן גדול יותר, דְּרַבְּנֵן

25 – ששנינו במשנתנו, המוציא גמי, שיעורו כדי לעשות מתלה לנפה

26 ולכברה, רְבִי יְהוּדָה אוֹמֵר שיעורו פְּדִי לִיפּוּל הִימְנוּ מֵדַת מְנַעַל

27 לְקָמָן – למדוד עמו רגלו של קטן ולהראות לאומן שיעשה נעל במדה

28 זו, מוכח שרבי יהודה מחמיר ומחייב בשיעור קטן משיעורם של רבנן.

29 מתרצת הגמרא: אִימָא – אמור שכוננת רבי יהודה היא פְּדִי לְסוּד –

30 למלא את הבקעים שבפִּיטְפוּט – כן שעליו מושיבים פְּדִי קָמָן,

31 ולא לעשות את הכן עצמו, ושיעור זה קטן מהשיעור שאמרו רבנן.

32 (שנינו במשנה: המוציא סוּבִין שיעורו פְּדִי לִיתֵן עַל פִּי בּוֹר שֶׁל

33 צוּרְפִי זְהָב).

שנזכה להגאולה שע"י הצד"ק ב"ב אכ"ר. ע"כ דברי פה קדוש האר"י זצוק"ל,

וא"כ אינו כמו צאתם ממצרים שאז בפ"א ועתה בצד"י. אך מבואר בפ' דילן בס' פני דוד ובספר ראש דוד בפ' שלח על הפסוק ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק ובפרש"י וישלח אמר אלקי אבי אברהם ואלקי אבי יצחק והקדים אברהם ליצחק וכאן לא הזכיר אברהם כלל וע' במדרש שתמה ע"ז, וגם השי"ת אמר לו כאן רק אנכי אלקי אביך.

ותירץ הפני דוד ע"פ המדרש שאמר הקב"ה להאבות יתן א' מכם אות אחת משמו ואני אדלג על הקץ בגלות מצרים, והשיב אברהם אם אחזיר הה"א לא אהי' אב המון גוים ויעקב אמר אם אתן היו"ד ישאר עקב, ואמר יצחק אני אתן השי"ן כי עיקר השם שלו הוא ישחק ע"ש השחוק וע' ברש"י פרשת וירא בפסוק כל השומע יצחק לי כי הרבה שחוק הי' בעולם ובדברי הימים כתיב ושבועתו ליצחק ובתהלים כתיב לישחק כי שחוק הוא יותר משמש לשון שמחה, והחליף יצחק השי"ן בצד"י"ק כדי לדלג על הקץ, והצד"י הוא פחותה מהשי"ן שני מאות ועשר והקטין שמו שלא יהי' הגלות רק כפי מה שהקטין שמו והוא מנין רד"ו ודילג כמנין ק"ץ מארבע מאות ע"כ דברי המדרש.

א"כ לפ"ז הי' יצחק גורם שידלג על הק"ץ אבל בל"ז השיעבוד ד' מאות שנה, ולכן יעקב שהרגיש ברוה"ק שירידתו למצרים הוא הגלות ושיעבוד כמו שאמרו רז"ל שאמר לו השי"ת אל תירא מרדה מצרימה אין אומרים אל תירא אלא למי שמתירא לכך הקדים קודם ירידתו למצרים לעורר זכות יצחק כדי לדלג על הקץ ולכך זבח לאלקי אביו יצחק, והשי"ת הסכים על ידו ואמר לו אנכי אלקי אביך עכ"ד, ובתוספת נופך קצת.

וא"כ לפ"ז גם בגאולת מצרים הי' ע"י הצד"י שלקח יצחק בעד השי"ן אבל דבר זה הי' באתכסי' שזה לא הי' נגלה להמון רק ע"י הפ"א הי' הגאולה באתגליא פקד פקדתי ולע"ל תהי' הגאולה ע"י הצד"י באתגליא צמח אצמיח. וזה פי' הפסוק (מיכה ז, טו) הגאולה תהי' כימי צאתך ממצרים רק ההפרש הוא כי אז בגאולה העתידה אראנו נפלאות, ר"ל מה שהי' נפלא ומכוסה בגאולת מצרים אראנו באתגליא.

ישמח משה

מה, כב – לכולם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן שלש מאות כסף וחמש חליפות שמלות

א. [תוכן: א"ל הקב"ה ליוסף אתה נתת לבנימין מספר ש"י (שלש מאות כסף ועשר חליפות, מספר ש"י), חייך באותה מדה אתנהג עם אוהבי שינחלו ש"י עולמות]

ולבנימין נתן שלש מאות כסף. למה נתן לו שלש מאות כסף וחמש חליפות שמלות, נ"ל דמיעוט חליפות שתיים [וחמש פעמים שתיים] הרי עשר, וג' מאות הרי י"ש . . א"ל הקב"ה אתה נתת לבנימין אחיך י"ש לפי שהי' חביב בעיניך יותר משאר אחיך, חייך באותה מדה אתנהג עם אוהבי, וכל מי שהוא חביב לפני אתן לו י"ש עולמות שנא' (משלי ח, כא) להנחיל אוהבי י"ש, וזש"ה (תהלים פ, ב) נוהג כצאן יוסף. מכתיבת רבינו אפרים ז"ל (מבעלי התוס')

מו, א – ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק

ב. [תוכן: פי' הפסוק כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות – דלכאורה גאולת מצרים הי' ע"י אות פ' וגאולה העתידה ע"י אות צדיק, ומבאר דגם גאולת מצרים הי' ע"י אות צ' (ע"י אות צ' של יצחק), וזהו "לאלקי אביו יצחק", רק שהי' בהעלם ולעתיד יהי' בהתגלות וזהו אראנו וכו']

ויזבח זבחים לאלקי יצחק אביו. כתיב (מיכה ז, טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, נ"ל דהנה נאמר בשם האר"י זצוק"ל על פסוק (ישעי' כד, יו) מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק כי ידוע מהמדרש (ילקוט פ' לך רמז ס"ד) דע"י האותיות מנצפ"ך היו כל הגאולות, גאולת מצרים ע"י הפ"א פקוד פקדתי, גאולת בבל ומדי ויון הי' ע"י כמ"נ כמבואר במדרש, וגאולה העתידה ב"ב ע"י אות הצד"י צמח אצמיח, ובכל גאולה שוררו והיינו מכנף ר"ל מד' אותיות אלו זמירות שמענו שהי' כבר אלו הגאולות אבל צבי ר"ל רצונינו הוא כי צבי לשון רצון הוא כמו צבי ורגיג וחמיד לצדיק,

♦ יום ראשון ג' טבת ♦

יח ויקרב לַוְתָהּ יְהוָה וְאָמַר בְּכַעַר רַבּוֹנִי
יִמְלֵל כְּעַן עֲבָדְךָ פִּתְגָמָא קָדָם רַבּוֹנִי וְלֹא
יִתְקַף רוּגְזְךָ בְּעַבְדְּךָ אֲרִי כְּפָרְעָה כֵּן אָתָּה:

מִד (יח) וַיִּגֶשׁ אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדַבֵּר-נָא עֲבָדְךָ
דָּבַר בְּאָזְנֵי אֲדֹנָי וְאַל-יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדְּךָ כִּי כְמוֹךָ כְּפָרְעָה:

כז"י < ויגש אליו. דבר באזני אדני. > יכנסו דברי באזניך (כ"ח).
וְאַל-יִחַר אַפְּךָ • מִכָּאֵן אִתָּה לְמַד שְׁדַבֵּר אֵלָיו קְשׁוֹת. כִּי כְמוֹךָ כְּפָרְעָה • חֲשׁוֹב אִתָּה בְּעֵינֵי כְמוֹךָ, זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ.
וּמִדְרָשׁוֹ: סוֹפֵף לְלָקוֹת עֲלָיו בְּצַרְעַת כְּמוֹ שְׁלָקָה פְּרָעָה עַל יְדֵי זְקִנְתִּי שְׂרָה עַל לִילָה אַחַת שְׁעַפְכָּה (כ"ח). דָּבַר אַחֵר:
מֵה פְּרָעָה גּוֹזֵר וְאֵינוֹ מְקַיֵּם, מִבְּטִיחַ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה, אִף אִתָּה כֵּן, וְכִי זוֹ הִיא שִׁמִּית עֵין שְׁאֲמַרְתָּ לְשׁוֹם עֵינְךָ עֲלָיו? דָּבַר אַחֵר: "כִּי כְמוֹךָ כְּפָרְעָה", אִם תִּקְנִיטְנִי, אֶהְרַג אוֹתְךָ וְאֵת אֲדוֹנֶיךָ (כ"ח).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטר שיחות חלק כ, עמוד 212 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

אין לעשות חשבונות בשמך על חנוך

וְאַל-יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדְּךָ

מִכָּאֵן אִתָּה לְמַד שְׁדַבֵּר אֵלָיו קְשׁוֹת (מד, יח. ובפירוש רש"י)

יש לעין מדוע התחיל יהודה מיד לדבר קשות, הרי היה יכול להתחיל ב"רכות". ואם לא יפעלו דבריו, אז לדבר קשות?
אף הטעם מובן בפשטות, כי אם היה מדבר על ענין חיזוני שאינו נוגע פלפף, אז יש מקום לעבוד עם חשבונות ובדרכים
המקבילים בשקל, אף כשמדבר בדבר הנוגע בנפשות ממש, ונפשו קשורה בנפשו" (פרשתנו מד, ל), אין עושים חשבונות, ומתחילים
מיד לעבוד עם כל התקף. וכמאמר העולם "אז עס טוט וויי - שרייט מען!", שפכואב צועקים, אף אם לא ישנה מאומה
בצעקתו.

ו"מכאן אתה למד" גם בנוגע אלינו, שפשמך בחנוך הילדים, להציל אותם מסכנות רוחניות, צריכים להתחיל מיד לעבוד בכל
התקף ועם כל הכחות, ולעסק במסירות נפש להציל את נפשו של הילד, ובלי חשבונות ושקולים שכליים. **אבן עזרא**

(יט) אֲדֹנָי שָׁאַל אֶת-עַבְדְּךָ לֵאמֹר הַיֵּשׁ-לָכֶם אֵב אוֹ-אָח:

יט רבוני שאל ית עבדוהי למימר האית
לכון אבא או אָחא :

כז"י < אֲדֹנָי שָׁאַל אֶת-עַבְדְּךָ > • מתחלה בעלילה באת עלינו, למה היה לך לשאל כל אלה, בתך היינו מבקשים,
או אחותנו אפה מבקש? ואף על פי כן: "ונאמר אל אדני", לא כחדנו ממך דבר.

(כ) וַנֹּאמֶר אֶל-אֲדֹנָי יֵשׁ-לָנוּ אֵב זָקֵן וַיֵּלֶד זְקִנִים קָטָן וְאָחִיו

מֵת וַיִּוָּתֵר הוּא לְבָדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אָהָבוֹ:

כז"י < וְאָחִיו מֵת > • מפני היראה היה מוציא דבר שקר מפיו, אמר: 'אם אמר לו שהוא קים, יאמר הביאוהו אצלי'.
לְבָדּוֹ לְאִמּוֹ • מאותה האם אין לו עוד אח. **אבן עזרא**

(כא) וַתֹּאמֶר אֶל-עַבְדְּךָ הוֹרְדֵהוּ אֵלַי וְאֲשִׁמָּה עֵינֵי

כא ובאמרך לעבדך אחיתוהי לותי ואשוי
עיני עלוהי:

עליו: **אבן עזרא**

(כב) וַנֹּאמֶר אֶל-אֲדֹנָי לֹא-יוּכַל הַנַּעַר לְעֹזֵב אֶת-אָבִיו וְעֹזֵב

אֶת-אָבִיו וּמָת:

כז"י < וְעֹזֵב אֶת-אָבִיו וּמָת > • אם יעזב את אביו, דואגים אנו שמא ימות בדרכך, שהרי אמו בדרכך מתה. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

יח ויגש וגו'. כי כמוך כפרעה. אתה פמלך, כ אב זקן. כי הגדול ששכלם הוא בן מ"ה חמש עשרה שנים. ויתכן להיות אביהם בחור: כמו וישלף ומהלך כמוך. וכן כל שני פפ"ז שהן זה אחר זה. כמו פעמי כעמך. והיא דרך קצרה: כא ואשימה עיני עליו. שאראה אותו: כב ויעזב את אביו ומת. ולמה לא הביא המזכיר החמשה שאין להם הכרע, כמו וישלף נעלו, וזה עמקם: כא ואשימה עיני עליו. שאראה אותו:

כג וַתֹּאמֶר אֶל-עֲבָדֶיךָ אִם-לֹא יִרְדּוּ אַחֲיֵיכֶם הַקְּטָן אִתְּכֶם
זְעִירָא עֲמֻכּוֹן לֹא תוֹסְפוֹן לְמַחְזִי אֲפִי:

(כג) וַתֹּאמֶר אֶל-עֲבָדֶיךָ אִם-לֹא יִרְדּוּ אַחֲיֵיכֶם הַקְּטָן אִתְּכֶם
לֹא תוֹסְפוֹן לְרֵאוֹת פָּנָי:

כד וַיְהִי כִּד סָלִיקְנָא לְעֲבָדֶיךָ אַבָּא וַחֲזִינָא
לָהּ יַת פְּתַגְמֵי רַבּוּנֵי:

(כד) וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל-עֲבָדֶיךָ אָבִי וַנִּגְדַּלְנוּ אֶת דִּבְרֵי אֲדֹנָי:

כה וַתֹּאמֶר אַבּוּנָא תּוּבּוּ זְבוּנֵי לָנָא זְעִיר
עֵיבּוּרָא:

(כה) וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שָׁבוּ שְׁבוּרֵנוּ לְנוּ מְעַט-אֲכָל:

כו וַתֹּאמֶרנָא לֹא נְפוּל לְמִיחָת אִם אֵית אַחּוּנָא
זְעִירָא עֲמָנָא וְנַחֲוֹת אָרִי לֹא נְפוּל לְמַחְזִי
אֲפִי גִבְרָא וְאַחּוּנָא זְעִירָא לִיתוּהִי עֲמָנָא:

(כו) וַתֹּאמֶר לֹא נוּכַל לְרַדֵּת אִם-יֵשׁ אַחֲיֵינוּ הַקְּטָן אִתְּנוּ וַיְרַדְנוּ
בִּי-לֹא נוּכַל לְרֵאוֹת פָּנָי הָאִישׁ וְאַחֲיֵינוּ הַקְּטָן אֵינְנוּ אִתְּנוּ:

כז וַתֹּאמֶר עֲבָדֶיךָ אַבָּא לָנָא אַתּוּן יְדַעְתּוּן אָרִי
תַּרְיִן וְלִידַת לִי אַתְתִּי:

(כז) וַיֹּאמֶר עֲבָדֶיךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתְּם יְדַעְתֶּם כִּי שָׁנִים
יְלֻדְהָ לִּי אֲשֶׁתִּי:

כח וַנִּפְק חַד מְלוֹתֵי וְאַמְרִית בְּרַם מְקַטֵּל
קְטִיל וְלֹא חֲזַתְהָ עַד כְּעֵן:

(כח) וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאֲתִי וַאֲמַר אֶךְ טַרְף טַרְף וְלֹא רֵאִיתוּ
עַד-הֵנָּה: אבן עזרא

כט וַתִּדְבְּרִין אַף יַת דִּין מִן קַדְמֵי וַיַּעֲרַעְנָה
מוֹתָא וַתַּחֲתוּן יַת שְׁבַתִּי בְּבִישְׁתָּא לְשִׁאוּל:

(כט) וּלְקַחְתֶּם גַּם-אֶת-זֵוֹה מֵעַם פָּנָי וְקַרְהוּ אֶסּוֹן וְהוֹרְדֶתֶם
אֶת-שִׁיבְתִי בְרַעְהָ שְׂאֵלָה:

ע"י וְקַרְהוּ אֶסּוֹן • (כ"ד) שְׁהַשְׁטָן מְקַטְרֵג בְּשַׁעַת הַסְּפִנָּה. וְהוֹרְדֶתֶם אֶת שְׁבַתִּי וְגו' • עַכְשָׁו, כְּשֶׁהוּא אֶצְלִי, אָנִי
מִתְנַחֵם בּוֹ עַל אֲמוֹ וְעַל אַחִיו, וְאִם יָמוּת זֶה, דּוֹמָה עָלַי שֶׁשְׁלֹשְׁתָּן מִתּוֹ בְּיוֹם אֶחָד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 216)

שְׁהַשְׁטָן מְקַטְרֵג בְּשַׁעַת הַסְּפִנָּה (רש"י מד, כט) פֶּאן, בְּדַבְּרֵי שֶׁל יַעֲקֹב, פֶּרַשׁ שֵׁיִשׁ שַׁעַת סְכֵנָה שֶׁל מִמֶּשׁ, וְאֵלּוּ לְעֵיל, בְּדַבְּרֵי
יְהוּדָה, כְּתַב "דּוֹאגִים אָנוּ שְׂמָא יָמוּת בְּדַרְךָ, שְׁהָרִי אֲמוֹ בְּדַרְךָ מִתָּה". וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ, דְּהֵנָּה לְדַעְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הַתַּרְחֲשׁוּ שְׁנֵי אֶסּוֹנוֹת
בְּמִשְׁפַּחַת בְּנֵימִין שְׁהִיוּ קִשְׁוִיִּים בְּדַרְךָ: אֲמוֹ מִתָּה בְּדַרְךָ וְאַחִיו נִטְרַף בְּדַרְךָ, וּמִוֶּבֶן אִם כֵּן, שֶׁעֲבוּרוֹ הַדַּרְךָ הֵיא מְקוֹם סְפִנָּה.
מִה-שְׂאִין-כֵּן יְהוּדָה יָדַע שְׂיוֹסָף לֹא נִטְרַף בְּדַרְךָ, וְלָכֵן אָמַר שֵׁיִשׁ פֶּאן חֲשִׁישָׁא בְּעַלְמָא וְתוּ לֹא.

ל וַיַּכְעַן כְּמִיתֵי לֹת עֲבָדֶיךָ אַבָּא וְעוֹלִימָא
לִיתוּהִי עֲמָנָא וְנִפְשָׁה חֲכִיבָא לָהּ כְּנִפְשָׁה:

(ל) וַעֲתָה כְּבֹאִי אֶל-עֲבָדֶיךָ אָבִי וְהַנְּעַר אֵינְנוּ אִתְּנוּ וְנִפְשָׁו
קְשׁוּרָה כְּנִפְשָׁו:

♦ יום שני ד' טבת ♦

לא וַיְהִי כִּד יַחְזִי אָרִי לִית עוֹלִימָא וּמִית
וַיַּחֲתוּן עֲבָדֶיךָ יַת שִׁיבַת עֲבָדֶיךָ אַבּוּנָא
בְּדוּוּנָא לְשִׁאוּל:

(לא) וְהָיָה כִּרְאוֹתוֹ בִּי-אֵין הַנְּעַר וּמִית וְהוֹרִידוּ עֲבָדֶיךָ
אֶת-שִׁיבַת עֲבָדֶיךָ אָבִינוּ בִּיגוֹן שְׂאֵלָה:

ע"י וְהָיָה כִּרְאוֹתוֹ בִּי-אֵין הַנְּעַר וּמִית • אָבִיו מִצָּרְתּוֹ.

לב לִב אָרִי עֲבָדֶיךָ מְעַרְב בְּעוֹלִימָא מִן אַבָּא
לְמִימַר אִם לֹא אִתְּנָה לְוַתְךָ וְאָהִי חֲטִי
לְאַבָּא כָּל יוֹמֵיָא:

(לב) כִּי עֲבָדֶיךָ עָרַב אֶת-הַנְּעַר מֵעַם אָבִי לֵאמֹר אִם-לֹא
אָבִיאֲנוּ אֵלֶיךָ וְחֲטָאתִי לְאָבִי כָּל-הַיָּמִים:

ע"י כִּי עֲבָדֶיךָ עָרַב אֶת-הַנְּעַר • וְאִם תֹּאמַר: לְמָה אָנִי נִכְנָס לְתַגְרָא יוֹתֵר מִשְׂאָר אַחִי, הֵם כָּלֵם מִכְּחוּץ וְאָנִי נִתְקַשְׂרִיתִי
בְּקִשְׁר חֲזָק לְהִיֹּת מְנַדָּה בְּב' עוֹלָמוֹת.

לג' וּכְעַן יִתֵּב כְּעַן עֲבָדְךָ תַּחֲת עוֹלִימָא
עֲבָדָא לְרַבּוּנֵי וְעוֹלִימָא יִסַּק עִם אַחוּהֵי :

(ג) וְעַתָּה יִשְׁבֶּנָּא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנְּעָר עֲבָד לְאֲדָנִי וְהַנְּעָר
יַעַל עִם אַחֵיו :

ה"י < יִשְׁבֶּנָּא עֲבָדְךָ וְגו' > (כ"ד) שְׁלָל דְּבַר אֲנִי מְעַלָּה מִמֶּנּוּ : לְגַבּוּרָה, וּלְמַלְחָמָה וּלְשִׁמְשׁוּ.

לד אַרִי אֲבָדִין אֶסַּק לְוַת אֲבָא וְעוֹלִימָא
לִיתוּהֵי עִמִּי דְלִמָּא אַחוּי בְּיִשׁוּ דֵי יִשְׁתַּכַּח
יַת אֲבָא :

(ד) כִּי־אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל־אֲבִי וְהַנְּעָר אֵינְנוּ אִתִּי פֶּן אֲרֹאֶה
בְּרַע אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת־אֲבִי :

א וְלֹא יִכִּיל יוֹסֵף לְאַתְחַסְּנָא לְכָל דְּקִימִין
עַלּוּהֵי וְקָרָא אֶפִּיקוּ כָּל אֲנָשׁ מִעֲלֵי וְלֹא קָם
אֲנָשׁ עִמָּה כִּד אַתִּידַע יוֹסֵף לְוַת אַחוּהֵי :

(א) וְלֹא־יִכָּל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו וַיִּקְרָא
הוֹצִיאוּ כָּל־אִישׁ מִעָלָיו וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהַתּוֹדַע
יוֹסֵף אֶל־אֲחָיו :

ה"י < וְלֹא־יִכָּל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים > . לֹא הָיָה כָּל לְסַבֵּל שְׂיָהִיו מְצָרִים נְצָבִים עָלָיו וְשׁוּמְעִין שְׂאֲחָיו
מִתְבַּיִשִּׁין בְּהַנְּדַעוּ לְהֶם .

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יט עמ' 262)

שְׂיָהִיו מְצָרִים נְצָבִים עָלָיו וְשׁוּמְעִין שְׂאֲחָיו מִתְבַּיִשִּׁין (רש"י מה, א) בְּדַרְךָ פֶּלֶל נִקַּט הַפְּתוּב "עוֹמְדִים", וְאֵלּוּ "נְצָבִים" מוֹרָה עַל
עֲמִידָה מִיְחַדְתָּ. וְעַל דַּרְךָ פְּרוּשׁ רִש"י (קרח טו, כז) "נְצָבִים, בְּקוּמָה זְקוּפָה". וְאִף כָּאֵין אֵין זֶה עֲמִידָה סֵתָם שֶׁל הַמְצָרִים, אֲלֵא "נְצָבִים"
הֵם לְגַבֵּי אַחֵי יוֹסֵף - הֵם שׁוּמְעִים כִּיצַד הָאֲחִים מִתְבַּיִשִּׁים. וּבִפְסוּק "שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נְצָבִים עָלָיו" (רש"י פְּרָשַׁת וַיְרֵא) לֹא הִצְרִיךְ רִש"י
לְפָרֵשׁ, שְׁהָרִי מְדַבֵּר בְּמִלְאָכִים, וּמוּבָן שְׂאֵין כָּאֵין עֲמִידָה סֵתָם. אבן עזרא

(ב) וַיִּתֵּן אֶת־קִלּוֹ בְּכַבֵּי וַיִּשְׁמְעוּ מְצָרִים וַיִּשְׁמַע בַּיִת פְּרַעֲהַ :
וַיִּשְׁמַע אֲנָשׁ בַּיִת פְּרַעֲהַ :

ה"י < וַיִּשְׁמַע בַּיִת פְּרַעֲהַ > . בַּיִתוֹ שֶׁל פְּרַעֲהַ, כְּלוֹמַר, עֲבָדָיו וּבְנֵי בַיִתוֹ, וְאֵין זֶה לְשׁוֹן בַּיִת מִמֶּשׁ, אֲלֵא כְּמוֹ "בַּיִת
יִשְׂרָאֵל", "בַּיִת יְהוּדָה", מִיִּשְׁנַד"ה בְּלַע"ז. אבן עזרא

ג וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְאַחוּהֵי אֲנִי יוֹסֵף הַעַד כְּעַן
אֲבָא קָיָם וְלֹא יִכִּילוּ אַחוּהֵי לְאַתְבָּא וְתָה
פְּתַגָּם אַרִי אַתְּבַהִילוּ מִן קְדָמוּהֵי :

(ג) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲחָיו אֲנִי יוֹסֵף הַעוֹד אֲבִי חַי וְלֹא־יִכָּל
אֲחָיו לַעֲנֹת אִתּוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנָיו :

ה"י < נִבְהָלוּ מִפְּנָיו > . מִפְּנֵי הַבּוֹשָׁה .

ד וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְאַחוּהֵי קְרִיבוּ כְּעַן לְוַתִּי
וְקְרִיבוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אַחוּכוֹן דֵּי זַבְנִתוֹן
יְתִי לְמַצְרַיִם :

(ד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲחָיו גְּשׁוּ־נָא אֵלַי וַיִּנְגְּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי
יוֹסֵף אַחֵיכֶם אֲשֶׁר־מְכַרְתֶּם אִתִּי מִצְרַיִמָּה :

ה"י < גְּשׁוּ־נָא אֵלַי > . רָאָה אוֹתָם נְסוּגִים לְאַחוּר, אָמַר : 'עֲכָשׁוּ אַחֵי נְכַלְמִים', קָרָא לְהֶם בְּלִשׁוֹן רַכָּה וְתַחֲנוּנִים וְהִרְאָה
לְהֶם שֶׁהוּא מְהוּל (כ"ה) .

ה וַיִּכְעַן לֹא תַתְּנִסּוּן וְלֹא יִתְקַם בְּעֵינֵיכוֹן אַרִי
זַבְנִתוֹן יְתִי הִכָּא אַרִי לְמִימָא שְׁלַחְנֵי יַי
קְדָמִיכוֹן :

(ה) וְעַתָּה אֶל־תַּעֲצָבוּ וְאֶל־יַחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי־מְכַרְתֶּם אִתִּי
הִנֵּה כִּי לְמַחֲוָה שְׁלַחְנֵי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם :

ה"י < לְמַחֲוָה > . לְהִיּוֹת לְכֶם לְמַחֲוָה .

ו ארי דגן פרתין שנין בפנא בגו ארעא ועוד
חמש שנין די לית זרועא וחצדא :

(ו) בַּיּוֹם שְׁנַתִּים הָרַעַב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים
אֲשֶׁר אֵין-חֲרִישׁ וְקָצִיר:
כז"י ◀ בַּיּוֹם שְׁנַתִּים הָרַעַב • עָבְרוּ מִשְׁנֵי הָרַעַב.

ו ושלחני יי גדמיכון לשנאה לכוז שארא
בארעא ולקיימא לכוז לשזבא רבא :

(ז) וַיִּשְׁלַחֲנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם לָשׂוּם לָכֶם שְׂאִרִית בְּאָרֶץ
וּלְהַחְיוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה:

◆ יום שלישי ה' טבת ◆

ח וכעז לא אתון שלחתון יתי הכא אלהן מן
קדם יי ושניני לאבא לפרעה ולרבון לכל
אנש ביתה ושליט בכל ארעא דמצרים :

(ח) וְעַתָּה לֹא-אֲתֶם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הֲנֵה פִי הָאֱלֹהִים
וַיִּשְׁימֵנִי לְאָב לְפָרְעָה וּלְאֲדוֹן לְכָל-בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל-אָרֶץ
מִצְרַיִם:

כז"י ◀ לָאָב • לְחֶבֶר וּלְפִטְרוֹן. אבן עזרא

ט אחו וסקו לנת אבא ותימרון לה כדגן
אמר ברך יוסף שניני יי לרבון לכל מצרים
חות לותי לא תתעקב :

(ט) מָהֵרוּ וְעָלוּ אֶל-אָבִי וְאִמְרַתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵךְ
יוֹסֵף שָׁמְנֵי אֱלֹהִים לְאֲדוֹן לְכָל-מִצְרַיִם רַדְה אֵלַי
אֶל-תַּעֲמֹד:

כז"י ◀ וְעָלוּ אֶל-אָבִי • אָרֶץ יִשְׂרָאֵל גְּבוּהָה מְכַל הָאֲרָצוֹת.

י ותתיב בארעא דגשן ותהי קריב לי את
ובניך ובני בניך וענך ותורך וכל די לך :

(י) וַיֵּשְׁבֶת בְּאָרֶץ-גֹּשֶׁן וְהָיִיתָ קְרוֹב אֵלַי אַתָּה וּבְנֵיךָ וּבְנֵי
בְנֵיךָ וְצִאֲנֶךָ וּבְקָרְךָ וְכָל-אֲשֶׁר-לְךָ:

יא ואזון תד תמן ארי עוד חמש שנין בפנא
דלמא תתמספן את ואנש ביתך וכל די לך :

(יא) וְכַלְכַּלְתִּי אֹתְךָ שָׁם בַּיּוֹם עוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים רַעַב פֶּן-תִּתְוַשׁ
אֶתָּה וּבֵיתְךָ וְכָל-אֲשֶׁר-לְךָ:

כז"י ◀ פֶּן-תִּתְוַשׁ • דְּלִמָּא תַתְּמַסְפֵּן, לְשׁוֹן: "מִוְרִישׁ וּמַעֲשִׂיר". אבן עזרא

יב וקא עיניכון חזן ועיני אחי בנימין ארי
כלישנכון אנא ממלל עמכון :

(יב) וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוֹת וְעֵינַי אַחִי בְּנִימִן כִּי-פִי הַמְדַבֵּר
אֵלֵיכֶם:

כז"י ◀ וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוֹת • בכבודי ושאני אחיכם, שאני מהול ככם. ועוד: "כי-פי המדבר אליכם" בלשון הקדש
(כ"ה). ועיני אחי בנימין • (מגילה טז) השנה את כלם יחד לומר, שפשמ שאין לי שנאה על בנימין אחי שהרי לא
היה במקירתו, כך אין בלפי שנאה עליכם. אבן עזרא

יג ותחיון לאבא ית כל קרי במצרים ונת
כל די חזיתון ותוחון ותחתון ית אבא הכא :

(יג) וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֶת-כָּל-כְּבוֹדִי בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר
רְאִיתֶם וּמַהֲרַתֶּם וְהוֹרַדְתֶּם אֶת-אָבִי הֲנֵה:

ח פי האלהים. שלחני: לאב. טעמו למורה. יב פי פי. ידוע פי פה מכת. וכאשר הינה סמוך, לשוב ה"א הנעלם ליו"ד נעלם, כמו פי פי צדיק. גם פן לשון רבים, ופי רשעים. יג ותחיון ותוחון ותחתון ית אבא הכא : ונתחיון לאבא ית כל קרי במצרים ונת כל די חזיתון ותוחון ותחתון ית אבא הכא : שהיה מדבר בלשונם עמם בלא מליץ:

שיעור יומי ליום שלישי ה' טבת ושנים מקרא ואחד תרגום – מה – פרשת ויגש לא

(ד) וַיִּפֹּל עַל-צִוְאַרְי בְּנִימֹן-אָחִיו וַיִּבְךְּ וּבְנִימֹן בָּכָה עֲלָיו וַיִּפֹּל עַל צִוְאַרְי בְּנִימֹן אָחוּהִי וַיִּבְכָּא וּבְנִימֹן בָּכָא עַל צִוְאַרְהָ : צִוְאַרְיו :

כ"ז – וַיִּפֹּל עַל-צִוְאַרְי בְּנִימֹן-אָחִיו וַיִּבְךְּ • עַל שְׁנֵי מִקְדָּשׁוֹת שֶׁעֲתִידִין לְהִיּוֹת בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימִין וְסוֹפֵן לִיְחָרַב • וּבְנִימֹן בָּכָה עַל-צִוְאַרְיו • עַל מִשְׁכַּן שִׁילָה, שֶׁעֲתִיד לְהִיּוֹת בְּחֻלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְסוֹפוֹ לִיְחָרַב. (ולעֲנִיית דַּעְתִּי, דִּיּוּקוֹ שֶׁל רִש"י, דְּבִיּוֹסֵף כְּתִיב: "וַיִּפֹּל וַיִּבְכֶּךָ", תַּרְתִּי מִשְׁמַע אֲשֶׁנִּי מִקְדָּשׁוֹת, וַיִּבְכֶּךָ עֲשָׂה ב' פְּעֻלוֹת עַל זֶה הַרְמִזוּ, מֵה שֶׁאִין כֵּן בְּנִימִין דְּלָא כְּתִיב רַק "וּבְנִימֹן בָּכָה", פְּעֻלָּה אַחַת, שְׁלָא רָמַז רַק עַל חֻרְבָּן אֶחָד. וְעַיִן בְּבִאּוּר פְּרָגוּם יוֹנָתָן, שֶׁשָּׂם הִיא בְּרֻךְ דָּרָשׁ) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק י, עמוד 148 – מתוך 'לקראת שבת')

אין להסתפק בבכיה

ויפל על-צווארי בנימן אחיו ויבך ובנימן בכה על-צווארו: (מה, יד)

אִיתָא בְּגִמְרָא עַל הַפְּסוּק "וַיִּפֹּל עַל צִוְאַרְי בְּנִימִין אָחִיו וַיִּבְךְּ וּבְנִימִין בָּכָה עַל צִוְאַרְיו" "בָּכָה עַל צִוְאַרְיו" (בָּכָה עַל שְׁנֵי מִקְדָּשִׁין שֶׁעֲתִידִין לְהִיּוֹת בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימִין, וְעֲתִידִין לְחָרַב, וּבְנִימִין כִּי בָכָה עַל מִשְׁכַּן שִׁילָה שֶׁעֲתִיד לְהִיּוֹת בְּחֻלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְעֲתִיד לְחָרַב). וְצִוְרֵי לְהִבִּי: מִדּוּעַ בָּכָה יוֹסֵף עַל הַמִּקְדָּשׁוֹת שֶׁל בְּנִימִין, וּבְנִימִין בָּכָה עַל הַמִּשְׁכָּן שֶׁבְּחֻלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף – וְהִרִי לְכַאֲרָה אֲדַרְבֵּה: כֵּל אֶחָד מֵהֶם עָלְיוֹ לְבָכוֹת עַל חֻרְבָּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבְּחֻלְקוֹ הִיא?

וְהַבְּאוּר בְּזֶה:

עַיִן הַבְּכִיָּה הִיא בְּכִי לְהַקֵּל עַל הַבּוֹכָה. וְכִנְרָאָה בְּחוּשׁ, שֶׁכָּאֲשֶׁר הָאָדָם בּוֹכָה עַל הַמִּצַּר וּמַעִיק לוֹ, אִין בְּכַיָּה שֶׁל בְּכִיָּה זֶה לְתַקֵּן אֶת הַדְּבָר שֶׁגָּרַם אוֹתָהּ, אֲלָא שֶׁבְּבְכִיתוֹ יְרוּחוֹ לוֹ, וְכִמוֹ שֶׁפְּתוּב הִיָּתָה לִי דְּמַעֲתִי לְחֵם וְגו'. וְלָכֵן: כְּשֶׁרוּאָה "חֻרְבָּן מִקְדָּשׁוֹ" שֶׁל חֲבֵרוֹ – מִשְׁתַּתַּף בְּצַעְרוֹ וּבּוֹכָה, אֲבָל (עַקֵּר) הַתַּקֵּן וּבְנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִחֻדָּשׁ אִינוֹ תְלוּי בּוֹ אֲלָא בְּחֲבֵרוֹ. אוּלַּם בְּשַׁעַר שְׁרוּאָה אָדָם אֶת חֻרְבָּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַפְּרִטִי שֶׁלוֹ, אִזְ אִין לוֹ לְהַסְתַּפֵּק בְּאַנְחָה וּבְבְכִיָּה, אֲלָא לְהַשְׁתַּדֵּל לְתַקֵּן וְלְבַנּוֹת מִחֻדָּשׁ עַל-יְדֵי שִׁיעֵבַד עֲבוּדְתוֹ לְהַבִּיא אֶת הַגְּאוּלָּה הַפְּרִטִית בְּנַפְשׁוֹ. **אבן עזרא**

(טו) וַיִּנְשֹׁק לְכָל-אָחָיו וַיִּבְךְּ עֲלֵהֶם וְאַחֲרֵי כֵן דִּבְּרוּ אָחִיו אִתּוֹ :

טו וַיִּנְשֹׁק לְכָל אָחוּהִי וַיִּבְכָּא עֲלֵיהוֹן וַבְּתֵר כֵּן מְלִילוֹ אָחוּהִי עֲמָה :

כ"ז – וְאַחֲרֵי כֵּן • מֵאַחַר שֶׁרְאוּהוּ בּוֹכָה וְלָבוֹ שְׁלֵם עִמָּהֶם. דִּבְּרוּ אָחִיו אִתּוֹ • שֶׁמִּתְחַלָּה הָיָה בּוֹשִׁים מִמֶּנּוּ.

(טז) וְהַקֵּל נִשְׁמַע בֵּית פְּרַעְהָ לְאֹמֵר בָּאוּ אָחִי יוֹסֵף וַיִּיטֵב בְּעֵינֵי פְרַעְהָ וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו :

טז וְהַקֵּל אֲשַׁמְעָ לְבֵית פְּרַעְהָ לְמִימַר עַלֹּו אָחִי יוֹסֵף וְשָׁפַר בְּעֵינֵי פְרַעְהָ וּבְעֵינֵי עֲבָדוּהִי :

כ"ח – וְהַקֵּל נִשְׁמַע בֵּית פְּרַעְהָ • כִּמוֹ: 'בְּבֵית פְּרַעְהָ, וְזֶהוּ לְשׁוֹן בֵּית מִמָּשׁ.

(יז) וַיֹּאמֶר פְּרַעְהָ אֶל-יוֹסֵף אָמֹר אֶל-אָחִיךָ זֹאת עֲשׂוּ טַעֲנוּ אֶת-בְּעִירְכֶם וּלְכוּ-בְאוּ אֶרְצָה כְּנַעַן :

יז וַיֹּאמֶר פְּרַעְהָ לְיוֹסֵף אָמֹר לְאָחִיךָ דָּא עֵיבִידוֹ טַעֲנוּ יָת בְּעִירְכוֹן וְאָזִילוּ אוֹבִילוּ לְאַרְעָא דְכְּנַעַן :

כ"ח – טַעֲנוּ אֶת-בְּעִירְכֶם • תְּבוּאָה. **אבן עזרא**

(יח) וַיִּקְחוּ אֶת-אֲבִיכֶם וְאֶת-בְּתִיכֶם וּבָאוּ אֵלָי וְאֶתְנָה לָכֶם אֶת-טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָכְלוּ אֶת-חֶלֶב הָאָרֶץ :

יח וַיִּדְבְּרוּ יָת אֲבוּכוֹן וְיָת אֲנָשׁ בְּתִיכוֹן וְעוֹלוּ לְנֹתִי וְאֶתֶן לָכוֹן יָת טוֹב אֶרְעָא דְמִצְרַיִם וְתִיכְלוּן יָת טוֹבָא דְאַרְעָא :

כ"ט – אֶת-טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם • אֶרֶץ גִּשְׁן, נָבֵא וְאִינוֹ יוֹדֵעַ מַה נָּבֵא, סוֹפָה לַעֲשׂוֹתָהּ כְּמַצוּלָה שֶׁאִין בָּהּ דְגִים. חֶלֶב הָאָרֶץ • כֵּל חֶלֶב, לְשׁוֹן 'מִיטֵב' הִיא. **אבן עזרא**

(ט) וְאַתָּה צְוִיתָהּ זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
 עֲגָלוֹת לְמַפְכֶם וְלִנְשֵׁיכֶם וּנְשֵׂאתֶם אֶת־אֲבִיכֶם וּבְאֵתֶם:
 כ"ט - וְאַתָּה צְוִיתָהּ • מִפִּי, לומר לָהֶם. זֹאת עֲשׂוּ • כִּף אָמַר לָהֶם, שְׂבַרְשׁוּתִי הוּא.

(כ) וְעֵינֵיכֶם אֶל־תִּתְּחֹם עַל־פְּלִיכֶם פִּי־טוֹב כֹּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם
 לָכֶם הוּא:

(כא) וַיַּעֲשׂוּ־בֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל־פִּי
 פִּרְעֹה וַיִּתְּנוּ לָהֶם צֵדָה לְדֶרֶךְ:

(כב) לְכֻלָּם נָתַן לְאִישׁ חֲלָפוֹת שְׂמֹלֹת וּלְבַנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ
 מֵאוֹת פָּסֹף וְחֲמִשׁ חֲלָפֹת שְׂמֹלֹת: אבן עזרא

(כג) וּלְאָבִיו שָׁלַח פְּזֹאת עֲשָׂרָה חֲמֹרִים נְשֹׂאִים מְטוֹב
 מִצְרַיִם וְעֶשֶׂר אֶתְנֶת נְשֹׂאת בָר וְלָחֶם וּמְזוֹן לְאָבִיו לְדֶרֶךְ:

כ"ט - שָׁלַח פְּזֹאת • כְּחֶשְׁבוֹן הַזֶּה, וּמָהוּ הַחֶשְׁבוֹן? עֲשָׂרָה חֲמֹרִים וְגו' . (רצונו שְׂמֹלֹת "קֹזֶאחַ" הַמִּצְטַרֵּת וּבְכ"ף הַדְּמִיוֹן, מוֹרָה עַל כִּי מַעֲלִים לֹא שָׁלַח לוֹ עֲשָׂרָה חֲמֹרִים וְעֶשֶׂר אֶתְנֶת, רַק הֵכִי קָאָמַר קְרָא: 'וּלְאָבִיו שָׁלַח בְּעֲגָלוֹת כֹּזֶאחַ וְגו', כְּלוּמַר כְּחֶשְׁבוֹן הַזֶּה, שְׁהוּא מִשָּׂא עֲשָׂרָה חֲמֹרִים וְעֶשֶׂר אֶתְנֶת, וְהִשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר דְּלֹא מְצִינוּ נִכְתָּב, אֶלֶּא: "וַיִּרְא אֵת הָעֲגָלוֹת", וְלֹא שׁוּם חֲמֹרִים וְאֶתְנֶת, וְקַל לְהַבִּין. בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מַהְרֵשׁ"ל). **מְטוֹב מִצְרַיִם • מְצִינוּ בְּגִמְרָא שְׁשָׁלַח לוֹ יַיִן יֶשֶׁן שְׂדַעַת זְקָנִים נוֹחָה הֵימְנוּ, וּמְדַרְשׁ אֲגָדָה: 'גְּרִיסִין שֶׁל פּוּל'. כֶּר וְלָחֶם • כְּתַרְגוּמוֹ. וּמְזוֹן • לְפֶתֶן (כִּף גִּרְסַת רַב"ם).**

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטר־שיחות חלק י, עמוד 151 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')
הרמז בגריסין של פול

וּלְאָבִיו שָׁלַח . . מְטוֹב מִצְרַיִם

מְדַרְשׁ אֲגָדָה - גְּרִיסִין שֶׁל פּוּל (מה, כג. ובפירוש רש"י)
 יֵשׁ לְבָאָר בְּדֶרֶךְ הַרְמִז, הַטַּעַם שֶׁמִּפְּקַל טוֹב מִצְרַיִם שָׁלַח יוֹסֵף לַיעֲקֹב דְּוָקֵא גְרִיסִין שֶׁל פּוּל:
 יוֹסֵף יָדַע שֶׁכְּשִׁיגִיעוּ הַשְּׂבָטִים לַיעֲקֹב וַיִּגְדוּ לוֹ שִׁיוֹסֵף עֲדוֹן חַי, כְּרַחוּ לְהַגִּיד לַיעֲקֹב שֶׁמְכָרוּ אוֹתוֹ, וַיִּצְטַעַר יַעֲקֹב עַל־זֶה, וְרָצָה יוֹסֵף לְמַעַט צַעֲרוֹ שֶׁל אָבִיו.
 וְלִכְּן שָׁלַח אֵלָיו גְּרִיסִין שֶׁל פּוּל, כִּי גְרִיסִין שֶׁל פּוּל "הֵם פּוּלִים שְׁבוּרִים לְחֻלְקִים" (גור־אריה כאן), וּבְזֶה רָמַז לוֹ שֶׁכְּמוֹ שְׂפוּלִים, אִף דְּשְׁבוּרִים הֵם, הֵנָּה דְּוָקֵא מֵאֶכְל זֶה הִיָּה חֲשׁוֹב בְּיוֹתֵר בְּמִצְרַיִם, וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּעֵץ יוֹסֵף בְּשֵׁם ה'יִפְה תֹאֲר': "וְלִכְּן נִקְרָא טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם, כִּי לֹא נִמְצָא עוֹד מִיִּן גְּרִיסִין כְּזֶה בְּשָׂאֵר הָאֲרָצוֹת, וְנִקְרָא פּוּל הַמִּצְרַיִם", כְּמוֹ כֵּן דְּוָקֵא עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁמְכָרוּ הַשְּׂבָטִים אֵת יוֹסֵף, יִצְחָק טוֹבָה "לְמַחְיָה שְׁלַחְנִי אֶלְקִים לְפָנֶיכֶם" (פרשתנו מה, ה), וְלִכְּן אֵל יִצְטַעַר עַל זֶה שֶׁמְכָרוּ הַשְּׂבָטִים אֵת יוֹסֵף. **אבן עזרא**

(כד) וַיִּשְׁלַח אֶת־אָחִיו וַיִּלְכוּ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם אֶל־תִּרְגְּזוּ
 בְּדֶרֶךְ:

כ"ט - אֶל־תִּרְגְּזוּ בְּדֶרֶךְ • אֵל תִּתְּעַסְקוּ בְּדַבַּר הַלְכָהּ, שְׁלֹא תִרְגְּזוּ עֲלֵיכֶם הַדֶּרֶךְ. דְּבַר אַחֵר: אֵל תִּפְסְיֵעוּ פְּסִיעָה גְּסָה, וְתִכְנְסוּ בְּחִמָּה לְעִיר. וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מְקָרָא, יֵשׁ לוֹמַר: לְפִי שְׁהִיוּ נִכְלָמִים, הִיָּה דוֹאָג שֶׁמָּא יִרְיֵבוּ בְּדֶרֶךְ עַל דְּבַר מַכִּירְתּוֹ, לְהַתְּנַחַם זֶה עִם זֶה וְלוֹמַר: עַל יְדֵךְ נִמְכַּר, אַתָּה סִפְרַת לְשׁוֹן הַרְעָ עָלָיו וְגִרְמַת לְנוֹ לְשֹׂאֲתוֹ. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

כב חליפות שְׂמֹלוֹת. מְלַבּוּשִׁים, אֵין זֶה כְּמוֹ זֶה. וְהַפְּחוֹת שְׂמֵיִם:	שְׁהִיוּ בְּמִצְרַיִם: בָּר. דָּגָן: וְלָחֶם. כְּמִשְׁמַעוֹ: וּמְזוֹן. אֶפְסוּנִים וּפּוּל וְעֲדָשִׁים וְדַחַן וְכִסְמִין וְתֹאנִים וְצִמּוּקִים וְחֲמֹרִים, כִּי אֵלֶּה לְבָדֶם הֵם	מְזוֹן, חוּץ מִדָּגָן וּשְׁעוּרָה: כד וְטַעַם אֵל תִּרְגְּזוּ. שְׂיִכְעַס אִישׁ עַל אָחִיו בְּעֵבוּר מַכִּירְתּוֹ:
--	--	--

(כה) וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֵאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל־יַעֲקֹב אָבִיהֶם:
 (כו) וַיִּגְדּוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי־הוּא מִשַּׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפַּג לָבוֹ כִּי לֹא־הָאֱמִיץ לָהֶם:

ה"י < וְכִי־הוּא מִשַּׁל • וְאֲשֶׁר הוּא מוֹשֵׁל. וַיִּפַּג לָבוֹ • נִחְלַף לָבוֹ, וְהִלָּף מִלְּהָאֱמִיץ, לֹא הִיָּה לָבוֹ פּוֹנֵה אֶל הַדְּבָרִים, לְשׁוֹן מְפִיגִין טַעֲמֵן בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה, וְכַמוֹ: (אִיכָּה א) "מֵאִין הַפּוֹגוֹת", (יְרֵמְיָה מו) "וְרִיחוֹ לֹא נִמְר", מְתַרְגְּמִינָן: 'וְרִיחִיָּה לֹא פָּג'. אבן עזרא

(כו) וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל־דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים וַיֵּרָא אֶת־הַעֲגֻלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׁאת אֹתוֹ וְתַחֲיוֹ רֵיחַ יַעֲקֹב אָבִיהֶם:

ה"י < אֶת כָּל־דְּבָרֵי יוֹסֵף • סִימָן מְסוּר לָהֶם, בְּמָה הִיָּה עוֹסֵק כְּשֶׁפָּרַשׁ מִמֶּנּוּ, בְּפָרֶשֶׁת 'עֲגֻלָּה עֲרוּפָה', וְזֵהוּ שְׁנֵאמַר: "וַיֵּרָא אֶת הַעֲגֻלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף", וְלֹא נֵאמַר: 'אֲשֶׁר שָׁלַח פָּרַעֲוֹ'. וְתַחֲיוֹ רֵיחַ יַעֲקֹב • שְׂרֵתָה עָלָיו שְׂכִינָה, שְׂפָרְשָׁה מִמֶּנּוּ.

◆ יום רביעי ו' טבת ◆

(כה) וַיֵּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד־יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֱלֹכָה וְאֶרְאֶנּוּ בְּמָרָם אָמוֹת:

ה"י < רַב עוֹד • רַב לִי עוֹד שְׂמִיחָה וְחֻדוּהָ, הוֹאִיל וְעוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי. אבן עזרא

מו (א) וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיָּבֵא בְּאֶרֶץ שֶׁבַע וַיִּזְבַּח זְבָחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו וַיִּצְחַק:

ה"י < בְּאֶרֶץ שֶׁבַע • כְּמוֹ לְבָאָר שֶׁבַע, ה"א בְּסוֹף תִּבְּה בְּמִקּוֹם לְמַ"ד בְּתַחֲלֻתָהּ. לֵאלֹהֵי אָבִיו וַיִּצְחַק • תִּיב אָדָם בְּכַבּוֹד אָבִיו יוֹתֵר מִבְּכַבּוֹד זָקֵנוּ, לְפִיכָף תִּלָּה בִּיצְחַק וְלֹא בְּאֲבָרָהֶם.

(ב) וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֵּאמֶר הִנְנִי:

ה"י < יַעֲקֹב יַעֲקֹב • לְשׁוֹן חֶבֶה.

(ג) וַיֵּאמֶר אֲנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֱלֹהֵי מִרְיָה מִרְדֵּה מִצְרַיִם כִּי־לָגִי גָדוֹל אֲשִׁימְךָ שֵׁם:

ה"י < אֱלֹהֵי מִרְדֵּה מִצְרַיִם • לְפִי שֶׁהִיָּה מִצַּר עַל שְׁנֵזֶקֶק לְצֵאת לְחוּצָה לְאֶרֶץ.

- נקודות משיחות קודש - (על פני לקוטר שיחות חלק 2, עמוד 229 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

לא לפחד מהגלויות

אל-תירא מרדה מצרימה

לפי שהיה מצר על שנזקק לצאת לחוץ לארץ (מו, ג. ובפירושו רש"י)

אבן עזרא על התורה

כו וַיִּפַּג לָבוֹ. מִגִּזְרַת אֵל תַּחֲנִי פּוֹגַת לָךְ. כִּי לֹא הָאֱמִיץ. וְהִיָּה פְּרָאוֹת הַעֲגֻלוֹת וְתַחֲיוֹ רֵיחֵהוּ. וְאֵל תַּחֲמָה עַל מַלְת וַיִּפַּג, כִּי כֵן דִּרְךָ וְהַשֵּׁם שְׂעִמְד לָבוֹ וְדָמָם. כְּשֵׁעַם וְיָמַת לָבוֹ

הַנְּבִיאִים לְדַבֵּר, כְּמוֹ וְנִשְׁמָה לֹא נִשְׁאַרָה כִּי: כַּח רַב עוֹד יוֹסֵף. רַב לִי זֹאת הַשְּׂמִיחָה:

לכאורה תמונה, מאחר שהפנונה בהבטחת הקב"ה היתה, להסיר צערו של יעקב, מדוע נאמר בה הלשון אל תירא (שלידת הדאגה על העתיד), ולא "אל תצטער" (שלידת הצער ועגמת הנפש דעכשו) וכיצא בזה?
 ויש לומר בדרך הרמז, דבזה אמר לו הקב"ה, שרגש של צער על זה שצדק לקצת מאריך ישראל רגש טוב הוא, ואין לו להסירו מלבדו, אלא רק את הרגש דיראה ופחד עליו להסיר מלבדו.
 כלומר: מחד גיסא, אדם שאינו נמצא בארץ ישראל צריך להרגיש כ"בנים שגלו מעל שלחן אביהם" (ברכות ג, סוף עמוד א), ולחוש בלבד פאב וצער על המצאו בגלות. אף מאידך, אסור לו להתפעל ולהרגיש "יראה ופחד" מהמניעות והעובדים על עבודת ה' כשנמצאים בגלות, כי בודאי נתנו לו מלמעלה כל הכחות הדרושים להתגבר עליהם.
 ואדרבה: דוקא "לפי שהיה מצור" על הגלות, הרי הוא מגיע ל"אל תירא", כי דוקא על-ידי שמצטער על זה שהוא בגלות, ומשתוקק תמיד לשוב לארץ ישראל, הנה השתוקקות זו גופא מרימה ומגביהה את האדם למעלה מהגלות, ובמילא אין לו יראה ופחד מהמניעות והעובדים שבגלות. **אבן עזרא**

ד אָנא אַחות עמך למצרים ואנא אסקנה אף אסקא ויוסף ישני ידוהי על עיניך:

(ד) אָנֹכִי אֶרֶד עִמָּךְ מִצְרַיִם וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךְ גַּם־עִלָּה וְיוֹסֵף יִשִּׁית יָדוֹ עַל־עֵינֶיךָ:

ע"י אָנֹכִי אֶעֱלֶךְ • הבטיחו להיות נקבר בארץ • אבן עזרא

ה וְיִקָּם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת־טַפָּם וְאֶת־נְשֵׂיהֶם בְּעֵגְלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח פְּרָעָה לְשִׂאת אֹתוֹ:

(ה) וְיִקָּם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת־טַפָּם וְאֶת־נְשֵׂיהֶם בְּעֵגְלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח פְּרָעָה לְשִׂאת אֹתוֹ:

ו וַיִּקְחוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם וְאֶת־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִם יַעֲקֹב וְכָל־זֶרְעוֹ אִתּוֹ:

(ו) וַיִּקְחוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם וְאֶת־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִם יַעֲקֹב וְכָל־זֶרְעוֹ אִתּוֹ:

ע"י אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן • אכל מה שרכש בפרדן ארם נתן הכל לעשו בשביל חלקו במערת המכפלה. אמר: נכסי חוצה לארץ אינן פדאי לי, וזהו: "אשר פריתי לי". העמיד לו צבורין של זהב ושל כסף כמין פרי, ואמר לו: 'טל את אלו'.

ז בְּנָיו וּבְנֵי בָנָיו אֹתוֹ בְּנֹתָיו וּבָנוֹת בָּנָיו וְכָל־זֶרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרַיִם:

(ז) בְּנָיו וּבְנֵי בָנָיו אֹתוֹ בְּנֹתָיו וּבָנוֹת בָּנָיו וְכָל־זֶרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרַיִם:

ע"י וּבָנוֹת בָּנָיו • סרח בת אשר ויוכבד בת לוי • אבן עזרא

♦ יום חמישי ז' טבת ♦

ח וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל דָּעְלוּ לְמִצְרַיִם יַעֲקֹב וּבְנֵיהֶם בּוֹרְכָא דַּיַּעֲקֹב רְאוּבֵן:

(ח) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִם יַעֲקֹב וּבְנָיו כָּכָר יַעֲקֹב רְאוּבֵן:

ע"י הַבָּאִים מִצְרַיִם • על שם השעה קורא להם הפתוב: "באים", ואין לתמה על אשר לא כתב אשר באו.

ט וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלוּא וְחֲצֹרֶן וְכַרְמִי:

(ט) וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלוּא וְחֲצֹרֶן וְכַרְמִי:

ג מרדה. מקור, והוא חסר הפ"א, כמו אשר מנהג החיים עם המתים: ויוסף ישני ידו על עיניך. במותך, כי כן ז בנותיו. היא דינה לבדה. ויתכן שהיו לדינה ד וטעם אעלך גם עלה. שיקבר בארץ ישראל: ויעבור בתו קראם בנות הודך: וכן בנות בניו. כי אחת היא:

שיעור יומי ליום חמישי ז' טבת ושנים מקרא ואחד תרגום – מו – פרשת ויגש לה

י) וּבְנֵי שְׁמֵעוֹן יְמוּאֵל וַיְמִין וְאַהֲד וַיְכִין וַצֹּחַר וְשֹׁאֵל
יבְנֵי שְׁמֵעוֹן יְמוּאֵל וַיְמִין וְאַהֲד וַיְכִין וַצֹּחַר וְשֹׁאֵל בְּרַקְעֲנִיתָא :
בְּיַהֲפֻנְעִיתָא :

כ"ט" – בְּיַהֲפֻנְעִיתָא • בֶּן דִּינָה, שְׁנַבְעֵלָה לְכַנְעֲנִי. כְּשֶׁהֲרִגוּ אֶת שָׁכֶם, לֹא הִיָּתָה דִּינָה רוֹצֵה לְצִאת עַד שֶׁנִּשְׁבַּע לָהּ שְׁמֵעוֹן שִׁישְׁאָנָה (כ"ח) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטר שיחות חלק ה, עמוד 228 – מתוך 'לקראת שבת')

יחוסו של שאול ליעקב

יבְנֵי שְׁמֵעוֹן . . וְשֹׁאֵל בְּיַהֲפֻנְעִיתָא :

בן דינה שנבעלה לכנעני (מו, י. ובפרוש רש"י)

יש לעיין, הרי רש"י בפרושו בא לבאר, שהפנענית היא דינה "שנבעלה לכנעני" - שכם.

ואם-כן תמויה: א. מהיכן מוכיח שאכן מדבר בדינה ולא בכנענית ממש? ב. מדוע מעתיק רש"י את המלה 'בן' מהפסוק, והרי פרושו הוא רק על תבת "הפנענית"?

והבאור בזה:

שתי הקשיות מתרצות אחת בחברתה, כי רש"י בא לענות על שאלה כללית: מדוע בפסוק זה התורה מציגת את האם, ובשאר השמות נזכר רק האב?

אלא שהתורה כותבת את שמות בני ישראל כדי ליחס אותם ליעקב. אצל כל צאצאיו, היחס ליעקב היה רק דרך האב; בני יעקב. מכך שרק בפסוק המדבר על שאול מזכרת אמו, משמע שאף היא מייחסת אותו ליעקב.

לכן גרס רש"י בנודאות שמדבר בדינה, ולכן גם צין בפרושו "בן" – שהרי ללמד על יחוסו של שאול באנו. **אבן עזרא**

יא ובני לוי גרשו קהת ומררי:

(יא) וּבְנֵי לֵוִי גִרְשׁוּן קֹהֵת וּמֵרָרִי :

יב ובני יהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח וימת ער ואונן בארץ כנען ויהיו בני פרץ חצרון וקמול:

(יב) וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשֵׁלָה וּפְרִץ וְזֶרַח וַיְמַת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וַיְהִיו בְּנֵי פֶרֶץ חֲצֹרֹן וְקַמּוּל :

יג ובני יששכר תולע ופוע ויוב ושמרון:

(יג) וּבְנֵי יִשָּׁשְׁכָר תוֹלַע וּפּוּעַ וַיּוּב וְשִׁמְרוֹן :

יד ובני זבלון סרד ואלון ויחלאל:

(יד) וּבְנֵי זְבֻלוֹן סָרַד וְאַלּוֹן וַיַּחֲלָאֵל :

טו אליו בני לאה דיילידת ליעקב בפדן ארם ונת דינה ברתה כל נפש בנותי ובנותיה תלתי ויהלת:

(טו) אֵלֶּה אֵלֶּה בְנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפַדְן אֲרָם וְנָתַתְּ דִּינָה בְרִתָּהּ כָּל נַפְשׁ בְּנוֹתַי וּבְנוֹתַי תִּלְתִּין וַיְהַלֵּת :

כ"ט" – אלה בני לאה וגו' ואת דינה בתו • הזכרים תלה בלאה והנקבה תלה ביעקב, ללמדך: 'אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, איש מזריע תחלה יולדת נקבה'. 'שלושים ושלש' • ובפרטן אי אתה מוצא אלא ל"ב? אלא זו יוכבד, שנולדה בין החומות בכניסתן לעיר, שנאמר: "אשר ילדה אותה ללוי במצרים", לידתה במצרים, ואין הורחה במצרים.

טז ובני גד צפיון ויחגי שוני ואצבן ערי וארודי ואראלי:

(טז) וּבְנֵי גָד צְפִיּוֹן וַיַּחְגִּי שׁוֹנִי וְאַצְבָּן עֲרֵי וְאַרְוֹדִי וְאַרְאֵלִי :

י בן הפנענית. לעד כי נשי השבטים היו ארמיות ומצריות ואדומיות ומדונייות. והזכיר זו לבדה בעבור שעשה שמעון שלא בהגן לקחת פנענית. ועל זה הדבר הזכיר מות ער ואונן בעבור היותם בני פנענית:

יז ובני אשר ימנה וישנה וישוי ובריעה ושרח אחתהון ובני בריעה חבר ומלפיאל:

(יז) ובני אשר ימנה וישנה וישוי ובריעה ושרח אחתהון ובני בריעה חבר ומלפיאל:

יח אליו בני זלפה וזלפה דיבב לבן ללאה בתה וילידת ית אליו ליעקב שית עשרי נפש:

(יח) אלה בני זלפה אשר נתן לבן ללאה בתו ותלד את-אלה ליעקב שש עשרה נפש:

יט בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימן:

(יט) בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימן:

כ בני רחל אשת יעקב • ובכלן לא נאמר בהן "אשת", אלא שהיתה עקרו של בית.

כא ובני בנימן פלע ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מפים וחפים וארד:

(כ) ויולד ליוסף בארץ מצרים אשר ילדה-לו אסנת בת-פוטו פרע בהן אן את-מנשה ואת-אפרים:

כב אליו בני רחל דאתלידו ליעקב כל נפשא ארבעה עשר:

(כא) ובני בנימן פלע ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מפים וחפים וארד: אבן עזרא

כג ובני דן חשים:

(כג) ובני דן חשים: אבן עזרא

כד ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלים:

(כד) ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלים:

כה אליו בני בלהה דיבב לבן לרחל בתה וילידת ית אליו ליעקב כל נפשא שבועא:

(כה) אלה בני בלהה אשר נתן לבן לרחל בתו ותלד את-אלה ליעקב פל-נפש שבועה:

כו כל נפשא דעלא ליעקב למצרים נפקי ירפה בר מנשי בני יעקב כל נפשתיא שתיין ושיית:

(כו) פל-הנפש הפאה ליעקב מצרימה וצאי ירכו מלבד נשי בני-יעקב פל-נפש ששים ושש:

כז ובני יוסף אשר ילדו במצרים נפש שנים פל-הנפש לבית יעקב הפאה מצרימה שבועים:

(כז) ובני יוסף אשר ילדו במצרים נפש שנים פל-הנפש לבית יעקב הפאה מצרימה שבועים:

כח ובני יוסף די אתלידו לה במצרים נפשתיא תרין כל נפשתיא לבית יעקב דעלו למצרים שבועין:

אבן עזרא על התורה

פי יוכבד נולדה בין החומות. גם זה תמה למה לא הזכיר הכתוב הפלא שנעשה עמה בהולדת משה, והיא בת ק"ל שנה. ולמה הזכיר דבר שרה שהיתה בת תשעים. ולא די

יש אומר כי מספר שבועים בעבור שהיא סף חשבון, כי ששים ותשע היו. וזה המפרש טעה, בעבור שמצאנו כל נפש בניו ובנותיו שלשים ושלש, והם שלשים וששים. וכד"ש

כא ונעמן. הוא בן בנימן. פי יש נעמן שהוא בן בנו: כג ובני דן חשים. יתכן שהיו שנים ומת אחד מהם, ולא הזכירו הכתוב כי בן דרף הלשון.

♦ יום שישי ח' טבת ♦

(כח) וְאֶת־יְהוָה שָׁלַח לְפָנָיו אֱלֹהִים לְהוֹרֹת לְפָנָיו גְּשֶׁה וַיָּבֵאוּ אֶרְצָה גִשָּׁן:

זש"י <להורות לפננו. פתגומו, לפנות לו מקום ולהורות האידך תישב בה. לפננו. קדם שיגיע לשם. ומדרש אגדה: "להורות לפננו", לתקן לו בית תלמוד, שמשם תצא הוראה.

(כט) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף מְרַכְבְּתוֹ וַיַּעַל לְקִרְאֵת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו גְּשֶׁה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל־צוּאָרָיו וַיִּבֶךְ עַל־צוּאָרָיו עוֹד:

זש"י <ויאמר יוסף מרכבתו. הוא בעצמו אסר את הסוסים למרכבה להזדרז לכבוד אביו. וירא אליו. יוסף נראה אל אביו. ויבך על צואריו עוד. לשון הרבות בכיה, וכן: (איוב לה) "כי לא על איש ישים עוד", לשון רבוי הוא: אינו שם עליו עלות נוספות על חטאיו, אף פאן: הרבה והוסיף בככי יותר על הרגיל, אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע. אבו עזרא

(ל) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים אֲמוֹתָה הַפַּעַם אַחֲרַי רְאוֹתַי אֶת־פְּנֵיךָ כִּי עוֹדֶךָ חַי:

זש"י <אמותה הפעם. פשוטו פתגומו, ומדרשו: סבור הייתי למות שתי מיתות: בעולם הזה ולעולם הבא, שנסתלקה ממני שכינה, והייתי אומר שיתבעני הקדוש ברוך הוא מיתתך. עכשו, שעודך חי, לא אמות אלא פעם אחת.

(לא) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחָיו וְאֶל־בְּיַת אָבִיו אַעֲלֶה וְאֶגִּידָה לְפָרְעָה וְאֹמְרָה אֵלָיו אֲחִי וּבֵית־אָבִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־כְּנָעַן בָּאוּ אֵלָי:

זש"י <ואמרה אליו אחי וגו'. ועוד אומר לו: "והאנשים רועי צאן וגו'".

(לב) וְהָאֲנָשִׁים רְעֵי צֹאן כִּי־אֲנָשִׁי מִקְנֵה הַיּוֹ וְצֹאֲנָם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ:

(לג) וְהָיָה כִּי־יִקְרָא לָכֶם פֶּרְעָה וְאָמַר מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם:

(לד) וְאָמַרְתֶּם אֲנָשִׁי מִקְנֵה הַיּוֹ עֲבָדֶיךָ מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד־עַתָּה גַם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲבֹתֵינוּ בַּעֲבוּר תִּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשָּׁן כִּי־תִעַבְתֶּם מִצְרַיִם כָּל־רְעַה צֹאן:

אבו עזרא על התורה

ומנשה ואפרים לא באו אל מצרים, כי שם היו ושם נולדו, וכתוב אחריו בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרומה, ואלה שניהם לא ירדו. גם כן זה הכתוב לעד, כי יעקב נכנס בתשבון, כי נפש יש לו, והוא העקר: כט ויאסר יוסף. על ידי צווי, כמו ויבן שלמה את הבית:

יעקב שבעים נפש. דע כי הכתוב לא חשש להוציא אחד משבעים, פאשר אמר אשר יולד לו בפדן ארם, ולא נולד לו בנגמין שם. כי גם בזו הפרשה שנים עדים, הקחד שאמר ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרומה יעקב ובניו, והנה הזכיר כי יעקב מבני ישראל, כי לא הלך הכתוב כי אם אחר הרב. והעד השני כל הנפש לבית יעקב הכאה מצרומה שבעים,

לנו זה הצער עד שעשו פיתנים פיוטים ביום שמחת תורה. יבכך אמי אחרי התנחמי, והיא בת ר"ג שנה. וכי אחיה חי קף וקף שנים דרך אגדה או דברי יחיד. והנכון בעיני שיעקב בתשבון, וממנו יחל, כאלו אמר כל נפש בניו ובנותיו עם נפשו שלשם ושלש. והראיה על זה שאמר בתחלה יעקב ובניו. ואם טען טוען ויאמר כי הגה כתוב ויהי כל נפש יוצאי רך

כ"ג - בעבור תשבו בארץ גשן. והיא צריכה לכם, שהיא ארץ מרעה, וכשתאמרו לו שאין אתם בקיאים במלאכה אחרת, ירחיקכם מעליו ויושיבכם שם. פירוש ובעבור מצרים וגו' - לפי שהם להם אלהות. **אבן עזרא**

א ואתא יוסף וחי לפרעה ואמר אבא ואחי וענהו ותורהו וכל די להוון אתו מארעא דכנען והא אנון בארעא דגשן:

מז (א) ויבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר אבי ואחי וצאנכם ובקרום וכל אשר להם באו מארץ כנען והנם בארץ

גשן: **אבן עזרא**

ב ומקצת אחיו לקח משה אנשים ויצגם לפני פרעה: ומקצתן קדם פרעה:

(ב) ומקצה אחיו לקח משה אנשים ויצגם לפני פרעה:

כ"ד - ומקצה אחיו - מן הפחותים שבהם לגבורה, שאין נראים גבורים, שאם יראה אותם גבורים, יעשה אותם אנשי מלחמתו, ואלה הם: ראובן, שמעון, לוי, יששכר ובנימין. אותם שלא כפל משה שמותם כשברכם. אבל שמות הגבורים כפל: "וזאת ליהודה ויאמר, שמע ה' קול יהודה", "ולגד אמר ברוך מרחיב גדר", "ולגפתלי אמר נפתלי", "ולדן אמר דן", וכן לזבלון וכן לאשר, זה לשון בראשית רבה, שהיא אגדת ארץ ישראל. אבל בגמרא בבבלי ש'לנו (ב"ק ע"ב) מצינו שאותם ש'כפל משה שמותם הם החלשים, ואותן הביא לפני פרעה. ויהודה שהכפל שמו, לא הכפל משום חלשות, אלא טעם לש' בדבר, כדאיתא בבבא קמא. ובברייתא דספרי שנינו בה ב"זאת הברכה" כמו בגמרא ש'לנו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו ענף 396)

זהו לשון בראשית רבה, שהיא אגדת ארץ ישראל, אבל בגמרא בבבלי ש'לנו (רש"י מז, ב) סגנון הלמוד בארץ ישראל הוא קצר ותמציתי, כנראה מסגנון תלמוד ירושלמי. לכן מפרש אגדת ארץ ישראל ש'כפלו שמות הגבורים, כי לפי זה נמצא שהכפלת השמות אינו אריכות בלשון הברכה, אלא ענין בפני עצמו - להיותם גבורים ומפ'רסמים הכפלו שמותם. ואלו הגמרא הבבלי, שסגנונה ארץ יותר, מפרש ש'שמות החלשים נכפלו, היינו שמושה הארץ בלשון הברכה כדי לחזק ולהגביר שבטים אלו.

ג ויאמר פרעה לאחוזי מה עובדיכון ואמרו לפרעה רעי ענא עבדיך אף אנחנא אף אבהתנא:

(ג) ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם ויאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו:

ד ויאמרו לנת פרעה לאתותבא בארעא אחינא ארי לית רענא לענא די לעבדיך ארי תקיף כפנא בארעא דכנען ויכין תביון כען עבדיך בארעא דגשן:

(ד) ויאמרו אל פרעה לגור בארץ כנען פיראין מרעה לצאן אשר לעבדיך פירכב הרעב בארץ כנען ועתה ישבונא עבדיך בארץ גשן:

ה ויאמר פרעה ליוסף למימר אבוי ואחיי אתו לנתך:

(ה) ויאמר פרעה אל יוסף לאמר אביך ואחייך באו אליך:

ו בארעא דמצרים קדמוך היא כדשפיר בארעא אותיב ית אבויך ונת אחייך תביון בארעא דגשן ואם ידעת ואית בהוון גברין דחילא ותמננון רבני גיית על די לי:

(ו) ארץ מצרים לפניך הוא כמיטב הארץ הושב את אביך ואת אחייך ישבו בארץ גשן ואם ידעת ויש'כם אנשי חיל ושמנתם שרי מקנה על אשר לי:

כ"ה - אנשי חיל - בקיאים באמנותן לרעות צאן. על אשר לי - על צאן שלי. **אבן עזרא**

ז ואיתי יוסף ית יעקב אבוי ויאקימנה קדם פרעה וברייך יעקב ית פרעה:

(ז) ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמדהו לפני פרעה ויברך יעקב את פרעה:

כ"ו - ויברך יעקב - היא שאלת שלום, כדרך כל הנראים לפני המלכים לפרקים, שלודי"ר בלע"ז.

אבן עזרא על התורה

והענין נח. ולפי דעתי כי רעמסס פתוח העין איננה, שהיו דרים שם ישראל, כי מערי מסכנות פרעה היתה: ו שרי מקנה. כסוס וכפ'ר:

היא שהוא שותה הקלב. ואנשי הודו לא יאכלו ולא ישתו כל אשר נצא מתי מרגיש. עד היום הנה: א בארץ גשן. כלל. בארץ רעמסס פרט.

לד כי תועבת מצרים כל רועה צאן. לאות פי בנימים ההם לא היו המצרים אוכלים בשר. ולא יעזבו אדם ש'יזבח צאן, כ'אשר יעשו היום אנשי הודו. ומי שהוא רועה צאן, תועבת

שיעור יומי לשבת קודש ט' טבת ושנים מקרא ואחד תרגום – מז – פרשת ויגש לט

ח ואמר פֶּרְעָה לַעֲקֹב בְּמָה יִמִּי שְׁנֵי חַיִּיךָ: (ח) וַיֹּאמֶר פֶּרְעָה אֶל־עֲקֹב בְּמָה יִמִּי שְׁנֵי חַיִּיךָ:

ט ואמר יַעֲקֹב לְפֶרְעָה יִמִּי שְׁנֵי תִּתְּבוּתִי מֵאָה וּתְלָתֵיךָ שְׁנֵי זְעִירֶיךָ וּבִישׁוֹן הָיוּ יִמִּי שְׁנֵי חַיִּי וְלֹא אֲדַבְּרִיךָ יְת יִמִּי שְׁנֵי חַיִּי אֲבֹתַי בְּיָמֵי מְגוּרֵיהֶם: (ט) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־פֶּרְעָה יִמִּי שְׁנֵי מְגוּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה מֵעַט וְרַעִים הָיוּ יִמִּי שְׁנֵי חַיִּי וְלֹא הִשְׁיֵגוּ אֶת־יָמֵי שְׁנֵי חַיִּי אֲבֹתַי בְּיָמֵי מְגוּרֵיהֶם:

כש"י שְׁנֵי מְגוּרֵי יָמֵי גְרוּתִי, כֹּל יָמֵי הָיִיתִי גֵר בְּאֶרֶץ. וְלֹא הִשְׁיֵגוּ. בַּטּוֹכָה.

י וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב יְת פֶּרְעָה וַיִּנְפֹּק מִן קֶדֶם פֶּרְעָה: (י) וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פֶּרְעָה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פֶּרְעָה:

יא וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב כְּדָרָךְ כָּל הַנְּפֹטְרִים מִלִּפְנֵי שָׂרִים: מְבָרְכִים אוֹתָם וְנוֹטְלִים רְשׁוֹת. וּמֵה בְּרָכָה בְּרָכוֹ? שִׁיעָלָה נִילוֹס לְרַגְלָיו, לְפִי שְׂאִין אֶרֶץ מִצְרַיִם שׁוֹתָה מִי גֶשְׁמִים, אֲלֵא נִילוֹס עוֹלָה וּמִשְׁקָה, וּמִבְּרַכְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְאֵילֶךְ, הֲיָה פֶּרְעָה כָּא אֶל נִילוֹס, וְהוּא עוֹלָה לְקִרְאָתוֹ וּמִשְׁקָה אֶת הָאֶרֶץ (תְּחִימוֹת).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטר־שיחות חלק ו. עמוד 31 – מתוך 'לקראת שבת')
בְּרַכַּת יַעֲקֹב לְנִילוֹס

וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פֶּרְעָה

בְּרָכוֹ שִׁיעָלָה נִילוֹס לְרַגְלָיו (מז, י. ובפירוש רש"י)
לְכַאוּרָה הַדָּבָר תְּמוּנָה בְּיוֹתֵר, אֵיךְ בָּרַךְ יַעֲקֹב אֶת פֶּרְעָה בְּנוֹגַע לְנִילוֹס, וְהָרִי "פֶּרְעָה וְהַמִּצְרַיִם הָיוּ עוֹבְדִים לְאֹר" (תְּחִימוֹת וְאֵרָא פֶּרְשָׁה יט, וְאֵיךְ בָּרַךְ אֶת פֶּרְעָה בְּקֶשֶׁר לְעִבּוּדָה זָרָה?
וְגַשׁ לֹמֵר, שֶׁהִיא הַנּוֹתְנָת. דְּהָרִי הַטַּעַם שֶׁהַנִּילוֹס הִיָּה הַעִבּוּדָה־זָרָה שֶׁל מִצְרַיִם הוּא, דְּמִפְּנֵי שֶׁ"אֵין אֶרֶץ מִצְרַיִם שׁוֹתָה מִי גֶשְׁמִים, אֲלֵא נִילוֹס עוֹלָה וּמִשְׁקָה" (רש"י פֶּרְשָׁתוֹ שם), חֲשַׁבּוּ הַמִּצְרַיִם שֶׁהַנִּילוֹס הוּא הַמְּבִיא לָהֶם פְּרִיָּתָם.
אֶךְ כְּשֶׁבָרַךְ יַעֲקֹב "שִׁיעָלָה נִילוֹס לְרַגְלָיו", וּבְרַכְתּוֹ נִתְקַיְּמָה, רָאוּ שְׂאִין הַנִּילוֹס עוֹלָה מִכֹּחַ עֲצָמוֹ, וְרַק מִכֹּחַ הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ הוּא זֶה שֶׁעוֹלָה. וְנִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי בְּרַכַּת יַעֲקֹב נִחְלְשָׁה הַעִבּוּדָה־זָרָה שֶׁל מִצְרַיִם.

♦ שבת קודש ט' טבת ♦

יא וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אָחִיו וַיִּתֵּן לָהֶם אַחְזָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטֵב הָאֶרֶץ בְּאֶרֶץ רַעַמְסֵס בְּאֶשֶׁר צִוָּה פֶּרְעָה:

כש"י רַעַמְסֵס • מֵאֶרֶץ גֶּשֶׁן הִיא.

יב וַיִּבְלָל יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אָחִיו וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיו לֶחֶם לְפִי הַטָּף:

כש"י לְפִי הַטָּף • לְפִי הַצְּרִיר לְכָל בְּנֵי בֵּיתָם.

יג וְלֶחֶם אֵין בְּכָל־הָאֶרֶץ כִּי־כָבַד הָרַעַב מְאֹד וַתִּלְהַ אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי הָרַעַב:

כש"י וְלֶחֶם אֵין בְּכָל־הָאֶרֶץ. חוּזֵר לְעִנְיָן הָרֵאשׁוֹן, לְתַחֲלַת שְׁנֵי הָרַעַב. וַתִּלְהַ • כְּמוֹ וַתִּלְהַ אֶרֶץ, לְשׁוֹן עֲיִפוּת, כְּתַרְגוּמוֹ, וְדוּמָה לוֹ: (משלי כ) "כְּמַתְּלֵהְלָה הַיָּדֵה זְקִים". אֲבֵן עוֹרָא

יד ולקט יוסף ית כל כספא דאשתכח בארעא דמצרים ובארעא דכנען בעיבורא די אנון זבנין ואיתי יוסף ית כספא לבית פרעה:

(ד) וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבב אשרהם שברים ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה:

ט"ז « בשבב אשרהם שברים • נותנין לו את הכסף.

טו ושלם כספא מארעא דמצרים ומארעא דכנען ואתו כל מצראי לות יוסף למימר הב לנא לחמא ולמה נמות לקבלך ארי שלים כספא:

(טו) ויתם הכסף מארץ מצרים ומארץ כנען ויבאו כל מצרים אל יוסף לאמר הבה לנו לחם ולמה נמות נגדה כי אפם כסף:

ט"ז « אפם • כתרגומו: 'שלים'. אבן עזרא

טז ואמר יוסף הבו גיתכון ואתן לכוו בגיתכון אם שלים כספא:

(טז) ויאמר יוסף הבו מקניכם ואתנה לכם במקניכם אם אפם כסף: אבן עזרא

יז ואיתי ית גיתיהון לות יוסף ויהב להון יוסף לחמא בסוסותא ובגיתי ענא ובגיתי תורין ובחמרין וזננן בלחמא בכל גיתיהון בשתא היא:

(יז) ויבאו את מקניהם אל יוסף ויתן להם יוסף לחם בפוסים ובמקנה הצאן ובמקנה הפקר ובחמרים וינהלם בלחם בכל מקניהם בשנה ההוא:

ט"ח « וינהלם • כמו וינהגם, ודומה לו: (ישעיה נא) "אין מנהל לה", (תהלים כג) "על מי מנוחות ינהלני".

יח ושלמת שתא היא ואתו לותה בשתא תניתא ואמרו לה לא נכסי מן רבוני אלהין שלים כספא וגיתי בעירא לות רבוני לא אשתאר קדם רבוני אלהין גותנא וארעא:

(יח) ויתם השנה ההוא ויבאו אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נכחד מאדני כי אסתם הכסף ומקנה הבהמה אל אדני לא נשאר לפני אדני בלתי אסגויתנו ואדמתנו:

ט"ט « בשנה השנית • שנית לשני הרעב. כי אסתם הכסף וגו' • כי אשר תם הכסף והמקנה, ובא הכל אל יד אדני. בלתי אסגויתנו • כמו: 'אם לא גויתנו'.

יט למה נמות לעיניך גם אנחנו גם אדמתנו קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ותן זרע ונחיה ולא נמות וארעא לא תבור:

(יט) למה נמות לעיניך גם אנחנו גם אדמתנו קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ותן זרע ונחיה ולא נמות והאדמה לא תשם:

כ « ותן זרע • לזרע האדמה, ואף על פי שאמר יוסף: 'ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר', מכין שבא יעקב למצרים, באה ברכה לרגלו, והתחילו לזרע וכלה הרעב, וכן שנינו בתוספתא דסוטה. לא תשם • לא תהא שקמה, לא תבר, לשון שדה בור שאינו חרוש. אבן עזרא

כ וקנא יוסף ית כל ארעא דמצרים לפרעה ארי זבינו מצרים גבר תקלה ארי תקוף עליהון כפנא והות ארעא לפרעה:

(כ) ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כמכרו מצרים איש שדהו כחזק עליהם הרעב ותהי הארץ לפרעה:

כ"א « ותהי הארץ לפרעה • קנויה לו.

(כא) וְאֶת־הָעַם הַעֲבִיר אֹתוֹ לַעֲרִים מְקֻצָּה גְבוּל־מִצְרַיִם
וְעַד־קִצְהוֹ:
כא וְאֶת־הָעַם הַעֲבִיר אֹתוֹ לַעֲרִים מְקֻצָּה גְבוּל־מִצְרַיִם לְקָרֵי מִסְפֵּי תַחֲוּם מִצְרַיִם וְעַד סוּפָה:

כ"א וְאֶת־הָעַם הַעֲבִיר אֹתוֹ • יוֹסֵף מַעִיר לְעִיר, לְזָכְרוֹן שְׂאִין לָהֶם עוֹד חֶלֶק בְּאַרְץ, וְהוֹשִׁיב שָׁל עִיר זוֹ בְּחִבְרֹתָהּ. וְלֹא הֶצְרַךְ הַכָּתוּב זֹאת, אֲלֹא לְהוֹדִיעַ שְׂבִיחוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁנִּתְּכַנֵּן לְהַסִּיר חֲרֻפָּה מֵעַל אָחִיו, שְׁלֹא יִהְיֶה קוֹרִין אֹתָם: 'גוֹלִים' (חולין ס). מְקֻצָּה גְבוּל־מִצְרַיִם וְגו' • בֶּן עֶשֶׂה לְכָל הָעָרִים אֲשֶׁר בְּמַלְכוּת מִצְרַיִם, מְקֻצָּה גְבוּלָהּ וְעַד קִצְהוֹ גְבוּלָהּ. אֲבָן עוֹרָא

(כב) רַק אֲדַמַּת הַפְּהָנִים לֹא קָנָה כִּי חֶק לַפְּהָנִים מֵאֵת
פְּרֵעָה וְאָכְלוּ אֶת־חֶקְסָם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרֵעָה עַל־פִּן לֹא
מָכְרוּ אֶת־אֲדַמָּתָם:
כב רַק אֲדַמַּת הַפְּהָנִים לֹא קָנָה כִּי חֶק לַפְּהָנִים מֵאֵת פְּרֵעָה וְאָכְלוּ אֶת־חֶקְסָם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרֵעָה עַל־פִּן לֹא מָכְרוּ אֶת־אֲדַמָּתָם: אֲרַעְהוּן:

כ"ב הַפְּהָנִים • הַפּוֹמֵרִים, כֹּל לְשׁוֹן כְּהֵן, מְשֻׁרֵת לְאַלְהוּת הוּא, חוּץ מֵאוֹתָן שֶׁהֵם לְשׁוֹן גְּדֻלָּה, כְּמוֹ: "כְּהֵן מְדִיָּן", "כְּהֵן אוּן". חֶק לַפְּהָנִים • חֶק בָּךְ וּבְךָ לְחֵם לְיוֹם.

(כג) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־הָעַם הִן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם
וְאֶת־אֲדַמָּתְכֶם לְפְרֵעָה הֵא־לָכֶם זֶרַע וּזְרַעְתֶּם אֹתִי
הָאֲדָמָה:
כג וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְעַמָּא הָא זְבִנִית יִתְכוּן יוֹמָא לִדְיוֹ וְזֵת אֲרַעְכוּן לְפְרֵעָה הָא לְכוּן בְּרִי זְרַעָא וְזִמְרַעוּן זֵת אֲרַעָא:

כ"ג הָא • כְּמוֹ: הִנֵּה, כְּמוֹ: (יחזקאל טו) "וְגַם אֲנִי הֵא דְרַבְּךָ בְּרֹאשׁ נִתְתִּי".

(כד) וְהָיָה בְּתַבּוּאוֹת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפְרֵעָה וְאַרְבַּע הַיָּדָת
יְהִי לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֹאֲכַלְכֶם וְלֹאֲשֶׁר בְּבִתְיֹכֶם
וְלֹאֲכַל לְטַפְּכֶם:
כד וְהָיָה בְּתַבּוּאוֹת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפְרֵעָה וְאַרְבַּע הַיָּדָת יְהִי לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֹאֲכַלְכֶם וְלֹאֲשֶׁר בְּבִתְיֹכֶם וְלֹאֲכַל לְטַפְּכֶם:

כ"ד לְזֶרַע הַשָּׂדֶה • שְׂבָכַל שְׁנָה. וְלֹאֲשֶׁר בְּבִתְיֹכֶם • וְלֹאֲכַל הָעֲבָדִים וְהַשְּׂפֹחוֹת אֲשֶׁר בְּבִתְיֹכֶם. טַפְּכֶם • בָּנִים קְטַנִּים.

(כה) וַיֹּאמְרוּ הַחִיתָנוּ נִמְצָא־חַן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי וְהֵינּוּ עֲבָדִים
לְפְרֵעָה:
כה וַיֹּאמְרוּ הַחִיתָנוּ נִמְצָא־חַן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי וְהֵינּוּ עֲבָדִים לְפְרֵעָה: רַבּוּנֵי וְנָהִי עֲבָדִין לְפְרֵעָה:

כ"ה נִמְצָא־חַן • לְעֲשׂוֹת לָנוּ זֹאת כְּמוֹ שְׂאֲמַרְתָּ. וְהֵינּוּ עֲבָדִים לְפְרֵעָה • לְהַעֲלוֹת לוֹ הַמַּס הַזֶּה בְּכָל שְׁנָה: לְחַק שְׁלֹא יַעֲבֹר.

(כו) וַיִּשָּׂם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֶק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה עַל־אֲדַמַּת
מִצְרַיִם לְפְרֵעָה לְחֶמֶשׁ רַק אֲדַמַּת הַפְּהָנִים לְבָדָם לֹא
הָיְתָה לְפְרֵעָה: אֲבָן עוֹרָא
כו כוּ וְשׂוּי זֵתָא יוֹסֵף לְגִזְרָא עַד יוֹמָא הַדִּין עַל אֲרַעָא דְמִצְרַיִם דִּיהוּן יְהִבִּין מִד מִן חֶמֶשׁ לְפְרֵעָה לְחוֹד אֲרַעָא דְכַמְרִיא בְּלַחֲדִיהוּן לֹא הָיְתָה לְפְרֵעָה:

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

הַכָּתוּב, שֶׁהַעֲבִירָם מֵהַמְדִינָה לְעָרִים כְּדִי לְעַבֵּד
אֶת הָאֲדָמָה:
כו הַפְּהָנִים. הֵם כְּדָבָרֵי הַמִּתְרַגֵּם אֲרַמִּית:

שְׂעָבְרוּ:
כא וְאֵת הָעַם הַעֲבִיר. הַעֲתִיק כֹּל אֶחָד מִמֶּקוֹמוֹ.
וַיֵּשׂ אוֹמְרִים כִּי עַל אֲנָשֵׁי כְּרֹךְ מִצְרַיִם דָּבַר

מִגְזֵרֵת וְהַבְּמוֹת תִּישְׁמְנָה. וּמִשְׁקֵלוֹ תִדְעַ. מִצְאָנוּ
בְּדָרֵשׁ כִּי נִסְתַּלַּק הַרְעָב בְּזִכּוֹת יַעֲקֹב. וְיִתְכַן
שְׁהִיָּה הַרְעָב שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְלֹא הָיָה כְּמוֹ הַדִּי

(כו) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ
 כַּזְוֵיתֵיב יִשְׂרָאֵל פְּאָרְעָא דְמִצְרַיִם פְּאָרְעָא
 דְגִשְׁן וַאֲחִסְיֵנוּ בַּהּ וּנְפִישׁוּ וּסְגִיאוּ לְחֻדָּא:
 וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד:

כ"ו – וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם • וְהִיכֵן? בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן, שְׁהִיא מְאָרֶץ מִצְרַיִם. וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ • לְשׁוֹן אַחְזָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות חלק טו, עמוד 407 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

אֶרֶץ גֹּשֶׁן נִתְּנָה בִירוּשָׁה

וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ

וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ – לְשׁוֹן אַחְזָה (מז, כז. ובפירוש רש"י)

לְכַאוּרָה יֵשׁ לְעֵינַי:

בְּלִשׁוֹן "וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ" מִשְׁמַע שְׁאֶרֶץ גֹּשֶׁן נִתְּנָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל פְּאָחְזָה גְמוּרָה.

וְלְכַאוּרָה קִשָּׁה, הִרִי רַק עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר דְּנִתְּנָה הַקְּב"ה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחְזָה, אֲךָ אֶרֶץ גֹּשֶׁן הִיְתָה שִׁיכָת לְמִצְרַיִם?

וְהַבְּאוּר בָּזָה:

אִיתָא בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פֶּרֶק כו) שְׁפִרְעָה הֶעֱנִיק לְשָׂרָה אֶת "אֶרֶץ גֹּשֶׁן לְאַחְזָה", ו"לְפִיכָּהּ יֵשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן שְׁהִיא שֶׁל

שָׂרָה אֲמִנּוּ". וְעַל־פִּיזָה גַם אֶרֶץ גֹּשֶׁן הִיְתָה שִׁיכָת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כִּירוּשָׁה.

וּיְתִירָה מִזֹּו יֵשׁ לִוְמֵר: דְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן הִיְתָה יְרוּשָׁה יוֹתֵר מְאָרֶץ כְּנָעַן, מִשּׁוּם שְׁלִכְמָה שִׁיטוֹת לֹא קָנָה אַבְרָהָם בְּפִעַל אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן,

מֵה־שְׁאִינ־כֵּן אֶרֶץ גֹּשֶׁן, שְׁהֶעֱנָקָה מִמֶּשׁ לְשָׂרָה. אֲבָן עוֹרָא

ק"ו פסוקים יהללא"ל סימן חסלת פרשת ויגש

הַפְטֵרָה לְפִרְשַׁת וַיִּגַּשׁ לְקִרְיָאָה בְּצִיבוּר וּלְשִׁמּוֹ"ת נִדְפְסָה בְּעַמ' קַמ

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

כַּזְוֵיתֵיב יִשְׂרָאֵל בְּהַ. שְׁקִנּוּ שְׁם אַחְזָה:

אגרות קודש

ב"ה, ד' טבת, ה'תשי"א

ברוקלין

שלום וברכה!

מכתבו קבלתי לפני איזה זמן ומרוב הטרדות לא הגיע התור לענות עליו עד עתה.

שואל במכתבו אשר מכיון שהוקל מעט הנסיעה לאה"ב, אם ישתדל לנסוע לכאן, אך רצונו להסתדר

רק בתור יושב אהל, בתור ראש ישיבה.

הנה בכלל ההסתדרות כאן, בתור ראש ישיבה וכיו"ב, קשה היא ביותר, ובפרט להיות בטוח

בזה מקדם, כי ענין כזה דורש חיפוש והשתדלות יתרה על אתר. מובן, אשר אם רצונו ויש ביכולתו לברר

האפשרויות בזה על ידי מכתבים מפאריז, יכול לנסות, אבל מסופקני אם יעלה בידו.

לאידך גיסא ההסתדרות פה בתור שוחט עופות וגסות אומן, קלה היא לפי ערך, ומשתלמת בכי

טוב, אלא שלזה אפשר שצריך יהי' לדור בערי השדה. ואם מסוגל לזה ורצונו בכך, אזי נכון הדבר שישתדל

בדבר ניירות לאה"ב. והוי' ינחנו בדרך הישר שיגיע למחוז חפצו, חפצו של איש הישראלי שהוא חפצו של

נפשו האלקית כמובא בדא"ח מרמב"ם ה' גרושין ספ"ב, אשר פנימיות רצונו של איש יהודי, שזהו הנקרא

חפץ, הוא אך ורק תורה ומצות.

בברכת הסתדרות טובה ובריאות הנכונה,

מנחם שניאורסאהן

שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויגש

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש ש"י אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - ו' טבת מפרק לה עד סוף פרק לח</p>	<p>יום ראשון - ג' טבת פרק כ מפרק יח עד סוף פרק כב</p>
<p>יום חמישי - ז' טבת מפרק לט עד סוף פרק מג</p>	<p>יום שני - ד' טבת מפרק כג עד סוף פרק כח</p>
<p>יום שישי - ח' טבת מפרק מד עד סוף פרק מח</p>	<p>יום שלישי - ה' טבת מפרק כט עד סוף פרק לד</p>
<p>שבת קודש - ט' טבת פרק כ מפרק מט עד סוף פרק נד</p>	

יום ראשון ג' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 20, אבל כל מה... עד עמ' יא, סוף פ"ה:

45 וְצִמְצוּמִים רַבִּים, – המדריגה הבאה אחרי הצמצום, יורדת כל כך, שאין לה ערך כלל למדריגה שלפני הצמצום, והחיות של קדושה
46 האמורה ירדה כל כך, עד שנתמעט כל כך האור והחיות, מעוט
47 אחר מעוט, עד שיכול להתצמצם ולהתלבש בבחינת גלות –
48 החיות שמן הקדושה,
49 נמצאת בגלות באותו דבר
50 שהיא מחיה. היינו: הדבר
51 אינו בטל לחיות שלו כפי
52 הנדרש, אלא הוא "מושל"
53 על החיות; למשל: אדם
54 הנמצא בגלות – יש על גביו
55 מי שמושל עליו, והוא אינו
56 יכול לגלות את כוחותיו
57 ולפעול כרצונו. החיות שמן
58 הקדושה היא בבחינת גלות
59 תוך אותו דבר הנפרד, –
60 מן הקדושה ובו מתלבשת
61 החיות להחיותו – להחיות
62 את הדבר הנפרד, ולקיימו
63 מאין ליש, שלא יחזיר
64 להיות אין ואפס כבתחלה
65 מקדם שנברא. – הרי, שכל
66 דבר שאינו בטל להקב"ה,
67 ובהרגשתו הוא כדבר נפרד
68 – מקבל את חיותו, לא
69 מפנימיות הקדושה בלבד,
70 אלא רק על-ידי התלבשותה
71 בהרבה לבושים וצמצומים.
72 ולכן נקרא עולם הזה
73 ומלאו, עולם הקליפות
74 וסטרא אחרא. – למרות
75 שהקדושה היא היא המחיה
76 גם את העולם-הזה, אלא מכיון שהעולם-הזה הגשמי מרגיש את
77 עצמו כדבר לעצמו, כמציאות נפרדת, ולא נראה בו הביטול
78 להקב"ה, לכן הוא נקרא עולם של קליפות וסטרא אחרא, ולכן כל
79 מעשה עולם הזה קשים ורעים, ותרשעים גוברים בו, כמו
80 שכתוב געץ תיים שער מב סוף פרק ד. הגהה – ב"הגהה"
81 הבאה, עומד רבנו הזקן על כך, שהעולם הזה נקרא עולם של
82 "קליפות" ו"סטרא אחרא", למרות שהקב"ה נמצא הרי בכל מקום,
83 גם בעולם-זה, וכמו שמוסבר ב"קבלה" שזהו ה"אור אין סוף"
84 המתלבש בעשר הספירות של ארבעה העולמות: אצילות, בריאה,
85 יצירה, עשיה, ועל-ידן מלא גם עולמנו, העולם-הזה, ב"אור אין סוף"
86 – אך, אין זה סותר לעובדה שהעולם-הזה נקרא עולם של "קליפות"
87 ו"סטרא אחרא": [עם היות בתוכו] – למרות שישנן בעולם-הזה,
88

1 אֲבָל כֹּל מֵה שְׁאִינוּ בְּטָל אֲצִלוֹ יִתְפַּרֵּד, אֲלֵא הוּא דָּבָר נִפְרָד
2 בְּפְנֵי עֲצֻמוֹ – הוא נראה כאילו הוא דבר נפרד לעצמו, אינו מקבל
3 חיות מקדושתו של הקדוש-ברוך-הוא – אלא, מהיכן הוא מקבל
4 את חיותו? הרי מן ההכרח שכל דבר יקבל את חיותו מן הקדושה,
5 כמו שכתוב: "ואתה מחיה
6 את כולם", אלקות קדושה
7 מחיה את הכל – מסביר
8 רבנו הזקן, שה"נפרד", זה
9 שאין בו ביטול להקב"ה,
10 אינו מקבל חיות מהפנימיות
11 של הקדושה, כי אם
12 מחיצוניותה בלבד, אחרי
13 שהיא עוברת ויורדת דרך
14 הסתרות רבות. זהו מה
15 שהוא אומר: "אינו מקבל
16 חיות", מבחינת פנימית
17 הקדושה ומחיותה
18 ועצמותה כבבונה
19 ובעצמה, אלא מבחינת
20 אחרים, – כפי שיוסבר
21 להלן, בפרק ב"ב, משמעותה
22 של השפעה פנימית היא,
23 לתת למישהו דבר מתוך
24 רצון עצמי טוב, ואילו
25 השפעה בבחינת אחרים –
26 היינו: כשנותנים דבר
27 למישהו בגלל סיבה צדדית
28 ולא מתוך רצון טוב. למשל:
29 כשמישהו נותן דבר לשונאו,
30 הריהו מפנה את פניו ממנו.
31 פניו של אדם מסמלים את
32 פנימיותו, וכשם שפנימיותו
33 של האדם אינה מתבטאת במתנה שהוא נותן לשונאו, ומשום כך
34 הוא מפנה ממנו גם את פניו הגשמיות בשעת מעשה – כך גם ביחס
35 להשפעה אלקית: כשההשפעה מושפעת לצד הקדושה, הרי זו
36 השפעה פנימית, שהקב"ה רוצה, כביכול, להשפיע לו. ואילו
37 ההשפעה המושפעת ל"סטרא אחרא", לצד שלא מן הקדושה, הרי
38 זו השפעה חיצונית בלבד, בלי רצון פנימי, והיא נקראת "בחינת
39 אחרים", שיוֹרְדִים מִמְדְרֵגָה לְמְדְרֵגָה – ממדריגה עליונה
40 לתחתונה, רבבות מדרגות, בהשתלשלות העולמות דרך עלה
41 ועלול – דרך סיבה (הגורם) ומסובב (התוצאה), וכפי שהוסבר כבר,
42 כשהמדריגה העליונה היא סיבה וגורם למדריגה התחתונה הבאה
43 ממנה. אך, בצורה זו, יש עדיין ערך ושייכות בין המדריגה התחתונה
44 לעילתה, שהיא המדריגה העליונה, ואילו כאן ישנם נוסף על כך

ליקוטי אמרים

אבל כל מה שאינו בטל אצלו
ית' אלא הוא דבר נפרד בפני עצמו אינו מקבל חיות
מקדושתו של הקב"ה מבחי' פנימית הקדושה ומהותה
ועצמותה בכבודה ובעצמה אלא מבחי' אחריים
שיוורדים ממדרגה למדרגה רבבות מדרגות בהשתלשלות
העולמות דרך עלה ועלול וצמצומים רבים עד שנתמעט
כל כך האור והחיות מעוט אחר מעוט עד שיכול
להתצמצם ולהתלבש בבחי' גלות תוך אותו דבר
הנפרד להחיותו ולקיימו מאין ליש שלא יחזור
להיות אין ואפס כבתחלה מקודם שנברא ולכן
נקרא עולם הזה ומלאו עולם הקליפות וסטרא אחרא
ולכן כל מעשה עוה"ז קשים ורעים ורשעים גוברים
בו כמו"ש בע"ח שער מ"ב סוף פ"ד* אלא שהקליפות

הגהה

עם היות בתוכו עשר ספי'
דעשה קדושה וכמ"ש בע"ח שער
מ"ג ובתוך עשר ספי' דעשה אלו הן
עשר ספי' דיצירה ובתוכן עשר ספי'
דבריאה ובתוכן עשר ספי' דאצילות
שבתוכן אור א"ם כ"ה ונמצא אור
א"ם כ"ה מלא כל הארץ הלוא
התחתונה על ידי התלבשותו בעשר
ספי' דארבע עולמות אבי"ע כמ"ש
בע"ח שער מ"ז פ"ב ובספר גלגולים
פרק ב':

הן נחלקות לשתי מדרגות
זו למטה מזו המדרגה
התחתונה היא שלש קליפו'
הטמאות ורעות לגמרי ואין
בהם טוב כלל ונקראו
במרכבת יחזקאל רוח
סערה וענן גדול וגו' ומתן
נשפעות ונמשכות נפשות
כל אומות עובדי גלולים וקיום
גופם ונפשות כל בעלי חיים
הטמאים ואסורים באכילה
הן נחלקות לשתי מדרגות
זו למטה מזו המדרגה
התחתונה היא שלש קליפו'
הטמאות ורעות לגמרי ואין
בהם טוב כלל ונקראו
במרכבת יחזקאל רוח
סערה וענן גדול וגו' ומתן
נשפעות ונמשכות נפשות
כל אומות עובדי גלולים וקיום
גופם ונפשות כל בעלי חיים
הטמאים ואסורים באכילה

גם את העולם-הזה, אלא מכיון שהעולם-הזה הגשמי מרגיש את
עצמו כדבר לעצמו, כמציאות נפרדת, ולא נראה בו הביטול
להקב"ה, לכן הוא נקרא עולם של קליפות וסטרא אחרא, ולכן כל
מעשה עולם הזה קשים ורעים, ותרשעים גוברים בו, כמו
שכתוב געץ תיים שער מב סוף פרק ד. הגהה – ב"הגהה"
הבאה, עומד רבנו הזקן על כך, שהעולם הזה נקרא עולם של
"קליפות" ו"סטרא אחרא", למרות שהקב"ה נמצא הרי בכל מקום,
גם בעולם-זה, וכמו שמוסבר ב"קבלה" שזהו ה"אור אין סוף"
המתלבש בעשר הספירות של ארבעה העולמות: אצילות, בריאה,
יצירה, עשיה, ועל-ידן מלא גם עולמנו, העולם-הזה, ב"אור אין סוף"
– אך, אין זה סותר לעובדה שהעולם-הזה נקרא עולם של "קליפות"
ו"סטרא אחרא": [עם היות בתוכו] – למרות שישנן בעולם-הזה,

44 העבירות הם מאותן "קליפות" שאין בהן מהטוב כלל, ועלידי
45 התלבשות הנפש בלבושים אלה – היא יורדת למדריגה תחתונה
46 יותר מאשר היא עצמה: **אֵלָא שְׁתַּקְלָפוֹת הֵן נַחֲלָקוֹת לְשֵׁנֵי**
47 **מַדְרָגוֹת, זו לְמַטָּה מִזֹּו. הַמְדְרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה, הִיא שֶׁלֹּשׁ קְלִיפּוֹת**
48 **הַטְּמָאוֹת וְרַעוּת לְגַמְרֵי,**
49 **וְאִין בְּהֵם טוֹב כָּלָל,**
50 **וְנִקְרָאוּ בְּמַרְכָּבַת**
51 **יְחֻקְאֵל¹⁰ – ב"מרכבה"**

52 שחזה יחוקאל הנביא, בה
53 נזכרים הדברים המכסים על
54 אלקות, ביניהם, שלשה
55 דברים המרמזים על שלש
56 קליפות אלו, והן נקראות
57 שם: "רוח סערה" ו"ענן
58 גדול וגו'". – ו"אש
59 מתלקחת". שלש אלו הן
60 שלש הקליפות הטמאות
61 לגמרי ואין בהן מהטוב כלל.
62 ומהן – משלש קליפות אלו,
63 נשפעות ונמשכות נפשות
64 כל אמות העולם, וקיום
65 גופם, – נוסף על החיות
66 מהנפש המחיה את הגוף, יש
67 לגוף גם קיום עצמי, ונפשות

68 **כָּל בְּעָלֵי חַיִּים הַטְּמָאִים וְאִסּוּרִים בְּאִכְלֵיהֶן, וְקִיּוּם גּוּפָם, וְקִיּוּם**
69 **וְחַיּוּת כָּל מַאֲכָלוֹת אִסּוּרוֹת מְחַצְמָתָה, כְּמוֹ עֶרְלָה – פִּירוֹת**
70 **הַצּוּמִחִים עַל עֲצִים שְׁעֵדִין לֹא מֵלֵאָו לָהֶם שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים, וְכָלֵאֵי**
71 **הַכֶּרֶם – תְּבוּאָה שְׁנוּרְעָה בְּמַעֲרֹב עִם עֲנָבִים, כו', – כֹּל מֵה שֶׁאִסּוּר**
72 **בְּאִכְלֵיהֶן, וְכְמוֹ שְׁכָתוּב בְּעֵץ חַיִּים שֶׁעַד מֵטַ פֶּרֶק ו', – שְׂכַל**
73 **הַדְּבָרִים הָאִסּוּרִים מִקְבָּלִים חַיּוֹתָם מִשְׁלַשׁ קְלִיפּוֹת אֵלּוּ, וְכֵן קִיּוּם**
74 **וְחַיּוּת כָּל הַמַּעֲשֵׂה דְבוּר וּמְחַשְׁבָּה שֶׁל כָּל שֵׁם"ה לֹא תַעֲשֶׂה –**
75 **שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת שָׁשִׁים וְחֲמֵשׁ מִצְוֹת ה"לֹא־תַעֲשֶׂה" שֶׁהַתּוֹרָה אִסְרָה**
76 **לַעֲשׂוֹת, לְדַבֵּר וּלְחַשׁוֹב, וְעֲנִיפֵיהֶן, – הַדְּבָרִים שֶׁאִסְרוּ הַחֲכָמִים בְּתוֹר**
77 **"עֲנָפִים" לְאִסּוּרִים שֶׁמֶן הַתּוֹרָה. הֵנָּה כֹּל אֵלּוּ מִקְבָּלִים חַיּוֹתָם**
78 **וְקִיּוּמָם מִשְׁלַשׁ הַקְּלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שְׁכָתוּב שָׁם – ב"עץ**
79 **חַיִּים, סוּף פֶּרֶק ה': – הִרִי, שֶׁמְחַשְׁבָּה, דִּיבּוּר וּמַעֲשֵׂה שֶׁל אִסּוּר,**
80 **נוֹבְעִים מִהַמְדְרִיגָה הַתַּחְתּוֹנָה יוֹתֵר שְׁבַקְלִיפּוֹת. וְאִילוּ הַנֶּפֶשׁ**
81 **הַבְּהֵמִית, הִרִי כִּפִי שְׁנֵאֵמַר בְּפֶרֶק הַרְּאִשׁוֹן, וְכִמוֹ שִׁיּוֹסְבֵר לְהֵלֶן, הִיא**
82 **מִקְלִיפַת נוֹגָה, שִׁישׁ בָּה עֵדִין מִן הַטּוֹב. מִכָּאֵן – שֶׁהַלְבוּשִׁים הֵם**
83 **לְמַטָּה בְּמַדְרִיגָה מִהַנֶּפֶשׁ עֲצֻמָּה, וְהֵם גּוֹרְמִים לָהּ יִרְדָּה. זֶהוּ פִירוּשׁ**
84 **מְדוּיָק לְבִטּוּי "זֶה לְעוֹמֵת זֶה", הַצַּד הַהַפְּכִי שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, בָּה,**
85 **לְבוּשֵׁי: מְחַשְׁבָּה, דִּיבּוּר וּמַעֲשֵׂה בְּתוֹרָה וּבְקִיּוּם הַמִּצְוֹת, הֵם לְמַעַלָּה**
86 **בְּמַדְרִיגָה, מִנֶּפֶשׁ זוֹ עֲצֻמָּה וְגוֹרְמִים לָהּ עֲלֵיהָ.**

1 **עֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּעֵשִׂיָּה דְקָרְשָׁה, – שֶׁכֵּן, עוֹלָם הַעֲשִׂיָּה כְּלוּל בּוֹ גַם**
2 **עוֹלָמָנוּ אֲנֹו, הַעוֹלָם־הַזֶּה הַגִּשְׁמִי, וְגַם עוֹלָם הַעֲשִׂיָּה הַרוּחָנִי, וְעֶשֶׂר**
3 **הַסְפִירוֹת שֶׁל עוֹלָם הַעֲשִׂיָּה שֶׁל קְדוּשָׁה נִמְצְאוֹת גַם בְּעוֹלָמָנוּ, וְכְמוֹ**
4 **שְׁכָתוּב בְּעֵץ חַיִּים שֶׁעַד מֵטַ, וְכֵתוּב עֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּעֵשִׂיָּה אֵלּוּ**
5 **הֵן עֶשֶׂר סְפִירוֹת דִּיצִירָה,**
6 **וְכֵתוּב – בְּעֶשֶׂר הַסְפִירוֹת**
7 **שֶׁל יִצִירָה, עֶשֶׂר סְפִירוֹת**
8 **דְּבְרִיָּאָה, וְכֵתוּב – בְּעֶשֶׂר**
9 **הַסְפִירוֹת שֶׁל בְּרִיאָה, עֶשֶׂר**
10 **סְפִירוֹת דְּאַצִּילוֹת,**
11 **שְׁכָתוּב – בְּעֶשֶׂר הַסְפִירוֹת**
12 **דְּאַצִּילוֹת, אִוְרֵי־אִי־סוּף**
13 **בְּרוּד־הוּא; וְנִמְצָא אִוְרֵי**
14 **אִי־סוּף בְּרוּד־הוּא מְלֵא**
15 **כָּל הָאָרֶץ הַלְזוֹ תַּחְתּוֹנָה,**
16 **עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּעֶשֶׂר**
17 **סְפִירוֹת דְּאַרְבַּע עוֹלָמוֹת:**
18 **אַצִּילוֹת־בְּרִיאָה־יִצִירָה**
19 **עֲשִׂיָּה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב בְּעֵץ**
20 **חַיִּים שֶׁעַד מֵטַ פֶּרֶק ב**
21 **וּבְסֵפֶר גְּלוּלִים פֶּרֶק כ: [**
22 **– וְלִמְרוֹת זֹאת, מִבְּלֵי הַבֵּט**
23 **ש"אור אין סוף" מלא גם**
24 **בְּעוֹלָם־הַזֶּה, אִין הוּא בְּטַל**

25 להקב"ה, ונראה כדבר נפרד, כ"מציאות" לעצמה, ולכן נקרא
26 העולם־הזה עולם של קליפות ו"סטרא אחרא", שכן, קדושה מסמלת
27 רק מה שבטל להקב"ה, כשחסר ביטול זה להקב"ה – זה נקרא
28 "סטרא אחרא". עד כאן הוסבר שהמחשבות, דיבורים ומעשים שאין
29 מטרתם – קדושה, נקראים "סטרא אחרא", והם לבושיה של הנפש
30 הבהמית. ולפי זה יוצא שלבושים אלה של הנפש הבהמית, הם
31 באותה מדריגה כמו הנפש הבהמית עצמה, היא – נפש של
32 "קליפה", וגם לבושיה הם מ"קליפה" ו"סטרא אחרא". ברם, בהיותם של
33 הדיפך מלבושי הנפש האלקית, וכפי שכבר הוסבר, מדריגתם של
34 לבושי הנפש האלקית, היא למעלה ממדריגת הנפש האלקית
35 עצמה, והם גורמים עליה במדריגת נפש זו, צריכים הרי לומר כך גם
36 ביחס ללבושי הנפש הבהמית, אלא בצד ההפכי, והיינו: לבושים
37 אלה של הנפש הבהמית, הם במדריגה תחתונה יותר מאשר נפש זו
38 עצמה, והם מורידים את נפש הבהמית למדריגה תחתונה יותר
39 מאשר היא עצמה. ורבנו הזקן בא להסביר להלן, שבקליפה עצמה
40 ישנן שתי מדריגות, אחת למטה מהשניה, ואשר בין לבושי הנפש
41 הבהמית, ישנם לבושי מחשבה, דיבור ומעשה של עבירות – והם
42 למטה בהרבה במדריגתם מאשר הנפש הבהמית עצמה, שכן, נפש
43 זו היא מ"קליפת נוגה", שיש בה עדיין גם מהטוב, ואילו לבושי

9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע אם עפ"ז הרי גם באוכל סתם כן הוא. וכ"מ בקונ' עה"ח פ"ג (עכ"פ - מפני שמביאו כו') ובתניא פי"ג: שנתחזק יותר. ומ"ש לקמן דרך "ולא עדיפ", אולי י"ל מפני שסו"ס הם בסוג א'. ובל' קיצור תניא פ"ז - בערכה". 10. יחוקאל א, ד.

יום שני ד' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' יא, פרק ז אך נפש... עד עמ' 22, וברחי רבנו.

45 רע, רק מעט טוב מערב בתוכה – שכן, קליפת "נוגה" המעורבת
 46 טוב ורע, קיימת גם בעולמות עליונים יותר, אלא שיש הבדל בין
 47 עולם לעולם: בעולם אחד מהווה ה"טוב" – הרוב, וה"רע" – המיעוט,
 48 כן מובדל שם הרע מהטוב. בעולם אחר, הטוב והרע, של קליפת
 49 "נוגה", הוא מחצה, הוא מחצה על
 50 מחצה, מחצית טוב ומחצית
 51 רע. וישנו עוד עולם בו
 52 קליפת "נוגה" היא ברובה
 53 רע ורק מיעוט טוב. ואילו
 54 בעולם הזה, כמעט כל כולה
 55 של קליפת "נוגה" היא רע
 56 וחלק קטנטן הוא טוב. זאת
 57 ועוד, חלק קטנטן זה של טוב
 58 – מעורב ברע, [שממנה –
 59 ממעט הטוב שבקליפת
 60 "נוגה", באות מדות טובות
 61 שבנפש הבהמית
 62 שבישראל, כמו שנתבאר
 63 לעיל]. – בפרק ראשון,
 64 שהמדות הטובות הטבעיות
 65 בבני ישראל, כרחמנות
 66 וגמילות חסדים, באות
 67 מהנפש הבהמית, שכן,
 68 למרות שהנפש הבהמית
 69 היא מן הקליפה ומן הרע –
 70 כיצד, איפוא, באות ממנה
 71 מדות טובות? – אלא, מכיון
 72 שהיא באה מקליפת "נוגה",
 73 שיש בה גם טוב, הרי מאותו
 74 טוב שבנפש הבהמית,
 75 נובעות המדות הטובות הטבעיות שבטבע בני ישראל. ומכיון
 76 שבקליפת "נוגה" מעורב הטוב עם הרע – יש ביכולת האדם,
 77 להשתמש במעשים, בדיבורים ובמחשבות הנמשכים ממנה, גם לטוב
 78 וגם לרע, כפי שיוסבר להלן, שאותו דבר עצמו אם הוא נעשה לשם
 79 שמים – הוא מעשה של קדושה, ולהיפך – הוא מעשה של רע, וכך
 80 גם בדיבור או במחשבה. והיא – קליפת "נוגה", בהינה ממצעת בין
 81 שלש קליפות הטמאות לגמרי ובין בחינת ומדרגת הקדושה.
 82 ולכן, פעמים שהיא נכללת בשלש קליפות הטמאות [כמו
 83 שכתוב בעין חיים שער מט ריש פרק ד בשם הזוהר], ופעמים
 84 שהיא נכללת ועולה בבחינת ומדרגת הקדושה, דהיינו – מתי היא
 85 נכללת בקדושה? – בשמח טוב המעריך בה נתפרר – ונבדל מהרע
 86 וגובר ועולה ונכלל בקדושה. – להסברת הענין, משתמש עתה
 87 רבנו הזקן, בדוגמא של מעשה או דיבור, שבהם החיות של המעשה
 88 או הדיבור, היא מקליפת "נוגה", כלומר, ישנה כאן האפשרות לנצל

1 פרק ז. אך נפש החיונית הבהמית שבישראל שמצד הקליפה,
 2 המלוכשת בדם האדם – להחיות אותו בחיים גופניים, כנזכר
 3 לעיל, ונפשות בהמות וחיות ועופות ודגים מהורים ומתרים
 4 באכילה, – על-פי דין תורה, וקיום וחיות כל הדומם וכל
 5 הצומח המתר באכילה,
 6 וכן קיום וחיות כל
 7 המעשה דבור ומחשבה
 8 בעניני עולם הזה שאין
 9 בהם צד אסור, – שיהיה
 10 אסור לעשותם, לדבר או
 11 להרהר בהם, לא שרש ולא
 12 ענף משם"ה מצות לא
 13 תעשה וענפיהו דאורייתא
 14 ודרבנן, – כשבמחשבות,
 15 בדיבורים ובמעשים, אין צד
 16 של איסור כלל, רק שאין
 17 לשם שמים – הרי, כל
 18 מעשיו, דיבוריו ומחשבותיו
 19 של יהודי, צריכים להיות
 20 לשמו של הקב"ה. למשל:
 21 כשיהודי אוכל, צריכה
 22 אכילתו להיות כדי שיהיה
 23 לו כוח ללמוד תורה,
 24 להתפלל ולקיים מצוה;
 25 מסחרו צריך להיות בכונה
 26 שיהיה בידו לפרנס את
 27 משפחתו, לגדל את ילדיו
 28 לתורה ולמצוות, לתת
 29 צדקה, גמילות חסדים
 30 וכדומה. ברם, כשמטרה זו
 31 נעדרת מן המעשים, הדיבורים והמחשבות שלו, אלא – מטרתם
 32 היא, רצון הגוף והתאוה, ואפילו הוא צריך הגוף וקיומו
 33 וחיותו ממש, – בלעדיהם אין הגוף יכול לחיות ולהתקיים, כמו:
 34 אכילה – שהגוף דורש לאכול, ובלעדי האכילה אין הוא יכול באמת
 35 לחיות. מן ההכרח, אמנם, שיעשה זאת, אלא – מה שחסר כאן,
 36 הוא: שפונתו אינה לשם שמים כדי לעבד את ה' בגופו –
 37 ובהתאם למה שאמרנו, צריכה הרי, כוונתו של יהודי בשעת אכילה,
 38 להיות, שיוכל לעבוד את השי"ת בכוח האכילה ההיא. ברם,
 39 כשכוונה זו חסרה, לא עדיפי – אינם עדיפים, מעשה דבור
 40 ומחשבות אלו מנפש החיונית הבהמית בעצמה, והכל באשר
 41 לכל – הנפש ומעשיה, דיבורה ומחשבתה, נשפע ונמשך ממדרגה
 42 השנית שבקליפות וסמרא אחר, שהיא – בסדר הקליפות,
 43 קליפה רביעית הנקראת "קליפת נגה", – משום שמאיר בה עדיין
 44 אור הקדושה, שבעולם הזה, הנקרא "עולם העשיה", רבו בכלו

ובשתיית יין, הרי, אם האכילה והשתיה הן לשם אחת מהכוונות
 האמורות, **אזי נתברר חיות הנפש והיין שהיה נשפע מקליפת**
נח, ועולה לה' כעולה וכקרן; – כמו "עולה" וקרן, שאז החיות
 של המעשה שעשה מכוח האכילה והשתיה – נכללת בקדושה. **וכן**
 – כך גם בדיבור שאדם
 מדבר: אם הם בכוונה של
 קדושה, עולה אז החיות
 שבדיבורים אלה לקדושה,
 כמו: **האומר מלתא**
דכדיחותא – המשמיע
 בדיחה, בכוונה לפקח דעתו
 ולשמח לבו לה' ולתורתו
 ועבודתו, – כדי לעבוד את
 השי"ת, שצריכים להיות
 בשמחה, – לימוד תורה
 ועבודת השם צריכים להיות
 מתוך שמחה, ולכן הוא
 משמיע בדיחה, כדי להגביר את השמחה, **וכמו ששעה רבא**
לתלמידיו שאמר לפניכם מלתא דכדיחותא תחלה – לפני
 שישב ללמוד עם תלמידיו, היה רבא אומר לפניכם בדיחה **וכדתי**
רבנן. – ודעתם של תלמידיו נעשתה בדוחה עליהם, כדי שיוכלו טוב
 יותר להבין את לימודם. כשבדיחה נאמרת במטרה כזו, הרי החיות
 שבמלים אלו הבאה מקליפת "נוגה", נפרדת מהרע ונכללת בקדושה.

אותה גם לטוב וגם לרע, ובשעה שהוא עושה את המעשה בכוונה
 של קדושה, היא נכללת בקדושה, ואילו בשעה שהוא עושה את
 המעשה לשם תענוג גופו – הוא מוריד את החיות לרע גמור שמשלש
 הקליפות הטמאות לגמרי. **כגון דרר משל: האוכל בשרא שמנא**
דתורא – כשאדם אוכל
 בשר שור שמן, ושתיה יין
מבשם – אלא, אין הוא
 עושה זאת לשם תאוה, כי
 אם בכוונה, להרחיב דעתו
 לה' ולתורתו, – כדי שיוכל
 טוב יותר לעבוד את השי"ת
 ולהבין טוב יותר תורה,
כדאמר רבא: חמרא
ורחא כו", – כמו שאמר
 רבא², יין וריח טוב מרחיבים
 דעתו של אדם, שיוכל להבין
 טוב יותר, ולכן הוא מחפש
 אחרי בשר טוב ויין טוב, כדי שתהיה לו הרחבת הדעת להבין טוב
 יותר בתורה, זאת אמרת, שאכילתו ושתיתו הן בכוונה של קדושה,
או – לא רק שהאכילה היא אמצעי, בכוונה לשם קדושה או לשם
 מצוה, אלא שהאכילה עצמה היא מצוה, הוא אוכל בשר שמן
 ושותה יין טוב כדי לקיים את המצוה, **בשביל כדי לקיים מצות ענג**
שבת ויום טוב – שכן מצוה לענג שבת ויום טוב באכילת בשר

ליקוטי אמרים

ונכלל בקדושה כגון ד"מ האוכל בשרא שמינא דתורא
 ושותה יין מבושם להרחיב דעתו לה' ולתורתו כדאמר
 רבא חמרא וריחא כו' או בשביל כדי לקיים מצות ענג
 שבת וי"ט אזי נתברר חיות הבשר והיין שהיה נשפע
 מקליפת נוגה ועולה לה' כעולה וכקרן, וכן האומר
 מילתא דכדיחותא לפקח דעתו ולשמח לבו לה'
 ולתורתו ועבודתו שצריכים להיות בשמחה וכמו
 שעשה רבא לתלמידיו שאמר לפניכם מילתא
 דכדיחותא תחלה וברחי רבנן.

יום שלישי ה' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 22, אך מי שהוא... עד עמ' יב, לנצח.

מעשה, כלבוש לקליפה, וכמרכבה – בטל לקליפה, אבל זהו רק לפי
 שעה. **עד אשר ישוב האדם ויחזור לעבודת ה' ולתורתו**, – שכן,
 כשאדם עושה תשובה וחוזר לתורה ולעבודת השם, נפרדת החיות
 מהקליפות וחוזרת ועולה
 לקדושה, **כי לפי שהיה**
בשר חמר ויין בשר, –
 והאדם בתאוותו הורידם
 לשלש הקליפות הטמאות
 לגמרי, **לכך יכולים לחזור**
ולעלות עמו – יחד עם
 אותו אדם שאכל ושתה
 אותם, **כשבו לעבודת ה'**,
 – שהרי, הוא מנצל אז את
 הכוח שניתוסף לו
 מהאכילה ומהשתיה,
 ובאמצעותו הוא לומד תורה
 ועובד את השי"ת. **שזהו**
לשון "התר" ו"מתר", – דבר שמותר לאכלו או לעשותו נקרא
 "היתר" או "מותר", שמשמעותם המילולית – התרת קשר, **כלומר**

אך מי שהוא בזוללי בשר וסוכאי יין, – הוא זולל בשר וסוכא
 יין, כדי למלאת תאות גופו ונפשו הבהמית, שהוא – התאוה,
 כחיות יסוד המים מארבע יסודות הרעים שבה – שבנפש
 הבהמית, ששמנו מדת
התאוה – כמו שהוסבר
 בפרק הראשון, שמארבעה
 היסודות הרעים של הנפש
 הבהמית, באות כל המדות
 הרעות, ותאוה באה מיסוד
 המים, **הנה על ידי זה יורד**
 חיות הנפש והיין
שקרבו, – שאכל ושתה,
ונכלל לפי שעה ברע
גמור שבשלוש קליפות
הטמאות, – שאין בהן טוב
 כלל, **ונגפו** – של האדם
 שאכל ושתה לשם תאוה,
נעשה להן – לקליפות, **לבוש ומרכבה** – כמו מרכבה שהיא בטלה
 לגמרי לרכב עליה, כך גם כאן, נעשה גופו של האדם, בשעת

ליקוטי אמרים

אך מי שהוא בזוללי
 בשר וסוכאי יין למלאת תאות גופו ונפשו הבהמית
 שהוא בחי' יסוד המים מארבע יסודות הרעים שבה
 ששמנו מדת התאוה הנה ע"י זה יורד חיות הבשר והיין
 שבקרבו ונכלל לפי שעה ברע גמור שבשלוש קליפות
 הטמאות וגופו נעשה להן לבוש ומרכבה לפי שעה עד
 אשר ישוב האדם ויחזור לעבודת ה' ולתורתו כי לפי
 שהיה בשר היתר ויין כשר לכך יכולים לחזור ולעלות
 עמו בשבו לעבודת ה' שזהו לשון היתר ומותר כלומר

נִפְּשׁוּ לְה' כַּאֲרֵץ עֵיפָה וְצִיָּה, – הצמאה למים, כך גם נפשו צמאה
להשי"ת, לְהִיּוֹת כִּי עַד הֵנָּה – עד שעשה תשובה, הִיָּתָה נִפְּשׁוּ
כַּאֲרֵץ צִיָּה וְצַלְמוֹת, הִיא הַסְטְרָא אַחְרָא, וְרַחֲוָקָה מֵאוֹר פְּנֵי
ה' בְּתַכְלִית, – נפשו רחוקה בתכלית מהאור האלקי הפנימי, וְלוֹאֵת

– ולכן, בשעה שעושה תשובה מתוך אהבה רבה, צִמְאָה נִפְּשׁוּ – להשי"ת, פִּיתָר עָז – חוק יותר, מְצַמְאוֹן נִפְשׁוֹת הַצְּדִיקִים, – שלא חטאו אף פעם. שכן, צדיקים קרובים תמיד אל הקב"ה, והם דומים למי שנמצא תמיד במקום של מים, שם צמאנו אינו חוק כל כך, ואילו מי שנמצא במדבר שממה, מקום שאין בו מים – צמאנו למים הוא חוק בהרבה. כך גם צמאנו של ה"בעל תשובה" לאלקות חוק בהרבה מכפי שהדבר הוא ב"צדיק", כְּמֵאֲמָרָם וְלֵ: – כמו שאומרים חכמינו ז"ל: "בְּמָקוֹם שֶׁבִּעְלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים בּוֹ". – במדרגה בה עומדים בעלי-תשובה, אין ביכולת צדיקים גמורים לעמוד שם. שכן, כאמור

חסר בצדיקים אותו צמאון לאלקות, כפי שהוא בעלי-תשובה, שהיו לפני זה רחוקים מאד. וְעַל תְּשׁוּבָה מֵאֲהָבָה רַבָּה זֶה אֲמָרוּ – חכמינו ז"ל: "שִׁי'דוֹנוֹת נַעֲשׂוּ לוֹ בְּזִבְזוֹת", – חטאיו נהפכים למצוות, וכל כך למה? – הוֹאִיל וְעַל יְדֵי זֶה בָּא לְאֲהָבָה רַבָּה זֶה. – עלידי אותן עבירות שהרחיקו אותו מהקב"ה, הוא הגיע, כשעשה תשובה, לאהבה גדולה זו. העבירות פעלו בו אותה פעולה כמו מצוות, הן הביאו אותו לאהבה גדולה יותר להקב"ה. על-בלי-פנים מהאמור מוכן, שגם בעת, לפני היעלמות הקליפות וביטול הרע, ישנה דרך להעלות לקדושה את החיות שבדברים האסורים, וזאת עלידי תשובה הבאה מאהבה רבה להקב"ה. אֲבָל תְּשׁוּבָה שְׁלֵא מֵאֲהָבָה זֶה, אֵף שֶׁהִיא תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה, וְה' יִסְלַח לוֹ, – על העבירות שעבר, מְכַל מְקוֹם לֹא נַעֲשׂוּ לוֹ – העבירות, בְּזִבְזוֹת, – כמצוות, וְאִין עוֹלִים מִהַקְלִיפָה לְגַמְרֵי עַד עַתָּה קִין, – הגלות, שִׁיבְלַע הַמָּוֶת – הקליפות הנקראות מות, לְנִצְחָה. – למדנו, הרי, שהחיות שבמאכלים אסורים וביאות אסורות, אינה יכולה להינתק לגמרי מהקליפות, אלא עלידי תשובה הנובעת מתוך אהבה רבה, או כשהקליפות תתבטלנה ותיעלמנה לגמרי. להלן בא רבנו הזקן לומר שקיים איסור אחד שהחיות שלו יכולה לעלות לקדושה גם שלא עלידי תשובה הנובעת מאהבה רבה, אלא כשעושה תשובה נכונה מתוך כוונה רבה בקריאת שמע שעל המטה:

שְׂאִינוּ קָשׁוּר וְאִסוּר בִּיְדֵי הַחִיצוֹנִים – שאינו קשור בידי הקליפות, הנקראות "חיצונים", מפני שהן מחוץ לרשות הקדושה. דבר של היתר אינו נמצא ברשות הקליפות ה"חיצונים" ואינו קשור בידיהן עד כדי כך – שְׁלֵא יוּכַל לְחוֹר וְלַעֲלוֹת לְה'. – דבר של "היתר", אם כי הוא נובע מ"קליפה",

יכול לחזור ולהתעלות בקדושה. רַק – ברם, גם כשהחיות חוזרת לקדושה, על-ידי שהאדם חוזר בתשובה, שֶׁהִרְשִׁימוּ מִמֶּנּוּ נִשְׂאָר בְּנֶפֶשׁ, – כשאדם אכל דבר המותר לשם תאוה, ובשעת מעשה נעשה הדבר רע גמור, הרי באותה שעה זה נעשה חלק מגופו – ולכן גם כשאותו אדם חוזר לתורה ולעבודת השם, ומעלה אתו גם את החיות – נשאר עדיין "רושם" מהרע בגופו, וְעַל כֵּן צָרִיךְ הַגּוֹף לְחַפְזוֹת הַקֶּבֶר, – אחרי מותו, כְּמוֹ שֶׁיִתְבָּאֵר לְקַמְיוֹ. – שחיבוט הקבר הוא כמו כל העונשים שלמעלה הבאים כדי לזכר את הנשמה, וחיבוט הקבר מכוון במיוחד לזכר את האדם מאותו "רושם"

נשאר בגופו מהתענוגים הגופניים שלא לשם שמים. כאמור, החיות שבאכילה ושתיה לשם תאוה, נכללת, לפי שעה, ברע גמור של שלש הקליפות הטמאות לגמרי, עד שהאדם יעשה תשובה, וְכֵן הַחִיּוֹת שֶׁבְּמִשְׁפּוֹת וְרַע שִׁיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ בְּתַאוֹה בְּהִמִּית, שְׁלֵא קִדַּשׁ עֲצָמוֹ בִּשְׁעַת תְּשׁוּבָתוֹ עִם אִשְׁתּוֹ מִתּוֹרָה. – שגם אז נכללת החיות, לפי שעה, ברע גמור של שלש הקליפות הטמאות לגמרי, עד שהאדם יחזור בתשובה. ברם, כל האמור הוא בשעה שהדבר עצמו מותר בעשיה, אלא שהוא עושה זאת לשם תאוה ולא לשם שמים, מֵה שֶׁאִין בֵּן בְּמֵאֲבֹלוֹת אִסוּרוֹת וּבִיאוֹת אִסוּרוֹת, שֶׁהֵן – בהיותם עם עצמם דברים אסורים, מְשַׁלֵּשׁ קְלִיפּוֹת הַטְּמֵאוֹת לְגַמְרֵי – הם אִסוּרִים וְקָשׁוּרִים בִּיְדֵי הַחִיצוֹנִים – בידי הקליפות שמחוץ לרשות הקדושה, לְעוֹלָם, וְאִין – החיות שבדברים אלה, עוֹלִים מִשָּׁם – מהקליפות, עַד כִּי יבֹא יוֹמָם – שהקליפות תיעלמנה, ויִבְלַע הַמָּוֶת לְנִצְחָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וְאֵת רוּחַ הַטְּמֵאָה אֲעִבִיר מִן הָאָרֶץ"; – כשהקליפות תיבטלנה, יעלו מהן ממילא ניצוצות הקדושה, או – אפשר הדבר, שגם עתה תצא החיות של הדברים האסורים מהטמאה ותעלה לקדושה, עַד שִׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה גְּדוּלָּה כָּל כָּךְ שְׂוֹדוֹנוֹת נַעֲשׂוּ לוֹ בְּזִבְזוֹת מִשָּׁם, שֶׁהִיא תְּשׁוּבָה מֵאֲהָבָה מְעַמְקָא דְלִבָּא – כשהתשובה היא מעומק הלב, בְּאֲהָבָה רַבָּה וְרַחֲמִיקָה – מתוך חשק, וְנִפְּשׁ שׁוֹקֵקָה לְדַבְּקָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְצִמְאָה

יום רביעי ו' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' יב, אך החיות... עד עמ' 24, בשר ודם:

45 לא קיימת כלל, במובן הגשמי של העבירה, בחינת "נקבה" של
46 קליפה, רק שפחותיה וחילותיה - של הקליפה, מלבישים -
47 ומקיפים, לחיות שבטפות, כידוע לידועי חן - לידועי חכמת
48 הקבלה): אלא אם כן יעשה תשובה מאהבה רבה כל כך, עד
49 שזדונות נעשו לו בזכות.

50 - ומשום כך לא נזכר
51 בתורה, חטא זה, של זרע
52 לבטלה, בכלל ביאות
53 אסורות, שכן, בהוצאת זרע
54 לבטלה אפשר לאדם
55 להעלות את החיות לקדושה
56 על-ידי "תשובה נכונה",
57 רגילה אך כנה, ו"כוונה"
58 בקריאת שמע שעל המטה,
59 גם בלי תשובה הנובעת
60 מאהבה רבה. וכן וכן יובן
61 מאמר ר"ל: - על יסוד מה
62 שאמרנו שבביאות אסורות,
63 אפשר להציל את החיות
64 מהקליפות על-ידי תשובה
65 מאהבה רבה, יובן מאמר
66 רבותינו ז"ל: "איהו מענת
67 שלא יוכל לתקן¹⁰ - זה
68 שבא על הערה והוליד
69 ממזר", שאז - כשכבר
70 הוליד ממזר, גם אם יעשה
71 תשובה גדולה כל כך -
72 כגון תשובה מאהבה רבה,
73 אי אפשר לו להעלות
74 החיות לקדושה, מאחר
75 שכבר ירדה לעולם הזה

76 ונתלבשה בגוף כשר ודם: - של הממזר שנולד. זאת אין גם בכוח
77 תשובה מאהבה רבה לבטל, ולכן זוהי עבירה שאי אפשר לתקן.
78 למרות זאת, מוסבר במקום אחר, שכשהתשובה היא חזקה באופן
79 מיוחד, בכוחה להביא לידי כך שהממזר ימות, כלומר שגוף
80 הבשר ודם - יתבטל, כפי שידוע¹¹ הסיפור בגאון החסיד רבי
81 יוסף מבישנקוביץ שרבנו הזקן ציוה עליו להיעשות ל"בעל
82 עגלה": כשהתאבסן רבי יוסף, באחת מניסיעותיו, באכסניה
83 מסוימת, ערך "תיקון חצות" והתפלל מתוך כבי רב - נבח שם
84 באותה שעה יהודי אחד, שסטה מן הדרך הישרה, התחתן עם
85 גויה ונולד להם ילד. בכיותו של רבי יוסף חדרו כל כך ללבו
86 ונפשו של אותו יהודי, עד שהחליט מעומק לבו לחזור לדרך
87 היהדות. תשובתו של אותו יהודי היתה גדולה כל כך, שהביאה
88 לידי כך שהממזר שנולד לו - טבע.

1 אך החיות שבטפות זרע שיצאו ממנו לבטלה, אף שירדה
2 ונכללה בשלש קליפות הטמאות - הרי זו עולה משם בתשובה
3 נכונה, - "רגילה" אך כנה, ונכונה עצומה בקריאת שמע שעל
4 המטה, כנודע מהאר"י ז"ל, - ש"כוונה" בקריאת שמע שעל
5 המטה מסוגלת לתקן חטא
6 זה, ומרמז בגמרא⁸: -

7 האומרת: "כל הקורא
8 קריאת שמע על מפתו
9 כאלו אוהו הרב של שתי
10 פיות בו", - ושתי פיות
11 אלו הן כדי, להרג גופות
12 החיצונים - של הקליפות,
13 שנעשו לבוש לחיות
14 שבטפות, - הריגת גופות
15 הקליפות נעשה על-ידי אחת
16 הפיות מהחריב של קריאת
17 שמע שעל המטה, ועולה
18 החיות מהם, - על ידי הפה
19 השני של החריב, כידוע
20 לידועי חן, - (חכמה
21 נסתרה), חכמת הקבלה.
22 ולכן לא הופר עון זרע
23 לבטלה בתורה בכלל
24 ביאות אסורות, אף
25 שהמזר מהם, - אף שבפרט
26 מסויים חמור עון זרע
27 לבטלה מביאות אסורות,
28 וגדול עונו, בבחינת
29 הגדלות ורבו הטמאה
30 ותקליפות שמוליד ומרבה
31 - את הקליפות, במאד מאד

32 בהוצאת זרע לבטלה, יותר מביאות אסורות. - כלומר בכמות
33 הוא יוצר על-ידי עבירה זו הרבה יותר קליפות מאשר על-ידי ביאות
34 אסורות, רק שבביאות אסורות מוסיף פת וחיית בקליפה
35 טמאה ביותר, עד שאינו יכול להעלות משם החיות בתשובה,
36 - בתשובה רגילה, (הגהה - ב"הגהה" הבאה, מסביר רבנו הזקן,
37 מדוע בביאות אסורות אי אפשר להעלות את החיות מהקליפות, רק
38 על-ידי תשובה הנובעת מאהבה רבה, ואילו בזרע לבטלה אפשר
39 לעשות זאת גם על-ידי "תשובה נכונה": מפני שנקלטה ביסוד
40 דנוקבא דקליפה - שכן, בביאות אסורות, נקלטה החיות ב"יסוד"
41 ה"נקבה" של הקליפה, המקבלת וקולטת החיות מתקדשה, -
42 שכן, כשם שהדבר בצד הגשמי של עבירה זו, כך גם ברוחניות,
43 נקלטת החיות ב"נקבה" של הקליפה, מה שאין כן בזרע לבטלה,
44 - שונה הדבר בזרע לבטלה, שאין שם בחינת נוקבא דקליפה, -

8. ברכות ה, א. 9. חגיגה ט, א. 10. קהלת א, טו. 11. הקדמת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע לספר "פוקח עורים".

יום חמישי ז' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 24, פרק ח ועוד... עד עמ' יג, הקדוש.

44 לְקַדְּשָׁה כְּדִלְעִילָא. – שגם כשאכל כדי למלא תאות נפשו, אך,
45 מכיון, שמדובר במאכל של היתר, מתעלה החיות לקדושה,
46 כשהאדם חוזר ללמוד תורה ולעבוד את השי"ת; ואילו היצר הרע
47 לדבר של איסור, אינו יצר הרע יהודי כלל, אלא יצר הרע זר.

ליקוטי אמרים

פרק ח ועוד זאת במאכלות אסורות שלכך

48 יצר הרע זה מקבל האדם,
49 בגלל השתקעותו בתאוות
50 "מותרות", על ידן הוא
51 מתגשם, ונוצר בו רצון לדבר
52 של איסור, דבר שאינו טבעי
53 ליהודי. אַךְ מִכָּל מַקּוֹם, –
54 גם במאכלים של היתר,
55 כשאכל אותם כדי למלא
56 תאות נפשו, שקיימת עדיין
57 האפשרות להחזירו
58 לקדושה, אבל קדם שְׂחָדוֹ
59 לְקַדְּשָׁה, – לפני חזרת
60 האדם בתשובה, הוא סָמְרָא
61 אֶחָרָא וּקְלִפְתָּהּ. וְגַם אַחַר
62 כֵּךְ, – אף לאחר שהאדם
63 חזר בתשובה והחזיר את
64 חיות המאכל לקדושה,
65 הִרְשִׁימוּ מְמַנְו – הרושם
66 מִכָּךְ, נִשְׁאַר דְּבוּק בְּגוֹף, –
67 האדם, לְהֵיזוֹת כִּי מִכָּל
68 מַאֲכָל וּמִשְׁקָה – שאדם
69 אוכל ושותה, נִעַשָׂה תַּקְפָּה
70 דָּם וּבָשָׂר מִכֶּשֶׁרׁוֹ. – ומכיון
71 שבשעה שאכל לשם תאוה

1 פְּרָק ח. וְעוֹד זֹאת בְּמַאֲכֹלוֹת אֲסוּרוֹת, שְׁלֶכֶךְ נִקְרָאִים בְּשֵׁם
2 "אֲסוּר", – כלומר קשור, מִפְּנֵי שְׂאֵף מִי שְׂאָכַל מַאֲכָל
3 אֲסוּר בְּלֹא הוֹדָע – מבלי לדעת, וכונת האכילה היתה, לְשֵׁם
4 שְׂמִים, לְעֵבֶד ה' בְּכַח אֲכִילָה הֵיאָה, – לו היה זה מאכל של היתר,
5 היתה האכילה עצמה

6 מפרידה את הטוב מהרע;
7 כפי שכבר הוסבר, שעל-ידי
8 אכילה לשם שמים נפרד
9 הטוב מן הרע שבחיות
10 המאכל. ברם, כאן מדובר
11 על אכילת מאכל של איסור
12 לשם שמים, וְגַם פֶּעַל וְעָשָׂה
13 כֵּן, וְקָרָא וְהִתְפַּלֵּל בְּכַח
14 אֲכִילָה הֵיאָה – שבאם היה
15 המדובר ביחס לאכילת דבר
16 המותר, ובכוח אותה אכילה
17 הוא לומד ומתפלל – היתה
18 החיות של המאכל עולה
19 לקדושה, בהיות המאכל
20 מנוצל ללימוד ולתפלה; אִין
21 תְּחִיּוֹת שְׂבָה עוֹלָה
22 וּמִתְלַבְּשֵׁת בְּתִבוֹת הַתּוֹרָה
23 וְהַתְּפִלָּה בְּמִוּ הַחַתַּר, –
24 וכל כך למה? מִפְּנֵי אֲסוּרָה
25 – כלומר, מפני התקשרות
26 מאכל זה בִּידֵי הַסְּמָרָא
27 אֶחָרָא מִשְׁלַשׁ קְלִפּוֹת
28 הַטְּמָאוֹת. – לגמרי, שאינה

29 מרשה לחיות שבמאכל להתעלות לקדושה. וְאַפְלוּ הוּא אֲסוּר
30 דְּרִכְנָן, – שהחכמים אסרו לעשותו, ואין הוא איסור מדאורייתא,
31 שְׁחֵמוּרִים דְּבָרֵי סוֹפְרִים יוֹתֵר מְדַבְּרֵי תּוֹרָה ב'ו'. – וממילא, גם
32 דבר שחכמים אסרוהו קשור בקליפות הטמאות לגמרי, ואי אפשר
33 להעלותו לקדושה, גם אם השתמש בו לשם שמים, מבלי שידע
34 שהדבר אסור. וְלָכֵן, גַּם תֵּיצֵר הָרַע וּכְחַ הַמְּתַאֲוֶה לְדַבְּרִים
35 הָאֲסוּרִים, הוּא שַׂד מְשַׁדִּין נִבְרָאִין, – שד של גוי, שְׂהוּא יֵצֵר הָרַע
36 שֶׁל אֲמוֹת הָעוֹלָם, שְׂנַפְּשׁוֹתֵיהֶם מִשְׁלַשׁ קְלִפּוֹת הַטְּמָאוֹת. –
37 ולכן מתאווים הם, והיצר הרע שלהם, לדברים אסורים, המקבלים
38 חיות משלש הקליפות הטמאות והערת כ"ק רבינו: "שבהם מדובר
39 בוח"ג רנג ועוד". מִה שְׂאִין כֵּן תֵּיצֵר הָרַע וּכְחַ הַמְּתַאֲוֶה לְדַבְּרִים
40 הַמְּתָרִים לְמִלֻּאת הַתָּאוֹת, – למרות שהוא עושה זאת כדי למלא
41 תאות נפשו, וכפי שכבר הוסבר, "יורד" על-ידי כן גם הדבר המותר,
42 אל הרע שמשלש הקליפות הטמאות לגמרי; ברם, למרות זאת הוא
43 שַׂד מְשַׁדִּין יְהוּדָאִין, – יצר הרע "יהודי", לְפִי שֶׁיִּכּוֹל לְחַדּוֹ

1. משנה סנהדרין פ"ח, ב. במדבר רבה יד, יב. 2. זהו חלק ג. רנג, א. רעז, א. 3. פרק ז. 4. ראה זוהר חלק ב. קנא, א. ובמיוחד רבי חיים וויטאל בסוף ספר הגלגולים, וספר הכוונות נה, ב. 5. כתובות קד, א.

יום שישי ח' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' יג, ועל דברים... עד עמ' 26, שעסקו בהן:

39 על עבירותיו "מדה כנגד מדה", חומרת העונש כחומרת החטא, ולכן;
 40 על עבירה שנעשתה מתוך חוס ורחמימות - מענישים ב"גיהנום של
 41 אש", ועל קרירות בקיום מצוה - ב"גיהנום של שלג"¹⁰. הרי, נוסף
 42 על העונש שמענישים על ביטול מצות תלמוד תורה, כעונש
 43 שמענישים על ביטול כל
 44 מצות יעשה - קיים עונש
 45 מיוחד על "ביטול תורה".
 46 וְכֵן הַעוֹסֵק בְּחֻמְרוֹת
 47 אֲמוֹת הָעוֹלָם - כְּכֹל
 48 דְּבָרִים בְּטָלִים יַחֲשֵׁב לְעֵנֵן
 49 עוֹן כְּפִיּוֹל תּוֹרָה, - שגם
 50 בלימוד חכמות כלליות
 51 עוברים על חטא ביטול
 52 תורה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
 53 בְּהַלְכוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה.¹¹
 54 וְעוֹד זֹאת יִתְּרָה טְמֵאָתָה
 55 שֶׁל חֻמְרוֹת הָאֲמוֹת עַל
 56 טְמֵאָת דְּבָרִים בְּטָלִים,
 57 שְׂאִינוֹ מְלַבֵּשׁ וּמְטַמֵּא -
 58 על-ידי דברים בטלים, רק
 59 המדות, - שהן מִסוּד
 60 הַרוּחַ הַקְּדוּשׁ שֶׁנִּפְשׁוֹ
 61 הָאֱלֹהִית, - שכן, גם הנפש
 62 האלקית מורכבת מארבעה
 63 יסודות רוחניים: אש, רוח,
 64 מים, עפר. המדות, כאהבה,
 65 פחד וכדומה, באות מִסוּד
 66 הַרוּחַ - ועל ידי דברים
 67 בטלים הוא משקיע בהם את
 68 שבע המדות של הנפש האלקית, הנובעות מִסוּד הַרוּחַ שְׁבָה,
 69 ומכללך אותן, כְּטֵמֵאָת קְלִפַּת נִגְהָ שֶׁבְּדָבָרִים בְּטָלִים, הַבְּאִים
 70 מִסוּד הַרוּחַ הַרַע שֶׁבְּקְלִפָּה זוֹ נִפְשׁוֹ הַכְּתָמִית בְּדִלְעִיל, - כמו
 71 שהוסבר בפרק הראשון. וְלֹא כְּחִינַת חֻמְרוֹת בִּינְהִינְהוּ דְּעַת שֶׁנִּפְשׁוֹ,
 72 - דברים בטלים אינם מטמאים את השכל שבנשמה, מֵאַחַר שֶׁהֵם
 73 דְּבָרֵי שְׂטוֹת וּבִזְרוּת, שֶׁגַם הַשּׁוֹמֵם וְעַמֵי הָאָרֶץ יוֹכְלִים לְדַבֵּר
 74 בָּן. - אין הוא משקיע את שכלו בדברים בטלים, וממילא אינו
 75 מטמא את השכל של נפשו האלקית. מֵה שְׂאִין בֶּן בְּחֻמְרוֹת
 76 הָאֲמוֹת, - שונה הדבר ביחס לחכמות אומות העולם,

1 וְעַל דְּבָרִים בְּטָלִים בְּהִתְרָ, - כשאין איסור בדיבורם, כְּגוֹן עַם
 2 הָאָרֶץ שְׂאִינוֹ יוֹכֵל לְלַמֵּד - שכן, מי שיכול ללמוד, מוטלת עליו
 3 תמיד חובת מצות העשה של "ודברת במ ולא בדברים בטלים"⁶,
 4 הוא חייב תמיד לדבר רק דברי תורה ולא דברים בטלים, ולגבוי יש
 5 משום איסור לדבר דברים
 6 בטלים. ואילו, עם הארץ,
 7 שאינו יכול ללמוד, יש
 8 שהדברים בטלים שלו אינם
 9 באיסור. ואף הוא צָרִיךְ
 10 לְטַהֵר נַפְשׁוֹ מִטְמֵאָה זוֹ
 11 דְּקְלִיפָּה זוֹ, עַל יְדֵי גְלִגּוּלָהּ
 12 בְּכַף הַקְּלַע, - ביחס
 13 לעונש זה של "כף הקלע"⁷
 14 מובא הביטוי, שקולעים את
 15 האדם מקצה אחד של
 16 העולם לקצה השני, או
 17 מארץ ישראל לחוץ לארץ.
 18 הרעיון הגלום בכך הוא:
 19 מעבירים את הנפש
 20 מקיצוניות לקיצוניות,
 21 בתחלה רואה הנפש את
 22 האמת ואת הגדלות
 23 שבקדושה ובאלקות, ומיד
 24 "זורקים" אותה, למחשבות
 25 ולדיבורים, שחשבה ודיברה
 26 בעולם הזה; ויש בכך משום
 27 צער גדול לנשמה⁸, כְּמוֹ
 28 שֶׁכְּתוּב בְּזֵהר פְּרִשֵׁת
 29 בְּשִׁלַּח דָּף נִט. אֲבָל
 30 לְדָבָרִים אֲסוּרִים, כְּמוֹ לִיצְנוּת וְלִשׁוֹן הַרַע וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, שֶׁהֵן
 31 מִשְׁלַשׁ קְלִפּוֹת הַטְּמֵאָת לְגַמְרֵי - אֵין כַּף הַקְּלַע [לְבָדוֹ] מוֹעִיל
 32 לְטַהֵר וּלְהַעֲבִיר טְמֵאָתוֹ מֵהַנֶּפֶשׁ, רק צְרִיכָה לִירֵד לְגִיהֵנִם. -
 33 שהוא עונש חמור יותר, ומשום כך הוא משפיע יותר לנקות את
 34 הנפש. וְכֵן מִי שֶׁאַפְשֵׁר לוֹ לְעַסֵק בְּתוֹרָה וְעוֹסֵק בְּדָבָרִים בְּטָלִים
 35 - אֵין כַּף הַקְּלַע לְבָדוֹ מוֹעִיל לְנַפְשׁוֹ לְמַרְקָה וּלְזַכָּה, רק -
 36 היא זקוקה לְעֵנֵשִׁים חֲמוּרִים שֶׁמְעַנִּישִׁים עַל כְּפִיּוֹל תּוֹרָה
 37 בְּפְרָטוֹת, מְלַבֵּד עֵנֵשׁ הַכְּלָלִי לְכָל כְּפִיּוֹל מִצְוֹת עֲשֵׂה מַחְמַת
 38 עֲצָלוּת בְּגִיהֵנִם שֶׁל שְׁלֵג, כְּמִבְּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר. - אדם נענש

6. יומא יט, ב. 7. ראה שבת קנב, ב. 8. כדאי להוסיף כאן, מה שאמר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע באחת משיחותיו הקדושות, שאמירת דברי תורה בעל פה, למשל: לומר בעל פה מלות החומש, תהלים, משניות או תניא - נוסף שבכך מקיימים מצות תלמוד תורה ומטהרים את האויר - זה עוזר לאדם להיפטר מעונש כף הקלע. 9. לקוטי תורה להאר"ז"ל בתחילת פרשת שמות. ראה גם זוהר חלק א. סב, ב; רלז, ב; חלק ב. קנ, א-ב. 10. יש שרוצים ללמוד כאן, שבגיהנום של שלג יש משום רפואה לקרירות הנפש, כמו שעל-ידי שפשוף שלג על אבר קפוא, עוזר להחזרת הילוך הדם הרגיל. ברם, הרבי מפקפק בנכונות פירוש זה, ואומר שבלקוטי תורה להאר"ז"ל לא משמע כך. הוא העיר: "צע"ג א נכון הוא; וא"כ למה גוזלין השלג כו' שבל"ת שם". 11. פרק ג, סעיף ז. "הלכות תלמוד תורה" הוא הספר הראשון שנדפס מרבנו הזקן, בשנת תקנ"ד, בשקלוב, ולאחר מכן - צורף ונכלל בשולחן ערוך שלו.

1 שבהתעסקותו בהן הוא מלביש ומטמא פחינות חכמה פינה
 2 דעת - השכל, שבנפשו האלהית בטמאת קליפת נה שבחכמות
 3 אלו, שנפלו שמה - אותן חכמות "נפלו" לתוך קליפת נוגה,
 4 בשכינת הכלים - בתהליך של "שירת הכלים" בראשית הבריאה,
 5 מבחינת אחרים של
 6 חכמה דקדושה, בידוע
 7 לידעי חן. - לידעי חכמה
 8 נסתרה (חכמת הקבלה),
 9 שבה מתבאר התהליך
 10 האמור ואופן הנפילה. ובכן,
 11 כשלומדים חכמות כלליות,
 12 מטמאים את השכל של
 13 הנפש האלקית, וזה גרוע
 14 מדברים בטלים, על-ידם
 15 הוא מטמא רק את המדות ולא את השכל. אלא אם בן עושה
 16 אותן - את החכמות, קרדום לחתך בהן, דתינו פדי להתפרנס
 17 מהן בריוח לעבוד ה', או שידוע להשתמש בהן לעבודת ה' או
 18 לתורתו, - למשל: הוא לומד חכמת החשבון, כדי להבין היטב את
 19 דיני קידוש החודש, וכדומה. וזהו מעמו של הרמב"ם ורמב"ן ז"ל

ליקוטי אמרים

ומטמא בחי' חב"ד שבנפשו האלהית בטומאת קליפת
 נוגה שבחכמות אלו שנפלו שמה בשכירת הכלי מבחי'
 אחריים של חכמה דקדושה כידוע לידעי חן אלא א"כ
 עושה אותן קרדום לחתוך בהן דהיינו כדי להתפרנס
 מהן בריוח לעבוד ה' או שידוע להשתמש בהן לעבודת
 ה' או לתורתו וזהו מעמו של הרמב"ם ורמב"ן ז"ל
 וסיעתן שעסקו בהן:

20 וסיעתן שעסקו בהן: - בחכמות אומות העולם, שכן, הם ידעו
 21 לנצל חכמות אלו בעבודת השם ובתורה. בהקשר להאמור בפרק זה,
 22 שדבר של איסור, גם אם איסורו הוא מדרבנן בלבד, קשור בשלש
 23 הקליפות הטמאות לגמרי, ואי אפשר להעלותו לקדושה, גם אם
 24 הוא אוכל אותו מבלי שידע
 25 שהדבר הוא של איסור, ואף
 26 כשזה נאכל לשם שמים,
 27 ובכוח אותה אכילה הוא
 28 לומד ומתפלל - כדאי
 29 להביא כאן את הסיפור
 30 הבא: חסיד אחד התאונן
 31 פעם בפני רבנו הזקן,
 32 שלחטנו נופלות מחשבות
 33 ופקפוקים בעניני אמונה.
 34 אמר לו רבנו הזקן: חתוך נכשל בשתיית חלב עכו"ם, שיהודי לא היה
 35 נוכח בשעת החליבה. ואף שהוא חשב שזהו חלב יהודי, ונוסף על
 36 כך חלב עכו"ם הוא איסור מדרבנן בלבד - הזיק לו הדבר ברוחניות,
 37 ומכאן ספיקותיו באמונה. רבנו הזקן נתן לו "תיקון", שעזר לו
 38 להירפא ממחלתו הרוחנית.

יום שבת קודש ט' טבת

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 26, פרק ט והנה... עד עמ' 26, שבמוחין.

39 פרק ט בפרקים הקודמים הסביר רבנו הזקן את פרטי הנפש האלקית שבכל
 40 אחד מישראל, על עשרת כוחותיה ושלשה לבושיה. את פרטי הנפש הבהמית,
 41 הנפש שמהקליפה, שבכל אחד מישראל, על עשרת כוחותיה ושלשה לבושיה.
 42 בפרק התשיעי, יטביר את המלחמה המתחוללת באדם בין שתי נפשות אלו:
 43 והנה, מקום משכן נפש
 44 הבהמית שמקליפת נה
 45 בכל איש ישראל הוא
 46 בלב, - שם, בלב, מתגלה
 47 הנפש הבהמית, להשפיע
 48 על הגוף, שכן, כפי שהוזכר
 49 בפרקים הקודמים, מורכבת
 50 הנפש הבהמית בעיקר
 51 מ"מדות" - ככעס, תאוה,
 52 התפארות וכדומה, ומקומן
 53 של מדות אלו, הוא בלב,
 54 בחלל שמאלי - שבלב,
 55 שהוא מלא דם, וכתוב:
 56 "כי הדם הוא הנפש". - שמכאן מובן, שהנפש נמצאת בחלל
 57 השמאלי שבלב, המלא דם, ולכן, - בגלל מיקומה של הנפש
 58 הבהמית בלב, כל התאוות והתפארות וכעס ודומיהן - וכל

ליקוטי אמרים

פרק ט והנה מקום משכן נפש הבהמית שמקליפת
 נוגה בכל איש ישראל הוא בלב בחלל
 שמאלי שהוא מלא דם וכתוב כי הדם הוא הנפש ולכן
 כל התאוות והתפארות וכעס ודומיהן הן בלב ומהלב
 הן מתפשטות בכל הגוף וגם עולה למוח שבראש
 לחשב ולהרהר בהן ולהתחכם בהן כמו שהדם מקורו
 בלב ומהלב מתפשט לכל האברים וגם עולה למוח
 שבראש. אך מקום משכן נפש האלהית הוא במוחין
 שבראש ומשם מתפשטת לכל האברים וגם בלב בחלל

59 שאר המדות, הן בלב, ומהלב הן מתפשטות בכל הגוף. ונם
 60 עולה למוח שבראש, לחשב ולהרהר בהן ולהתחכם בהן, -
 61 אחרי שמתעוררת תאוה בלב, היא עולה אל מוח, לחשוב
 62 ולהתחכם איך להגיע למימוש תאוותו זו, כמו שהדם מקורו בלב,
 63 ומהלב מתפשט לכל
 64 האברים, ונם עולה למוח
 65 שבראש. - כשם שהדם
 66 מקורו בלב, ומשם הוא
 67 מתפשט לכל שאר חלקי
 68 הגוף, כך גם נפש זו -
 69 המלוּבשת בדם האדם -
 70 מקורה בלב, ומהלב היא
 71 מתפשטת לכל שאר חלקי
 72 הגוף. אך מקום משכן
 73 נפש האלהית הוא במוחין
 74 שבראש, - מיקומה של
 75 הנפש האלקית הוא במוח
 76 שבראש, כפי שהוזכר בפרקים הקודמים, שעיקר מהותה של הנפש
 77 האלקית הוא ה"שכל", ומקום ה"שכל" הוא בראש, ומשם -
 78 מהמוח שבראש, מתפשטת לכל האברים, ונם בלב - שוכנת

1. דברים יב, כג. 2. הוא משתמש בביטוי "עולה למוח שבראש" - כי יש בכך משום עליה למדות, כשמהן נובעת המחשבה והשכל - אם כי, שה"שכל" בא כאן רק לשם ביצוען של המדות - שהרי, עצם מהות השכל, הוא למעלה ממהות המדות. כך להלן בקשר ל"דם", הוא אומר שהדם עולה למוח, שכן, גם לדם יש בכך משום עליה, שהדם המזוקק ביותר עולה למוח. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמוכן - הטעם על הדגשת המוח בפ"ע - הוא ע"ד שפי' לקמן בנה"א".

השלישי, שההתבוננות בגדולת השי"ת, מעוררת אהבה אליו. הרי, 24
 אהבה זו בלב היא התפשטות הנפש האלקית מהמוח: ההתבוננות 25
 במוח מביאה את האהבה בלב. וכן – משל פנימי יותר, לרגש הלב 26
 הנובע מהמוח שבראש, שמחת לבב בתפארת ה' והדר גאון, 27
 – גם שמחת לב זו, שהיא 28
 רגש פנימי יותר מאשר 29
 אהבה, בא מהמוח אל הלב, 30
פֶּאֶשֶׁר עֵינֵי הַחֶכֶם – הנפש 31
 האלקית, **אֲשֶׁר בְּרֵאשׁוֹ,** 32
כְּמַחַ הַחֶכְמָתוֹ וּבִנְתוֹ, 33
מִסְתַּכְּלִים – במבט פנימי, 34
בִּיקְרָא דְמַלְכָא – בכבודו 35
 של המלך, הקב"ה, 36
וּתְפֹאֲרַת גְּדֻלָּתוֹ – שהיא, 37
עַד אֵין חֶקֶר – אי אפשר 38
 לחקרו עד לשרשו, **וְאֵין** 39
סוּף וְתַכְלִית, – הוא איך 40
 סופי ובלתי מוגבל, **כְּמַבְאָר בְּמִקּוּם אַחֵר.** – הוא מתבונן בגדולת 41
 הקב"ה בעיני שכלו. כלומר: לא רק שהוא מבין בשכלו את גדולתו 42
 של הקב"ה, כי אם, הבנתו היא בצורה של ראייה – כאילו הוא 43
 רואה בעיניו – הרי, ראייה שכלית זו, מעוררת שמחה בלב. וגם 44
 שמחה זו נובעת מהמוח. **וְכֵן שְׂאֵר מִדּוֹת קְדוּשׁוֹת שְׂבַלְבָב,** – כמו 45
 יראת ה' וכדומה, **הֵן מְחַכְמָה בִּיְהִיָּה דְעַת שְׂבַמְחוּיָן.** – שבמוח. 46

ליקוטי אמרים

הימני שאין בו דם וכמ"ש לב חכם לימינו והיא אהבת 1
 ה' כרשפי שלהבת מתלהבת בלב משכילים המבינים 2
 ומתבוננים בדעתם אשר נמוחם בדברים המעוררים 3
 את האהבה. וכן שמחת לבב בתפארת ה' והדר גאון 4
 כאשר עיני החכם אשר בראשו נמוח חכמתו ובינתו 5
 מסתכלים ביקרא דמלכא ותפארת גדולתו עד אין חקר 6
 ואין סוף ותכלית כמבואר במקום אחר וכן שאר מדות 7
 קדושות שבלב הן מחב"ד שבמוחין. 8

1 ומתגלה הנפש האלקית כחלל הימני – שבלב, שאין בו דם,
 2 **וְכֵמוֹ שְׂבַתוֹבִי: "לֵב חֶכֶם לְיַמִּינוֹ."** – "חכם" רומז לנפש האלקית,
 3 בניגוד לנפש הבהמית (היצר הרע), הנקראת "כסיל". "לימינו" –
 4 החלל הימני שבלב. כאן, כמו בנפש הבהמית, הוא מבדיל בין הלב
 5 לשאר האברים: לאחרי
 6 שהוא מציין, שהנפש
 7 האלקית מתפשטת בכל
 8 האברים, הוא מוסיף במיוחד
 9 "וגם בלב" – שכן, הנפש
 10 האלקית לא רק שהיא
 11 מתפשטת בלב כמו בשאר
 12 האברים, אלא היא גם
 13 מתגלה בלב, כלומר:
 14 במדות. **וְהִיא** – כיצד
 15 מתגלה הנפש האלקית
 16 שמהמוח – בלב? – על-ידי
 17 **אַהֲבַת ה' פְּרִשְׁפִי שְׁלֵהֶבֶת**
 18 **מִתְלַהֶבֶת בְּלֵב מְשֻׁכְּלִים** – המשתמשים בכוח חכמתם, **הַמְבִינִים**
 19 **וּמְתַבּוֹנְנִים** – ומשתמשים גם ב"כוח הבינה", להבין כל דבר
 20 לפרטי, **בְּדַעְתָּם אֲשֶׁר בְּמִחָם** – הם משתמשים גם ב"כוח הדעת",
 21 להתעמק ולהרגיש את מה שהם מבינים; כלומר, הם משתמשים
 22 לשם כך בכל שלשת הכוחות: חכמה, בינה ודעת, **בְּדַבְּרִים**
 23 **הַמְעוֹרְרִים אֶת הָאַהֲבָה.** – בגדולת השי"ת, כפי שהוסבר בפרק

4. קהלת י, ב.

המשך ביאור למס' שבת ליום שישי עמ' ב

דוחה הגמרא: **לֹא** – אין מדובר שנכתבו על דוכוסטוס, אלא 20
דְּבַתִּיקָא ו- שנכתבו על הקלף, ואין ראייה לרב שתפילין שנכתבו על 21
 דוכוסטוס כשרות. 22
 מקשה הגמרא על הדחיה: **וּמִזּוּזָה אֶקְלָף מִי כְּתִיבִין** – האם כותבים 23
 מזוזה על קלף, הרי שנינו לעיל בסמוך שאם שינה וכתב מזוזה על 24
 קלף המזוזה פסולה, ואם כן כיצד ניתן לעשות מהן מזוזה. מתרצת 25
 הגמרא: **אֵין** – אכן, תנא זה סובר שמזוזה שנכתבה על קלף כשרה, 26
וְהַתִּיבָא – וכן שנינו בברייתא, מזוזה שכתבה על הקלף על הנייר 27
וְעַל הַמַּטְלִית, פְּסוּלָה. אמר רבי שמעון **כֵּן אֶלְעוּר, רַבִּי מֵאִיר הָיָה** 28
בּוֹתְבָה עַל הַקְּלָף מִפְּנֵי שֶׁעַל יַדִּי כֵּן מִשְׁתַּמְרָת, שהקלף נשמר יותר 29
 מהדוכוסטוס, ואף התנא ששנה ברייתא זו סובר כרבי מאיר. 30
 אומרת הגמרא: **הַשְּׂתָא דְאַתִּית לְהַכִּי** – עבשו שאתה מפרש כך, 31
 שיש תנא הסובר שמזוזה שנכתבה על קלף כשרה, **לְרַב נְמִי לֹא** 32
תִּימָא – גם לפי רב אל תאמר ותפרש בדבריו **שְׁדוּכְסוּסְטוּס הָרִי הוּא** 33
בְּקְלָף, והיינו שכשר הוא לכתיבת תפילין כקלף, **אֶלָּא אִימָא** – תאמר 34
 ותפרש את דבריו, **שְׁקְלָף הָרִי הוּא פְּדוּכְסוּסְטוּס,** מה **דוּכְסוּסְטוּס** 35
בּוֹתְבִין עֲלֵיו מִזּוּזָה, אִף קְלָף בּוֹתְבִין עֲלֵיו מִזּוּזָה. 36
 שנינו במשנה: המוציא דיו, שיעורו **כְּרִי לְכַתּוֹב שְׁתֵּי אוֹתוֹת.** 37

1 שתפילין שנכתבו על דוכוסטוס כשרים, וממילא יש לומר שאף רב
 2 סבר כמותו.
 3 דוחה הגמרא את תירוץ: **וְלִימְעַמִּיף** – ולשיטתך שהעמדת את
 4 הברייתא בתפילין עדיין קשה, **תְּפִילִין אֲנִיל מִי כְּתִיבִין** – וכי תפילין
 5 כשירות להיכתב על גיל, **[אֶלָּא]** צריך לומר, **דְּכִי תִנְיָא הָיָא** –
 6 שברייתא זו שנויה בַּסֵּפֶר תוֹרָה, ואם כן אין ממנה ראייה לרב.
 7 הגמרא מנסה להוכיח בדברי רב: **לִימָא מְסִיעֵ לִיה** – האם נאמר
 8 שיש סיוע לרב מהברייתא ששנינו, **כִּיֻּצָא בּוֹ, תְּפִילִין שְׁבָלוֹ וְסֵפֶר**
 9 **תוֹרָה שְׁבָלָה, אֵין נוֹטְלִים מֵהֶם פֶּרֶשֶׁת 'שְׁמַע' וּפֶרֶשֶׁת 'וְהִידֵה אִם שְׁמוּע'**
 10 **וְעוֹשִׂין מֵהֶן מִזּוּזָה, לְפִי שְׂאֵין מוֹרִידִין מְקַדְּשָׁה חֲמוּרָה לְקְדוּשָׁה**
 11 **קְלָה.**
 12 מדייקת הגמרא: **מִעֵמָא** – הטעם שאין עושים מזוזה מספר תורה
 13 ותפילין, **דְּאֵין מוֹרִידִין מְקַדְּשָׁה חֲמוּרָה לְקְדוּשָׁה קְלָה, הָא** – אבל אם
 14 היו מוֹרִידִין מְקַדְּשָׁה חֲמוּרָה לְקְדוּשָׁה קְלָה, היו עוֹשִׂין מֵהֶם מִזּוּזָה.
 15 ויש לברר, **דְּכַתִּיבָא אִמָּא** – על מה נכתבו ספר תורה ותפילין אלו,
 16 **לֹא דְכַתִּיבָא אִדוּכְסוּסְטוּס** – האם לא נכתבו על דוכוסטוס, שהרי
 17 אם נכתבו על הקלף היו פסולים למזוזה גם לולא הטעם שאין
 18 מוֹרִידִים מְקַדְּשָׁה חֲמוּרָה לְקְדוּשָׁה קְלָה, וממילא, יש ראייה
 19 מהברייתא לרב שתפילין שנכתבו על דוכוסטוס כשירות.

יום ראשון

יום ששי

ג טבת, ח חנוכה

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מקץ, ששי עם פירש"י.

תהלים: יח-כב.

תניא: ולכן אמרו . . . חסד ומים.

ב"תורה אור" בדבור המתחיל "תנו רבנן מצות נר חנכה": "כי אין כדאי כל הדינים", צריך להיות "כי כדאי כל הדינים".

שם, באור לדבור המתחיל "רני ושמחי", סעיף המתחיל "ועתה נבוא": "שהוא פנימית א"א" [=ארץ ארץ], צריך להיות "שהיא פנימית א"ס" [=אין סוף].

יום שני

שבת

ד טבת

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מקץ, שביעי עם פירש"י.

תהלים: כג-כח.

תניא: פרק ה. ותוספות . . . בפע"ח.

נשיאי חב"ד פלעגן מעביר זיין איין פרשה אדער צוויי דאנערשטאג ביינאכט אור ליום ששי. פרייטאג אחר חצות פלעגט מען אנהויבען נאכאמאל פון אנהויב, און מעביר זיין די גאנצע סדרה מיט דער הפטורה. שבת אינדערפריה פאר'ן דאוונען פלעגט מען מעביר זיין נאכאמאל פון שביעי. ווען עס איז אויסגעקומען צוויי הפטורות, האט מען געזאגט הפטורת הסדרה ביום ששי, און די אנדערע הפטורה (פון שר"ח, מ"ח וכו') שבת.

נשיאי חב"ד נהגו לומר "שנים מקרא ואחד תרגום" קטע אחד או שנים ביום חמישי בערב, אור ליום ששי; ביום ששי אחר חצות היו שוב מתחילים להעביר את כל הפרשה מתחלתה עם ההפטורה; שבת בבקר לפני התפלה נהגו להעביר שוב משביעי. כשחלו שתי הפטורות, היו אומרים את הפטורת הפרשה ביום ששי, ואת ההפטורה האחרת (של שבת ראש חודש, מחר חודש וכו') בשבת.

החלומות הטובים בעניני תורה שמודיעים בחלום, בא על פי הרב על ידי שקידה גדולה בתורה ביום. דכאשר עוסק בתורה בשקידה גדולה, או עוסק בעבודה שבלב ביגיעה עצומה, הנה כאשר בלילה נשמתו עולה למעלה ושואבת לה חיים מחיי דלעלא [=מחיים העליונים] כמבאר בזהר, הנה אז מודיעים לו חדושי תורה בגליא שבתורה או בפנימיות התורה, איש איש כפי שקידת עבודתו בעבודת היום.

יום שלישי

יום ראשון

ה טבת

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויגש, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: כט-לד.

תניא: פרק ו. והנה . . . 20 דרוחא כו'.

ווען משיח וועט קומען, וועט מען זעהן די מעלה פון הודאה און תמימות, וואס אלע גלויבען באמונה טהורה אין גט ב"ה און אין זיין תורה ומצות. תלמוד – פארשטאנד – איז דער גרעסטער פארשטאנד האט א גרעניץ. אבער הודאה – גלויבען – גלויבען איז א געפיהל אהן א גרעניץ. מלך המשיח וועט געבען צו פארשטעהן דעם מעשה גדול פון דער תמימות – הארציגער ערענסטער עבודה.

כְּאֲשֶׁר מְשִׁיחַ יְבוּא, יָרְאוּ אֶת הַמַּעֲלָה שֶׁל הוֹדָאָה וְתַמִּימוֹת, שֶׁהַכֵּל מְאֻמֵּינִים בְּאֻמוֹנָה טְהוֹרָה בְּה' בְּרוּךְ הוּא וּבִתְהוֹרָה וּמִצּוֹת שְׁלוֹ. תִּלְמוּד - הַבְּנָה - הָרִי הַהַבְּנָה הַעֲמָקָה בִּיּוֹתֵר הַנָּה מְגַבֵּלֵת; אֶף הוֹדָאָה - אֻמוֹנָה - אֻמוֹנָה הִיא רְגֵשׁ בְּלִתִּי מְגַבֵּל. מִלֶּךְ הַמְּשִׁיחַ יִסְבִּיר וּיְבַאֵר אֶת הַ"מַּעֲשֵׂה גְדוֹל" שֶׁל הַתַּמִּימוֹת - עֲבוּדָה לְכַבִּית וּרְצִינִית.

ה'תש"ג	ו טבת	יום שני	יום רביעי
<p>שיעורים. חומש: ויגש, שני עם פירש"י. תהלים: להלח. תניא: וכן בכל . . . שנברא.</p>			
<p>כְּתִיב "דַּע אֶת אֱלֹקֵי אָבִיךָ, וְעַבְדֵהוּ בְּלֵב שְׁלֵם", כִּי כָל עַנְיָן יְדִיעָה וְהַשְׁגָּה, אֶפְלוּ בְּעַנְיָנִים הַיּוֹתֵר עֲמָקִים, צָרִיךְ לְבוֹא בְּעַבְדוּתָהּ, הִינּוּ פְּעֻלַת דָּבָר בְּבִירוֹ וְזִכְרוֹן הַמַּדּוֹת וְהַתְּקַשְׁרוֹת פְּנִימִית הַנִּקְרָא בְּלִשׁוֹן הַחֲסִידוֹת עֲבוּדָה.</p>			

ה'תש"ג	ז טבת	יום שלישי	יום חמישי
<p>שיעורים. חומש: ויגש, שלישי עם פירש"י. תהלים: לט"ג. תניא: ולכן נקרא . . . סוף פ"ה.</p>			
<p>הַשְׁעוֹר לְהַפְטָר מִחֻבוֹט הַקָּבֶר הוּא, שֶׁחֶלֶק שְׂשִׁי מֵהַמַּעֲתָלָעַת [=הַיִּמָּה] יֹאמֵר אוֹתִיּוֹת הַתְּהוֹרָה, תְּהִלִּים כּו'. לְזִכּוֹת לְזִכְרוֹן הַנֶּפֶשׁ לְהַפְטָר מִכֶּף הַקָּלַע הוּא, עַל יְדֵי חֲזָרָה כָּל הַיּוֹם, כַּמָּה שְׂשִׁי בִּיכְלָתוֹ, מְשַׁנְיֹת תְּנִיא תְּהִלִּים בְּעַל פֶּה.</p>			

ה'תש"ג	ח טבת	יום רביעי	יום שישי
<p>שיעורים. חומש: ויגש, רביעי עם פירש"י. תהלים: מד"ח. תניא: פרק ז. אך נפש . . . 22 ובדחי רבנן.</p>			
<p>הַ"צֻמָּח צֶדֶק" צִוָּה אֶת כָּל הַמְּלַמְדִים שְׁלֹמְדוֹ עִם נִכְדָיו הַקְּטָנִים, אֲשֶׁר מְלַבֵּד לְמוֹדִים הַרְגִילִים, יִלְמְדוּ עִמָּהֶם פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת (פְּרוּשׁ הַפְּשׁוּט) שֶׁל סֵדֶר הַתְּפִלָּה. וּפְעַם בְּחֻדֶשׁ הָיוּ בָּאִים אֶל הַ"צֻמָּח צֶדֶק" לְהַבְחִין בְּזוֹה.</p>			

ה'תש"ג	ט טבת	יום חמישי	שבת קודש
<p>שיעורים. חומש: ויגש, חמישי עם פירש"י. תהלים: מט"ד. תניא: אך מי . . . יב לנצח.</p>			
<p>נוֹהֲגִין בְּנֶסֶח "עֲלִינוּ" לוֹמֵר: "שֶׁהֵם מְשַׁתְּחָוִים לְהַבֵּל וְלָרִיק" - וְגַם בְּתַפְלַת מוֹסָף דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אוֹמְרִים בֶּן - וּמְדַרְשִׁים שְׁלֵא לוֹמֵר "וּמִתְפַּלְלִים כּו'". הַרְקִיקָה הִיא אַחַר הָאֻמִּירָה. טַעַם הַרְקִיקָה, כִּי מְדַבּוֹר מִתְהַוֶּה רַק, וְאֵין רוֹצִים לְהַנּוֹת מְרַק זֶה.</p>			

דמי הביטוח למי?

יום ראשון ג' טבת ה'תשע"ג

וכך אפשר לומר גם בעניננו: אף שהשוכר ביטח את הבית ושילם עבור הביטוח – גוף הבית אינו שלו אלא של המשכיר ולכן דמי הביטוח שייכים למשכיר.

אולם למסקנה ה'אור שמח' מחלק בין שני המקרים: לשוכר שהשאל את הפרה, אף שמשאל בחינם, אין כל כוונה לקבל את דמי הפרה אם תמות, ואינו חושב כלל על אפשרות זו, ולכן תשלום דמי הפרה עובר למשכיר שהוא בעל הפרה. משא"כ שוכר הבית הרי כל מטרת תשלום הביטוח היא 'לקנות' מחברת הביטוח את דמי הבית אם ישרף, ואם כן לא מסתבר שדמי הביטוח יעברו למשכיר.

ומביא משו"ת 'שואל ומשיב' (תנינא ח"ג סי' קכ"ח) שבמקרה דומה החליט בית הדין על פשרה: שני שלישים מדמי הבית למשכיר ושליש לשוכר. וכנראה שפסיקה זו מבוססת על יסוד הביאור האמור שאין לדמות מקרה זה לשוכר פרה שהשאלה לאחר, ודמי הפרה כולה עוברים למשכיר בעל הפרה.

הלכות שכירות פרק ה, הלכה ו: פ"ת זה אני משכיר לך, ואחר שהשכירו נפל – אינו חייב לקנותו.

ה'אור שמח' דן בשאלה הבאה: אחד שכר בית מחברו, ובעת שנכנס לגור בו רכש פוליסת ביטוח על הבית ולאחר מכן נשרף הבית – למי שייכים דמי הביטוח, האם למשכיר הטוען 'דמי ביתי אני נוטל', או לשוכר הטוען ששילם עבור הביטוח מידי שנה ולכן דמי הביטוח שלו הם?

לכאורה, אפשר לדמות מקרה זה להלכה האמורה לעיל (פ"א ח"ה): "השוכר פרה מחברו והשאלה לאחר ומתה כדרכה ביד השואל, הואיל והשואל חייב בכל – יחזרו דמי הפרה לבעלים, שאין זה השוכר עושה סחורה בפרתו של חברו". ואף שהשוכר הוא שהשיג את התשלום לפרה שמתה (בהשאלו את הפרה לשואל החייב באונסין), כי אם היתה מתה ברשות השוכר היה פטור מלשלם, למעשה התשלום עובר למשכיר כי לשוכר יש זכות שימוש בפרה ואילו גוף הפרה שייך למשכיר.

רכב זר יגרר...

יום שני ד' טבת ה'תשע"ג

שבינתיים ינזקו הפירות, ממידת חסידות יש להודיע לבית דין מלכתחילה כדי שיהיו תחת שמירה, אפילו לזמן מועט.

והט"ז (שו"ת) מתווך בין הדעות באופן אחר: כאשר בעל החצר זקוק למקום שבו מונחים הפירות, מותר לו לסלקם ואינו צריך לחשוש לנזק שיגרם לבעליהם, כמבואר בגמרא שהמניח כלים בחצר חברו והם מפריעים לכניסה ויציאה, מותר לבעל החצר אפילו לשוברם. אך אם אינו זקוק למקום כעת הרי זה בכלל 'זה נהנה וזה לא חסר' ואסור להוציא ללא הודעה, ואם הוציא וניזוקו - חייב.

וה'אור שמח' כתב שמחלוקת הרמב"ם הרא"ש היא רק במקרה השני בהלכה זו – ש"הטעהו עד שהכניס פירותיו והניחם והלך", אך במקרה הראשון, שהכניסם שלא מדעתו כלל, לכל הדעות מותר להוציאם ללא הודעה, כמבואר בגמרא שהמכסה את בורו בכלי של חברו ובא בעל הכלי ונטלו ונשאר הבור פתוח וכתוצאה מכך נפלה בהמה וניזוקה, חייב בעל הבור אף אם לא ידע שהכלי נלקח כי היה עליו לשער שבעל הכלי ייקחהו. וכך גם המכניס פירותיו לחצר חברו ללא רשות צריך להניח שחברו יוציאם, ורק כאשר הכניס ברשות (מתוך הטעיה) סובר הרא"ש שלא היה עליו לחשוש שיוציאם, ואילו לדעת הרמב"ם גם באופן כזה היה צריך לחשוש לכך.

הלכות שכירות פרק ז, הלכה ז: מי שהכניס פירותיו לבית חברו שלא מדעתו... יש לבעל הבית למכור לו מאותן הפרות...

ומדת חסידות היא, שיוודיע לבית דין, וישכרו ממקצת דמיהן מקום. מי שהחנה את רכבו בחניה פרטית ללא רשות ובא בעל החניה וגרר את הרכב החוצה וכתוצאה מכך נגנב, האם חייב לשלם כדין מזיק?

מדברי הרמב"ם עולה שזכותו של בעל הבית להוציא חפצים שהונחו ברשותו שלא מדעתו, ורק מצד מידת חסידות יש להודיע על כך לבית דין כדי שידאגו שהרכוש לא ינזק. ואם כן גם אם לא הודיע אינו צריך לשלם על נזקים שייגרמו על ידי ההוצאה.

אך הרא"ש (ב"מ פ"ח סי' כו) כתב שחייב להודיע על כך לבעל החפצים, ואם הוציא ללא הודעה וכתוצאה מכך ניזוקו, חייב כי הנזק נגרם על ידי מעשיו.

וה'בית יוסף' (ח"מ סי' שיט) מבאר שהרא"ש והרמב"ם נחלקו האם חייב להודיע לבעלים. אך הב"ח (שו"ת) כתב שגם לדעת הרמב"ם חייב להודיעו, שהרי מסתבר כדברי הרא"ש שאם לא הודיע חייב מדין מזיק. ומה ששמע מדברי הרמב"ם שזכותו להוציא הפירות מבלי להודיעו, כוונתו שמעיקר הדין יכול להוציאם ואחר כך להודיעו, אלא שמאחר ויש לחשוש

הלנת שכר של ערב שבת

יום שלישי ה' טבת ה'תשע"ג

הראשון אינו עובר שהרי זו שבת, שוב אינו עובר לעולם, כי "הואיל ואדחי אדחיי". אבל מכל מקום יש כאן איסור מדבריהם של "אל תאמר לרעך לך ושוב" (ראה לקמן ה"ה).

וה'אור שמח' (כאן) הוכיח מהירושלמי להיפך: על קרבן חגיגה הקרב בערב פסח נאמר "לא ילין חלב חגי

הלכות שכירות פרק יא, הלכה ב: שכיר יום – גובה פל' הלילה, ועליו נאמר: לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר.

השוכר פועל לעשות לו מלאכה בערב שבת, ובלילה אינו יכול לפרוע לו בגלל השבת – האם עובר על 'לא תלין'?

בספר החינוך (מצוה תקפח) כתב שאינו עובר, וכיון שבבוקר

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ נז

שמצד הדין רשאים פועלים להפסיק את מלאכתם בערב שבת מבעוד יום, כדי שיוכלו ללכת לבתיהם ולהכין את צרכי השבת מבעוד מועד (ראה ח"מ סי' שלא) – נמצא שהמשכיר כבר נתחייב לשלם להם לפני השבת, ואם אינו משלם, כבר אז עובר משום "לא תבוא עליו השמש".

עד בוקר", וכיון שאסור להקטיר אמורים של יום חול ביום טוב, נאמר בירושלמי (ר"ה פ"א ה"א) שצריך להקטיר את אמורי החגיגה ביום, כדי שלא יעבור בלילה על 'לא ילין': "אמרה תורה הקריבהו מבעוד יום שלא יבא לידי בל תלין". והוא הדין בנדון דידן, על המשכיר לפרוע את התשלום מבעוד יום, כי כיון

יום רביעי ו' טבת ה'תשע"ג

עבירה ללא כוונה

"וכל כל כיוצא בזה", ללמד שטעם הפטור של 'בדישו ולא בדורכו' הוא משום 'אינו מתכוון', וגם בכל שאר האיסורים 'אינו מתכוון' פטור.

אך יש להקשות: 'אינו מתכוון' פטור דווקא כאשר עשיית הפעולה אינה גורמת בהכרח את התוצאה האסורה, אך כאשר תוצאה זו תיעשה בהכרח - הדבר אסור אף שלא התכוון לכך. ומאחר שבעת הליכתן הפרות דשות בהכרח, מדוע אינו עובר על החסימה בשעת הדישה?

והביאור:

'אינו מתכוון' חייב רק כאשר הפעולה מכריחה את עצם האיסור, כמו הגורר על גבי קרקע בשבת חפצים כבדים שבוודאי יעשו חריץ בארץ, אף שכוונתו להעברת החפץ ולא לעשיית החריץ - חייב. אך כאן הפעולה אינה מכריחה את החסימה אלא את הדישה, והדישה כשלעצמה מותרת ולכן 'אינו מתכוון' פטור אף כאשר הדישה נעשית בהכרח.

(לקוטי שיחות ד, פרשת תצא)

הלכות שכירות פרק יג, הלכה ד: ופרות המהלכות על התבואה לפי שירט להן הדרך - אינו עובר עליהן משום פל תחסם.

הרמב"ן (ב"מ פט, א) מביא כמקור לדין זה את הדרשה המופיעה בירושלמי: "לא תחסום שור בדישו - ולא בדורכו". ואדמו"ר הזקן (סוף הלכות שאלה ושכירות וחסומה) כתב: "פרות המהלכות על התבואה לפי שירט להן הדרך אינו עובר על לא תחסום... הואיל ואינו מתכוון להעבירן שם בשביל כך, וכן כל כיוצא בזה". ומבואר מדבריו, שדרשת הירושלמי אינה גזירת הכתוב אלא יש לה טעם - 'הואיל ואינו מתכוון'. ולכן הוסיף וכתב 'וכן כל כיוצא בזה', ללמדנו שאין זו גזירת הכתוב מיוחדת בחסימה, אלא מכאן יש ללמוד גם למקומות אחרים. והנה, נחלקו הראשונים בפטור של 'אינו מתכוון'. יש אומרים שנאמר רק במלאכות שבת, כי 'מלאכת מחשבת אסרה תורה' וכשאינו מתכוון אינו נחשב כ'מלאכת מחשבת', אך בשאר האיסורים חייב גם כשאינו מתכוון. ויש אומרים שגם בשאר איסורים 'אינו מתכוון' פטור. ולכן כתב אדמו"ר הזקן

יום חמישי ז' טבת ה'תשע"ג

'טובת הנאה' - ממון?

אם פשע בשמירתו, כי זהו "ממון שאין לו תובעים". וצריך להבין מדוע, והרי הבעלים נתנו לשומר את הכסף כפיקדון לשמירה? והביאור:

לדעת רש"י - אם הבעלים נתנו את כספי הפיקדון לשומר רק לשמירה, יכולים הם לתבעם מן השומר אם פשע בהם ונגנבו, כיוון שיש לו 'טובת הנאה' מכסף זה, כמבואר בגמרא (ערכין ו, א) שכספי צדקה קודם שהגיעו לידי עניים יכולים הבעלים להשתמש בו לעצמם כהלוואה ו"טובת הנאה - ממון", וממון זה יש לו תובעים, ומשלם השומר אם פשע.

אבל לדעת הרמב"ם - 'טובת הנאה' אינה ממון (ראה הל' גניבה פ"ב ה, ה), וגם אם הבעלים הפקידו את הכסף המיועד לעניים לשמירה אין הם יכולים לתבוע את כספי הפיקדון מן השומר שפשע, כי אף שיש לו בהם טובת הנאה הרי אינו ממון ואין לו כל זכות תביעה.

(מתנה אפרים הל' שומרים סי' סז)

הלכות שאלה ופקדון פרק ה, הלכה א: מי שהפקידו אצלו מעות של עניים או של פדיון שבויים, ופשע בהם ונגנבו - פטור; שנאמר: לשומר - ולא לחלק לעניים, והרי הוא ממון שאין לו תובעים.

מהפסוק (שמות כב, ו) "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשומר..." למדים שחייב השומר על כספי הפיקדון הוא רק אם נמסרו לו כדי 'לשמור' ולא כאשר נמסר לו כדי לחלקם לעניים (ב"ק צג, א). ופירש רש"י (שם ד"ה לשומר) כי כיון שבעל הפיקדון אמר לשומר לחלק את כספי הפיקדון, פסקה ממנו הבעלות על הכסף ואינו יכול לתבוע את השומר אם פשע בהם ונגנבו. וגם העניים אינם יכולים לתבוע כי יכול לומר לכל אחד מהם "איני חייב לתת לך אלא יכול אני לתת לעני אחר", ולכן זהו "ממון שאין לו תובעים".

ולפי זה, אם הבעלים הפקידו כספי צדקה לשמירה ולא לחלוקה, יכולים הם לתבוע את השומר אם פשע בהם, אך מלשון הרמב"ם משמע שאינו מחלק בין פיקדון לשמירה לפיקדון לחלוקה לעניים, ואף אם הפקיד לשמירה פטור השומר

יום שישי ח' טבת ה'תשע"ג

מכירת חמץ כהשבת אבידה

ארבעה עשר; מכאן ואילף יוצא ומזכרו בשוק לשעתו, משום השב אבדה לבעלים.

הלכות שאלה ופקדון פרק ז, הלכה ג: המפקיד תמין אצל חברו, והגיע הפסח - הרי זה לא יגע בו עד שעה חמישית מיום

ורק אם לא מכר מחמת אונס פטור.

אך אדמו"ר הזקן (ארי"ח שם ס"ח וקו"א סק"ב) סובר שאפילו שומר שכר שלא מכר את החמץ קודם זמן הביעור פטור, כי "לא קיבל עליו אלא לשמור את החמץ שיהא שמור לבעליו... אבל לא קיבל עליו למוכרו בערב פסח. שאין זו בכלל שמירה, שהרי במכירה זו מוציאה מרשות בעליו. ואינו חייב כלל למוכרו בערב פסח... אלא מחמת מצות השבת אבידה לבעלים, דכיון שהגיעה שעה חמישית, שהוא קרוב לאסור בהנאה הרי הוא כאבוד מבעליו, וחייב כל אדם הרואה אותו נאבד למוכרו לנכרי כדי לקיים מצוות השבת אבידה".

וכיון שחייב מכירה זו יסודה במצוות השבת אבידה – פשוט שאין לחייבו אם לא מכר, כי הרי המתעלם מאבידה ולא השיבה וגרם לאבדנה, לכל הדעות אינו חייב על פשיעה זו (בית מאיר ארי"ח ע"ט).

המחזיק בפיקדון, והיתה לו אפשרות למכור את החמץ לנכרי בשעה החמישית ולא מכר, אלא אחר כך ביער את החמץ (כנפסק ב'שלחן ערוך' (ארי"ח סי' תמ"ג ס"ב): "אם לא מכרו - חייב לבערו בזמן אסורו") – האם חייב לשלם לבעל החמץ על ההפסד שגרם לו?

ה'מגן אברהם' (שם ס"ק ב) סובר שחייב כשומר חנינם שחייב על פשיעתו, ומביא ראיה מדברי הגמרא (ב"מ צג, ב) ברועה עדר בהמות שעזב את העדר כאשר הגיעה חיה טורפת וטרפה כמה בהמות שחייב לשלם על הבהמות שנטרפו, אף שהיה שומר חנינם, אם יכול היה "לקדם ברועים ובמקלות" (היינו לאסוף כמה רועים יחד כדי לגרש את החיה במקלות) – הרי שהימנעות מפעולה נחשבת לפשיעה.

וה'חק יעקב' (שם סק"ח) כתב ששומר חנינם חייב רק אם פשע, וכיון שאין עליו חיוב לטרוח ולמכור את החמץ, אי המכירה אינה פשיעה, אך שומר שכר חייב לטרוח ולמכור את החמץ,

שבת קודש ט' טבת ה'תשע"ג

מצות הלוואה - למי?

בקבלה שדין זה הוא מן התורה. וכן בענייננו, שהמצוה מפורשת בכתוב לגבי עניים – "אם כסף תלווה את עמי את העני", והלוואה לעשירים נלמדת מריבוי: "אין לי אלא עני, עשיר שצריך ללוות מנין? תלמוד לומר את עמי" ומאחר שלא נתפרשה בכתוב אלא נלמדת מריבוי אינה נחשבת כמצוה עשה מהתורה.

ואת מצות הלוואה לעשירים אין הרמב"ם רואה צורך לפרש, כי סמך על מה שכתב בהלכות דעות (פ"ו ה"א): "מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר ואהבת לרעך כמוך, לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו", ומובן שבכלל זה גם הלוואה בעת הצורך.

ואע"פ שלמעשה יש להלוות גם לעשיר, מאחר שמצוות הלוואה לעני היא מהתורה ולעשיר היא מדברי סופרים, יש להקדים את העני וזאת אף שהעשיר אינו רגיל לבקש הלוואות והדבר כרוך אצלו בביוזין.

(תורת מנחם התנוונות, משפטים תשמ"ו סכ"ו, י' כסלו תשמ"ח ט"א)

הלכות מלוה ולוה ופרק א, הלכה א: מצות עשה להלוות לעניי ישראל, שנאמר: אם כסף תלוה את עמי את העני עמך. בגמרא (סוכה מט, ב) אמרו: "גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה... צדקה לעניים, גמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים". ואם כן מדוע מדגיש הרמב"ם שהמצוה היא להלוות לעניים?

יש מפרשים (יד הלוי על סהמ"צ מ"ע קצו), שגם לדברי הרמב"ם המצוה היא בין לעניים ובין לעשירים, ו"לעניי ישראל" כולל גם עשיר הנזקק להלוואה ולענין זה נחשב כעני באותה שעה. אך קשה לומר כן, שהרי הרמב"ם כתב את חיבורו "בלשון ברורה", כפי שמעיד בהקדמתו, ולא מסתבר שבלשון "עניי ישראל" כוונתו גם לעשירים הזקוקים להלוואה.

ולכן יש לומר שאכן לדעת הרמב"ם המצוה היא דווקא לעניים, וטעמו לפי מה שכתב בספר המצוות (שורש ב) שאין למנות במנין המצוות מה שלמדו חכמים ב"ג מידות שהתורה נדרשת בהן או מריבוי הכתוב, אלא אם כן פירשו שנמסר להם

המשך ביאור למס' שבת ליום חמישי עמ' א

1 המפוח, כדי שיכנס בו המפוח בדוחק, ושיעור מועט הוא, וכיון שטיט
2 בשיעור זה חשוב לחייב על הוצאתו, אם כן, שופכין בשיעור הראוי
3 לגבל טיט בשיעור זה, גם הם חשובים לחייב על הוצאתם, ומדוע
4 שנינו ששיעורם ברביעית. מתרצת הגמרא: לא קשיא, ה"א – זה
5 שנינו שהמוציא טיט שיעורו כדי לעשות פי כור, מדובר בטיט
6 דמינבל – שכבר מגובל ומוכן לשימוש, וכיון שמוכן הוא ויש בו כדי
7 לסתום פי כור הרי הוא חשוב, וה"א – זה שנינו שהמוציא שופכין
8 שיעורם ברביעית, מדובר בשופכין דלא מינבל – שעדיין אינם
9 מגובלים בטיט, וצריך לטרוח כדי להכינו, ולכן אינו חייב בשיעור
10 הראוי לגבל טיט כדי לסתום פי כור, לפי שאין אדם מורח לגבל טיט
11 בכמות קטנה כדי לעשות פי כור, שהוא שיעור מועט מאוד, ואם
12 צריך טיט כדי לסתום פי כור, מגבל טיט בכמות גדולה יותר משיעור

13 מלא פי כור, ואת שאר הטיט הוא נוטל לשימושים אחרים.

משנה

15 משנה זו ממשיכה לבאר את השיעורים שחייבים על הוצאה מרשות
16 לרשות בשבת: המוציא חבל, שיעורו כדי לעשות ממנו אוזן לקופה
17 – ידית אחיזה לסל. המוציא גמי – גומא, והוא מין קנה רך, שיעורו
18 כדי לעשות תלאי לנפה ולבכרה – מתלה לתלות בו. רפי יהודה
19 אומר, שיעורו הוא כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקמן – למדוד עמו
20 רגלו של קטן ולהראות לאומן שיעשה נעל במדה זו. המוציא נייר,
21 שיעורו כדי לכתוב עליו קשר מוכסין – מי שראש הנהר מחל לו
22 את המכס, מקבל ממנו שטר ובו שתי אותיות, כדי להראות למוכס
23 העומד ליד הנהר שאינו צריך לשלם עוד. והמוציא קשר מוכסין –

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - ג'ט' טבת ה'תשע"ג

יום ראשון ג' טבת ה'תשע"ג

הלכות שכירות

פרק ד

1 א. השוכר את החמור להוליכה בְּהָרָה, והוליכה בבקעה -
 2 אם החלקה - פטור, אף על פי שעבר על דעת הבועלים.
 3 ואם הוחמה, חייב. שכרה להוליכה בבקעה, והוליכה בְּהָרָה
 4 - אם החלקה - חייב, שהתקלות בְּהָרָה יתר מן הבקעה. ואם
 5 הוחמה - פטור, שתמימות בבקעה יתר מן הָהָרָה, מפני הרוח
 6 שמנשבת שם בראשי ההרים; ואם הוחמה מחמת המעלה
 7 [העליה], חייב. וכן כל פיוצא בזה. וכן השוכר את הפרה
 8 לחרש בְּהָרָה, וחרש בבקעה, ושבר הקנקן, והוא הפלי
 9 שחורש בו - הרי השוכר פטור; ודין בעל הפרה, עם
 10 האמנין שחרשו. וכן אם לא שנה על דעת הבועלים, ונשבר
 11 הקנקן - דין בעל הפרה, עם האמנין. שכרה לחרש בבקעה,
 12 וחרש בְּהָרָה, ונשבר הקנקן - השוכר חייב; ודינו של שוכר,
 13 עם האמנין.
 14 ב. ומה הוא דין האמנין ששברו בעת חרישה? משלמין.
 15 מי משלם? זה האוחז את הכלי [המחרישה] בעת החרישה;
 16 ואם היתה השדה מצולת מצולת - שניהם חייבין בדמי
 17 הקנקן, המנהיג אותה במלמד [מקל ההנהגה], והאוחז את
 18 הכלי.
 19 ג. שכרה לרוש בקטנית, ודש בתבואה והחלקה - פטור.
 20 בתבואה, ודש בקטנית - חייב, שהקטנית מחלקת. מעשה
 21 באחד שהשפיר חמור לחברו, ואמר לו: 'לא תלך בו בדרך'
 22 נהר פקוד שהמים מצויין שם, אלא בדרך גרש שאין שם
 23 מים'; הלך בדרך נהר פקוד, ומת החמור, ולא היו שם
 24 עדים שמעידים באיזו דרך הלך, אלא הוא מעצמו אמר:
 25 'בנהר פקוד הלכתי, ולא היו שם מים, ומחמת עצמו מת',
 26 ואמרו חכמים: הואיל ויש שם עדים מעידין שהמים מצויין
 27 בנהר פקוד - חייב לשלם, שחרי שנה על דעת הבועלים;
 28 ואין אומרים 'מה לי לשקר' במקום שיש עדים.
 29 ד. השוכר את הבהמה להביא עליה מאתים ליטרין של
 30 חטים, והביא מאתים ליטרין של שעורים ומתה - חייב;
 31 מפני שהנפח קשה למשאוי, והשעורין יש להן נפח. וכן
 32 אם שכרה להביא עליה תבואה, והביא במשקלה תבן. אבל
 33 אם שכרה להביא עליה שעורים, והביא במשקלן חטים
 34 ומתה - פטור. וכן כל פיוצא בזה.
 35 ה. שוכר את הבהמה לרכב עליה איש, לא ירכיב עליה
 36 אשה. שכרה לרכב עליה אשה, מרכיב עליה איש; ומרכיב
 37 עליה כל אשה, בין קטנה בין גדולה, ואפלו מעברת שהיא
 38 מניקה.

1 ו. השוכר את הבהמה לשאת עליה משקל ידוע [מסויים],
 2 והוסיף על משאו - אם הוסיף חלק משלשים על השעור
 3 שפסק עמו ומתה - חייב; פחות מכאן - פטור, אבל נותן
 4 שכר [נשיאת] התוספת. שוכר סתם, אינו נושא אלא במשקל
 5 הידוע במדינה לאותה בהמה. ואם הוסיף חלק משלשים,
 6 כגון שדרכה לשאת שלשים וטען עליה שלשים ואחד,
 7 ומתה או נשברה - חייב. וכן ספינה שהוסיף בה אחד
 8 משלשים על משאה, וטבעה - חייב לשלם דמיה.
 9 ז. הכסף [סבל] שהוסיף [השוכר] על משאו קב אחד, והזק
 10 במשא זה - חייב בגזקו; שאף על פי שהוא בן דעת, והרי
 11 הוא מרגיש בכבד המשא, עלה על לבו, שמא מחמת חליו
 12 הוא זה הכבד.
 13 ח. השוכר את החמור לרכב עליה - יש לו להניח עליה
 14 כסותו ולגיניו ומזונותיו של אותה הדרך, לפי שאין דרך
 15 השוכר לחזר בכל מלון ומלון לקנות מזונות; יתר על זה,
 16 הרי בעל החמור מעכב עליו. וכן יש לבעל החמור להניח
 17 עליה שעורים ותבן, ומזונות של אותו היום; יתר על זה,
 18 השוכר מעכב עליו, מפני שאפשר לו לקנות בכל מלון
 19 ומלון. לפיכך, אם אין שם מצוי מאין יקנה - מניח עליה
 20 מזונותיו ומזונות בהמתו של כל הדרך. וכל אלו הדברים
 21 בשוכר סתם, במקום שאין שם מנהג ידוע; אבל במקום
 22 שיש מנהג, הפל לפי המנהג.

פרק ה

1 א. השוכר את הבהמה, וחלתה או נשתפת, או נלקחה
 2 לעבודת המלך - אף על פי שאין סופה לחזר - אם נלקחה
 3 דרך הליכתה [צו המלך היה על אלו שבדרך], הרי המשפיר
 4 אומר לשוכר: 'הרי שלך לפניך'; וחייב לתן לו שכרו
 5 משלם. במה דברים אמורים? בששכרה לשאת עליה
 6 משאוי שאפשר להשליכו בלא הקפדה. אבל אם שכרה
 7 לרכב עליה, או לשאת עליה כלי זכוכית וכיוצא בזה - חייב
 8 להעמיד לו חמור, אם שוכר חמור; ואם לא העמיד - חזיר
 9 השוכר, ויחשב עמו על שכר מה שהלך בה.
 10 ב. מתה הבהמה או נשברה, בין ששכרה לשאת בין
 11 ששכרה לרכב - אם אמר לו: 'חמור' סתם 'אני משפיר לך',
 12 חייב להעמיד לו חמור אחר מכל מקום; ואם לא העמיד -
 13 יש לשוכר למכור הבהמה [המתה] ולקח בה בהמה אחרת,
 14 או שוכר בהמה בדמיה אם אין בדמיה לקח, עד שיגיע
 15 למקום שפסק בו. אמר לו: 'חמור זה אני שוכר לך' - אם
 16 שכרה לרכב עליה, או לכלי זכוכית, ומתה בחצי הדרך -
 17 אם יש בדמיה לקח בהמה אחרת, יקח. ואם אין בדמיה
 18 לקח, שוכר אפלו בדמי כלה, עד שיגיע למקום שפסק עמו.
 19 ואם אין בדמיה לא לקח ולא לשכר - נותן לו שכרו של
 20 חצי הדרך, ואין לו עליו אלא תרעמת [כעס]. שכרה למשא
 21 חצי הדרך, ואין לו עליו אלא תרעמת [כעס]. שכרה למשא

מתוך מהדורת חזק

48 ז. השפיר לו בית סתם, ואחר שנתן לו בית, נפל - ח"ב
 49 לבנותו, או יתן לו בית אחר; ואם היה קטן מן הבית שנפל,
 50 אין השוכר יכול לעכב עליו - והוא שיהיה קרוי 'בית',
 51 שלא השפיר לו אלא בית סתם. אבל אם אמר לו: 'בית
 52 כזה אני משפיר לך' - ח"ב להעמיד לו בית כמדת ארכו
 53 ומדת רחבו של בית זה שהראהו; ואינו יכול לומר לו, 'לא
 54 היה ענין דברי אלא שיהיה קרוב לנהר או לשוק או למרחץ
 55 כזה', אלא ח"ב להעמיד לו בית כמדתו וכצורתו. לפיכך,
 56 אם היה קטן, לא יעשנו גדול; גדול, לא יעשנו קטן; אחד,
 57 לא יעשנו שנים; שנים, לא יעשנו אחד. וכן לא יפחות מן
 58 החלונות שהיו בו, ולא יוסיף עליהן, אלא מדעת שניהם.
 59 ח. המשפיר עליה סתם, ח"ב להעמיד לו עליה [אם נפלה].
 60 אמר לו: 'עליה זו שעל גבי בית זה אני משפיר לך', הרי
 61 שעבד הבית לעליה. לפיכך, אם נפחתה העליה בארבעה
 62 טפחים או יותר, המשפיר ח"ב לתקן; ואם לא תקן - הרי
 63 השוכר יורד ודר בבית עם בעל הבית, עד שתקן. הרי שתי
 64 עליות זו על גבי זו, ונפחתה העליונה - דר בתחתונה.
 65 נפחתה התחתונה - הרי זה ספק אם ידור בעליונה, או
 66 בבית; לפיכך לא ידור. ואם דר, אין מוציאין מידו. מעשה
 67 באחד שאמר לחברו: 'דלית [גר] זו שעל גבי הפרסק [עץ
 68 אפרסק] הנה אני משפיר לך', ונעקר אילן הפרסק ממקומו.
 69 ובא מעשה לפני חכמים, ואמרו לו: 'ח"ב אתה להעמיד לו
 70 הפרסק כל זמן שהדלית קימת; ושיהיה למשענת לדלית'. וכן
 71 כל פיוצא כזה.

פרק ו

72
 73 א. המשפיר בית לחברו בבירה [בנין] גדולה - משתמש
 74 בזיזיה ובכתליה עד ארבע אמות [הסמוכים], ובתריץ [גינה]
 75 של חצר, וברחבה שאחורי הבתים; ומקום שנהגו
 76 להשתמש בעיבי הכתלים, משתמש בעיבי הכתלים. ובכל
 77 אלו הדברים, הולכין אחר מנהג המדינה והשמות
 78 [ההגדרות] הידועין להם, כדרך שאמרנו בענין מקח וממכר.
 79 ב. המשפיר חצרו סתם, לא השפיר הרפת שבה.
 80 ג. המשפיר בית לחברו - ח"ב להעמיד לו דלתות, ולפתח
 81 לו החלונות שנתקלקלו, ולחזק את התקרה, ולסמך את
 82 הקורה שנסבבה, ולעשות נגר [בריח] ומנעול, וכל פיוצא
 83 באלו מדברים שהן מעשה אמן והם עקר גדול בישיבת
 84 הבתים והחצרות. השוכר ח"ב לעשות מעקה ומזוזה, ולתקן
 85 מקום המזוזה משלו. וכן אם רצה לעשות סלם, או מרזב,
 86 או להטיח גג - הרי זה עושה משל עצמו.
 87 ד. המשפיר עליה לחברו, ונפחתה בארבעה או יותר - ח"ב
 88 לתקן התקרה והמעזיבה [טיט] שעליה; שהמעזיבה חזוק
 89 התקרה הוא.
 90 ה. הזבל שבחצר, הרי הוא של שוכר; לפיכך, הוא מטפל
 91 בו להוציאו. ואם יש שם מנהג, הולכין אחר המנהג. במה
 92 דברים אמורים? בשהיו בהנחות שעשו הזבל של שוכר;
 93 ואם בהנחה של אחרים, הזבל של בעל החצר, שחצרו של

1 - הואיל ואמר לו 'תמור זה', ומת בחצי הדרך, אינו ח"ב
 2 להעמיד לו אחר, אלא נותן לו שכרו של חצי הדרך ומניח
 3 לו [לבעלים] נבלתו.
 4 ג. השוכר את הספינה, וטבעה לה בחצי הדרך - אם אמר
 5 לו: 'ספינה זו אני משפיר לך', ושכרה השוכר להוליך בה
 6 יין סתם - אף על פי שנתן לו השכר, יחזיר כל השכר;
 7 שהרי זה אומר לו: 'הבא לי הספינה עצמה ששכרתי,
 8 שתקפדה גדולה יש בספינה זו, ואני אביא יין מכל מקום
 9 ואוליך בה'. אמר לו: 'ספינה' סתם 'אני משפיר לך',
 10 ושכרה השוכר להוליך בה יין זה - אף על פי שלא נתן לו
 11 מן השכר פלוס, ח"ב לתן לו כל השכירות; שהרי אומר לו:
 12 'הבא לי היין עצמו, ואני אביא ספינה מכל מקום ואוליכו'.
 13 אבל צריך לנכות לו [להפחית מהתשלום] כדי הטרח של
 14 חצי הדרך, שאינו דומה המטפל בהולכת הספינה ליושב
 15 ובטל. אמר לו: 'ספינה זו אני משפיר לך', ושכרה השוכר
 16 להוליך בה יין זה - אם נתן השכר, אינו יכול להחזירו;
 17 ואם לא נתן, לא יתן; שאין זה יכול להביא הספינה עצמה,
 18 ולא זה יכול להביא היין עצמו. שכר ספינה סתם ליין סתם
 19 - הרי אלו חולקין השכר.
 20 ד. השוכר את הספינה, ופרקה [השוכר] בחצי הדרך - נותן
 21 לו שכר כל הדרך. ואם מצא השוכר מי שישפיר אותה לו
 22 עד המקום שפסק, שוכר; ויש לבצל הספינה עליו תרעמת.
 23 וכן אם מכר כל הסחורה שבספינה לאיש אחר בחצי הדרך,
 24 וירד הוא, ועלה הלוקח - נוטל שכר חצי הדרך מן הראשון,
 25 ושכר החצי מן האחרון; ויש לבצל הספינה עליו תרעמת,
 26 מפני שגורם לו לסבל דעת איש אחר שעדין לא הרגל בו.
 27 וכן כל פיוצא כזה.
 28 ה. מכאן אני אומר, שהמשפיר בית לחברו עד זמן קצוב,
 29 ורצה השוכר להשפיר הבית לאחר עד סוף זמנו - משפיר,
 30 אבל לאחרים שהם כמנן בני ביתו; אם היו ארבעה, לא
 31 ישפר לחמשה; שלא אמרו חכמים אין השוכר רשאי
 32 להשפיר, אלא במטלטלין, שהרי אומר לו: 'אין רצוני
 33 שיהיה פקדוני ביד אחר'. אבל בקרקע או בספינה, שהרי
 34 בעלה עמה, אין אומרין כן. וכן אני אומר, אם אמר לו בעל
 35 הבית לשוכר: 'למה תטרח ותשפיר בייתי לאחרים? אם לא
 36 תרצה לעמד בו, צא והניחו ואתה פטור משכירותו' - אינו
 37 יכול להשפירו לאחר פלל; שזה ב"א לתמנע טוב מבעליו";
 38 עד שאתה משפירו לאחר, הנח לזה ביתו. ויש מי שהורה
 39 ואמר, אינו יכול להשפירו לאחר פלל, ויתן שכרו עד סוף
 40 זמנו; ולא יראה לי שזה דין אמת.
 41 ו. 'בית זה אני משפיר לך', ואחר שהשפירו לו, נפל - אינו
 42 ח"ב לבנותו; אלא מחשב עמו על מה שגשתמש בו, ומחזיר
 43 לו שאר השכירות. אבל אם סתרו - ח"ב להעמיד לו בית
 44 אחר, או ישכר לו כמותו. וכן אם חזר אחר שהשפירו לזה,
 45 והשפירו או מכרו לגוי או אנס, שהפקיע שכירות הראשון
 46 - הרי זה ח"ב להשפיר לו בית אחר כמותו. וכן כל פיוצא
 47 כזה.

מתנה בשכירות, שהשכירות מכירה לזמן קצוב היא. וכל
 שממכרו בנכסיו ממכר, שכירותו שכירה; וכל שאין לו
 למכר, כף אין לו לשכר - אלא אם כן יש לו פרות בלבד
 באותה הקרקע, הרי זה שוכר ואינו מוכר.
 ב. המשפיר בית לחברו לשנה, ונתעברה השנה - נתעברה
 לשוכר [הרויח חודש חינוס]; השפיר לחדשים, נתעברה
 למשפיר [הרויח שכר חודש נוסף]. הנפיר לו חדשים ושנה -
 בין שאמר לו 'דינר לחדש, שנים עשר דינר לשנה', בין
 שאמר לו 'שנים עשר דינר בשנה, דינר בכל חודש' - הרי
 חדש העבור למשפיר; שהקרקע בחזקת בעליה, ואין
 מוציאין דבר מיד בעל הקרקע אלא ברצונו. וכן בעל
 הבית שאמר: 'לזמן זה השכרתיך', והשוכר אומר: 'לא
 שכרתי אלא סתם [גלא ציון זמן] או לזמן ארוך' - על השוכר
 להביא ראיה; ואם לא הביא - בעל הבית נשבע הסתם
 [מדברנן], ומוציאו מן הבית.
 ג. השוכר שאמר: 'נתתי שכר הבית שנתחכתי בו',
 והמשפיר אומר: 'עדין לא נטלתי', בין שהיתה השכירות
 בשטר, בין שהיתה בלא עדים - אם תבעו בתוך שלשים
 יום - על השוכר להביא ראיה, או יתן ויחרימם [יטיל חרם
 סתם] על מי שלקח ממנו, או יטען עליו בדמים שנתן תחלה
 טענה בפני עצמה וישביעוהו הסתם. תבעו המשפיר לאחר
 שלשים יום, ואפלו ביום שלשים - על המשפיר להביא
 ראיה, או ישבע השוכר הסתם שכבר נתן לו שכרו ויפטר.
 וכן אם שכר ממנו, ופרש שיתן לו השכר שנה שנה, ותבעו
 בתוך השנה - על השוכר להביא ראיה; תבעו לאחר השנה,
 אפלו ביום תשעה וצפריים באלול - על המשפיר להביא
 ראיה.
 ד. המשפיר בית לחברו בשטר לעשר שנים, ואין בו זמן
 [תחילת השכירות] - השוכר אומר: 'עדין לא עבר מזמן
 השטר אלא שנה', והמשפיר אומר: 'כבר שלמו שני
 השכירות, ושכנת עשר שנים' - על השוכר להביא ראיה;
 ואם לא הביא ראיה - ישבע המשפיר הסתם, ויוציאו.
 ה. השוכר פרדס, או שהיה בידו משכון לעשר שנים, ונכש
 הפרדס בתוך הזמן - מכרו עציו וילקח בהן קרקע, ויאכל
 פרותיו עד סוף זמן שכירותו או זמן המשכון. וגוף
 האילנות שיקשו או נקצצו - שניהן אסורין בהן משום
 רבית, המלוה והלוה.
 ו. שטר שכירות או שטר משכון שכתוב בו 'שנים' סתם
 [גלא מספר], בעל הפרות אומר 'שלוש', ובעל הקרקע אומר
 'שנים', וקדם זה השוכר או המלוה ואכל הפרות - הרי
 הפרות בחזקת אוכליהן, עד שיביא בעל הקרקע ראיה.
 אכלה השוכר או הממשכן שלש שנים, ונכש [הסמין
 ונעלם] השטר ואמר: 'לקחתי שנים יש לי פרות', ובעל
 הקרקע אומר: 'שלוש' - אמרו לו: 'הבא שטרך', ואמר:
 'אבד' - השוכר נאמן; שאלו רצה, אמר: 'לקוחה היא
 בנדי', שהרי אכלה שלש שנים.
 ז. מי שהכניס פרותיו לבית חברו שלא מדעתו, או

אדם קונה לו שלא מדעתו, אף על פי שהיא שכורה ביד
 אחרים.
 ו. המשפיר בית או חצר או מרחץ או חנות או שאר
 המקומות, עד זמן קצוב - הרי זה כופהו לצאת בסוף זמנו,
 ואינו מתחיל לו אפלו שעה אחת. שכר לו בית סתם ללינה,
 אין פחות מיום אחד; לשביתה, אין פחות משני ימים;
 לנשואין, אין פחות משלשים יום.
 ז. המשפיר בית לחברו סתם - אינו יכול להוציאו, עד
 שיודיעו שלשים יום מקדם, כדי לבקש מקום, ולא יהיה
 משלף בדרך; ולסוף השלשים, יצא. במה דברים אמורים?
 בימות החמה; אבל בימות הגשמים, אינו יכול להוציאו מן
 החג [סוכות] ועד הפסח. קבע לו זמן שלשים יום לפני החג
 - אם נשאר מן השלשים יום אפלו יום אחד לאחר החג,
 אינו יכול להוציאו עד מוצאי הפסח; והוא, שיודיעו
 שלשים יום מקדם. במה דברים אמורים? בעירות; אבל
 בפרקים [ערים גדולות] - אחד ימות החמה ואחד ימות
 הגשמים, צריך להודיעו שנים עשר חדש מקדם. וכן בחנות
 - בין בפרקים בין בעירות, צריך להודיעו שנים עשר חדש
 מקדם.
 ח. כשם שהמשפיר חייב להודיעו - כך השוכר חייב
 להודיעו מקדם שלשים יום בעירות, או מקדם שנים עשר
 חדש בפרקים, כדי שיבקש שכן [דיר], ולא ישאר ביתו
 פנוי. ואם לא הודיעו - אינו יכול לצאת, אלא יתן השכר.
 ט. אף על פי שאין המשפיר יכול להוציאו, ולא השוכר
 יכול לצאת, עד שיודיעו מקדם - אם הוקרו הבתים - יש
 למשפיר להוסיף עליו, ולומר לשוכר: 'או שכר בשנה עד
 שתמצא, או תצא'. וכן אם הוולו הבתים - יש לשוכר
 לפחות מן השכר, ולומר למשפיר: 'או השכר לי בשכר של
 עתה, או הרי ביתך לפניך'. נפל בית המשפיר שהיה דר בו
 - הרי זה יש לו להוציא השוכר מביתו, ולומר לו: 'אינו
 בדין שתהיה אפה יושב בביתי עד שתמצא מקום, ואני
 משלף בדרך; שאין אפה בעל זכות בבית הזה, יותר ממני'.
 י. נתן [המסכר] הבית לבנו לשא בו אשה - אם היה יודע
 שבנו נעשה חתן בזמן פלוני, והיה אפשר לו להודיעו
 [לשוכר] מקדם ולא הודיעו - אינו יכול להוציאו. ואם
 עכשו נודמנה לו אשה, והרי הוא נושא מיד - הרי זה יש
 לו להוציאו; שאינו בדין שתהיה זה יושב בביתו, וכן בעל
 הבית מחזר לשכר בית שיעשה בו חפה.
 יא. מכר הבית, או נתנו, או הורישו - אין השני יכול
 להוציאו, עד שיודיעו מקדם שלשים יום או שנים עשר
 חדש; שהרי השוכר אומר לו: 'אין כחך יתר מלכת זה
 שזכית בבית זה מחמתו'.
 יום שני ד' טבת ה'תשע"ג
 פרק ז
 א. כשם שמתנה אדם כל תנאי שירצה במקח וממכר - כך

מתוך מהדורת חזק

47 של אותה העיר, מנפה לו מחכורו, הכל לפי ההפסד
 48 שארעו. ואם לא פשטה המכה ברב השדות - אינו מנפה
 49 לו מחכורו, אף על פי שנשתדפו כל השדות של בעל
 50 הקרקע. ונשתדפו כל השדות של שוכר או המקבל - אף על
 51 פי שפשטה המכה ברב השדות, אינו מנפה לו מחכורו;
 52 שאין זה ההפסד תלוי אלא בשוכר, שהרי כל שדותיו
 53 נשתדפו. התנה עליו בעל הקרקע שיזרענה חטים, וזרעה
 54 שעורים, או שלא זרעה כלל, או שזרעה ולא צמחה - אף
 55 על פי שבא חגב או שדפון והפת רב המדינה, אינו מנפה
 56 לו מחכורו. ועד מתי חייב להשפיל בה ולזרע פעם אחרת,
 57 אם לא צמחה? כל זמן שראוי לזרעה באותו מקום.
 58 ו. השוכר או המקבל שדה מחכרו - מקום שנהגו לקצר -
 59 יקצר, ואינו רשאי לעקר [עם השורש]; מקום שנהגו לעקר
 60 - יעקר, ואינו רשאי לקצר. ושניהם מעכבין זה על זה.
 61 ומקום שנהגו לחרש אחריו [אחר הקצירה], יחרש. מקום
 62 שנהגו להשפיר אילנות על גב [אגב] הקרקע - משפירין,
 63 ואף על פי שהשפיר סתם בפחות מן הידוע; ומקום שנהגו
 64 שלא להשפיר אילנות - אין לו אילנות, אף על פי ששוכר
 65 ממנו ביתר על הידוע. הכל כמנהג המדינה.
 66 ז. החוכר שדה מחכרו בעשרת כורין חטים - לקת
 67 [הוכחשה], נותן לו מתוכה. היו חטיה נפות - לא יאמר לו:
 68 'הריני לוקח לך מן השוק', אלא נותן לו מתוכה. חכר ממנו
 69 כרם בעשרה סלי ענבים - אף על פי שהקריסו [החמיצו]
 70 אחר שנבצרו, וכן עמרים שלקו אחר שנקצרו - נותן לו
 71 מתוכן; אבל אם חכרו בעשרה פדין זין, והקמיץ - חייב
 72 לתן לו זין טוב. חכרה ממנו במאה עמרים של אספסתא
 73 וזרעה מין אחר, ואחר כך חרשה וזרעה אספסתא ולקתה,
 74 או שזרעה בתחלה אספסתא, וחרשה ואחר כך זרעה פעם
 75 אחרת ולקתה - אינו נותן לו מתוכה, אלא נותן לו אספסתא
 76 טובה; שהרי שנה. וכן כל פיוצא בזה.
 77 ח. החוכר שדה מחכרו, ולא רצה לנפש [לנקותה מעשבים
 78 הפוגעים באיכות הקרקע], ואמר לו: 'מה הפסד יש לך,
 79 הריני נותן לך חכורך' - אין שומעין לו; שהרי הוא אומר
 80 לו: 'למחר אתה יוצא ממנה, והיא מצלה לפני עשבים'.
 81 ואפלו אמר לו: 'באחרונה [אחר הקצירה] אני חורש אותה',
 82 אין שומעין לו.
 83 ט. החוכר שדה מחכרו לזרעה שעורים - לא יזרענה חטים,
 84 מפני שהחטין מכחישות את הקרקע יתר מן השעורים.
 85 שכרה לזרעה חטים, יזרענה שעורים. קטנית, לא יזרענה
 86 תבואה; תבואה, יזרענה קטנית. ובבבול וכיוצא בה - לא
 87 יזרענה קטנית, מפני שהקטנית שם מכחשת את הארץ.
 88 י. המקבל שדה מחכרו לשנים מועטות - אין למקבל כלום
 89 בקורת [גזע עץ] שהקמה וכיוצא בה, ולא בשבב [רוח]
 90 האילנות שיצאו בשדה מאליהן. אבל מחשבין לו מקום
 91 האילנות, כאלו היה בהן אותו זרע שזרע בכל השדה; והוא
 92 שיצמחו האילנות מאליהן במקום שראוי לזרעה; אבל אם
 93 יצאו במקום שאינו ראוי לזרעה, אין מחשבין לו כלום.

1 שהטעהו עד שהכניס פרותיו, והניחם והלך לו - יש לבעל
 2 הבית למכר מאותם הפרות, כדי לתן שכר הפועלים
 3 שמוציאין אותן ומשליכין אותן בשוק. ומדת חסידות היא,
 4 שיודיע בית דין, וישפירו ממקצת דמיהן מקום [לשומרם],
 5 משום השב אבדה לבעלים, אף על פי שעשה שלא כהגון.
 6 ח. השוכר רחים מחכרו, שיטחן לו עשרים סאה בכל חדש
 7 בשכרו [תמורת הריחיים], והעשיר בעל הרחים, והרי אינו
 8 צריך לטחן שם - אם יש לשוכר חטים שצריך לטחן אותם
 9 לעצמו או לאחרים, כופין אותו לתן דמי טחינת עשרים
 10 סאה; שזאת מדת סדום היא. ואם אין לו, יכול לומר לו:
 11 'אין לי דמים, והריני טוחן לך כמו ששכרתי; ואם אין אתה
 12 צריך, מכר לאחרים' [טחינת ביתר]. וכן כל פיוצא בזה.

פרק ח

13
 14 א. אחד השוכר מחכרו שדה לזרעה, או כרם לאכל פרותיו
 15 בדמים, או ששכר ממנו בפרות קצובין, כגון ששכר ממנו
 16 שדה זו בעשרים כור בשנה, וכרם זה בעשרים פדי זין בכל
 17 שנה - שניהם דין אחד יש להן. והשוכר בפרות, הוא
 18 הנקרא 'חוכר'.
 19 ב. המקבל שדה או פרדס כדי לעבד אותו ולהוציא עליו
 20 יציאות [הוצאות], ויתן לבעל הקרקע שלישי התבואה או
 21 רביע או מה שיהנו ביניהן - זה הוא הנקרא 'מקבל'. כל
 22 דבר שהוא לסג [לשמירה] לארץ, בעל הקרקע חייב בו;
 23 ודבר שהוא לשמירה יתרה, החוכר או המקבל חייב בו.
 24 הקרדם שחופרין בו הארץ, והבלים שנושאין בהן העפר,
 25 והדלי והפד וכיוצא בהן שדולין בהן המים - על בעל
 26 הקרקע; וחספיות המקומות שמקבצין בהן המים, על החוכר
 27 או על המקבל.
 28 ג. השוכר או המקבל שדה מחכרו לשנים מועטות, לא
 29 יזרענה פשתן [מזיק לקרקע]. שכרה או קבלה שבע שנים -
 30 זרעה שנה ראשונה פשתן, ואין השביעית [השמיטה] מן
 31 המנין; שכרה או קבלה שבעה אחר, שביעית מן המנין.
 32 ד. השוכר או המקבל שדה מחכרו, והיא בית השלהין
 33 [יבשה] או בית האילן, ויבש המעין של בית השלהין, ולא
 34 פסק הנקה הגדול, אלא אפשר להביא ממנו בדלי, או
 35 שנקצץ האילן של בית האילנות - אינו מנפה לו מחכורו.
 36 ואם מפת מדינה היא, כגון שיבש הנקר - מנפה לו מחכורו.
 37 היה עומד בתוך השדה ואמר לו: 'בית השלהין הזה אני
 38 משפיר לך', בית האילן הזה אני משפיר לך - יבש המעין
 39 או נקצץ האילן, מנפה לו מחכורו; שהרי הוא עומד
 40 בתוכה, ולא אמר לו 'הנה', אלא כמי שאומר לו 'כמות
 41 שהיא עתה אני משפיר לך'. לפיכך, אם לא היה עומד
 42 בתוכה ואמר לו: 'בית השלהין אני משפיר לך', או 'בית
 43 האילן, ויבש המעין או נקצץ האילן' - אינו מנפה לו
 44 מחכורו.
 45 ה. השוכר או המקבל שדה מחכרו, ואכלה חגב או
 46 נשתדפה [נצטמקו פירותיה] - אם ארע דבר זה לרב השדות

47 וישכרם בארבעה - אם אמר להם השליח: 'שכרכם עלי' -
 48 נותן להם ארבעה; הוא נוטל מבעל הבית שלשה, ומפסיד
 49 אחד מביתו. אמר להם: 'שכרכם על בעל הבית', נותן להם
 50 בעל הבית כהלכת המדינה. היה במדינה מי שנושכר
 51 בשלשה, ומי שנושכר בארבעה - אינו נותן להם אלא
 52 שלשה, ויש להן תרעמת על השליח. במה דברים אמורים?
 53 בשאינו מלאכתו נכרת. אבל היתה מלאכתו נכרת, והרי היא
 54 שנה ארבעה - נותן להם בעל הבית ארבעה; שאילו לא
 55 אמר להם שלוחו 'ארבעה', לא טרחו ועשו שנה ארבעה.
 56 אמר לו בעל הבית: 'שכר לי בארבעה ארבעה', והלף
 57 השליח ושכר בשלשה שלשה - אף על פי שהרי מלאכתו
 58 שנה ארבעה - אין להם אלא שלשה, שהרי קבלו על
 59 עצמן; ויש להן תרעמת על השליח. אמר לו בעל הבית
 60 בשלשה, והלף השליח ואמר להן בארבעה, ואמרו לו:
 61 'כמה שאמר בעל הבית' - אין דעתם אלא שיתן בעל הבית
 62 יתר על ארבעה. לפיכך, שמין מה שעשו - אם שנה
 63 ארבעה, נוטלין ארבעה מבעל הבית; ואם אינו ידוע [שווי
 64 המלאכה] או אינו שנה, אין להם אלא שלשה. אמר לו בעל
 65 הבית בארבעה, והלף השליח ואמר להן בשלשה, ואמרו
 66 לו: 'כמה שאמר בעל הבית' - אף על פי שמלאכתם שנה
 67 ארבעה, אין להם אלא שלשה; שהרי שמעו שלשה, וקבלו
 68 עליהם.
 69 ד. השוכר את הפועלים, והטעו את בעל הבית [חזרו בהם],
 70 או בעל הבית הטעה אותם - אין להם זה על זה אלא
 71 תרעמת [כעס]. במה דברים אמורים? שלא הלכו [למקום
 72 העבודה]. אבל הלכו החמרין ולא מצאו תבואה, פועלים
 73 ומצאו שדה כשהיא לחה [רטובה], או ששכרן להשקות
 74 השדה ומצאוה שנתמלאת מים - אם בקר בעל הבית
 75 מלאכתו מבערב, ומצאה צריכה פועלים - אין לפועלים
 76 כלום; מה בידו לעשות? ואם לא בקר, נותן להם שכרם
 77 כפועל בטל; שאינו דומה הבא טעון לכא ריקן, ועושה
 78 מלאכה לבטל. במה דברים אמורים? שלא התחילו
 79 במלאכה. אבל אם התחיל הפועל במלאכה, וחזר בו אפלו
 80 בחצי היום - חוזר, שנואמר: 'פי לי בגי ישאל עבדים',
 81 ולא עבדים לעבדים. וכיצד דין הפועל שחזר בו אחר
 82 שהתחיל? שמין לו מה שעשה, ונוטל. ואם קבלן הוא,
 83 שמין לו [ומורידו משכרו שווי של] מה שעתיד לעשות; בין
 84 שהוזילו בעת ששכרם, בין לא הוזילו, בין שהוזלה
 85 המלאכה אחר כן, בין לא הוזלה - שמין לו מה שעתיד
 86 לעשות. כיצד? קבל ממנו כמה לקצר בשתי סלעים [ח'
 87 דינרים], קצר חצינה והניח חצינה, בגד לארג בשתי סלעים,
 88 ארג חצי והניח חצי - שמין לו מה שעתיד לעשות. אם
 89 היה שנה ששה דינרין - נותן לו שקל [ב' דינרים], או יגמר
 90 את מלאכתו. ואם היה הנשאר יפה שני דינרין - אינו נותן
 91 להם אלא סלע, שהרי לא עשו אלא חצי מלאכה. במה
 92 דברים אמורים? בדבר שאינו אבוד. אבל בדבר האבוד -
 93 כגון פשתנו לצלות מן המשרה [מקום ששורין בו], או ששכר

1 ואם קבלה שבע שנים או יתר, יש לו בקורת השקמה
 2 וכיוצא בה. הגיע זמנו להסתלק מן השדה, והיו שם זרעים
 3 שעדיין לא הגיעו להמכר [לא הבשילו], או שגמרו, ולא
 4 הגיע יום השוק למכרם - שמין אותם, ונוטל מבעל
 5 הקרקע. כשם שחולק המקבל עם בעל הקרקע בתבואה,
 6 כך חולקין בתבן ובקש; כשם שחולקין ביין, כך חולקין
 7 בזמורות. אבל הקנים המעמידין תחת הגפנים - אם קנו
 8 אותן בשתפוח, הרי אלו חולקין בהן; ואם הן משל אחד
 9 מהן - זה שקנה אותן, הרי הן שלו. וכן כל כיוצא בזה.
 10 יא. המקבל שדה מחברו [באריסות] לטע [אילנות], מקבל
 11 עליו בעל השדה עשרה בוראות [אילנות עקרות] למאה.
 12 יתר על כן, מגלגלין עליו [על האריס] את הכל.
 13 יב. המקבל שדה מחברו, ולא עשת [יבול כפוי] - אם יש
 14 בה כדי שתוציא סאתים יתר על ההוצאה [ההשקעה], חיב
 15 המקבל להטפל בה; שפך כותב לבעל הקרקע: 'אנא אקום
 16 ואניר [אחרוש] ואזרע ואקצר ואעמר ואדוש ואזרה ואעמיד
 17 כרי לפניך, ותטל אתה חציו', או מה שיתנו בו, ואני
 18 השאר, בשכר עמלי ובמה שהוצאתי.
 19 יג. המקבל שדה מחברו, ואחר שזכה בה הוכירה [הניחה
 20 שדה בור] - שמין אותה כמה היא ראויה לעשות, ונותן לו
 21 חלקו שהיה מגיע לו; שפך כותב לבעל הקרקע: 'אם אוביר
 22 ולא אעבד [לא אעשה הראוי לה, אדן], אשלים במיטבה' [לפי
 23 שיא ומיטב הפוטנציאל שלה]. והוא הדין, אם הוכיר
 24 מקצתה. ומפני מה נתיחייב לשלם? מפני שלא פסק על
 25 עצמו דבר [סכום] קצוב כדי שנואמר 'הרי היא אסמכתא'
 26 [סתמכה דעתו שלא יגיע לידי תשלום], אלא התנה שישלם
 27 במיטבה; ולפיכך גמר ושעבד עצמו. אבל אם אמר: 'אם
 28 אוביר ולא אעבד, אתן לך מאה דינרין' - הרי זו אסמכתא,
 29 ואינו חיב לשלם אלא כפי מה שהיא ראויה לעשות בלבה.
 30 יד. המקבל שדה לזרעה שמשמין וזרעה חטים, ועשת
 31 חטים ששוין כמה שהיא ראויה לעשות מן השמשמין -
 32 אין לו עליו אלא תרעמת [כעס]. עשת פחות משנה מה
 33 שהיא ראויה לעשות מן השמשמין, משלם לו המקבל כפי
 34 מה שהיא ראויה לעשות מן השמשמין; עשת חטים יתר
 35 ממה שהיא ראויה לעשות מן השמשמין - חולקין לפי מה
 36 שהתנו ביניהם, אף על פי שמשפך בעל הקרקע.

פָּרָק ט

37
 38 א. השוכר את הפועלים, ואמר להם להשפים [מוקדם]
 39 ולהעריב [מאוחר] - מקום שנהגו שלא להשפים ולא
 40 להעריב, אינו יכול לכופן. מקום שנהגו לזון, זון; לספק
 41 בתמרים או בגרוגרות וכיוצא בהן לפועלין, מספק. הכל
 42 כמנהג המדינה.
 43 ב. השוכר את הפועל, ואמר לו [שכרך יהיה]: 'כאחד
 44 וכשנים מבני העיר' - רואין פחות שבשכירות ויתר
 45 שבשכירות, ומשמנין [מחלקים] ביניהן.
 46 ג. אמר לשלוחו: 'צא ושכר לי פועלים בשלשה', והלף

ט. השוכר את הפועל לעשות עמו בשלו, והרצהו בשל
 חבירו [העבירו בשדה חבירו] - נותן כל שכרו, וחוזר ולוקח
 מחבירו מה שנהנה בו המלאכה.
 י. השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן ובקש וכיוצא בהן,
 ואמר לו: 'טל מה שעשית בשכרך' - אין שומעין לו. ואם
 משקבל עליו [קש ותבן כמשכורת] אמר לו: 'הילף שכרך',
 ואני אטל את שלי' - אין שומעין לו.
 יא. מציאת הפועל לעצמו, אף על פי שאמר לו: 'עשה
 עמי מלאכה היום'; ואין צריך לומר, אם אמר לו: 'עדר
 עמי היום', 'נפש עמי היום'. אבל אם שכרו ללקט מציאות,
 כגון שחסר [התמעט] הנהר ושכרו ללקט הדגים הנמצאין
 באגם - הרי מציאתו לבעל הבית, ואפלו מצא פיס מלא
 דינרין.

יום שלישי ה' טבת ה'תשע"ג

פָּרָק י

א. המלוה את חבירו על המשכון - בין שהלוהו מעות בין
 שהלוהו פרות, בין שמשכנו בשעת הלוואתו בין שמשכנו
 אחר שהלוהו - הרי זה שומר שכר. לפיכך, אם אבד
 המשכון, או נגנב - חייב בדמיו; ואם נאנס המשכון, כגון
 שנגלח בלסטים מזין וכיוצא בו משאר אגסין - ישבע
 שנגאנס, וישלם בעל המשכון את חובו עד פרוטה אחרונה.
 ב. כל האומר לחבירו: 'שמר לי ואשמר לך', הרי זה שמירה
 בפעלים [עם הבעלים, ופטור מהכל]. אמר לו: 'שמר לי היום
 ואשמר לך למחר', 'השאילני היום ואשאילך למחר', 'שמר
 לי היום ואשאילך למחר', 'השאילני היום ואשמר לך
 למחר' - כלן נעשו שומרי שכר זה לזה.
 ג. כל האמנין שומרי שכר. וכלן שאמרו: 'טל את שלך
 [חצר] והבא מעות', או שאמר לו: 'גמרתיו', ולא לקחו
 הבעלים את הפלי - הרי האמן שומר חנם; אבל אם אמר
 האמן: 'הבא מעות, וטל את שלך' - עדין הוא נושא שכר
 כשהיה.
 ד. נתן לאמנין לתקן, וקלקלו - חייבין לשלם. ביצד? נתן
 לתרש שדה תבה ומגדל לקבע בהן מסמר, ושברן, או שנתן
 לו עצים לעשות מהן שדה תבה ומגדל, ועשה מהן שדה
 תבה ומגדל ונשברו אחר שנעשו - משלם לו דמי שדה תבה
 ומגדל; שאין האמן קונה שבח הפלי. נתן צמר לצבע,
 והקדיחתו [שרפתו] יורה - נותן לו דמי צמרו. צבעו פעור,
 או שנתנו לו לצבעו אדם וצבעו שחר, שחר וצבעו אדם,
 נתן עצים לתרש לעשות מהם כסא נאה, ועשה כסא רע או
 ספסל - אם השבח יתר על ההוצאה, נותן לו בעל הפלי את
 ההוצאה; ואם ההוצאה יתרה על השבח, נותן לו את השבח
 בלבד. אמר בעל הפלי: 'איני רוצה בתקנה זו, אלא תן לי
 דמי הצמר או דמי העצים' - אין שומעין לו. וכן אם אמר
 האמן: 'הא לך דמי צמרך או דמי עצרך, ולך' - אין שומעין
 לו; שאין האמן קונה בשבח [ברוח] הפלי שעשה.

1 חמור להביא חליצין למת או לכלה וכל כיוצא בהן - אחר
 2 פועל ואחר קבלן, אינו יכול לחזור בו אלא אם כן נאנס,
 3 כגון שחלה, או שמע שמת לו מת. ואם לא נאנס, וחזר בו
 4 - שוכר עליהן [על חשבונם] או מטען. ביצד מטען? אומר
 5 להן: 'סלע קצצתי לכם, בואו וטלו שתיים', עד שיגמרו
 6 מלאכתם; ולא יתן להם אלא מה שפסק תחלה. ואפלו נתן
 7 להם השתיים, מחזיר [מוציא] מהם התוספת. ביצד שוכר
 8 עליהם? שוכר פועלים אחרים, וגומרים מלאכתם שלא
 9 תאבד; וכל שייסוף לאלו הפועלים האחרים על מה שפסק
 10 לראשונים, נוטל מן הראשונים. ועד כמה? עד כדי שכרם
 11 של ראשונים. ואם היה להם ממון תחת ידו - ישכר
 12 להשלים המלאכה עד ארבעים חמשים וזו בכל יום לכל
 13 פועל, אף על פי ששוכר הפועל שלש או ארבע. במה דברים
 14 אמורים? שאין שם פועלים לשכר בשכרם [בשווי שלהם]
 15 להשלים המלאכה. אבל אם יש שם פועלים לשכר בשכרם,
 16 ואמרו לו: 'צא ושכר מאלו, והשלם מלאכתך ולא תאבד'
 17 - בין שוכר בין קבלן - אין לו עליהם אלא תרעמת; ושמן
 18 לשוכר מה שעשה, ולקבלן מה שעתידי לעשות.
 19 ה. השוכר את הפועל, ונאחז לעבודת המלך - לא יאמר
 20 לו: 'הריני לפניך' [מולך גרם, ושלם לו], אלא נותן לו שכר
 21 מה שעשה.
 22 ו. השוכר את הפועל להשקות השדה מזה הנהר, ופסק
 23 הנהר בחצי היום - אם אין דרכו להפסק, אין להם אלא
 24 שכר מה שעשו; וכן אם דרכו שיפסיקו אותו בני העיר,
 25 והפסיקוהו בחצי היום - אין להם אלא מה שעשו; שהרי
 26 ידעו הפועלים דרכו של נהר זה. ואם דרכו להפסק מאליו
 27 - נותן להם שכר כל היום, מפני שהיה לו להודיעם. שכרם
 28 להשקות השדה, ובא המטר והשקה - אין להם אלא מה
 29 שעשו; בא הנהר והשקה - נותן להן כל שכרן; מן השמים
 30 נסתיעו. במה דברים אמורים? בפועל. אבל מי שפסק עם
 31 אריסו שאם ישקה שדה זו ארבע פעמים, וטל חצי הפרות,
 32 וכל האריסין שהם משקין שני פעמים, אינם נוטלין אלא
 33 רביע הפרות, ובא המטר, ולא הצריך לדלות ולהשקות -
 34 נוטל חצי הפרות כמו שפסק עמו; שהאריס בשתף, ואינו
 35 בפועל.
 36 ז. השוכר את הפועל לעשות מלאכה כל היום, ושלמה
 37 [נשלחה] המלאכה בחצי היום - אם יש לו מלאכה אחרת
 38 כמותה או קלה ממנה, עושה שאר היום; ואם אין לו מה
 39 יעשה, נותן לו שכרו בפועל בטל. ואם היה מן הכופרים
 40 עובדי האדמה וכיוצא בהן, שדרכו לטרח הרבה, ואם לא
 41 יתעשק במלאכה יחלה - הרי זה נותן לו כל שכרו.
 42 ח. השוכר את הפועל להביא [לבצע] שליחות ממקום
 43 למקום, והלף ולא מצא שם מה יביא - נותן לו שכרו
 44 משלם. שכרו להביא קנים לכרם, והלף ולא מצא ולא הביא
 45 - נותן לו שכרו שלם. שכרו להביא פרות לחולה, והלף
 46 ומצאו שמת או שהכריא - לא יאמר לו: 'טל מה שהבאת
 47 בשכרך', אלא נותן לו כל שכרו. וכן כל כיוצא בזה.

47 "לא תלין פּעֵלַת שְׁכִיר", ומשום "לא תבוא עליו השמש",
 48 ומשום "ביומו תתן שכרו". איזה הוא זמנו? שכיר יום
 49 גובה כל הלילה, ועליו נאמר: "לא תלין פּעֵלַת שְׁכִיר אֲתָךְ
 50 עד בקר". ושכיר לילה גובה כל היום, ועליו נאמר: "ביומו
 51 תתן שכרו, ולא תבוא עליו השמש". שכיר שעות של יום
 52 גובה כל היום, ושכיר שעות של לילה גובה כל הלילה.
 53 שכיר שבת [שבעה ימים], שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר
 54 שבוע - יצא ביום, גובה כל היום; יצא בלילה, גובה כל
 55 אותו הלילה.
 56 ג. נתן טליתו לאמן, גמרה והודיעו - אפלו אחרו עשרה
 57 ימים - כל זמן שהפלי ביד האמן, אינו עובר. נתנה לו בתצי
 58 היום - פינן ששקעה עליו תמה, עובר משום כל תלין;
 59 שהקבלנות בשכירות היא, וחיב לתן לו בזמנו.
 60 ד. האמר לשלוחו: יצא ושכר לי פועלים - אם אמר
 61 להם: 'שכרכם על בעל הבית', שניהם אינן עוברין משום
 62 כל תלין; זה [בעל הבית] לפי שלא שכרן, וזה [השלוח] לפי
 63 שאין פּעֵלַתָּן אָצְלוּ. ואם לא אמר להם 'שכרכם על בעל
 64 הבית', הרי השליח עובר. אין השוכר עובר אלא בזמן
 65 שתבעו השכיר, ולא נתן לו; ואכל אם לא תבעו, או שתבעו
 66 ולא היה לו מה יתן לו, או שהמקנה אצל אחר [נתן לאחר
 67 לשלם לו] וקבל - הרי פטור.
 68 ה. המשהה שכר שכיר עד אחר זמנו - אף על פי שכבר
 69 עבר בעשה ולא תעשה, הרי זה חיב לתן מיד. וכל עת
 70 שיששה - עובר על לאו של דבריהם, שנאמר: "אל תאמר
 71 לרעה, לך ושוב".
 72 ו. כל שכיר ששכרו בעדים, ותבעו בזמנו, ואמר בעל
 73 הבית: 'נתתי שכרך', והשכיר אומר: 'לא נטלתי כלום' -
 74 תקנו חכמים שישבע השכיר בנקיטת חפץ [קדוש], ויטל
 75 כדיון כל נשבע ונוטל; מפני שבעל הבית טרוד בפועליו
 76 [ושכח], וזה השכיר נושא נפשו לזה. אפלו היה השוכר
 77 קטן, הרי השכיר נשבע ונוטל. שכרו שלא בעדים - מתוך
 78 שיכול לומר 'לא היו דברים מעולם' ולא שכרתיך, נאמן
 79 לומר 'שכרתיך ונתתי לך שכרך'; וישבע בעל הבית הסת
 80 [דרבנן] שנתן, או שבועת התורה אם הודה במקצת כשאר
 81 כל הטענות. היה לו עד אחד ששכרו, אינו מועיל כלום.
 82 וכן אם תבעו אחר זמנו - אף על פי ששכרו בעדים -
 83 המוציא מחברו עליו הראיה; ואם לא הביא ראיה, ישבע
 84 בעל הבית הסת. הביא ראיה [עדים] שתבעו כל זמנו [ולא
 85 פרעו] - הרי זה נשבע, ונוטל כל אותו היום של תביעה.
 86 כיצד? היה עושה עמו ביום שני עד הערב - זמנו כל ליל
 87 שלישי, וביום שלישי אינו נשבע ונוטל. ואם הביא עדים
 88 שהיה תובע כל ליל שלישי - הרי זה נשבע ונוטל כל יום
 89 שלישי; ואכל מליל רביעי והלאה, המוציא מחברו עליו
 90 הראיה. וכן אם הביא עדים שהיה תובע והולך עד יום
 91 חמישי - הרי נשבע ונוטל כל יום חמישי.
 92 ז. בעל הבית אומר: 'שפתי קצצתי לך', והשכיר אומר:
 93 'לא קצצתי לי אלא שלש' - לא תקנו חכמים שישבע השכיר

1 ה. המוליך חטין לטחון [לטוחו], ולא לתתן [לא השרה במים
 2 לצורך ריכוך והסרת טובין] ועשאן סבין או מרסן [קמח עם
 3 קליפות], נתן קמח לנתתום, ועשאו פת נפולין [מתפורר],
 4 בהמה לטבח, ונבלה - חיבין לשלם דמים, מפני שהן נושאי
 5 שכר. לפיכך, אם היה טבח ממחה, ושחט בחנם - פטור
 6 מלשלם; ואם אינו ממחה - אף על פי שהוא בחנם, חיב
 7 לשלם. וכן המראה דינר לשלחני, ואמר לו יפה, ונמצא רע
 8 - אם בשכר ראיה - חיב לשלם, אף על פי שהוא בקי ואינו
 9 צריך להתלמד. ואם בחנם ראיה, פטור; והוא שיהיה בקי,
 10 שאינו צריך להתלמד; ואם אינו בקי - חיב לשלם, אף על
 11 פי שהוא בחנם. והוא שאמר לשלחני: 'עליך אני סומך',
 12 או שהיו הדברים מראין שהוא סומך על ראיתו, ולא יראה
 13 לאחרים. טבח שעשה בחנם ונבל, וכן שלחני שאמר 'יפה'
 14 ונמצא רע, וכל פיוצא בהן - עליהם להביא ראיה, שהם
 15 ממחין; ואם לא הביאו ראיה, משלמין.
 16 ו. מקומות שנהגו שיהיה הנוטע אילנות נוטל חצי השבח,
 17 ובעל הקרקע חצי, ונטע והשביח, ונטע והפסיד [חלק
 18 השביח וחלק לא] - מחשבין לו חצי השבח שיש לו, ומנפין
 19 ממנו מה שהפסיד, ונוטל השאר. ואפלו התנה על עצמו,
 20 שאם הפסיד לא יטל כלום - הרי זו אסמכתא [לא גמר זאת
 21 בליבו], ואין מנפין לו אלא מה שהפסיד. היה מנהגם שיטל
 22 הנוטע מחצה, ובעל הקרקע מחצה, וכן אם היה מנהגם
 23 שיטל האריס [העובד תמורת יבול] שלישי - אם נטע הנוטע
 24 והשביח ורצה להסתלק, שנמצא בעל הקרקע צריך להוריד
 25 לה אריס - הרי בעל הקרקע מוריד אריס, ויטל בעל הקרקע
 26 חציו, ולא יפסיד מחלקו כלום; ויטל האריס שלישי;
 27 והשתות הנשאר יהיה לנוטע, שהרי סלק עצמו ברצונו.
 28 ז. הנוטע אילנות לכני המדינה שהפסיד [לא גדלו], וכן
 29 טבח של בני העיר שנבל בהמות, והמקיז דם שחבל,
 30 והסופר שטעה בשטרות, ומלמד תיגוקות שפשע בתיגוקות
 31 ולא למד, או למד בטעות, וכל פיוצא באלו האמנין שאי
 32 אפשר שיחזרו ההפסד שהפסידו - מסלקין אותן בלא
 33 התראה; מפני שהן כמתרין ועומדין, עד שישתדלו
 34 במלאכתן, הואיל והעמידו אותן הצבור עליהן.
 35 פֶּרֶק יא
 36 א. מצות עשה לתן שכר השכיר בזמנו, שנאמר: "ביומו
 37 תתן שכרו" וגו'. ואם אחרו לאחר זמנו - עובר בלא תעשה,
 38 שנאמר: "ולא תבוא עליו השמש". ואין לוקין על לאו זה,
 39 שהרי הוא חיב לשלם. אחד שכר האדם, ואחד שכר
 40 בהמה, ואחד שכר הפלים - חיב לתן בזמנו; ואם אחר
 41 לאחר זמנו, עובר בלא תעשה. וגר תושב [גוי שקיבל ד'
 42 מצוות], יש בו משום "ביומו תתן שכרו"; ואם אחר, אינו
 43 עובר עליו בלא תעשה.
 44 ב. כל הכובש שכר שכיר - פאלו נטל את נפשו ממנו,
 45 שנאמר: "ואליו הוא נשא את נפשו". ועובר בארבע
 46 אזהרות, ועשה: משום כל תעשק, ומשום כל תגזל, ומשום

מלאכה - הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר: "וחרמש לא
 תניף" וגו'. מפי השמועה למדו, שכל זמן שהוא עוסק
 בקצירה, לא יניף חרמש לאכילתו; וכן כל פיוצא בזה. וכן
 פועל שהולך בידו ממה שעשה, או שלקח חמר על אכילתו
 ונותן לאחרים - עובר בלא תעשה, שנאמר: "ואל פליך לא
 תתן". ואין לוקין על שני לאוין אלו - שאם אכל או הולך,
 חייב לשלם.

ד. החולב והמתבץ [חמאה] והמגבן [גבינה] אינו אוכל,
 מפני שאינן גדולי קרקע. המנפש בבצלים ובשומין - אף
 על פי שתולש קטנים מבין הגדולים, וכל פיוצא בזה - אינו
 אוכל, מפני שאין מעשיהן גמר מלאכה. ואין צריך לומר
 שומרי גנות ופרדסים, וכל דבר המתקבר בפיקשות [שדה]
 קישואין] והמדלעות - שאינן אוכלין כלל.

ה. הבודל [מפודל] בתמרים ובגרוגרות אינו אוכל, מפני
 שנגמרה מלאכתן למעשר. העושה בחטים וכיוצא בהן אחר
 שעשר, כגון ששכרן לבר [לברור] צרורות או לנפח [לנפות]
 אותן או לטחן - הרי אלו אוכלין, שעדין לא נגמרה
 מלאכתן לחלה. אבל הלש והמקטף [שורר] והאופה אינו
 אוכל, מפני שנגמרה מלאכתן לחלה, ואין הפועל אוכל
 אלא מדבר שעדין לא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה.
 ו. נתפרסו [נתפרדו] עגוליו [של דבילה], ונתפתחו חביותיו,
 ונתחתכו דלועיו, ושכרן לעשות בהן - הרי אלו לא יאכלו;
 שהרי נגמרו מלאכתן ונקבעו למעשר, והרי הן טבל. ואם
 לא הודיען [מלכתחילה], מעשר ומאכילן. אין הפועלים
 אוכלין בשל הקדש, שנאמר: "בכרם רעף".

ז. שכר את הפועלין לעשות בנטע רבעי שלו, הרי אלו לא
 יאכלו; ואם לא הודיען, פודה ומאכילן.

ח. הקוצר והדש והזורה והבורר והמוסק והבוצר והדורף
 וכל פיוצא במלאכות אלו, הרי אלו אוכלין מן התורה.
 ט. שומרי גתות וערמות וכל דבר התלוש מן הקרקע,
 שעדין לא נגמרה מלאכתן למעשר - אוכלין מהלכת מדינה
 [מכח המנהג]; שהשומר אינו פועל מעשה. אבל אם עשה
 באבר מאבריו, בין בידי בין בגליו, אפלו בכתפו - הרי
 זה אוכל מן התורה.

י. היה עושה בתאנים, לא יאכל בענבים; בענבים, לא
 יאכל בתאנים; שנאמר: "בכרם, ואכלת ענבים". והעושה
 בגפן זו, אינו אוכל בגפן אחרת. ולא יאכל ענבים ודבר
 אחר; ואל יאכל בפת, ולא במלח. ואם קצץ [פירש וקצב]
 עם בעל הבית על שעור מה שאיכל - אוכל אותו בין
 במלח, בין בפת, בין בכל דבר שירצה. אסור לפועל למיץ
 [למצוץ ולזרוק השאר] בענבים, שנאמר: "ואכלת ענבים
 כנפשך". ולא יהיו בניו או אשתו מהבהבין לו השבלין
 באור [למתקן], ואוכל - שנאמר: "ואכלת ענבים כנפשך",
 ענבים כמות שהן. וכן כל פיוצא בהן.

יא. אסור לפועל לאכל מה שהוא אוכל אכילה גסה
 [מרובה], שנאמר: "כנפשך שבךך". ומתר לו למנע עצמו
 [מלאכול] עד מקום הפות, ואוכל. ויש לו לאכל קשות

כאן, אלא המוציא מחברו עליו הראיה. ואם לא הביא
 ראיה - אף על פי ששכר נתן לו השתים, או שאמר לו
 'הילך' - הרי בעל הבית נשבע בנקיטת חפץ; ודבר זה
 [השבועה הזו] תקנת חכמים הוא, שלא ילך השכיר בפחי
 נפש. במה דברים אמורים? בששכרו בעדים, ולא ידעו
 במה פסק לו, ותבעו בזמנו. אבל אם שכרו שלא בעדים,
 או שתבעו אחר זמנו - ישבע בעל הבית הסת שלא קצץ
 לו אלא מה ששכר נתן לו, או שלא נשאר לו אצלו אלא
 זה שאמר לו 'הילך', פדין כל הטענות.

כ. הנותן טליתו לאמן, אמן אומר: 'שתים קצצת לי', והוא
 אומר: 'אחת' - כל זמן שהטלית ביד האמן - אם יכול
 לטען שהיא לקוחה בידו, הרי האמן נשבע בנקיטת חפץ
 ונוטל; ויכול לטען בשכרו, עד פדי דמיה. ואם יצאת טלית
 מתחת ידו, או שאין לו בה חזקה ואינו יכול לטען שהיא
 לקוחה בידו - המוציא מחברו עליו הראיה; ואם לא הביא
 ראיה - ישבע בעל הטלית הסת, או שבועת התורה אם
 הודה במקצת פדין כל הטענות, שאין זה פדין השכיר.

ט. שכיר שבא להשבע - אין מחמירין עליו, ואין מגלגלין
 עליו בשבועה [תביעות נוספות] כלל; אלא נשבע שלא נטל,
 ויטל. ולכל הנשבעין אין מקלין, חוץ מן השכיר שמקלין
 עליו; ופותחין לו תחלה, ואמרים לו: 'אל תצער עצמך,
 השבע וטל'. אפלו היה שכרו פרוטה אחת, ובעל הבית
 אומר 'נתתי' - לא יטל אלא בשבועה. וכן כל הנשבע
 ונוטל, אפלו לא יטען אלא פרוטה אחת - לא יטל אותה
 אלא בשבועה, כפיין של תורה.

פרק יב

א. הפועלים שהן עושין בדבר שגדוליו מן הארץ, ועדין
 לא נגמרה מלאכתו [למעשר], בין בתלוש בין במחבר, ויהיו
 מעשיהן הן גמירת המלאכה - הרי בעל הבית מצוה שיניח
 אותן לאכל ממה שהן עושין בו, שנאמר: "כי תבא בכרם
 רעף וכו' כי תבא בקמת רעף". מפי השמועה למדו, שאין
 הפתוב מדבר אלא בשכיר; [והראיה]: וכי אלו לא שכרו,
 מי התיר לו שיבוא בכרם רעהו או בקמה שלו, שלא
 מדעתו? אלא כף הוא אומר: כי תבא ברשות הבעלים
 לעבודה, תאכל.

ב. מה בין העושה בתלוש, לעושה במחבר? שהעושה
 בתלוש, אוכל בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה,
 והעושה במחבר כגון בוצר וקוצר, אינו אוכל אלא כשיגמר
 עבודתו; כגון שיבצר ויתן בסל עד שימלאנו, וינפץ [וירוק]
 הסל למקום אחר, ויחזור ויבצר וימלאנו - אינו אוכל אלא
 אחר שימלא הסל. אבל מפני השב אבדה [זמן] לבעלים,
 אמרו חכמים שיהיו הפועלין אוכלין בהליכתן מאמן
 [שורה] לאמן ובתורתן מן הגת - פדי שלא יבטלו
 ממלאכתן וישבו לאכל, אלא אוכלין בתוך המלאכה כשהן
 מהלכין בטלין.

ג. המבטל ממלאכתו ואכל, או שאכל שלא בשעת גמר

46 מעים ומזיקה, או שהיתה חולה ואם תאכל תתריז [תשלשל] 47
 48 - מתר למנעה; שלא הקפידה תורה אלא על הנתיחה, והרי
 49 ד. פרה של ישראל שהיה הפה דש בה בתרומה, ובתרומת
 50 מעשר של ודאי, וכן פרות הדשות במעשר שני, ופרות
 51 המהלכות על גבי תבואה לפי שריט [התעקם] להן הדרף -
 52 אינו עובר עליהן משום כל תחסם. אבל מפני מראית העין
 53 - אם היו דשות בתרומות ובמעשר שני, מביא מעט מאותו
 54 המין ותולה להן בקלסטרין [שק] שבפיהן.
 55 ה. הדש במעשר שני של דמאי [ספק מעשר], ובתרומת
 56 מעשר של דמאי, ובגדולי תרומה - עובר משום "בל
 57 תחסם".

58 ו. רשאי בעל הבית להרעוב פרתו ולסגפה, כדי שתאכל
 59 הרבה בעת שדשה. ורשאי השוכר להאכילה פקיעי עמיר
 60 [אגודות קש], כדי שלא תאכל הרבה מן הדיש. פיוצא בו,
 61 רשאי בעל הבית להשקות פועלים יזן, כדי שלא יאכלו
 62 ענבים הרבה. ורשאיין פועלין לטבל את פתן בציר, כדי
 63 שיאכלו ענבים הרבה. אבל אין הפועל רשאי לעשות
 64 מלאכתו בלילה, ולהשפיר עצמו ביום, או לדיש בפרתו
 65 ערבית, ולהשפירה שחרית; ולא יהיה מרעוב ומסגף עצמו,
 66 ומאכיל מזונותיו [שלח] לבניו, מפני גזל מלאכתו של בעל
 67 הבית, שהרי יפשל כחו ותחלש דעתו ולא יעשה מלאכה
 68 בכח.

69 ז. כדרך שמוזהר בעל הבית שלא יגזל שכר עני ולא יעכבנו
 70 - כך העני מזהר שלא יגזל מלאכת בעל הבית, ויבטל מעט
 71 בכאן ומעט בכאן, ומוציא כל היום במרמה, אלא חייב
 72 לדקדק על עצמו בזמן מלאכה. הרי הקפידו חכמים על
 73 ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יכרף אותה. וכן חייב
 74 לעבד בכל כחו, שהרי יעקב הצדיק אמר: "פי בכל כחי
 75 עבדתי את אביכן". לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה,
 76 שנאמר: "ויפרץ האיש מאד מאד".

בריה רחמנא דסיעין

הלכות שאלה ופקדון

77 יש בכללן שתי מצוות עשה: (א) דין השואל; (ב) דין
 78 שומר חנם. ובאור שתי מצוות אלו - בפרקים אלו.

פָּרָק א

81 א. השואל כלי או בהמה, וכיוצא בהן משאר מטלטלין
 82 מחברו, ואבד או נגנב - אפלו נאנס אנס גדול, כגון שושבה
 83 או נשברה בהמה או מתה - חייב לשלם הכל, שנאמר:
 84 "כי ישאל איש מעם רעהו, ונשבר או מת - בעליו אין עמו,
 85 שלם שלם". במה דברים אמורים? בשנאנס שלא בשעת
 86 מלאכה. אבל אם שאל בהמה מחברו לחרש בה, ומתה
 87 כשהיא חורשת - הרי זה פטור. אבל אם מתה קדם שיחרש
 88 בה, או אחר שחרש בה, או שרכב עליה או דש בה, ומתה
 89 כשהיא דשה או בשעת רכיבה - הרי זה חייב לשלם. וכן

1 [קישואין] אפלו בדינר, וכותבות [תמרים] אפלו בדינר - אף
 2 על פי ששכרו במעה פסף, שנאמר: "כנפסף שבועד"; אבל
 3 מלמדין את האדם שלא יהיה רעבתן, ויהיה סותם את
 4 הפתח בפניו [ימנעו מלשוכרו]. היה משמר ארבע או חמש
 5 ערמות, לא ימלא כרסו מאחת מהן, אלא אוכל מכל אחת
 6 ואחת לפי חשבון [- בשווה].

7 יב. הפועלים שלא הלכו [דרכו] שתי וערב בגת - אוכלין
 8 ענבים, ואין שותין יין; שעדין אינן עושין אלא בענבים
 9 בלבד. ומשידרכו בגת, ויהלכו בה שתי וערב - יש להן
 10 לאכל מן הענבים, ולשתות מן התירוש, שהרי הן עושין
 11 בענבים ובין.

12 יג. פועל שאמר: 'תנו לאשתי ובני מה שאני אוכל'
 13 [במקומי], או שאמר: 'הריני נותן מעט מזה שנטלתי לאכל'
 14 [לעצמי] לאשתי ובני - אין שומעין לו; שלא זכתה תורה
 15 אלא לפועל עצמו. אפלו נזיר שהיה עושה בענבים, ואמר:
 16 'תנו לאשתי ובני' - אין שומעין לו.

17 יד. פועל שהיה עושה הוא ואשתו ובניו ועבדיו, והתנה
 18 עם בעל הבית שלא יאכלו ממה שהן עושין לא הוא ולא
 19 הם - הרי אלו אינן אוכלין. במה דברים אמורים? בגדולים,
 20 מפני שיש בהן דעת, והרי מחלו. ואם היו קטנים, אינו יכול
 21 לפסק עליהן שלא יאכלו, שאינן אוכלין משל אביהן או
 22 משל אדוניהן, אלא משל שמים.

יום רביעי ו' טבת ה'תשע"ג

פָּרָק יג

23 א. הבהמה אוכלת כל זמן שהיא עושה בגדולי קרקע, בין
 24 במחבר בין בתלוש; ואוכלת ממשאוי שעל גבה, עד
 25 שתהיה פורקת, ובלבד שלא יטל בידו ויאכילנה.

26 ב. כל המונע הבהמה מלאכל בשעת מלאכתה - לוקה,
 27 שנאמר: "לא תחסם שור בדישו"; אהד השור ואהד כל
 28 מיני בהמה ותייה, בין טמאין בין טהורין. ואהד הדש ואהד
 29 שאר כל המלאכות של גדולי קרקע; ולא נאמר "שור
 30 בדישו" אלא בהנה [במצוי]. והחוסם את הפועל, פטור.
 31 אהד החוסם אותה בשעת מלאכה, ואהד החוסם אותה
 32 מקדם ועשה בה מלאכה והיא חסומה; אפלו חסמה בקול
 33 [בגעה], לוקה. שכר בהמה, וחסמה ודש בה - לוקה;
 34 ומשלם לבעלים ארבעת קבין לפרה, ושלשת קבין לחמור;
 35 שמשעת משיכה, נתחייב במזונותיה; ואינו חייב מלקות, עד
 36 שיודש בה חסומה.

37 ג. ישראל הדש בפרתו של גוי [וחסם], עובר משום כל
 38 תחסם; וגוי הדש בפרתו של ישראל, אינו עובר משום כל
 39 תחסם. אמר לגוי: 'חסם פרתי, ודוש בה'; ישב לו קוץ
 40 בפייה, ודש בה והרי אינה אוכלת; הרביץ לה ארי מבחוץ,
 41 או שהרביץ בנה מבחוץ; היתה צמאה, ואינו משקה; פרס
 42 עור על גבי הדיש, כדי שלא תאכל - כל זה וכיוצא בו
 43 אסור, ואינו לוקה. היה הדבר שהיא עושה בו רע לבני

48 הפרדסים שלו; ואפלו נשחת כל הפרזל בעדירה, מחזיר לו
49 [אפילו] הנצב [קת] של עץ. וכן כל פיוצא בזה.

50 ח. השואל כלי מחברו להשתמש בו, ואמר לו: 'השאלני
51 דבר פלוני בטובתך', כלומר: 'אין אתה משאלני דבר זה
52 כדרך כל המשאלין, אלא כפי טובת לבך ונדיבותך, שאין
53 אתה מקפיד על הזמן, אם ארף' - אם קנו מיד המשאל
54 על דבר זה - הרי השואל משתמש בו לעולם, עד שיבטל
55 הפלי מלעשות מלאכתו; ויחזיר לו שכריו, או שגריי. ואין
56 השואל רשאי לחזור ולתקן הפלי, או לעשותו [לבנותו] פעם
57 אחרת.

58 ט. האומר לחברו: 'השאלני שקת [כיר וכדומה] זו של
59 מיס', ונהרסה - אינו יכול לבנותה; וכן כל פיוצא בזה.
60 אמר לו: 'השאלני שקת' סתם, והשאלו שקת ונהרסה -
61 יש לו [יכול] לבנותה. אמר לו: 'השאלני מקום [לבנות בו]
62 שקת' - אם קנו מיד המשאל, הרי השואל בונה והולך
63 בקרקע המשאל, עד שתבוא לידו שקת שאפשר לו
64 להשקות ממנה בהמתו או ארצו כמו שהתנה עם המשאל.
65 י. השואל פונדק [אכסניה] מחברו ללינה, אין פחות מיום
66 אחד; לשביתה, אין פחות משני ימים; לנשואין, אין פחות
67 משלשים יום. שאל חלוק מחברו לילך בו לבית האבל, כדי
68 שילך ויחזור; שאלו לבית המשטה, כל אותו היום; שאלו
69 לעשות בו משטה שלו, אין פחות משבועה ימים.

פרק ב

70 א. השואל [חפץ] בפעלים [ומשתמש גם בבעליו] - אפלו
71 נגנב או אבד בפשיעה - פטור, שנאמר: "אם בעליו עמו,
72 לא ישלם"; ובלבד שישאל הפעלים תחלה, או עם החפץ,
73 כמו שבארנו. ואחד השואל את הפעלים, או ששכרן; ואחד
74 השואל את הפעלים לאותה המלאכה, או ששאלן ושכרן
75 למלאכה אחרת או לשום דבר בעולם. אפלו אמר לחברו
76 'השקני מיס', ושאל ממנו בהמתו, והשקהו, ונתן לו את
77 הבהמה - הרי זו שאלה בפעלים, ופטור; משך הבהמה
78 בתחלה, ואחר כך השקהו - אינה שאלה בפעלים. וכן כל
79 פיוצא בזה.

80 ב. השאל בהמתו או השפירה למשאו, ויצא עמה לסעד
81 [לעזור] השואל או השוכר ולטען עמו במשאו - הרי זו
82 שמירה בפעלים; ואם יצא לבקר המשאו בלבד, ולראות
83 שלא יטענו עליה יתר מן הראוי - אינה שמירה בפעלים.
84 ג. מלמד תינוקות, והנוטע לבני המדינה, והמקוץ להם את
85 הדם, והסופר שלהם - כל אחד מאלו וכיוצא בהן, ביום
86 שהוא יושב בו לעסק במלאכתו - אם השאל או השכיר
87 לאחד מאלו שהוא עוסק במלאכתו, הרי זו שמירה
88 בפעלים, ואפלו פשע בו השומר, פטור. אבל הוא ששאל
89 או שכר מהן - חייב, שאין שאלין לו.

90 ד. הרב שהוא מקרא ברצונו לתלמידים בכל עת שיירצה,
91 ואיזו מסכתא שיירצה, והיו קבועים [חייבים] לבוא תמיד,
92 ונשקט להם [מותר לו לעבור] ממסכתא למסכתא - הרי הן

1 כל פיוצא בזה. וכן השואל בהמה מחברו לילך בה למקום
2 פלוני, ומתה תחתי באותה הדרך, או ששאל דלי למלאה
3 בו, ונקרע בבור בשעת מלוי, או ששאל קרדס לפצל בו
4 עצים, ונשבר בעת שפצל בו מחמת הקרע, וכל פיוצא בזה
5 - הרי זה פטור; שלא שאל אלא לעשות בו מלאכה זו, והרי
6 לא שנה.

7 ב. השואל בהמה מחברו ומתה, וטען השואל שבשעת
8 מלאכה מתה - אם היה המקום ששאלה לילך בו מקום
9 שבגני אדם מצויין שם - יביא ראיה שמתה או נאנסה בשעת
10 מלאכה ושלא שנה בה, ויפטור; ואם לא הביא ראיה,
11 משלם. שאלה ממנו למלאה בה בתוך חרבתו, שאין העדים
12 מצויין שם, או ששאל ממנו דלי למלאה בו בתוך ביתו,
13 ונקרע בבור - אם הביא ראיה, יפטור אף משבועה; ואם
14 לאו - ישבע השואל שמתה בשעת מלאכה, ויפטור. וכן כל
15 פיוצא בזה.

16 ג. השואל כלי מחברו ונשבר, שמין לו כדרך ששמין
17 לנזקין; אומדין כמה היה שנה שלם, וכמה הוא שנה עתה;
18 ומחזיר לו הפלי או הבהמה השבורים, ומשלם הפחת. וכן
19 אם מתה הבהמה - מחזיר הנבלה, ומשלם הפחת.
20 ד. השואל בהמה - חייב במזונותיה משעה שמשכה, עד
21 סוף ימי שאלתה. ואם פחש בשורה, חייב לשלם מה שפחתה
22 בדמיה; פחש בשורה מחמת מלאכה - פטור, וישבע שבועת
23 השומרין שמתה מלאכה פחש.

24 ה. השואל מחברו כלי או בהמה סתם - הרי המשאל
25 מחזירו [נוטלו בחזרה] בכל עת שיירצה. שאלו לזמן קצוב -
26 כיון שמשך וזכה, אין הבעלים יכולין להחזירו מתחת ידו
27 עד סוף זמן השאלה; ואפלו מת השואל - הרי הירשין
28 משתמשין בשאלה עד סוף הזמן. דין הוא - הלוקח, קונה
29 הגוף קנין עולם בדמים שנתן; ומקבל מתנה, קנה הגוף
30 קנין עולם ולא נתן כלום; והשוכר, קנה הגוף [הדבר
31 המושכר] לפרותיו עד זמן קצוב בדמים שנתן; והשואל,
32 קנה הגוף לפרותיו ולא נתן כלום. כשם שהנותן כמוכר,
33 שאינו יכול לחזור לעולם - כך המשאל כמשכיר, שאינו
34 יכול לעולם לחזור בתוך הזמן. הניח להן אביהם פרה
35 שאולה ומתה, אינן חייבין באגסיה. דמו שהיא של אביהם,
36 וטבחהו ואכלוה - משלמין דמי בשר בזול [פחות שלישי].
37 ואם הניח להם אביהם נכסים, ומתה או ששטחה -
38 משלמין את דמיה מנכסיו.

39 ו. השואל כלי מחברו לעשות בו מלאכה פלונית - אין
40 המשאל יכול להחזירו מתחת ידו, עד שיעשה בו אותה
41 מלאכה. וכן אם שאל ממנו בהמה לילך בה למקום פלוני
42 - אינו יכול להחזירה מיד השואל, עד שילך בה לשם
43 ויחזור.

44 ז. האומר לחברו: 'השאלני קרדס לעדר בו הפרדס הזה'
45 - עדר בו אותו הפרדס בלבד, ואינו רשאי לעדר בו פרדס
46 אחר. אמר לו 'פרדס' סתם - עדר בו פרדס אחד, איזה
47 שיירצה. שאלו לעדר בו פרדסים שלו, עדר בו כל

45 זה פטור. ואם אמר לו השואל: 'שלחה לי ביד בני', 'ביד
 46 עבדי', 'ביד שלוחי', או 'ביד בנך', או 'ביד עבדך העברי' או
 47 'ביד שלוחך', או שאמר לו המשאיל: 'הריני משלחה לך ביד
 48 בנך', 'ביד עבדך', 'ביד שלוחך', 'ביד בני', 'ביד עבדי
 49 העברי', 'ביד שלוחי', ואמר לו השואל: 'שלח', ושלחה
 50 ומתה בדרך - הרי זה חיב. שלחה לו המשאיל ביד עבדו
 51 הפנעני, אף על פי שאמר לו השואל: 'שלח', ומתה - פטור;
 52 מפני שידו ביד רבו, ועדין לא יצאת מרשות המשאיל.
 53 ב. אמר לו השואל: 'הכנישה במקל, והיא תבוא אלי
 54 מאליה', ועשה המשאיל כן - אין השואל חיב בה, עד
 55 שתפגס לרשותו; אבל מתה בדרך, פטור. וכן בשעיה
 56 שמתחזרה השואל לבעלים - אם שלחה ביד אחר, ומתה
 57 קדם שתגיע לרשות המשאיל - הרי זה חיב, שעדין היא
 58 באחריות השואל. ואם שלחה מדעת המשאיל על ידי אחר,
 59 ומתה - פטור. שלחה ביד עבדו הפנעני - אף על פי שאמר
 60 לו המשאיל: 'שלח' - אם מתה בדרך, חיב; שיד העבד
 61 ביד רבו, ועדין לא יצאת מיד השואל. במה דברים
 62 אמורים? בשהחזירה בתוך ימי שאלתה. אבל אם החזירה
 63 ביד אחר אחר ימי שאלתה - הרי זה פטור, אם מתה בדרך;
 64 שהשאלה אחר ימי שאלתה יצאת מדין שאלה, והרי הוא
 65 כשומר שכר עליה; ולפיכך, אם מתה או נשבת אחר ימי
 66 שאלתה, פטור. וכן כל כיוצא בזה.
 67 ג. השואל פרה מתברו - שאלה חצי היום ושכרה חצי
 68 היום, שאלה היום ושכרה למחר, שאל אחת ושכר אחת,
 69 ומתה אחת מהן, המשאיל אומר: 'שאוּלה מתה', 'ביום
 70 שהיתה שאולה מתה', 'בשעיה שהיתה שאולה מתה',
 71 והשואל אומר: 'איני יודע'; או שאמר השומר: 'שכורה
 72 מתה', 'ביום שהיתה שכורה מתה', 'בשעיה שהיתה שכורה
 73 מתה', והמשאיל אומר: 'איני יודע'; או שאמר זה 'איני
 74 יודע', וזה אומר 'איני יודע' - המוציא מתברו, עליו
 75 הראייה. לא היתה שם ראייה - ישבע השומר ששכורה
 76 מתה, או שאינו יודע, ויפטור. זה אומר 'שכורה מתה', וזה
 77 אומר 'שאוּלה מתה' - ישבע השומר על השכורה שמתה
 78 בדרך כמו שטען, ויגלגל עליו (יכולול בשבועה) שהשכורה
 79 היא שמתה.
 80 ד. השאילו שתי פרות, חצי היום בשאלה וחצי היום
 81 בשכירות, המשאיל אומר: 'בזמן השאלה מתו שתיהן',
 82 והלה אומר: 'אחת מתה בזמן שאלתה, והאחרת איני יודע'
 83 - מתוך שאינו יכול להשבע, ישלם השתים. וכן אם מסר
 84 לו שלש פרות, שתיים שאולות ואחת שכורה, המשאיל
 85 אומר: 'השתים שאולות הן שמתו', והשואל אומר:
 86 'האחת השאוּלה מתה ודאי, אבל השנייה שמתה איני יודע'
 87 אם היא השאוּלה האחרת או השכורה - מתוך שאינו יכול
 88 להשבע, שהרי אומר 'איני יודע' - ישלם השתים. בהלכות
 89 טוען ונטען יתבאר דין זה וכיוצא בו מכל הטוענים שאינן
 90 יכולין להשבע, וכיצד משלמין, ומאיזה טעם הן משלמין.

1 שאולין אצלו, ואין הוא שאול להן. וביום הפרק נכונס
 2 לפני החג, שהכל באין לשמע ענין אותו מועד - הרי הוא
 3 שאול להם, והן אינן שאולין לו.
 4 ה. האומר לשלוחו: 'צא והשאל עם פרת' - אינה שאלה
 5 בבעלים, שנאמר: "אם בעליו עמו" - הבעלים עצמם, לא
 6 שלוחו. אמר לעבדו הפנעני: 'צא והשאל עם פרת' - הרי
 7 זו שאלה בבעלים, שיד העבד ביד רבו; נשאל העבד עמה
 8 שלא מדעת רבו, אינה שאלה בבעלים.
 9 ו. השואל מן האשה, ונשאל לו בעלה - אינה שאלה
 10 בבעלים; שקנן הפרות [שיש לבעל בנכסי אשתו], אינו
 11 קנן הגוף; ואין לבעל אלא הפרות.
 12 ז. השואל מאשתו, או שתפין ששאלו זה מזה - הרי זו
 13 שאלה בבעלים. ואם אמר השתף לחברו: 'השאלני היום
 14 ואשאלך למחר' - אינה שאלה בבעלים.
 15 ח. שאל מן השתפין, ונשאל לו אחד מהן, וכן השתפין
 16 ששאלו, ונשאל לאחד מהן - הרי זה ספק אם היא שאלה
 17 בבעלים, או אינה. לפיכך, אם מתה, אינו משלם; ואם
 18 תפשו הבעלים, אין מוציאין מידם. פשע בה השומר, הרי
 19 זה משלם.
 20 ט. השואל את הבהמה בבעלים לרבעה, או להראות בה
 21 [נעויר], או לעשות בה פחות משה פרוטה, או ששאל שתי
 22 פרות לעשות בהן שנה פרוטה - הרי כל אלו ספק שאלה
 23 בבעלים.
 24 י. שאלה בבעלים, ושכרה [לפני שהחזירה] שלא בבעלים
 25 - פטור, שהשכירות תלויה בשאלה. אבל אם שכרה
 26 בבעלים וחזר ושאלה שלא בבעלים, או ששאלה בבעלים
 27 וחזר ושכרה שלא בבעלים וחזר ושאלה שלא בבעלים, או
 28 ששכרה בבעלים וחזר ושאלה שלא בבעלים וחזר ושכרה
 29 שלא בבעלים - כל אלו ספק שמירה בבעלים.
 30 יא. אשה ששאלה, ואחר כך נשאת - הרי הבעל פלוגת
 31 ממנה, ואינו לא שומר שכר ולא שואל. לפיכך, אם היתה
 32 בהמה ומתה - הבעל פטור, אף על פי שהוא משתמש בה
 33 כל ימי שאלתה, אפלו פשע בה, מפני שהוא פלוגת.
 34 והאשה חייבת לשלם, כשיהיה לה לשלם. ואם הודיעה את
 35 בעלה שהיא שאולה, הרי זה נכנס תחתיה. כל שאמרנו
 36 שהיא שאלה בבעלים - כך אם היה שוכר או נושא שכר,
 37 הרי היא שמירה בבעלים ופטור. וכל שאינה שאלה
 38 בבעלים, כך אינה שכירה בבעלים. וכל שהוא ספק
 39 בשאלה, כך הוא ספק בשכירות.

יום חמישי ז' טבת ה'תשע"ג

פרק ג

41
 42 א. השואל את הפרה מתברו, ושלחה לו המשאיל ביד בנו
 43 או ביד שלוחו, אפלו שלחה לו ביד בנו או ביד עבדו או ביד
 44 שלוחו של שואל, ומתה קדם שתפגס לרשות השואל - הרי

פֶּרֶק ד

47 באחד שהפקיד מעות אצל חברו, והניחן במחיצה של קנים, ו
 48 והרי הם טמונים בעיבי המחיצה, ונגנבו משם. ואמרו
 49 חכמים: אף על פי שזו שמירה מעלה לענין גנבה, אינה
 50 שמירה כראוי לענין האש; ומאחר שלא טמנם בקרקע או
 51 בכתל בגין, פושע הוא, וכל שתחלתו בפשיעה וסופו באנס,
 52 חייב. וכן כל פיוצא בזה.

53 ז. המפקיד אצל חברו בין בלים בין מעות, ואמר לו: 'תן
 54 לי פקדוני', ואמר לו השומר: 'איני יודע היאך הניחתי פקדון
 55 זה', או 'באיזה מקום קברתי הפספים, המתן לי עד שאבקש
 56 ואמציא, ואחזיר לך' - הרי זה פושע, וחייב לשלם מיד.

57 ח. כל המפקיד אצל בעל הבית, בין בלים בין מעות - על
 58 דעת אשתו ובניו ובנותיו ובני ביתו הגדולים (שיוכלו
 59 לשמור) הוא מפקיד. אבל אם מסרם לבניו ולבנותיו
 60 הקטנים, או לעבדיו בין קטנים ובין גדולים, או לאחד
 61 מקרוביו שאינן שרויין עמו בבית וסומכין על שלחננו, ואין
 62 צריך לומר אם מסר לאחר - הרי זה פושע, וחייב לשלם,
 63 אלא אם כן הביא השומר השני ראיה שלא פשע, כמו
 64 שבארנו. מעשה באחד שהפקיד מעות אצל חברו, נתן
 65 השומר לאמו, החביאה אותן ולא טמנה אותן, ונגנבו.

66 ואמרו חכמים: אין השומר חייב לשלם מפני שנתן לאמו,
 67 שכל המפקיד, על דעת בניו ובני ביתו הוא מפקיד; ואף
 68 על פי שלא אמר לה 'פקדון הם', יש לו לטעון: 'כל שכן
 69 שהיא נזקרת אם הן שלי'. וכן אין אמו חייבת לשלם, שהרי
 70 לא אמר לה שהן פקדון. ואמרו חכמים: ישבע השומר
 71 שאותן המעות עצמן הן שנתן לאמו, ותשבע האם
 72 שהחביאה אותן ונגנבו, ויפטרו שניהם. וכן כל פיוצא בזה.

73 ט. מכאן אתה למד, שהשומר שמסר הפקדון לאשתו ובני
 74 ביתו, והודיעם שהוא פקדון, ולא שמרו כדרך השומרין -
 75 שהן חייבין לשלם לבעל הפקדון, ובעל הבית פטור; שכל
 76 המפקיד, על דעת אשתו ובניו ובני ביתו הוא מפקיד.
 77 מעשה באחד שהפקיד פשות [מין צמח] אצל חברו, והיה
 78 לשומר פשות אחרת, ואמר לשמשו: 'מזה הפשות תשליך
 79 לשכר', והלך השמש והשליך מכשות של פקדון. אמרו
 80 חכמים: השמש פטור, שהרי לא אמר 'מזה השלף ומזה
 81 אל תשליף', ודמה שהוא מראה מקום לו [מקום הכשות]
 82 ואינו מקפיד על זה. וכן בעל הבית פטור, שהרי אמר לו
 83 'מזה השלף'. ואינו משלם אלא דמי מה שנתנה בלבד;
 84 לפיכך, אם נעשה השכר חמץ, פטור משלם. ובין כך ובין
 85 כך, חייב השומר שבועה שפך ארע לו. וכן כל פיוצא בזה.

פֶּרֶק ה

87 א. מי שהפקידו אצלו מעות של עניים או של פדיון
 88 שבויים, ופשע בהם ונגנבו - פטור, שנאמר: "לשמר", לא
 89 לחלק לעניים; והרי הוא ממון שאין לו תובעים. אפלו באו
 90 עליו גנבים, וקדם והציל עצמו בממון השבויים - פטור;
 91 אין לך פדיון שבויים גדול מזה. במה דברים אמורים?
 92 בשאין זה הממון המפקד אצלו לעניי מקום זה, או

1 א. המפקיד אצל חברו בתנם, ונגנב או אבד - הרי זה

2 נשבע, ונפטור, שנאמר: "ונגנב מבית האיש... ונקרב בעל
 3 הבית אל האלהים, אם לא שלח ידו במלאכת רעהו".
 4 ומגלגלין [וכוללים] עליו בתוך השבועה, שלא פשע בה,
 5 אלא שמר כדרך השומרין, ושלא שלח בו יד, ואחר כך

6 נגנב; שאם נגנב אחר ששלח יד בפקדון, חייב באחריותו.
 7 ב. הואיל ופטור הפתוב את שומר תנם מן הגנבה, קל וחמור
 8 מן האנסין הגדולים, כגון שבויה ושבויה ומתה; והוא,
 9 שלא שלח יד בפקדון; אבל שלח יד בפקדון, נתחייב

10 באנסיו. כיצד דרך השומרים? הכל לפי הפקדון: יש פקדון
 11 שדרך שמירתו להניחו בבית השער [מחסן גדול. מקום שלא
 12 נועד למגורים], כגון הקורות והאכנים; ויש פקדון שדרך

13 שמירתו להניחו בחצר, כגון חבילות של פשתן הגדולות
 14 וכיוצא בהן; ויש פקדון שדרך שמירתו להניחו בבית, כגון
 15 שמלה וטלית וכיוצא בהן; ויש פקדון שדרך שמירתו
 16 להניחו בתבה או במגדל ונועל עליו, כגון בגדי משי וכלי

17 זהב וכלי כסף וכיוצא בהן.
 18 ג. השומר שהניח הפקדון במקום שאינו ראוי לו, ונגנב
 19 משם או אבד - אפלו נאנס שם, כגון שנפלה דלקה ונשרף
 20 כל הבית - הרי זה פושע, וחייב לשלם. ואף על פי שהניח

21 הפקדון עם שלו - אם ראוי לשמירה, פטור; ואם אין
 22 המקום ראוי לשמירה, חייב; בשלו הוא ראוי, ואינו ראוי
 23 בשל אחרים.

24 ד. הפספים והדינרין - אין להן שמירה, אלא שיטמנם
 25 בקרקע ויתן עליהם טפח עפר, או יטמנם בכתל בטפח
 26 הסמוך לקרקע, או בטפח הסמוך לשמי קורה; אבל לא
 27 באמצע הכתל, שמא יחפרו שם הגנבים, ויגנבו. אפלו נעל

28 עליהם כראוי בתבה, או החביא אותם במקום שאין אדם
 29 מכירו ולא מרגיש בו - הרי זה פושע, וחייב לשלם. הורו
 30 מקצת המבינים, שהוא הדין לכל דבר שמשאו קל ואין
 31 הקרקע מאבדת אותו [מקלקלת] במהרה, כגון לשונות של

32 כסף, ואין צריך לומר לשונות הנהב ואכנים טובות
 33 ומרגליות - שאין להן שמירה אלא בקרקע; ולזה דעת
 34 נוטה.

35 ה. המפקיד אצל חברו כספים ערב שבת בין השמשות -
 36 אינו חייב לטרח ולקבר אותן, עד מוצאי שבת. ואם נתאחר
 37 [זמן מה] למוצאי שבת כדי לקבן, ולא קבן, ונגנבו או

38 נאנסו - חייב; ואם תלמיד חכם הוא (המפקיד) - אינו
 39 חייב, עד שישקה כדי לקבן אחר שיבדיל [המפקיד, שמא
 40 יצטרך לכספו לקנות יין להבדלה].

41 ו. המפקיד אצל חברו כספים בדרך להוליכם לביתו, או
 42 ששלח עמו מעות ממקום למקום - צריכין שיהיו צרוורים
 43 ומנחים בידו, או קשורים כראוי על בטנו מנגד פניו, עד

44 שניגע לביתו, ויקברם כראוי ואם לא קשרם בדרך הזאת -
 45 אפלו נאנסו - חייב לשלם, שהרי תחלתו בפשיעה. מעשה

46

48 הזאת, לכל שנה ושנה. במה דברים אמורים? שמדד לו
 49 בימות הגרן, והחזיר לו בימות הגרן. אבל מדד בימות
 50 הגרן, והחזיר לו בימות הגשמים - אינו מוציא לו חסרונות,
 51 מפני שהן מותרות [מתנפחות]. וכן מוציא לו שתות, לזין;
 52 ושלשת לגין שמן למאה לג, מהן לג ומחצה שמרים ולג
 53 ומחצה בלע. אם היה שמן מזקק, אינו מוציא לו שמרים;
 54 ואם היו הקנקנים ישנים, אינו מוציא לו בלע.
 55 ו. הפקיד אצלו פרות שאינן מדודין, וערכן עם פרותיו ולא
 56 מדדן - הרי זה פושע. בעל הפקדון אומר: 'כף וכף היו',
 57 והשומר אומר: 'איני יודע' - ישלם בלא שבועה; שהרי
 58 חיב עצמו בתשלומין, ואינו יודע כמה הוא חיב, ונמצא
 59 מחיב שבועה ואינו יכול להשבע. וכזה הורו רבותי, רבי
 60 יוסף הלוי ורבו. וכן כל שומר שנתחייב לשלם, ואמר: 'איני
 61 יודע כמה דמים אני חיב לשלם', והבעלים אומרים: 'אנו
 62 יודעין, וכף וכף היה שוה' - ישלם בלא שבועה; והוא
 63 שייטענו דבר שהם אמודין בו [משוער שיש להם]; ויש
 64 לשומר להחריס [להטיל חרם סתם] על מי שלוקח ממנו יתר
 65 מן הראוי לו. ומינין שהדין כף הוא? הגע עצמך, שהפקיד
 66 אצלו פיס זהובים, ופשע בו, הבעלים אומרים: 'מאתים
 67 דינר היו בו', והשומר אומר: 'ודאי שהיו בו דינרין, אבל
 68 איני יודע כמה היו', ונמצא זה פסוען מאתים, והודה לו
 69 במקצת, ואמר: 'השאר איני יודע', שהוא מחיב שבועה
 70 ואינו יכול לשבע, ומשלם, כמו שיתבאר.
 71 ז. מת אביו, והניח לו שק צרור, והפקידו אצל חברו, ופשע
 72 בו - המפקיד אומר: 'איני יודע מה היה בו, שמא מרגליות
 73 היו בו', וכן השומר אומר: 'איני יודע כמה אני חיב לשלם,
 74 שמא זכוכית היה מלא' - שורת הדין ביניהן שאני אומר
 75 בטענה זו, שישבע השומר בתקנת חכמים שאינו ברשותו,
 76 ויכלל בשבועתו שאינו יודע בנדאי שהיה בו יתר על שנה
 77 כף וכף, וישלם מה שהודה בו. וכן כל פיוצא בזה. מעשה
 78 באחד שהפקיד שק צרור אצל חברו, ופשע בו - המפקיד
 79 אומר: 'חלי [תכשיט] זהב ומרגליות וכיוצא בהן היו בו',
 80 והשומר אומר: 'איני יודע, שמא סיגים היה בו או חל',
 81 ואמרו חכמים: ישבע בעל הפקדון ויטל; והוא שייטען דבר
 82 שהוא אמוד בו, או שהוא אמוד להפקידו אצלו. ולמה
 83 נשבע פאן בעל הפקדון? לפי שאין השומר מחיב שבועה
 84 - שאפלו הודה ואמר: 'בריא לי שהיה מלא סיגים',
 85 והמפקיד אומר: 'מרגליות היו', השומר נשבע הסת [דרבנן]
 86 ונפט, כמו שטענו חטים והודה לו בשעורים. וכן כל
 87 פיוצא בזה. ובהלכות טוען ונטען יתבאר עקרי הדברים.

יום שישי ח' טבת ה'תשע"ג

פֶּרֶק ו

90 א. שומר חנם שאמר: 'הריני משלם, ואיני נשבע' - אם
 91 היה הפקדון דבר שקל מינו שנה ומצוי בשוק לקנות
 92 כמותו, כגון פרות, או יריעות של צמר או פשתן השוות

1 לשבויים אלו. אבל אם היה לעניים אלו ולשבויים אלו,
 2 והרי הוא קצוץ [מיועד] להם - הרי זה כמון שיש לו
 3 תובעין; וישלם אם פשע, או ישבע אם לא פשע, כדרך כל
 4 השומרים.
 5 ב. המפקיד אצל חברו כמון או פלים חשויבין, וכאו עליו
 6 גנבים, וקדם ונתן להם הפקדון להציל עצמו - אם היה
 7 אמוד [מועד] שהוא בעל כמון - חיב; שחזקתו שבגללו
 8 באו הגנבים, ונמצא זה הציל עצמו כמון חברו. ואם אינו
 9 אמוד - חזקתו שלא באו אלא לשמע הפקדון, ופטור. וכן
 10 כל פיוצא בזה.
 11 ג. המפקיד אצל חברו פלים או פרות, וכאו גנבים וגנבום
 12 בפניו, ואלו היה צוות, היו בני אדם באין ומצילין אותן -
 13 הואיל ולא צוץ - הרי זה פושע, וחיב לשלם. וכן כל פיוצא
 14 בזה.
 15 ד. שנים שהפקידו אצל אחד, זה מאה וזה מאתים, וכל
 16 אחד משניהם אומר: 'אני הוא שהפקדתי המאתים',
 17 והשומר אומר: 'איני יודע' - ישבע כל אחד מהם שהפקיד
 18 מאתים פדין כל נשבע ונוטל, ויתן מאתים לזה ומאתים
 19 לזה; ויפסיד מאה מביתו, שהרי הוא פושע, שהיה לו
 20 לכתב שם כל אחד על פיס שלו. לפיכך, אם הביאו לו
 21 השנים באחד, השלש מאות בכרך אחד, וכאו ותבעו, וכל
 22 אחד אומר: 'המאתים שלי' - נותן מאה לזה ומאה לזה,
 23 והשאר יהיה מנח אצלו עד לעולם, או עד שיודה האחד
 24 לחברו; שהרי הוא אומר להם: 'כיון שראיתי שאין אתם
 25 מקפידין זה על זה, והבאתם בכרך אחד, לא הטרחתו עצמי
 26 לידע ולזכר תמיר, מי בעל המאה ומי בעל המאתים'. וכן
 27 אם הפקידו אצלו שני פלים, אחד גדול ואחד קטן, וכל
 28 אחד ואחד אומר: 'אני הוא בעל הגדול', והוא אומר: 'איני
 29 יודע' - ישבעו שניהם; ויתן הגדול לאחד מהם, ודמי
 30 הגדול לשני, וישאר לו הקטן. ואם הביאום בכרך אחד -
 31 נותן הקטן לאחד מהן, ומתוך דמי הגדול נותן דמי הקטן
 32 לשני, והשאר יהיה מנח אצלו, עד שיודה לחברו או עד
 33 לעולם. וכן מי שתבעוהו שנים, זה אומר: 'אני הוא בעל
 34 הפקדון', וזה אומר: 'אני הוא', והשומר אומר: 'אחד מהם
 35 הוא, ואיני יודע מי הוא' - ישלם לשניהם. וכן שנים
 36 שהפקידו שתי בהמות אצל רועה, ומתה אחת מהן, ואינו
 37 יודע של מי היתה - ישלם לשניהם. ואם הפקידו בעדרו
 38 שלא מדעתו - מניח בהמה ביניהם, ומסתלק; ונתנה
 39 מנחת, עד שיודה האחד לחברו או עד שירצו לחלק אותה.
 40 ה. המפקיד פרות אצל חברו, הרי זה לא יערכם עם
 41 פרותיו. עבר וערכן - יחשב כמה היו פרותיו, וכמה היה
 42 הפקדון, וינאה כמה חסר [נחסר] הכל, ויחשב חסרון
 43 הפקדון, ויתן לו אחר שישבע [שלא פשע]. נסתפק [ניחו]
 44 מהן, ולא ידע כמה נסתפק - יוציא לו חסרונות לחטים
 45 ולארו קלוף, ארבעה קבין ומחצה לכל כור; לשעורים
 46 ולדחן, תשעת קבין לכל כור; לכסמין ולירע פשתן
 47 בגבעוליו ולארו שאינו קלוף, שלש סאין לכל כור. וכמדה

באחריותו. ובית דין מפקידין אותו ביד נאמן אצלם, משום
השב אבדה לבצעלים.

פָּרָק ח

א. המפקיד אצל חברו בהמה או בלים, ונגנבו או אבדו,
ואמר: 'הריני משלם', ולא רצה להשבע, ונמצא הגנב -
משלם תשלומי כפל; טבח או מכר, משלם תשלומי ארבעה
וחמשה. למי משלם? למי שהיה הפקדון אצלו, שהרי אמר
'אשלם'. חזרה הבהמה עצמה - חוזרת לבעליה, היא
וגזותיה וולדותיה; שאין זה השומר קונה שבח הבא
מגופה, אלא שבח הבא מאליו [כגון כפר]. וכבר בארנו,
שאין הגנב מחזיר גזות וולדות, אלא לפני גאוש. נשבע
השומר ולא רצה לשלם, ואחר כך נמצא הגנב - משלם
תשלומי כפל; טבח או מכר, משלם תשלומי ארבעה
וחמשה. למי משלם? לבעל הפקדון. וכן השוכר פרה
מתברו, ונגנבה, ואמר 'הריני משלם ואיני נשבע', ואחר כך
הפר הגנב - משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה
לשוכר; שאלו רצה השוכר, היה נשבע שנגנבה באנס,
ונפטר.

ב. שומר חנם שאמר 'פשעתי' - זכה בכפל; שהרי חיב
עצמו לשלם, ואלו רצה - אמר 'נגנבה' או 'אבדה', והיה
פטור. וכן נושא שכר והשוכר שאמר 'נגנבה' - קנה הכפל;
שהרי חיב עצמו בתשלומין, ואלו רצה - אמר 'מתה', והיה
נפטר. אבל השואל - אינו קונה הכפל, עד שישלם מעצמו.
קדם ושלם מעצמו, ואחר כך הפר הגנב - משלם תשלומי
כפל וארבעה וחמשה לשואל.

ג. כל הקונה הכפל, קונה השבח הבא מאליו. כיצד?
הפקיד ארבע סאין אצל חברו, והרי הן שוין סלע, ונגנבו
או אבדו, ואמר: 'הריני משלם סלע, ואיני נשבע', ואחר כך
נמצאו, והרי הן שוין ארבע סלעים - הרי הן של שומר,
ואינו משלם אלא סלע. במה דברים אמורים? שלא הטריחן
לבעלים בדין. אבל אם הודה שפשע, וחיבוהו בית דין לתן,
ולא נתן ברצונו, עד שכפוהו בית דין על כרחו ונטלו ממנו,
ואחר כך הפר הגנב, או נמצא הפקדון - יחזר לבעלים
כמות שהוא, ומחזירין לשומר הדמים שלקחו ממנו. ואם
בלים או קרקע גבו בית דין ממנו בשומה [בהערכה], מחזיר
לשומר כליו או שדהו.

ד. תבעוהו בעלים לשומר, ונשבע, ואחר כך שלם, והפר
הגנב - הואיל ושלם ברצונו, זכה בכפל, אף על פי
שהטריחן בתחלה לדין, עד שנשבע. אמר השומר בתחלה
'איני משלם', וחזר ואמר 'הריני משלם' - זכה בכפל.

ה. אמר: 'הריני משלם', וחזר ואמר: 'איני משלם', או
שאמר: 'הריני משלם' ומת, ואמרו הבנים: 'אין אנו
משלמין', או שלא הספיק לתבע את השומר עד שמת,
ותבע את הבנים ושלמו בני השומר, או ששלמו הבנים
לבנים, או ששלם השומר מחצה; שאל שתי פרות ושלם
אחת מהן, שאל מהשתפין ושלם לאחד מהם, שאלו

פיוצא בזה; שזו חובה עליו משום השב אבדה לבעלים.
במה דברים אמורים? בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים;
אבל אם היו עמו באותה הארץ - הרי זה לא יגע בו, אף
על פי שהוא אבד.

ה. כל המוכר פקדון על פי בית דין, הרי זה מוכר לאחרים;
ואינו מוכר לעצמו, מפני הפשר [שיריד ממחירו]. והדמים
יהיו מנחים אצלו, ויש לו להשתמש בהן; לפיכך, הרי הוא
עליהן שומר שכר, אף על פי שעדין לא נשתמש בהן.

ו. המפקיד מעות אצל השלחני [חפז] או החנוני - אם היו
צוררין וחתומין, או קשורין קשר משנה - הרי זה לא
ישתמש בהן; לפיכך, אם נגנבו או אבדו, אינו חיב
באחריותן. ואם אינן חתומין, ולא קשורין קשר משנה -
אף על פי שהן צוררין, יש לו להשתמש בהן; לפיכך, הוא
נעשה עליהם שומר שכר, ואם נגנבו או אבדו חיב
באחריותן. נאנסו, כגון שאבדו בלסטים מזין - הרי זה
פטור.

ז. במה דברים אמורים? קדם שישתמש בהן; אבל אחר
שנשתמש בהן - נתחייב באחריותן ככל מלוה שבעולם, עד
שיחזירן לבעלים.

ח. המפקיד מעות אצל בעל הבית, בין צוררין בין מתרין
[מפוזרין] - הרי זה לא ישתמש בהן; לפיכך, אם אבדו או
נגנבו, אינו חיב באחריותן - והוא, שישטמם בקרקע, כמו
שבארנו.

ט. המפקיד חבית אצל חברו, בין שיחדו [קבעו] לה
הבעלים מקום בין שלא יחדו לה הבעלים מקום, וטלטלה
לצרכו ונשברה, בין מתוך ידו נשברה בין אחר שהחזירה
למקומה שיחדו לה נשברה - חיב לשלם; טלטלה לצרכה,
בין שנשברה מתוך ידו בין שנשברה משהניחה במקום
אחר - הרי זה פטור.

י. אין מקבלין פקדונות לא מן הנשים, ולא מן העבדים,
ולא מן התינוקות. קבל מן האשה, יחזיר לאשה; מתה,
יחזיר לבעלה. קבל מן העבד, יחזיר לעבד; מת, יחזיר
לרבו. קבל מן הקטן - קנה לו בו ספר תורה, או דקל
שיאכל פרוחיו. וכלן שאמרו בעת מיתתן: 'של פלוני הם'
- אם נאמנין לו, נעשה כפרושן; ואם לאו, יחזיר ליושיהן.
יא. הפקדון והאבדה, לא נתנו לתבע אלא במקומן. כיצד?
הפקיד אצלו בירושלים, אינו יכול לתבעו בנב; ואם החזיר
לו פקדונו בנב, מקבלו ממנו [חייבו]. הפקיד אצלו בישוב,
והביא פקדונו במדבר - אינו מקבלו ממנו, אלא יאמר לו:
'הרי הוא באחריותך, עד שתחזירהו לי בישוב, כדרך
שהפקדתי אצלך בישוב'.

יב. המפקיד אצל חברו, והלוה בעל הפקדון למדינת הים,
והרי השומר רוצה לפרש, או לצאת בשירה - יש מי
שהורה, שאם בא השומר והביא הפקדון לבית דין, נפטר
מאחריות שמירתו. ודברים של טעם הן; שאין אסרין
[כובלים] זה במדינה זו, מפני פקדון של זה שברח, ואי
אפשר לו להוליכו עמו, שמא יארעו אנס, ויהיה חיב

לו: 'לך ושוב' - והוא שיש לו; שנגאמר: "אל תאמר לרעה
 לך ושוב". וכן אסור ללוה לקח ההלוואה ולהוציאה שלא
 לצרף ולאבדה, עד שלא ימצא בעל חוב מאין יגבה, אף
 על פי שהמלוה עשיר גדול. ועושה זה - רשע הוא,
 שנגאמר: "לוה רשע, ולא ישלם". וצויו חכמים ואמרו: 'יהי
 קמוץ חבירו עליך כשליף'.
 ד. כשיתבע המלוה הלוואתו - אף על פי שהוא עשיר,
 והלוה דחוק וטרוד במזונות - אין מרחמין בדין, אלא גובין
 לו חובו עד פרוטה אחרונה מכל המטלטלין שימצאו לו.
 ואם לא הספיקו המטלטלין - גובין מן הקרקע, אחר
 שמחרימין [מטילין חרם סתם] על מי שיש לו מטלטלין או
 מי שידע [שיש] לו מטלטלין, ולא יביאם לבית דין. וגובין
 מכל קרקע שיש לו; אף על פי שהיא משעבדת לכתבת
 אשתו, או לבעל חוב שקדם - גובין לזה; ואם יבוא
 הראשון לטרף, יטרף. טען הלוה, 'שמטלטלין אלו שבגדי
 אינן שלי, אלא פקדון הן בגדי, או שכורין, או שאולין -
 אין שומעין לו; אלא או יביא ראיה, או יגבה מהן בעל
 חובו.
 ה. אין בעל חוב גובה לא מקסות אשתו ובגיו של לוה,
 ולא מבגדים צבועין שצבען לשמן, אף על פי שעדין לא
 לבשו אותן, ולא מסנדרלים חדשים שלקחן לשמן; אלא הרי
 אלו שלקחן. במה דברים אמורים? בכלי החל. אכל בגדי
 השבת והמועד, גובה אותן בעל חוב; ואין צריך לומר אם
 היו בהם טבעות וחלי [תכשיטין] זהב או כסף - שהכל לבעל
 חובו.
 ו. הנה לו מטלטלין או קרקע, והרי עליו שטרי חובות
 לגויים, ואמר: 'הרי כל נכסי משעבדין לגויים, ואם ישלו
 אותן הישראליים בחובן, יאסרו אותי הגויים בחובן, ואהיה
 בשביה' - הורו רבותי שאין שומעין לו, ויגבו הישראליים;
 וכש יבואו הגויים ויאסרוהו, הרי כל ישראל מצוין לפדותו.
 ז. מסדרין לבעל חוב [דברים חיוניים], כדרך שמסדרין
 בערכין. כיצד? אומרין ללוה: 'הבא כל מטלטלין שיש לך,
 ולא תניח אפלו מחט אחת'. ונותנין לו מן הכל מזון
 שלשים יום, וכסות שנים עשר חדש, מקסות הראויה לו;
 ולא שילבש בגדי משי או מצנפת זהובה, אלא מעבירין
 אותה ממנו, ונותנין לו כסות הראויה לו לשנים עשר חדש;
 ומטה לישב עליה, ומטה ומצע הראויין לו לישן עליהן;
 ואם הנה עני, מטה ומפץ לישן עליו. ואין נותנין פלים
 כאלו לאשתו ובגיו, אף על פי שהוא חייב במזונותם.
 ונותנין לו סנדליו ותפיליו [תפילין]. הנה אמן - נותנין לו
 שני כלי אפנות מכל מין ומין; כגון שהיה חרש - נותנין
 לו שני מעצדין [כלי שיוף] ושתי מגרות [מסורין]. הנה לו
 מין אחד מרבה ומין אחד מועט - נותנין לו שנים מן
 המרבה, וכל שיש לו מן המועט; ואין לוקחין [קונים] לו
 פלים מדמי המרבה. הנה אפר או חמר, אין נותנין לו לא
 צמדו [צמד בקר] ולא תמורו, וכן אם הנה ספן, אין נותנין
 לו ספינתו; אף על פי שאין לו מזונות אלא מאלו. אין אלו

השתפין ושלם אחד מהן, שאל מן האשה ושלם לבעלה,
 אשה ששאלה ושלם בעלה - כל אלו ספק, והרי הפפל
 מטל בספק, ואינו תחת יד אחד מהן; לפיכך, חולקין הפפל
 או השבח בין בעל הפקדון ובין השומר, ואם קדם אחד
 מהן ותפש הכל - אין מוציאין מידו, ואפלו בחוצה לארץ.
 ו. נגנב הפקדון באנס, ואחר כך הפך הגנב - אחד שומר
 חנם ואחד שומר שכר - עושה דין [טורח בדין] עם הגנב,
 ואינו נשבע. קדם ונשבע, ואחר כך הפך הגנב - אם שומר
 חנם הוא - רצה, עומד בשבועתו [והולך לו], רצה, עושה
 דין עם הגנב; ואם שומר שכר הוא, עושה עמו דין. נגנב
 הפקדון באנס, והחזירו הגנב לבית השומר, והרי היא
 בהמה, ומתה שם בפשיעה - יש בדרך ספק, אם פלטה
 [הסתיים חיוב] שמירתו ונפטר, או עדין לא פלטה שמירתו.
 לפיכך, השומר פטור מלשלם; ואם תפשו הבעלים, אין
 מוציאין מידם.

בריה רחמנא דסייען

יום שבת קודש ט' טבת ה'תשע"ג

הלכות מלוה ולוה

יש בכללן שתיים עשרה מצוות - ארבע מצוות עשה,
 ושמנה מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטין: (א) להלוות
 לעני ומן; (ב) שלא יגש אותו; (ג) לנגש את הנכרי;
 (ד) שלא ימשכן בעל חוב בפרוע; (ה) להחזיר המשכון
 לבעליו בזמן שהוא צריך לו; (ו) שלא יאחר המשכון
 מבעליו העני בעת שהוא צריך לו; (ז) שלא יחבל אלמנה;
 (ח) שלא יחבל פלים שעושים בהן אכל נפש; (ט) שלא יתן
 המלוה ברבית; (י) שלא ללוה הלוה ברבית; (יא) שלא
 תעסק אדם בין מלוה ולוה ברבית, לא יעיד ביניהן, ולא
 יכתב שטר, ולא יערב; (יב) ללוות מן הנכרי ולהלוותו
 ברבית. ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

פרק א

א. מצות עשה להלוות לעני ישראל, שנגאמר: "אם כסף
 תלוה את עמי, את העני עמך". יכול רשות? תלמוד לומר:
 "העבט תעביטנו" וגו'. ומצוה זו גדולה מן הצדקה על
 העני השואל [המבקש] - שזה כבר נצרך לשאל, וזה עדין
 לא הגיע למדה זו. והתורה הקפידה על מי שימנע
 מלהלוות לעני, שנגאמר: "ורעה עינך באחיד האביון" וגו'.
 ב. כל הנוגש את העני, והוא יודע שאין לו מה יחזיר לו
 - עובר בלא תעשה, שנגאמר: "לא תהיה לו כנושה". ומצות
 עשה לנגש את הנכרי, ולהצטר לו, שנגאמר: "את הנכרי
 תגש" - מפי השמועה למדו, שזו מצות עשה.
 ג. אסור לאדם להראות לבעל חובו בזמן שידע שאין לו,
 אפלו לעבר לפניו - שלא יפחידו או יכלימו, אף על פי
 שאינו תובעו; ואין צריך לומר, אם תבעו. וכשם שאסור
 לזה לתבע, כך אסור ללוה לכבש ממוץ חבירו שבגדו ולומר

46 ומשביעו; ששבויעה אחת כוללת כל בעלי החובות. ותקנת
47 אחרונים היא, ואין מדקדקין בה להחמיר אלא להקל.
48 ד. מי שהחזק שהוא עני וכשר והולך בתם, והדבר גלוי
49 וידוע לדני ולרב העם, וכא בעל חובו להשביעו בתקנה זו,
50 והחזק התובע שאינו מסתפק בעניית זה ונדאי לו שעני
51 הוא, אלא רוצה לצערו בשבויעה זו ולהצד לו ולבטחו
52 בדין, או פדי שאלף וילנה מן הגויים
53 ברבית או יקח נכסי אשתו ויתן לזה, עד שינצל משבויעה
54 זו - יראה לי שאסור לדני ירא שמים להשביעו שבויעה זו;
55 ואם השביעו - בטל לא תעשה של תורה, "לא תהיה לו
56 כנשה". ולא עוד, אלא ראוי לדני לגער בתובע ולטרדו
57 [לגרשו], מפני שהוא עור והולך בשרירות לבו; שלא תקנו
58 גאונים תקנה זו, אלא מפני הרמאי; והרי נאמר: "עד דרש
59 אחיך אתו" - עד שתדרש את אחיך אם רמאי הוא, או אינו
60 רמאי. ומאחר שהחזק זה שהוא עני, ושאינו רמאי - אסור
61 להשביעו. וכן אני אומר, שמי שהחזק רמאי ודרכיו
62 מקלקלין במשא ומתנו, והרי הוא אמוד שיש לו ממון,
63 וטען שאין לו כלום, והרי הוא רץ להשבע בתקנה זו -
64 שאין ראוי להשביעו; אלא אם יש כח בדני לעשותו
65 [לכופו] עד שיפטר בעל חובו, או לנדו עד שיפטר - יעשה,
66 מאחר שהוא אמוד: שפריעת בעל חוב מצוה. כללו של
67 דבר: כל שיעשה הדני מדברים אלו, וכונתו לרדף הצדק
68 בלבד שנוצטוינו לרדפו ולא לעבר [להטות] הדני על אחד
69 מבעלי דיניו - הרי זה מרשה לעשות ומקבל שר; והוא,
70 שיהיו מעשיו לשם שמים.
71 ה. מי שנתחייב בשבויעה זו מפני שטר חוב שעליו, והודה
72 לאחרים בחובות אחרים, והשיגה ידו יתר על הראוי לו -
73 למחיתו] - לא יטל היתר [הכסף העודף על צרכיו] אלא בעלי
74 השטרות בלבד, שמא קנוניא [תחבולה] עשה בהודאתו על
75 נכסיו של זה.
76 ו. ראובן שהיה חייב לשמעון מאה, ולוי חייב לראובן מאה
77 - מוציאין מלוי, ונותנין לשמעון. לפיכך, אם אין לראובן
78 נכסים, והיה לו שטרי חוב על לוי, ואמר לוי: 'שטר אמנה
79 [עדיין לא הלווהו] הוא', פרוע הוא, והודה לו ראובן - אין
80 משגיחין על הודאתו; שמא קנוניא [תחבולה] הן עושין
81 לאבד זכותו של שמעון; אלא ישבע שמעון ויטל מלוי,
82 כדני כל טורף [גובה ממשועבדים], שאינו נפרע אלא
83 בשבויעה. וכן כל מי שיש עליו שטר חוב, והודה לאחד
84 מעצמו בחוב אחר - אם אין לו נכסים כדי שיגבו שניהם,
85 גובה בעל השטר בלבד; שלא יעשו קנוניא על שטרו של
86 זה.
87 ז. אסור לאדם להלוות מעותיו בלא עדים, ואפלו לתלמיד
88 חכמים, אלא אם פן הלווהו על המשכון; והמלוה בשטר,
89 משבח יתר. וכל המלוה בלא עדים - עובר משום "ולפני
90 עור לא תתן מכשול", וגורם קללה לעצמו.
91 ח. הרב שלנה מעבדו ואחר כף שחררו, או לנה מאשתו

1 פלים, אלא נכסים; וימכרו עם שאר המשלטלין בבית דין,
2 ויתנו לבעל חובו.
3 ח. מלוה שבא להפטר שלא בפני הלוה, כגון שהיה הלוה
4 במדינה רחוקה, ותפשה האשה משלטלין מנכסי הבעל כדי
5 שתזון מהן - מוציאין אותן מידה, ונותנין לבעל חוב;
6 שאפלו היה בעלה עומד - לא היה יכול לזון את אשתו
7 ובניו, עד שיפטר על חובו.

פרק ב

9 א. דין תורה, שבזמן שיחבע המלוה את חובו - אם נמצאו
10 ללוה נכסים - מסדרין לו [דברים חיוניים], ונותנין לבעל
11 חוב את השאר, כמו שבארנו. ואם לא נמצא ללוה כלום,
12 או נמצא לו דברים שמסדרין לו בלבד - ילך הלוה לברכו.
13 ואין אוסרין אותו, ואין אומרין לו: 'הבא ראיה שאתה עני',
14 ולא משביעין אותו כדרך שדנין הגויים, שנאמר: "לא
15 תהיה לו כנשה"; אלא אומרין למלוה: 'אם אתה יודע
16 נכסים לזה המחייב לך, לך ותפש אותן'.
17 ב. טען [המלווה] שיש לו [ללווה] והחביא אותן, והרי הן
18 בתוך ביתו - אין מן הדין שיפנס לביתו, לא הוא ולא שליח
19 בית דין; שהתורה הקפידה על זה, שנאמר: "בחזק תעמד".
20 אכל מחרימין [מטילים חרם סתמי] על מי שיש לו ולא יתן
21 לבעל חובו. כשראו הגאונים הראשונים שעמדו אחר חבור
22 התלמוד, שרבו הרמאים ונגעלה דלת בפני לוי [שפחדו
23 להלות], התקינו שמשביעין את הלוה בשבויעה חמורה כעין
24 של תורה בנקיטת חפץ [קדוש], שאין לו כלום יתר על
25 דברים שמסדרין לו, ושלא החביא ביד אחרים, ולא נתן
26 מתנה על מנת להחזיר. וכולל בשבויעה זו, שקל שריות,
27 וכל שיבוא לידו או לרשותו מאשר תשיג ידו - לא יאכל
28 ממנו כלום, לא לאשתו ולא לבניו, ולא ילביש אותם, ולא
29 ישפל בהם, ולא יתן מתנה לאדם בעולם, אלא יוציא מכל
30 אשר תשיג ידו מזון שלשים יום וכסות שנים עשר חדש,
31 מזון הראוי לו וכסות הראוי לו - לא אכילת הזוללים
32 והסובאין או בני מלכים, ולא מלבושי הפחות והסגנים
33 [שרי מלוכה], אלא כדרך. וכל היתר על צרכו - יתן לבעל
34 חובו ראשון ראשון, עד שיגבנו כל חובו. ומחרימין תחלה
35 על מי שידע לפלוני נכסים גלויין או טמונין ולא יודיע
36 לבית הדין. גם אחר התקנה הזאת, אין בעל חוב יכול
37 להפנס לתוך ביתו של לוח, לא הוא ולא שליח בית דין;
38 שלא תקנו לעקר גוף התורה. אלא הלוה עצמו יוציא כליו,
39 או יאמר: 'כף וכף הוא שיש לי'; מניחין הראוי [הדרוש]
40 לו, יוציא השאר, וישבע בתקנה זו. וכנה דנין ישראל בכל
41 מקומותם. נראה לו [אצל] קמון אחר שנשבע שבויעה זו,
42 ואמר: 'של אחרים הוא', או 'עסק הוא בדי' - אין שומעין
43 לו, עד שייבא ראיה; וכן הורו רבותי.
44 ג. מי שנשבע שבויעה זו, שאין לו כלום וכל מה שיריות
45 יתן לבעל חובו - אין כל אחד ואחד מבעלי חובות בא

1 ואחר כך גרשה - אין להם עליו פלוים; שפך מה שקנה
2 עבד, קנה רבו; וכל המעות שביד האשה, בחזקת בעלה -
3 אלא אם כן הביאה ראיה שהן מנדונייתה [שהביאה
4 לחתונתה].

פרק ג

6 א. אלמנה - בין שהיא עניה בין שהיא עשירה, אין
7 ממשכנן אותה, לא בשעת הלואה ולא שלא בשעת
8 הלואה, ולא על פי בית דין, שנאמר: "ולא תחבל בגד
9 אלמנה". ואם חבל, מחזירין ממנו בעל כרחו. ואם תודה
10 לו, תשלם; ואם תכפור, תשבע. אבד המשכון או נשרף קדם
11 שיחזיר - לוקה.

12 ב. וכן המלוה את חברו - בין שהלוהו על המשכון בין
13 שמשכנו אחר הלואה, בידו או על פי בית דין - לא יחבל
14 בלים שעושים בהן אכל נפש, כגון הרחים, והערכובות
15 [קערות] של עץ, ויורות שמכשלין בהן, וספינין של
16 שחיטה, וכיוצא בהן, שנאמר: "כי נפש הוא חבל". ואם
17 חבל, מחזיר בעל כרחו; ואם אבד המשכון או נשרף קדם
18 שיחזיר - לוקה.

19 ג. חבל פלים הרבה של אכל נפש, כגון שחבל ערכה ויורה
20 וספינין - חיב על כל כלי וכלי בפני עצמו; אפלו שני בלים
21 שהן עושים מלאכה אחת - חיב עליהן משום שני בלים,
22 ולוקה שתיים על שניהם, שנאמר: "לא יחבל רחים ורכב"
23 - לחיב על הרכב בפני עצמו, ועל הרחים בפני עצמו. כשם
24 שהרכב והרחים מיוחדין, שני בלים ומשמשין מלאכה אחת,
25 וחיב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו - כך כל שני
26 בלים, אף על פי שמשמשין מלאכה אחת, חיב על זה בפני
27 עצמו ועל זה בפני עצמו. וכן אם חבל צמד בקר החורש,
28 לוקה שתיים.

29 ד. המלוה את חברו, אחד עני ואחד עשיר - לא ימשכנו
30 אלא בבית דין. ואפלו שלוח בית דין שפא למשכן - לא
31 יכנס לביתו וימשכנו, אלא עומד בחוץ, והלוה נכנס
32 לביתו, ומוציא לו המשכון, שנאמר: "בחוץ תעמד". אם
33 כן, מה בין בעל חוב לשלוח בית דין? ששלוח בית דין -
34 יש לו לקח המשכון מיד הלוה בנרוע, ונותנו למלוה; ובעל
35 חוב - אין לו לקח המשכון, עד שיתן לו הלוה מדעתו. עבר
36 בעל חוב, ונכנס לבית הלוה ומשכנו, או שחטף המשכון
37 מידו בנרוע [בכח] - אינו לוקה, שהרי נתק לעשה, שנאמר:
38 "השב תשיב לו את העבוט". ואם לא קים עשה שבה, כגון
39 שאבד המשכון או נשרף - לוקה. ומחשב דמי המשכון
40 [מנכה מהחוב], ותובע השאר בדין.

41 ה. אחד הממשכן את חברו בבית דין, או שמשכנו בידו
42 בנרוע, או מדעת הלוה - אם איש עני הוא, ומשכנו דבר

3 שהוא צריך לו - הרי זה מצוה להחזיר לו העבוט בעת
4 שהוא צריך לו; מחזיר לו את הכר בליזה כדי לישן עליו,
5 ואת המחרשה ביום כדי לעשות בה מלאכתו, שנאמר:
6 "השב תשיב לו את העבוט". עבר ולא השיב לו כלי היום
7 ביום וכלי הליזה בליזה - עובר בלא תעשה, שנאמר: "לא
8 תשכב בעבוט" - לא תשכב ובעבוטו אצלך, זו כסות לילה;
9 ובכלים שהוא עושה בהן מלאכתו ביום, או לובשן - הוא
10 אומר: "עד בא השמש תשיבנו לו", מלמד שמחזירו כל
11 היום. אם כן הוא, שמחזיר לו המשכון בעת שהוא צריך
12 לו, ולוקח אותו בעת שאינו צריך לו - מה יועיל המשכון?
13 כדי שלא ישמט [יתבטל] החוב בשביעית, ולא יעשה
14 [החוב] מטלטלין אצל בניו [ואין גובין מטלטלין מיתומים],
15 אלא יפרע מן המשכון אחר שמת הלוה. הא למדת,
16 שהממשכן את העני דבר שהוא צריך לו ולא החזירו לו
17 בזמנו - עובר משום שלשה שמות: משום "לא תבא אל
18 ביתו", ומשום "השב תשיב לו את העבוט", ומשום "לא
19 תשכב בעבוט". במה דברים אמורים? שמשכנו שלא
20 בשעת הלואה. אבל אם משכנו בשעת הלואה - אינו חיב
21 להחזיר לו כלל, ואינו עובר בשם [בלאו] מן השמות האלו.
22 ו. שלוח בית דין שפא למשכן - לא ימשכן דברים שאי
23 אפשר לאדם לתן אותן משכון, כגון בגד שעליו, וכלי
24 שאוכל בו, וכיוצא באלו; ומניח מטה ומצע לעשיר, ומטה
25 ומפץ [מצע זול] לעני. וכל הנמצא בידו חוץ מאלו, יש לו
26 למשכנו; ויחזיר לו כלי היום ביום, וכלי הליזה בליזה. היו
27 לפניו שני בלים - נוטל אחד, ומחזיר אחד. עד מתי הוא
28 חיב להחזיר ולקח? עד לעולם. ואם היה המשכון מדברים
29 שאינו צריך להם, ואין מניחין אותן ללוה - הרי זה מניחן
30 אצלו, עד שלשים יום; ומשלשים יום ולהלן, מוכר
31 המשכון בבית דין. מת הלוה, אינו מחזיר לבניו; מת הלוה
32 אחר שהשיב לו המשכון - שומטו [לוקח] המלוה מעל
33 בניו, ואינו מחזיר.

34 ז. [את] הערב - מתר למשכנו בנרוע, ולהפגס לביתו, ולטל
35 המשכון, שנאמר: "לקח בגדו, כי ערב זר". וכן מי שיש
36 לו שכר אצל חברו - בין שכר מלאכתו, בין שכר בהמתו
37 וכליו, בין שכר ביתו - הרי זה מתר למשכנו שלא על פי
38 בית דין, ונכנס לביתו ונוטל המשכון בשכרו. ואם זקף
39 [החשוב] השכר עליו במלוה - אסור, שנאמר: "כי תשה
40 ברצף משאת מאומה" וגו'.

41 ח. מי שהיה בידו משכנו של עני - אם היה שכרו [דמי
42 השימוש בו] יתר על פחתו [מרוב שימוש], כגון קרדס ומסר
43 גדול וכיוצא בהן - הרי זה מתר להשפירו, ומנפה שכרו
44 מחובו תמיד, מפני שזה כמשיב אבדה, ואין צריך רשות
45 בעלים.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ג'ט' טבת ה'תשע"ג

1
 43 ומעבירין אותו. ואין לו תקנה לעולם לקח ממנו בשר, עד
 44 שילך למקום שאין מכירין אותו, ויחזיר אבדה בדבר
 45 חשוב, או ישחט לעצמו ויוציא טרפה לעצמו בממון
 46 חשוב; שודאי עשה תשובה בלא הערמה.
 47 י. הלוקח בשר ושלחו ביד אחד מעמי הארץ, הרי זה נאמן
 48 עליו; ואף על פי שאינו מחזק בכשרות, אין חוששין לו
 49 שמא יחליף. ואפלו עבדי ישראל ואמהותיהן [שפחותיהן]
 50 נאמנין בדבר זה; אבל לא גויים, שמא יחליף.
 51 יא. עשר חניות, תשע מוכרות בשר שחוטטה ואחת מוכרת
 52 בשר נבלה, ולקח בשר מאחת מהן, ואין ידוע ממי לקח -
 53 הרי זה אסור. אבל בשר הנמצא משלך בשוק, הלך אחר
 54 הרב: אם היו רב המוכרין גויים, אסור; ואם היו רב
 55 המוכרים ישראל, מתיר.
 56 יב. וכן בשר הנמצא ביד גוי - אם היו מוכרי הבשר
 57 ישראל, מתיר. זה הוא דין תורה; וכבר אסרו חכמים כל
 58 הבשר הנמצא, בין בשוק בין ביד גוי - אף על פי שכל
 59 השוחטין וכל המוכרין ישראל. ולא עוד, אלא הלוקח בשר
 60 והניחו בביתו, ונעלם מן העין - אסור, אלא אם כן היה לו
 61 בו סימן, או שהיה לו בו טביעות עין והוא מפירו ודאי
 62 שהוא זה, או שהיה צרור וחתום.
 63 יג. תלה כלי מלא חתיכות בשר, נשבר הכלי ונפלו
 64 החתיכות לארץ, ובא ומצא חתיכות, ואין לו בהן סימן ולא
 65 טביעות עין - הרי זה אסור; שאנו אומרים: 'אותו בשר
 66 גברתו חיה או שרץ, וזה בשר אחר הוא'.
 67 יד. גיד הנשה מתיר בהנאה. לפיכך, מתיר לאדם לשלח
 68 לנכרי ירך שגיד הנשה בתוכה, ונותן לו הירך שלמה בפני
 69 ישראל; ואין חוששין שמא יאכל ממנה ישראל יזה קדם
 70 שינטל הגיד, שהרי קומו נפר. לפיכך, אם היתה הירך
 71 חתוכה - לא יתננה לגוי בפני ישראל, עד שיטל הגיד;
 72 שמא יאכל ממנה ישראל.
 73 טו. כל מקום שנאמר בתורה "לא תאכל", "לא תאכלו",
 74 "לא יאכלו", "לא יאכל" - אָחַד אסור אכילה ואָחַד אסור
 75 הנגה במשמע, עד שיפטר לך הכתוב, כדרך שפטר בנבלה:
 76 "לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה", ובחלב, שנאמר בו:
 77 "יעשה לכל מלאכה". או עד שיתפרש בתורה שבעל פה
 78 שהוא מתיר בהנחה, כגון: שקצים, ורמשים, ודם, ואבר מן
 79 החי, וגיד הנשה - שכל אלו מתירין בהנחה מפני הקבלה,
 80 אף על פי שהן אסורין באכילה.
 81 טז. כל מאכל שהוא אסור בהנחה - אם נהנה ולא אכל,
 82 כגון שמכר או נתן לגוי או לכלבים, אינו לוקה; ומכין
 83 אותו מפת מרדות, והדמים מתירין. וכל דבר שאסור
 84 באכילה ומתיר בהנחה - אף על פי שהוא מתיר בהנחה, אסור
 85 לעשות בו סחורה, ולכנון מלאכתו [להתעסק במכור]
 86 בדברים אסורין; חוץ מן החלב, שהרי נאמר בו: "יעשה

2
 3
 4
 5 יום ראשון ג' טבת ה'תשע"ג
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42

הַלְכוֹת מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת

פָּרֵק ח

א. גיד הנשה - נוהג בבהמה וְחִיהָ הַטְּהוֹרִין, וְאִפְלוּ בַּנְּבֵלוֹת
 וְטְרֵפוֹת שְׁלֵהָ; וְנוֹהֵג בְּשִׁלִּיל וּבִמְקַדְּשֵׁין, בֵּין קֹדְשִׁים
 הַנְּאֻכְלִין בֵּין קֹדְשִׁים שְׂאִינָן נְאֻכְלִין. וְנוֹהֵג בְּיָרֵךְ שֶׁל יָמִין,
 וּבְיָרֵךְ שֶׁל שְׂמָאל. וְאִין אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה אֲלָא שְׁעַל כַּף הַיָּרֵךְ
 בַּלְבַד, שְׁנֵאָמַר: "אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ"; אֲבָל שְׂאֵר הַגִּיד
 שְׁלִמְעַלָּה מִן הַכַּף, וְשְׁלִמְטָה עַד סוּפוֹ, וְכֵן חֵלֵב שְׁעַל הַגִּיד
 - אִינוּ אֲסוּר אֲלָא מִדְּבָרֵי סוּפְרִים. וְשֵׁנֵי גִידֵין הֵן - הַפְּנִימִי
 הַסְּמוּךְ לַעֲצָם, אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה; וְהַעֲלִיּוֹן כְּלוּ, אֲסוּר
 מִדְּבָרֵיהֶם.
 ב. הָאוֹכֵל מֵגִיד הַנְּשָׂה הַפְּנִימִי, מִמְּקוֹם שְׁעַל הַכַּף - לֹקֵה;
 וְאִם אָכַל מִחֶלְפוֹ, אוּ מִשְׂאֵר הַגִּיד הַפְּנִימִי, אוּ מִכֵּל הַחִיצוֹן
 - מִכֵּין אוֹתוֹ מִפֶּת מַרְדוּת. וְכֵמָּה שְׁעוֹר אֲכִילָה? פְּזִית; וְאִם
 אָכַל הַגִּיד שְׁעַל הַכַּף כְּלוּ - אֵף עַל פִּי שְׂאִין בוּ פְּזִית -
 לֹקֵה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּבָרְיָה בְּפָנֵי עֲצָמָה.
 ג. אֲבָל פְּזִית מֵגִיד הַנְּשָׂה שֶׁל יָמִין וְכְזִית מֵגִיד שֶׁל שְׂמָאל,
 אוּ שְׂאֵכֵל שְׁנֵי גִידֵין כְּלוּ, אֵף עַל פִּי שְׂאִין בְּהֵן פְּזִית - לֹקֵה
 שְׂמוּנִים; וְכֵן הוּא לֹקֵה עַל כָּל גִּיד וְגִיד.
 ד. הָעוֹף - אִין בוּ מִשׁוּם גִּיד הַנְּשָׂה, מִפְּנֵי שְׂאִין לוֹ כַּף יָרֵךְ
 אֲלָא יָרְכוּ עָגַל. וְאִם נִמְצָא עוֹף שִׁירְכוּ כְּיָרֵךְ הַבְּהֵמָה שִׁישׁ
 לוֹ כַּף - גִּיד הַנְּשָׂה שְׁלוֹ אֲסוּר, וְאִין לֹקֵין עֲלָיו. וְכֵן בְּהֵמָה
 שִׁכַּף יָרְכָה אֲרֵךְ כְּשֶׁל עוֹף - גִּיד הַנְּשָׂה שְׁלָהּ אֲסוּר, וְאִין
 לֹקֵין עֲלָיו.
 ה. הָאוֹכֵל גִּיד הַנְּשָׂה מִבְּהֵמָה וְחִיהָ הַטְּמֵאִין - פְּטוּר, לְפִי
 שְׂאִינוּ נוֹהֵג בַּטְּמֵאָה אֲלָא בְּבְהֵמָה שְׁכֻלָּה מִתְּרַת; וְאִינוּ
 כְּאוֹכֵל מִשְׂאֵר גּוֹיָה, שְׂאִין הַגִּידִין מִכֵּל הַבְּשָׂר, כְּמוֹ
 שְׂבָאוֹנוּ. וְאִם אָכַל מִחֵלֵב שְׁעַל הַגִּיד, הַרִי זֶה כְּאוֹכֵל
 מִבְּשָׂרָה.
 ו. הָאוֹכֵל גִּיד הַנְּשָׂה שֶׁל נְבֵלָה, אוּ שֶׁל טְרֵפָה, אוּ שֶׁל עוֹלָה
 - חֵיב שְׂתִימִם; מִתּוֹךְ שֶׁנִּכְלָל בְּאֲסוּר שְׂאֵר גּוֹיָה שֶׁהִיא מֵתָה,
 נִכְלָל גַּם הַגִּיד וְנוֹסֵף עֲלָיו אֲסוּר אַחֵר.
 ז. הַנוֹטֵל גִּיד הַנְּשָׂה - צָרִיךְ לְחַסֵּט אַחֲרָיו, עַד שֶׁלֹּא יִשְׂאִיר
 מִמֶּנּוּ כְּלוּם. וְנֵאֱמָן הַטְּבַח עַל גִּיד הַנְּשָׂה, כְּשֶׁם שְׁנֵאֱמָן עַל
 הַחֵלֵב; וְאִין לֹקֵחִין בְּשָׂר מִכֵּל טְבַח, אֲלָא אִם הִיָּה אָדָם
 כְּשֶׁר וּמְחֻזָּק בְּכַשְׁרוֹת - הוּא שְׁשׁוּחֵט לַעֲצָמוֹ, וּמוֹכֵר, וְנֵאֱמָן.
 ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּחוּצָה לְאַרְצָה; אֲבָל בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל
 בְּזִמְן שְׁכֻלָּה לְיִשְׂרָאֵל, לֹקֵחִין מִכֵּל אָדָם.
 ט. טְבַח הַנְּאֻמָן לְמַכֵּר בְּשָׂר, וְנִמְצָא בְּשָׂר נְבֵלָה אוּ בְּשָׂר
 טְרֵפָה - מְחֻזֵּר אֶת הַדָּמִים לְבַעֲלִים; וּמִשְׁמַתִּין אוֹתוֹ,

מתוך מהדורת חזק

45 המבשל שלייה, או עור וגידין ועצמות, ועקרי קרניים
 46 וטלפים הרפים, בחלב - פטור; וכן האוכלו, פטור.
 47 ח. בשר שנפל לתוך החלב, או חלב שנפל לתוך הבשר,
 48 ונתבשל עמו - שעורו בנותן טעם. כיצד? חתיכה של בשר
 49 שנפלה לקדרה ורמתת של חלב - טועם הגוי את הקדרה:
 50 אם אמר שיש בה טעם בשר, אסורה; ואם לאו, מתרת.
 51 ואותה חתיכה, אסורה. במה דברים אמורים? שקדם
 52 והוציא את החתיכה קדם שתפלט חלב שבפלה; אבל אם
 53 לא סלק - משערין אותה בששים; מפני שהחלב שנבלע
 54 בה ונאסר, יצא ונתערב עם שאר החלב.
 55 ט. נפל חלב לתוך קדרה של בשר - טועמין את החתיכה
 56 שנפל עליה חלב: אם אין בה טעם חלב, הכל מתר; ואם
 57 יש בחתיכה טעם חלב - אף על פי שאם תסחט החתיכה
 58 לא ישאר בה טעם - הואיל ויש בה עתה טעם חלב, נאסרה
 59 אותה חתיכה. ומשערין בכלה: אם היה בכל שיש בקדרה,
 60 מן החתיכות והערק והתבלין, כדי שתהיה חתיכה
 61 זו אחד מששים מן הכל - החתיכה אסורה, והשאר מתר.
 62 י. במה דברים אמורים? בשלא נער את הקדרה בתחלה
 63 כשנפל החלב אלא לבסוף, ולא כסה. אבל אם נער מתחלה
 64 ועד סוף, או שפסה משעת נפילה עד סוף - הרי זה בנותן
 65 טעם. וכן אם נפל חלב לתוך הפרק או לתוך החתיכות ולא
 66 נודע לאיזו חתיכה נפל - נוער את הקדרה פלה עד שיתערב
 67 הכל; אם יש בקדרה פלה טעם חלב, אסורה; ואם לאו,
 68 מתרת. אם לא נמצא גוי שיטעם ונסמך עליו - משערין
 69 בששים, בין בשר לתוך חלב בין חלב לתוך בשר; אחד
 70 מששים, מתר; פחות מששים, אסור.
 71 יא. קדרה שבשל בה בשר, לא יבשל בה חלב; ואם בשל,
 72 בנותן טעם.
 73 יב. הפחל [טד הבהמה], אסור מדברי סופרים; שאין בשר
 74 שנתבשל בפחל שחוטא אסור מן התורה, כמו שבאננו.
 75 הפחל שקרעו וימרק החלב שבו, מתר לצלותו ולאכלו; ואם
 76 קרעו שתי וערב, וטחו [סחט] בפחל עד שלא נשאר בו
 77 לחלוהית חלב - מתר לבשלו עם הבשר. וכחל שלא קרעו,
 78 בין של קטנה שלא הניקה בין של גדולה - אסור לבשלו;
 79 ואם עבר ובשלו בפני עצמו, מתר לאכלו; ואם בשלו עם
 80 בשר אחר - משערין אותו בששים, וכחל מן המגין.
 81 יג. כיצד? אם היה הכל עם הפחל כמו ששים בפחל -
 82 הפחל אסור, והשאר מתר; ואם היה בפחות מששים, הכל
 83 אסור. ובין כף ובין כף, אם נפל לקדרה אחרת - אסור
 84 אותה, ומשערין בו בששים כראשונה; שהפחל עצמו
 85 שנתבשל, נעשה כחתיכה האסורה; ואין משערין בו אלא
 86 כמות שהוא בעת שנתבשל, לא כמות שהיה בשעה שנפל.
 87 יד. אין צולין את הפחל שחתכו, למעלה מן הבשר
 88 בשפוד; ואם צלהו, הכל מתר.
 89 טו. קבה שבשלה בפחל שבה, מתרת; שאינו חלב, אלא
 90 הרי הוא כטנופות, שהרי ישתנה במעיים.

1 לכל מלאכה. לפיכך אין עושין סחורה לא בנבלות, ולא
 2 בטרופות, ולא בשקצים, ולא ברמשים.
 3 יז. הצייד שנודמנו לו חיה או עוף ודג טמאים וצדן, או
 4 שנצודו לו טמאים וטהורים - מתר למכרן; אבל לא כנון
 5 מלאכתו לטמאים. ומתר לעשות סחורה בחלב שחלבו גוי
 6 ואין ישראל רואהו, ובגבינת הגויים, וכיוצא בהן.
 7 יח. זה הכלל: כל שאסורו מן התורה, אסור לעשות בו
 8 סחורה; וכל שאסורו מדבריהם - מתר לעשות בו סחורה,
 9 בין בספקו בין בודאו.

יום שני ד' טבת ה'תשע"ג

פרק ט

12 א. בשר בחלב - אסור לבשלו ואסור לאכלו מן התורה,
 13 ואסור בהנחה; וקוברין אותו, ואפרו אסור כאפר כל
 14 הנקברין. ומשיבשל משניהן בזית - לוקה, שנאמר: "לא
 15 תבשל גדי בחלב אמו". וכן האוכל בזית משניהן, מן הבשר
 16 והחלב שנתבשלו כאחד - לוקה, ואף על פי שלא בשל.
 17 ב. לא שתק הכתוב מלאסר האכילה, אלא מפני שאסר
 18 הבשול - כלומר: יאפלו בשולו אסור, ואין צריך לומר
 19 אכילתו; כמו ששתק מלאסר הבת, מאחר שאסר בת הבת.
 20 ג. אין אסור מן התורה אלא בשר בהמה טהורה בחלב
 21 בהמה טהורה, שנאמר: "לא תבשל גדי בחלב אמו" - וגדי
 22 הוא כולל ולד השור וולד השה וולד העז, עד שפיטר
 23 ויאמר 'גדי עזים'; ולא נאמר 'גדי בחלב אמו', אלא שדבר
 24 הכתוב בהנה. אבל בשר בהמה טהורה שבשלו בחלב
 25 בהמה טמאה, או בשר בהמה טמאה שבשלו בחלב בהמה
 26 טהורה - מתר לבשל ומתר בהנחה; ואין חביב על אכילתו
 27 משום בשר בחלב.
 28 ד. וכן בשר חיה ועוף, בין בחלב בהמה בין בחלב חיה -
 29 אינו אסור באכילה מן התורה; לפיכך מתר לבשלו ומתר
 30 בהנחה. ואסור באכילה מדברי סופרים, כדי שלא יפשוטו
 31 העם ויבואו לידי אסור בשר בחלב של תורה, ויאכלו בשר
 32 טהורה בחלב טהורה, שהרי אין משמע הכתוב אלא גדי
 33 בחלב אמו ממש, לפיכך אסרו כל בשר בחלב.
 34 ה. דגים וחגבים, מתר לאכלן בחלב; והשוחט עוף, ונמצא
 35 בו ביצים גמורות - מתר לאכלן בחלב.
 36 ו. בשר המעושן והמבשל בחמי טבריה וכיוצא בהן - אין
 37 לוקין עליו; וכן המבשל בשר במי חלב, או בחלב מתה,
 38 או בחלב זכר, או שבשל דם בחלב - פטור, ואינו לוקה
 39 על אכילתו משום בשר בחלב. אבל המבשל בשר מתה או
 40 חלב וכיוצא בהן, בחלב - לוקה על בשולו; ואינו לוקה
 41 על אכילתו משום בשר בחלב, שאין אסור בשר בחלב חל
 42 על אסור נבלה או אסור חלב - שאין כאן לא אסור כולל,
 43 ולא אסור מוסיף, ולא אסור בת אחת.
 44 ז. המבשל שליל [עובר] בחלב, חגיב; וכן האוכלו. אבל

47 שיש בו טעם החלב; אבל מניח פד החמץ בצד פד הפמך, 48 שאין החמץ שואב ממנו.
49 כו. מי שאכל גבינה או חלב תחלה - מתר לאכל אחריו 50 בשר מיד, וצריך שידים ידיו ויקנח פיו בין הגבינה ובין 51 הבשר. וכמה יקנח פיו? בפת או בפרות, שלועסן וכולען 52 או פולטן; ובכל מקנחין את הפה - חוץ מתמרים או קמח 53 או ירקות, שאין אלו מקנחין יפה.
54 כז. במה דברים אמורים? בבשר בהמה או חיה; אבל אם 55 אכל בשר עוף אחר שאכל הגבינה או החלב, אינו צריך 56 לא קנוח הפה ולא נטילת ידים.
57 כח. מי שאכל בשר בתחלה, בין בשר בהמה בין בשר עוף 58 - לא יאכל אחריו חלב עד שישקה ביניהן כדי שיעור 59 סעודה אחרת, והוא כמו שש שעות; מפני הבשר של בין 60 השנים, שאינו סר בקנוח.

יום שלישי ה' טבת ה'תשע"ג

פָּרֵק י

62 א. כל אסורין שאמרונו, הם במיני נפש חיה; ויש אסורין 63 אחרים של תורה, בזרע הארץ - והן החדש, וכלאי הכרם, 64 והערלה, והטביל.
65 ב. החדש ביצר? כל אחד מחמשת מיני תבואה בלבד - 66 אסור לאכל מן החדש שלו קדם שיקרב העמר בששה עשר 67 בניסן, שנאמר: "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו"; וכל 68 האוכל בנית חדש קדם הקרבת העמר, לוקה מן התורה - 69 בכל מקום ובכל זמן, בין בארץ בין בחוצה לארץ, בין בפני 70 הבית בין שלא בפני הבית. אלא שבזמן שיש מקדש - 71 משיקרב העמר, התר החדש בירושלים; והמקומות 72 הרחוקין, מתרין אחר חצות, שאין בית דין מתעצלין בו עד 73 אחר חצות. ובזמן שאין בית המקדש - כל היום כלו אסור 74 מן התורה; ובזמן הזה, במקומות שעושין שני ימים - 75 החדש אסור כל יום שבעה עשר בניסן עד לערב, מדברי 76 סופרים.
77 ג. האוכל לחם וקלי [גרעינים קלויים] וכרמל [שבלים 78 קלויים], בנית מפל אחד ואחד - לוקה שלש מלקיות, 79 שנאמר: "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו" - מפי השמועה 80 למדו, ששלתפן בלאוין חלוקין זה מזה.
81 ד. כל תבואה שהשרישה קדם הקרבת העמר - אף על פי 82 שלא נגמרה אלא אחר שקרב העמר, מתרת באכילה 83 משקרב העמר; ותבואה שהשרישה אחר שקרב העמר - 84 אף על פי שהיתה זרועה קדם שקרב העמר, הרי זו אסורה 85 עד שיקרב העמר של שנה הבאה. ודיו זה בכל מקום ובכל 86 זמן, מן התורה.
87 ה. תבואה שהשרישה אחר העמר, וקצרה, וזרע מן החטים 88 בקרקע, ואחר כך קרב העמר הפא ועדין החטים בקרקע - 89 הרי אלו ספק אם התירן העמר, כאלו היו מנחין בכד, או 90

1 טז. אסור להעמיד [לייצב] הגבינה [באמצעות השתייה] 2 בעור הקבה של שחוטתה. ואם העמיד - טועם את הגבינה: 3 אם יש בה טעם בשר, אסורה; ואם לאו, מתרת. מפני 4 שהמעמיד - דבר המתר הוא, שקבת שחוטתה היא; ואין 5 כאן אלא אסור בשר בחלב, ששעורו בנותן טעם. אבל 6 המעמיד בעור קבת נבלה וטרפה ובהמה טמאה - הואיל 7 והמעמיד דבר האסור בפני עצמו, נאסרה הגבינה משום 8 נבלה, לא משום בשר בחלב. ומפני חשש זה, אסרו גבינת 9 הגויים כמו שבארנו.
10 יז. הבשר לבדו מתר, והחלב לבדו מתר, ובהתערב שניהן 11 על ידי בשול האסור שניהן. במה דברים אמורים? 12 שנתבשרו שניהן ביחד, או שנפל חם לתוך חם, או צונן 13 לתוך חם; אבל אם נפל אחד משניהן והוא חם לתוך השני 14 והוא צונן - קולף הבשר בלו שנגע בו החלב, ואוכל 15 השאר. ואם נפל צונן לתוך צונן - מדיח התקיחה, ואוכל. 16 לפיכך, מתר לצרר בשר וגבינה במטפחת אחת, והוא שלא 17 יגעו זה בזה; ואם נגעו - מדיח הבשר ומדיח הגבינה, 18 ואוכל.
19 יח. מליח [= בשר בשימור במלח] שאינו נאכל מחמת מלחו, 20 הרי הוא פרוטח; ואם נאכל פמות שהוא כמו הפותח, אינו 21 פרוטח.
22 יט. עוף שחוט שנפל לחלב, או לכותח שיש בו חלב - 23 אם חי הוא, מדיחו ומתו; ואם צלי, קולפו; ואם היה בו 24 פלחים פלחים או שהיה מתבל בתבלין, ונפל לחלב או 25 לכותח - הרי זה אסור.
26 כ. אסור להעלות העוף עם הגבינה על השלחן שהוא אוכל 27 עליו - גזרה משום הרגל עברה, שמא יאכל זה עם זה; אף 28 על פי שהעוף בחלב אסור מדברי סופרים.
29 כא. שני אכסנאין [אורחים] שאינן מפירין זה את זה - 30 אוכלין על שלחן אחד, זה בשר בהמה וזה גבינה, מפני 31 שאין זה גס לבו בזה כדי שיאכל עמו.
32 כב. אין לשין את העסה בחלב; ואם לש - כל הפת 33 אסורה, מפני הרגל עברה; שמא יאכל בה בשר. ואין שטין 34 את התנור באלה; ואם שט - כל הפת אסורה, עד שייסיק 35 את התנור; שמא יאכל בה חלב. ואם שנה בצורת הפת עד 36 שתהיה נכרת, כדי שלא יאכל בה לא בשר ולא חלב - הרי 37 זה מתר.
38 כג. פת שאפיה עם הצלי, ודגים שצלן עם הבשר - אסור 39 לאכלן בחלב. קערה שאכלו בה בשר, ובשלו בה דגים - 40 אותן הדגים, מתר לאכלן בכותח.
41 כד. סכין שחתף בה בשר צלי, וחזר וחתף בה צנון וכיוצא 42 בו מדברים חריפין - אסור לאכלן בכותח; אבל אם חתף 43 בה קשות או אבטיח - גורד מקום החתף, ואוכל השאר 44 בחלב.
45 כה. אין מניחין פד של מלח בצד פד של כמך [כותח] - 46 מפני שהוא שואב ממנו, ונמצא מבשל הבשר במלח זה

47 שיאכל ישראל כנגד אותם הפרות - אם התנו כנה, אסור; 48
 שיהיה זה כמחליף פרות ערלה.
 49 טו. יראה לי, שאין דין נטע רבעי נוהג בחוצה לארץ, אלא
 50 אוכל פרות שנה רביעית בלא פדיון כלל; שלא אמרו אלא
 51 הערלה. וקל וחומר הדברים: ומה סוניה שהיא חבבת
 52 במעשרות ובשביעית מדבריהם, אינה חבבת בנטע רבעי,
 53 כמו שיתבאר בהלכות מעשר שני - חוצה לארץ לא כל
 54 שכן, שלא יהיה נטע רבעי נוהג בה? אכל בארץ ישראל
 55 - נוהג בה בין בפני הבית בין שלא בפני הבית. והורו
 56 מקצת גאונים, שכרם רבעי לבדו פודין אותו בחוצה לארץ,
 57 ואמר רב יהודה מר באכילה; ואין לדבר זה עקר.
 58 טז. פרות שנה רביעית בלה, אסור לאכל מהם בארץ
 59 ישראל עד שיפדו; ובהלכות מעשר שני יתבאר משפט
 60 פדיון, ודין אכילתו, ומאימתי מניין לערלה ולרבעי.
 61 יז. ביצד פודין פרות נטע רבעי בזמן הזה? אחר שאוסף
 62 אותו, מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר
 63 קדשנו במצוותיו, וצונו על פדיון נטע רבעי'. ואחר כך
 64 פודה את בלן, ואפלו בפרוטה אחת, ואומר: 'הרי אלו
 65 פדיוני בפרוטה זו'; ומשליך אותה פרוטה לים המלח. או
 66 מחללן על שנה פרוטה מפרות אחרות, ואומר: 'הרי כל
 67 הפרות האלו מחללין על חטים אלו' או 'על שעורים אלו'
 68 וכיוצא בזה, ושורף אותן, כדי שלא יהיו תכלה לאתרים.
 69 ואוכל כל הפרות.
 70 יח. הורו מקצת הגאונים, שאף על פי שפדה פרות שנה
 71 רביעית או חללן, אסור לאכלן עד שתכנס שנה חמישית;
 72 ודבר זה אין לו עקר. ויראה לי, שזו שגגת הוראה; ופסוק
 73 הטעם, לפי שפתיב: 'ובשנה החמישית תאכלו את פרו'
 74 ואין ענין הפתיב אלא שבשנה החמישית תאכלו פרו בלא
 75 פדיון, ככל חלין שבעולם. ואין ראוי לחש להוראה זו.
 76 יט. השכל ביצד? כל אכל שהוא חייב להפריש ממנו
 77 תרומה ומעשרות - קדם שיפריש ממנו, נקרא 'טבל';
 78 ואסור לאכל ממנו, שנאמר: "ולא יחללו את קדשי בני
 79 ישראל את אשר ירימו לה", כלומר לא ינהגו בהן מנהג
 80 חלין, ועדין קדשים שעתידין להתרם לא הורמו. האוכל
 81 פזית מן הטבל קדם שיפריש ממנו תרומה גדולה ותרומת
 82 מעשר - חייב מיתה בידי שמים, שנאמר: "ולא יחללו את
 83 קדשי בני ישראל וגו' והשיאו אותם עון אשמה".
 84 כ. אכל האוכל מדבר שנטלה ממנו תרומה גדולה ותרומת
 85 מעשר, ועדין לא הפריש ממנו מעשרות, ואפלו לא נשאר
 86 בו אלא מעשר עני - הרי זה לוקה משום אוכל טבל, ואין
 87 בו מיתה; שאין עון מיתה אלא בתרומה גדולה ותרומת
 88 מעשר.
 89 כא. אזהרה לאוכל טבל שלא הורמו ממנו מעשרות, בכלל
 90 שנאמר: "לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך וגו'".
 91 ובהלכות תרומות ומעשרות יתבאר איזה דבר חייב בתרומה
 92 ובמעשרות, ואיזה דבר פטור, ואיזה דבר הוא חייב מן

1 לא יתיר אותו, מפני שבטלו בקרקע. לפיכך, אם לקט מהם
 2 ואכל, אינו לוקה; אבל מפני אותו מפת מרדות. וכן שבלת
 3 שהביאה שליש מלפני העמר, ועקרה, ושחלה אחר שקרב
 4 העמר, והוסיפה - הרי זה ספק אם תהיה אסורה מפני
 5 התוספת עד שיבוא העמר הבא, או לא תהיה אסורה, שהרי
 6 השרישה קדם העמר.
 7 ו. כלאי הפרם ביצד? מין ממני תבואה או מיני ירקות
 8 שזנרעו עם הגפן - בין שזרע ישראל, בין שזרע גוי, בין
 9 שעלו מאליהן, בין שנטע הגפן בתוך הירק - שניהם
 10 אסורין באכילה ובהנאה, שנאמר: "פן תקדש המלאה הנרע
 11 אשר תזרע, ותבואת הפרם" - כלומר פן תתרחק, ותאסר
 12 שניהן.
 13 ז. והאוכל פזית מכלאי הפרם - בין מן הירק, בין מן
 14 הענבים - לוקה מן התורה; ושניהם מצטרפין זה עם זה.
 15 ח. במה דברים אמורים? שזנרעו בארץ ישראל; אבל
 16 בחוצה לארץ, כלאי הפרם מדברי סופרים. ובהלכות פלאים
 17 יתבאר איזה מין אסור בכלאי הפרם, ואיזה מין אינו אסור,
 18 והיאך יאסר, ומתי יאסר, ואיזה דבר מקדש גורם חיוב
 19 שריפה, ואיזה דבר אינו מקדש.
 20 ט. הערלה ביצד? כל הנוטע אילן מאכל - כל פרות
 21 שעושה אותו אילן שלש שנים משזרע, הרי הן אסורין
 22 באכילה ובהנאה, שנאמר: "שלש שנים יהיה לכם ערלים,
 23 לא יאכל"; וכל האוכל מהן פזית, לוקה מן התורה.
 24 י. במה דברים אמורים? בנוטע בארץ ישראל, שנאמר: "כי
 25 תבאו אל הארץ וגו'"; אבל אסור ערלה בחוצה לארץ -
 26 הלכה למשה מסיני, שודאי הערלה בחוצה לארץ אסורה,
 27 וספקה מותר. ובהלכות מעשר שני יתבאר דברים האסורין
 28 משום ערלה ודברים המתירין.
 29 יא. ספק ערלה וכלאי הפרם - בארץ ישראל, אסור;
 30 ובסוריה, והיא ארצות שבכש דוד, מותר. ביצד? היה פרם
 31 ערלה וענבים נמכרות חוצה לו, היה ירק זרע בתוכו וירק
 32 נמכר חוצה לו - שמא ממנו הוא זה, שמא מאחר -
 33 בסוריה, מותר. ובחוצה לארץ, אפלו ראה הענבים יוצאות
 34 מפרם ערלה, או ירק יוצא מן הפרם - לוקח מהן; והוא
 35 שלא יראה אותו בוצר מן הערלה או לוקט הירק בידו.
 36 יב. פרם שהוא ספק ערלה או ספק פלאים - בארץ ישראל,
 37 אסור; ובסוריה, מותר. ואין צריך לומר בחוצה לארץ.
 38 יג. חבית יין הנמצאת טמונה בפרדס של ערלה - מתרת
 39 בהנאה, שאין הגנב גונב ממקום וטומן בו; אבל ענבים
 40 הנמצאין טמונים שם - אסורין, שמא משם נלקטו והצניעו
 41 שם.
 42 יד. גוי וישראל שהיו שתפין בנטיעה - אם התנו מתחלת
 43 השתפות שיהיה הגוי אוכל שני ערלה, וישראל אוכל שלש
 44 שנים משני התר כנגד שני הערלה - הרי זה מותר; ואם לא
 45 התנו מתחלה, אסור; ובלבד שלא יבואו לידי השבון.
 46 ביצד? כגון שיחשב כמה פרות אכל הגוי בשני ערלה, עד

קצרו, ואין מפקדין אצלו יין [לזמן ארוך]. וכן כל גוי שאינו
 עובד עבודה זרה, כגון אלו הישמעאלים - יינם אסור
 בשתייה, ומתיר בהנחה; וכן הורו כל הגאונים. אבל הנוצרים
 - עובדי עבודה זרה הן, וסתם יינם אסור בהנחה.
 ח. כל מקום שנאמר בענין זה שהיין אסור - אם היה הגוי
 שנגאס היין בגללו עובד עבודה זרה, הרי הוא אסור
 בהנחה; ואם אינו עובד עבודה זרה, הרי הוא אסור בשתייה
 בלבד. וכל מקום שנאמר 'גוי' סתם, הרי זה עובד עבודה
 זרה.
 ט. אין מתנסף לעבודה זרה, אלא יין שראוי להקרב על
 גבי המזבח; ומפני זה, כשגזרו על סתם יינם וגזרו על כל
 יין שיגע בו הגוי שיהיה אסור בהנחה, לא גזרו אלא על
 היין הראוי להתנסף. לפיכך, יין מבשל של ישראל שנגע
 בו הגוי - אינו אסור, ומתיר לשותו עם הגוי בכוס אחד;
 אבל יין מזוג, ויין שהתחיל להתמיץ ואפשר שישתה - אם
 נגע בו, נאסר.
 י. הורו גאונים המערב, שאם נתערב ביין ישראל מעט דבש
 או מעט שאור - הואיל ואינו ראוי למזבח, הרי הוא
 כמבשל או כשכר ואינו מתנסף; ומתיר לשותו עם הגוי.
 יא. מאימתי נאסר יין הגויים? משדרוך וימשך [ניגור] היין;
 אף על פי שלא ירד לבור, אלא עדין הוא בגת - הרי זה
 אסור; לפיכך, אין דורכין עם הנכרי בגת, שמא יגע בידו
 וינסף, ואפלו היה כפות. ואין לוקחין ממנו גת דרוכה, ואף
 על פי שעדין היין מערב עם התרצנין והזוגין ולא ירד
 לבור.
 יב. נכרי שדרוך היין ולא נגע בו, והרי ישראל עומד על
 גביו, וישראל הוא שכנסו בחבית - הרי זה אסור בשתייה.
 יג. החמץ של גויים אסור בהנחה, מפני שנעשה יין נסף
 קדם שיתמיץ. גוי שהיה דורס ענבים בחבית - אף על פי
 שהיין צף על גבי ידיו, אין חוששין משום יין נסף; הנה
 אוכל מן הסלים [שבהם ענבים], והותר כסאָה וכסאָתים,
 וירקן לגת - אף על פי שהיין מנתז על הענבים, אינו עושה
 יין נסף.
 יד. התרצנים והזוגין של גויים - אסורין בהנחה כל שנים
 עשר חדש; ולאחר שנים עשר חדש - כבר יבשו ולא
 נשארה בהן לחלוחית, ומתירין באכילה. וכן שמרים של יין
 שיבשו - לאחר שנים עשר חדש מתרין, שהרי לא נשאר
 בהן ריח יין, והרי הן כעפר וכאדמה.
 טו. נודות הגויים וקנקניהן שהכניסו בהן הגויים יינם -
 אסור לתן לתוכן יין, עד שיששן שנים עשר חדש, או עד
 שיתזרזרן לאור [לכבשן] עד שיתרפה הזפת שעליהן
 [מהחום], או שיחמו, או עד שיתן לתוכן מים שלשה ימים
 מעת לעת, ומערה המים ומחליף מים אחרים כל מעת לעת
 שלשה פעמים בשלשת הימים; בין שהיו הכלים שלהן, בין
 שהיו של ישראל ושאלו אותן והכניסו בהן יין, ואם נתן
 לתוכן יין קדם שיטהר אותן, הרי זה אסור בשתייה.
 טז. ומתיר לתן לתוכן שכר או ציר [של דגים] או מורגס

התורה, ואיזה הוא החיב מדברי סופרים. והאוכל פזית
 מטבל של דביתהם, או מפלאי הפרם וערלה של חוצה לארץ
 - מכין אותו מכת מרדות.
 כב. הטבל, והחדש, והקדש, וספיחי שביעית, והפלאים,
 והערלה - משקין היוצאין מפרותיהן אסורין כמותן, ואין
 לוקין עליהן; חוץ מיין ושמן של ערלה ויין של פלאי הפרם
 - שלוקין עליהן כדרך שלוקין על הזיתים ועל הענבים
 שלהן.
 כג. יש בקדשים אסורין אחרים במאכלות, וכלן של תורה
 הן - כגון אסורין שיש באכילת תרומות, ובכורים, וחלה,
 ומעשר שני; ואסורין שיש בקדשי המזבח, כגון פגול ונותר
 וטמא. וכל אחד מהן יתבאר במקומו.
 כד. ושעור כל אכילה מהן - פזית, בין למלקות בין לברת.
 וכבר בארנו אסור חמץ בפסח ודיניו בהלכות חמץ ומצה.
 אבל אסור אכילה ביום הכפורים, אינו אסור מין בפני
 עצמו; וכן אסור יוצא מגפן על הנזיר, אינו שונה בכל.
 ולפיכך יתבאר אסור כל אחד מהן ושעורו ודיניו, במקומו
 הראוי לו.

יום רביעי ו' טבת ה'תשע"ג

פרק יא

א. יין שנתנסף לעבודה זרה, אסור בהנחה; והשוטה ממנו
 כל שהוא, לוקה מן התורה. וכן האוכל כל שהוא מתקרבת
 [שמוקרב לו] עבודה זרה, מבשר או פרות, אפלו מים ומלח
 - האוכל מהן כל שהוא לוקה, שנאמר: "אשר חלב וזבחימו
 יאכלו, וישתו יין נסיכם".
 ב. יין שנתנסף לה, כזבח שקרב לה; וכיון שאסור זה משום
 עבודה זרה הוא, אין לו שעור, שנאמר בעבודה זרה: "ולא
 ידבק בנדך מאומה מן החיים".
 ג. יין הגויים שאין אנו יודעין אם נתנסף או לא נתנסף,
 והוא הנקרא 'סתם יינם' - אסור בהנחה כיון שנתנסף; ודבר
 זה, מגזרת סופרים הוא. והשוטה מסתם יינם רביעית, מכין
 אותו מכת מרדות.
 ד. וכל יין שיגע בו הגוי - הרי זה אסור, שמא נסף אותו,
 שמתשבת הגוי לעבודה זרה. הא למדת, שיין ישראל שנגע
 בו הגוי - דינו כסתם יינם, שהוא אסור בהנחה.
 ה. גוי שנגע ביין שלא בכונה, וכן תינוק גוי שנגע ביין -
 אסור בשתייה, ומתיר בהנחה. הלוקח עבדים מן הגויים, ומלך
 וטבלן - מיד אינן מנסכין, ויין שיגעו בו מתיר בשתייה, ואף
 על פי שעדין לא נהגו בדת ישראל, ולא פסקה עבודה זרה
 מפיהן.
 ו. בני השפחות הגויות שגולדו ברשות ישראל ומלו, ועדין
 לא טבלו - הגדולים אוסרין היין כשיגעו בו, והקטנים אינן
 אוסרין.
 ז. גר תושב, והוא שקבל עליו שבע מצוות כמו שבארנו -
 יינו אסור בשתייה, ומתיר בהנחה; ומתירין אצלו יין [לזמן

כה. בזמן שהיתה ארץ ישראל בלה לישראל, היו לוקחין
 47 היין מכל אדם מישראל, ואין חוששין לו; ובחוצה לארץ,
 48 לא היו לוקחין מכל אדם מישראל, אלא מאדם שהחזק
 49 בכשרות. ובזמן הזה, אין לוקחין יין בכל מקום אלא מאדם
 50 שהחזק בכשרות; וכן בפשר והגבינה וחתוכת דג שאין בה
 51 סימן, כמו שבארנו.
 52 כו. המתארח אצל בעל הבית בכל מקום ובכל זמן, והביא
 53 לו יין או בשר או גבינה וחתוכת דג - הרי זה מתר ואינו
 54 צריך לשאל עליו, אף על פי שאינו מכירו אלא יודע שהוא
 55 יהודי בלבד. ואם החזק שאינו פשוט ולא מדקדק בדברים
 56 אלו, אסור להתארח אצלו; ואם עבר ונתארח אצלו - אינו
 57 אוכל בשר ולא שותה יין על פיו, עד שיעיר לו אדם פשוט
 58 עליהן.
 59

יום חמישי ז' טבת ה'תשע"ג

פֶּרֶק יב

א. ביצד היא הנגיעה שאוסר בה הגוי היין? הוא שיגע
 62 בזין עצמו, בין בידו בין בשאר אבריו שדרךן לנסף בהן,
 63 וישכשף. אבל אם פשט ידו לחבית, ותפסו את ידו קדם
 64 שיוציאה, ולא יניחה, ופתחו החבית מלמטה עד שיצא היין
 65 וירד למטה מידו - לא נאסר היין. וכן אם אחז כלי פתוח
 66 של יין, וישכשו - אף על פי שלא הגביה הכלי, ולא נגע
 67 בזין - נאסר היין.
 68 ב. נטל כלי של יין, והגביהו ויצק היין - אף על פי שלא
 69 שכשף, נאסר; שהרי בא היין מכחו. הגביה, ולא שכשף
 70 ולא נגע - מתר.
 71 ג. נכרי שהיה אוהז הכלי בקרקע, וישאל צק לתוכו יין -
 72 היין מתר; ואם נדגדג הגוי הכלי, נאסר היין.
 73 ד. כלי סתום - מתר לטלטלו הגוי ממקום למקום, ואף על
 74 פי שהיין מתנדנד; שאין זה דרך הנסוף. העביר נוד של יין
 75 ממקום למקום, והוא אוהז פי הנוד בידו - בין שהיה הנוד
 76 מלא או חסר - מתר, ואף על פי שהיין מתנדנד. העביר
 77 כלי חרש פתוח מלא יין, אסור שמא יגע בו; ואם היה
 78 חסר, מתר אלא אם כן שכשכו.
 79 ה. גוי שנגע בזין, ולא נתפנו לזה - הרי היין מתר בהנייה
 80 בלבד. ביצד? כגון שנפל על נוד של יין, או שהושיט ידו
 81 לחבית על מנת שהיא שמן ונמצאת יין.
 82 ו. בא היין מכחו של גוי בלא כונה - הואיל ולא נגע בזין,
 83 הרי זה מתר בשתייה. ביצד? כגון שהגביה כלי של יין ויצק
 84 לכלי אחר, והוא מדמה שהוא שכר או שמן - הרי זה מתר.
 85 ז. נכנס הגוי לבית או לחנות לבקש יין, ופשט ידו כשהוא
 86 מחפש, ונגע בזין - אסור; שהרי לזין נתפנו, ואין זה נוגע
 87 בלא כונה.
 88 ח. חבית שנסדקה לארקה, וקדם הגוי וחקקה [הידק
 89 באצבעותיו] כדי שלא יתפרדו החרשים - הרי זה מתר
 90

1 [שומן דגים] מיד, ואינו צריך לכלום; ומתר לתן היין לתוכן
 2 אחר שיתן הציר או המוריס, שהמלח שורפן.
 3 יז. הלוקח פלים חדשים שאינן מזפתין מן הגויים - נתן
 4 לתוכן יין מיד, ואינו חושש שמא נתנו בהן יין נסף; ואם
 5 היו מזפתין - מדיחן, ואף על פי שהן חדשים. וכן כלי
 6 שנתנו בו יין נסף ואין מכנסו לקיים, כגון כלי שחושף בו
 7 או המשפף וכיציא בהן - משכשכו במים, ודיח.
 8 יח. וכן כוס של חרש ששתה בו הגוי, אסור לשתות בו
 9 פעם ראשונה ושניה; ושלישית מתר, שפבר הלכו צחצוחי
 10 היין שבו; והוא שהיה מצפה באבר כדרך שהיוצאין עושין,
 11 או שהיה מזפת; אבל של חרש, צריך הדחה.
 12 יט. כלי חרש השועים באבר [מצופים במחתך] שנספתמשו
 13 בהן בזין נסף - אם היו לבנים, או אדמים, או שחורים -
 14 מתרין; ואם היו ירקין - אסורין, מפני שהן בולעין. ואם
 15 יש בהן מקום מגלה של חרש - בין לבנים, בין ירקין -
 16 אסורין, מפני שהן בולעין. ויראה לי, שאין הדבר אלא
 17 בשפנסו בהן לקיים; אבל אם לא כנסו בהן לקיים - מדיחן
 18 ומתרין, ואפלו הן של חרש.
 19 כ. גת של אבן ושל עץ שדרך בהן הגוי, או גת של אבן
 20 שזפתה הגוי אף על פי שלא דרך בהן - מדיחן במים
 21 ובאפר ארבעה פעמים, ודורף בהן. ואם היתה בהן
 22 לחלוחית, מקדים האפר למים; ואם לאו, מקדים המים.
 23 כא. גת של אבן מזפתת שדרך בה הגוי, או גת של עץ
 24 זפותה אף על פי שלא דרך בה - צריך לקלף את הזפת.
 25 ואם ישנה שנים עשר חדש, או נתן בה מים שלשה ימים
 26 מעת לעת - אינו צריך לקלף; לא תהיה הגת חמונה יתר
 27 מן הקנקנים; לא נאמר יקלף, אלא להתיירה מיד.
 28 כב. גת של חרש - אף על פי שקלף את הזפת, אסור לדרך
 29 בה מיד, עד שיחם אותה באש עד שירפה הזפת. ואם ישנה
 30 או נתן בה מים שלשה ימים - מתרת כמו שבארנו.
 31 כג. משמרת [מסוננת] של יין של גויים - אם היתה של
 32 שער, מדיחה ומשמר בה; ואם היתה של שש, מישנה שנים
 33 עשר חדש; ואם יש בה קשרים, מתיירן. וכן כלי חלף
 34 והוצין וכיציא בהן, מקפפות שדורכין בהן יין - אם היו
 35 תפורין בתכלים, מדיחן; ואם היו אחוזות זו בזו בסבוף
 36 קשה, מדיחן באפר ובמים ארבעה פעמים ומנגבן,
 37 ומשתמש בהן; ואם היו תפורות בפשתן, מישנן שנים עשר
 38 חדש; ואם יש בהן קשרים, מתיירן.
 39 כד. כלי הגת שדרך בהן הנכרי יין נסף, ביצד מטהרין אותן
 40 כדי שידרף בהן הישראל? הדפין [שמניחים על הענבים]
 41 והעדשים [גושי בטון לדריכה] והלולבין [מטאטאים], מדיחן.
 42 העקלין [כלי עור] של נסרין ושל בצבוצ [קנבוט], מנגבן.
 43 של שיפה [עשב גדל במים] ושל גמי, מישנן שנים עשר
 44 חדש; ואם רצה לטהרן מיד - מגעילן ברותחין, או חולטן
 45 במי זיתים, או מניחן תחת צנור שמיימו מקלחין או במעין
 46 שמיימו רודפין שמים עשרה שעות, ואחר כך יתרו.

48 שיפתח ויגף ותגב - היין אסור בשתייה. וכל הדברים האלו, 49 בחביות סתומות; אבל בפתוחות - אפלו לא שקה, מאחר 50 שהודיען שהוא מפליג, היין אסור.

51 יח. ישאל שיהיה אוכל עם הגוי, והניח יין פתוח על 52 השלחן ויין פתוח על הדולפקי [מעמד להנחת יין], ויצא - 53 שעל השלחן אסור, ושעל הדולפקי מותר; ואם אמר לו: 54 'מזג ושתי' - כל היין הפתוח שבבית אסור.

55 יט. היה שותה עם הנכרי, ושמע קול תפלה בבית הפנסת 56 ויצא - אף היין הפתוח, מותר; שהנכרי אומר: 'עתה יזכר 57 היין ויבוא במהרה וימצא אותי נוגע ביינו', ולפי זה אינו 58 זו ממקומו, ואין נאסר אלא מה שלפניו בלבד.

59 כ. נכרי וישאל שיהי דרין בחצר אחת, ויצאו שניהן 60 בבקלה לראות חתן או הספד, וחזר הגוי וסגר הפתח, ואחר 61 כך בא וישאל - הרי היין הפתוח שבבית הישראלי בהתרו; 62 שלא סגר הגוי אלא על דעת שפכר נכנס הישראלי לביתו 63 ולא נשאר אדם בחוץ, וכמדומה לו שהוא קדמו.

64 כא. יין של ישראל ושל גוי בבית אחד, והיו חביות 65 פתוחות, ונכנס הגוי לבית, ונעל הדלת בעדו - נאסר כל 66 היין. ואם יש חלון בדלת, שמסתכל ממנו העומד אחורי 67 הפתח ורואה כנגדו - כל החביות שכנגד החלון מתרות, 68 ושמן הצדדין אסורין; שהרי מפחד מן הרואה אותו. 69 כב. וכן אם שאג ארי וכיוצא בו, וברח הגוי ונחבא בין 70 החביות הפתוחות - היין מותר; שהוא אומר: 'שמה ישראל 71 אחר נחבא פאן, והוא רואה אותי כשאגע'.

72 כג. אוצר של יין שהיו חביותיו פתוחות, ויש לגוי חביות 73 אחרות באתו הפונדק [מחסן משותף], ונמצא הגוי עומד בין 74 חביות ישראל הפתוחות - אם נבהל כשנמצא ונתפס עליו 75 כנגב, הרי היין מותר בשתייה; שמפחדו ויראתו, אין לו פנאי 76 לנסף. ואם לא נתפס כנגב אלא הרי הוא בושטח שם, היין 77 אסור. ותינוק הנמצא בין החביות - בין כך ובין כך, כל 78 היין מותר.

79 כד. גידוד שנקנס למדינה דרך שלום - כל החביות 80 הפתוחות שבחביות, אסורות; וסתומות, מתרות. ובשעת 81 מלחמה - אם פשט הגידוד במדינה ועבר, אלו ואלו מתרות, 82 מפני שאין להן פנאי לנסף.

83 כה. גוי שנמצא עומד בצד הבור של יין - אם יש לו מלוח 84 על אותו היין, הרי זה אסור; מפני שלבו גס בו, שולח ידו 85 ומנסף. ואם אין לו עליו מלוח, היין מותר בשתייה.

86 כו. זונה גויה במסבה של ישראל - היין מותר, שאימתן 87 עליה ולא תגע; אבל זונה ישראלית במסבת גויים - יינה 88 שלפניה בכליה אסור, מפני שהן נוגעין בו שלא מדעתה. 89 כז. גוי הנמצא בבית הגת - אם יש שם לחלוחית יין כדי 90 לבלל הפך, עד שתבלל הפך לכף שניה - צריך להדיח כל 91 בית הגת, וינגב; ואם לאו - מדיח הגת בלבד, וזו הרחקה 92 תרה.

93 כח. חבית שצפה בנהר - אם נמצאת כנגד עיר שרבה 94 ישראל, מתרת בהניה; כנגד עיר שרבה גויים, אסורה.

1 בהניה; אבל אם נסדקה לרחבה, ותפס בסדק העליון כדי 2 שלא יפל - הרי זה מותר בשתייה, שהרי אין היין על כחו 3 של גוי.

4 ט. גוי שנפל לבור של יין והעלוהו משם מת, או שמדד 5 הבור שיש בו היין בקנה, או שהתירו את הזבוב והצרעה 6 מעליו בקנה, או שהיה מטפח על פי החבית הרוחמת כדי 7 שתנחת הרתיתה, או שנטל חבית וזרקה בחמתו לבור - הרי 8 זה מותר בהניה בלבד; ואם עלה הגוי חי, היין אסור בהניה. 9 י. חבית שהיה נקב בצדה, ונשמט הפקק מן הנקב, והניח 10 הגוי אצבעו במקום הנקב, כדי שלא יצא היין - כל היין 11 שמראש החבית עד הנקב, אסור; ושתחת הנקב, מותר 12 בשתייה.

13 יא. מינקת כפופה [צינורית] שעושין אותה ממפתח או 14 זכוכית וכיוצא בהן, שהניח ראשה לתוך היין שבחבית 15 והראש האחר חוץ לחבית, ומצץ היין והתחיל היין לירד 16 כדרך שעושין תמיד, ובא הגוי והניח אצבעו על פי המינקת 17 ומנע היין מלירד - נאסר כל היין שבחבית: שהכל היה 18 יוצא ונגרר לולי ידו, ונמצא הכל כבא מכחו.

19 יב. המערה יין לתוך כלי שיש בו יין גויים - נאסר כל היין 20 שבפלי העליון, שהרי העמוד הנצוץ [הקילוח] מחבר בין 21 היין שבפלי העליון ובין היין שבפלי התחתון; לפיכך 22 המודד לגוי לתוך כלי שבגדו - ינפץ נפיצה [שפוכות 23 קטועות] או יזרק ויקה [התוחה], כדי שלא יהיה נצוץ חבור 24 ויאסר עליו מה שישאר בפלי העליון.

25 יג. משפך שמדד בו לנכרי - אם יש בקצה המשפך עקבת 26 יין [מקום שחלק מהיין מתעכב] - לא ימדד בו לישראל, עד 27 שידיתחו וינגב; ואם לא הדית, הרי זה אסור.

28 יד. כלי שיש לו כמין שני חטמין יוצאין ממנו, כמו הפלים 29 שנוטלין בהן לידים, שהיה מלא יין ביד ישראל, והיה 30 ישראל מוצץ ושותה מחטם זה והגוי מוצץ ושותה מחטם 31 השני - הרי זה מותר. והוא שיקדים הישראלי ויפסק, ועדין 32 הגוי שותה; שמשפסק הגוי - יחזר היין שישאר ויאסר כל 33 מה שישאר בו, שהרי בא היין מכחו.

34 טו. גוי שמצץ היין מן החבית במניקית - אסר כל היין 35 שבה; שכשיפסק, יחזר היין שעלה במניקית במציצתו, 36 ויפל לחבית, ויאסר הכל. טז. נכרי שהיה מעביר עם 37 ישראל כדי יין ממקום למקום, והוא הולך אחריון לשמן 38 - אפלו הפליגו ממנו כדי מיל, הרי אלו מתרות; שאימתו 39 עליהן, ואומרין: 'עתה יצא לפנינו ויראה אותנו'. ואם אמר 40 להם: 'לכו ואני אבוא אחרים' - אם נתעלמו מעניו כדי 41 שיפתחו פי הפד ויחזרו ויגיפו אותה ותגב, הרי היין פלו 42 אסור בשתייה; ואם פחות מכן, מותר.

43 יז. וכן המניח נכרי בחנותו - אף על פי שהוא יוצא ונכנס 44 כל היום פלו, היין מותר; ואם מודיעו שהוא מפליג, ושקה 45 כדי שיפתח ויגף ותגב - היין אסור בשתייה. וכן המניח יינו 46 בקרון או בספינה עם הגויים, ונכנס לעיר לעשות צרכו 47 ויצא - היין מותר; ואם הודיען שהוא מפליג, ושקה כדי

46 שפותמין כל אדם, וטח בטיט - הרי זה חותם אָחד; הִנֵּה
 47 כְּלֵי מַהֲדָק, וטח עליו מלמעלה - הרי זה חותם בתוך חותם.
 48 וכן אם צר פי הנוד, הרי זה חותם אָחד; הפך קצה פי הנוד
 49 לתוכו וצר עליו, הרי זה חותם בתוך חותם. וכן כל שנוי
 50 שמשנה מדברים שהן דרוך כל אדם, הרי הן כחותם אָחד;
 51 והשיחה או הקשירה, הרי זה חותם שני.

52 ט. ואם הפקיד ביד גוי כחותם אָחד - הרי זה אסור
 53 בשתייה, ומתר בהנהיגה; והוא שיתד לו קרן זוית.

54 י. זין מבשל, והשכר, או זין שעברו עם דברים אחרים כגון
 55 דבש ושמן, וכן החמץ, והגבינה, והחלב, וכל שאסורו
 56 מדברי סופרים, שהפקידו ביד גוי - אינו צריך שגוי
 57 חותמות, אלא חותם אָחד בלבד די; אָבל הזין והבשר
 58 וחתכות דג שאין בהן סימן, שהפקידן ביד גויים - צריכין
 59 שגוי חותמות.

60 יא. יראה לי, שכל מקום שאמרנו בענין זין שלנו שהוא
 61 אסור בשתייה ומתר בהנהיגה, מפני צד נגיעה שנגע בו הגוי
 62 - בשהיה הגוי עובד עבודה זרה; אָבל אם היה אסורו בגלל
 63 גוי שאינו עובד עבודה זרה, כגון ישמעאלי שנגע בזין
 64 שלנו שלא בכונה, או שטפח על פי החבית - הרי זה מתר
 65 בשתייה. וכן כל כיוצא בזה.

66 יב. אָבל המפקיד זין ביד גר תושב, או ששלחו עמו
 67 והפליג, או שהניח ביתו פתוח בתצר גר תושב - הרי זה
 68 אסור בשתייה; שכל חשש של חלוף וזיוף, יראה לי שכל
 69 הגויים שזין בו - הואיל ונעשה הזין ברשותן, נאסר בשתייה
 70 על כל פנים.

71 יג. יש דברים שאין בהן אסור נסוף כָּלֵל, ואסרו אותן
 72 חכמים כדי להרחיק מן הנסוף; ואלו הן: לא ימזג הגוי
 73 המים לתוך הזין שבגיד הישראלי, שמא יבוא לצק הזין
 74 לתוך המים; ולא יוליך הגוי ענבים לגת, שמא יבוא לדרוך
 75 או לגע; ולא יסיע לישראל בשעה שמריק הזין מפלי
 76 לכלי, שמא יניח הפלי ביד הגוי ונמצא הזין בא מכחו. ואם
 77 סיע עמו, או מזג הזין, או הביא ענבים - מתר.

78 יד. וכן מתר שיריח הגוי בחבית של זין שלנו; ומתר
 79 לישראל להריח בחבית של זין נסוף, ואין בזה שם אסור -
 80 שאין הריח כלום, לפי שאין בו ממש.

81 טו. כָּכֵר בארנו, שכל דבר שהוא אסור בהנהיגה, אם עבר
 82 ומכרו דמיו מתרין - חוץ מעבודה זרה, ומשמשיה, ומקרבת
 83 שלה, וזין שנתנסף לה; והחמירו חכמים בסתם ינים, להיות
 84 דמיו אסורין פְּדָמֵי זין שנתנסף לעבודה זרה. לפיכך, גוי
 85 ששכר את ישראל לעשות עמו בזין, שכרו אסור.

86 טז. וכן השוכר את התמור להביא עליו זין, או ששכר
 87 ספינה להביא בה זין - שכרן אסור; אם מעות נתנו לו,
 88 יוליכין לזם הפלח; ואם נתנו לו בשכרו כסות או פלים או
 89 פרות, הרי זה ישרף אותן ויקבר האפר כדי שלא להנות בו.
 90 יז. שכר לגוי תמור לרכב עליו, והניח עליו לגין של זין -
 91 שכרו מתר; שכרו לשבר פדי זין נסוף - שכרו מתר ותבוא
 92 עליו ברכה, מפני שממעט בתפלה.

1 כט. מקום שהיו רב מוכרי הזין בו ישראל, ונמצאו בו
 2 פלים גדולים מלאים זין, והן פלים שדרוך המוכרין לבדם
 3 לכנס בהן הזין - הרי אלו מתרין בהנהיגה. חבית שפתחיה
 4 גנבים - אם רב גנבי העיר ישראל, הזין מתר בשתייה.

יום שישי ח' טבת ה'תשע"ג

פֶּרֶק יג

7 א. הלוקח בית או ששכר בית בתצרו של גוי, ומלאהו זין
 8 - אם היה הישראלי דר באותה חצר, אף על פי שהפתח
 9 פתוח, הזין מתר; מפני שהגוי מפתח תמיד ואומר: 'עתה
 10 יכנס לביתו פתאום וימצא אותי בתוך ביתו'. ואם היה דר
 11 בתצר אחרת - לא יצא עד שישגר הבית, ויהיה המפתח
 12 והחותם בידו; ואינו חושש שמא יזיף הגוי ויפתח הבית.
 13 ב. יצא ולא סגר הפתח, או שסגר והניח המפתח ביד הגוי
 14 - הרי הזין אסור בשתייה, שמא נכנס הגוי ונסף; שהרי אין
 15 הישראלי שם. ואם אמר לו: 'אחז לי מפתח זה עד שאבוא'
 16 - הזין מתר, שלא מסר לו שמירת הבית אלא שמירת
 17 המפתח.

18 ג. נכרי ששכר לישראל לדרוך לו זינו בטרהרה, כדי שיהיה
 19 מתר לישראל ויקחוהו ממנו, והיה הזין בביתו של גוי -
 20 אם היה ישראל זה ששומר הזין דר באותה חצר - הזין
 21 מתר, ואף על פי שהפתח פתוח והשומר נכנס ויוצא. ואם
 22 היה השומר דר בתצר אחרת - הזין אסור, ואף על פי
 23 שהמפתח והחותם ביד ישראל; שביזין שהזין של גוי
 24 ובכשותו, אינו מפתח לזיף ולהכנס לבית, ויאמר: 'ויהי מה,
 25 אם ידעו בי לא יקחו ממני'.

26 ד. אָפְלו כתב הגוי לישראל שנתקבל ממנו המעות למכר
 27 לו בהן זין - הואיל ואין הישראלי יכול להוציאו מרשות
 28 הגוי עד שיתן לו המעות, הרי הוא של גוי ואסור, אלא אם
 29 היה השומר דר שם בתצר. ואין השומר צריך להיות יושב
 30 ומשמר תמיד, אלא נכנס ויוצא כמו שבארנו, בין ברשות
 31 בעל הזין, בין ברשות גוי אחר.

32 ה. היה זין זה שהחזיר של גוי מנח ברשות הרבים, או בבית
 33 הפתוח לרשות הרבים, וישראל הולכים ושבים - מתר,
 34 שעדין לא נכנס ברשות הגוי.

35 ו. ואשפה, וחלון, ודקל אף על פי שאין בו פרות - הרי
 36 אלו ברשות הרבים; וחבית זין שם וגוי הנמצא שם, אינו
 37 אוסרה. ובית הפתוח לשם, הרי הוא כפתוח לרשות הרבים.
 38 ז. תצר החלוקה בפסיפס [מחיצה חלקית] וגוי בצד זה
 39 וישראל בצד אחר, וכן שני גגין שהיה גג ישראל למעלה
 40 וגג הגוי למטה, או שהיו זה בצד זה ויש ביניהן פסיפס -
 41 אף על פי שיד הגוי מגעת לחלק ישראל - אינו חושש
 42 משום זין נסוף, ולא משום טהרות.

43 ח. מתר לישראל להפקיד זינו בכלי סתום ביד גויים - והוא
 44 שיהיה לו בו שני סימנין; וזה הוא הנקרא 'חותם בתוך
 45 חותם'. כיצד? סתם החבית בכלי שאינו מהדק בדרוך

48 תחתי באוצר המלך, כדי שיקח הגוי היין שכתבו בשם
49 ישראל, ויתן הגוי הדמים למלך; אבל אומר לו: 'הא לך
50 מאתים זיו, ומלטני מן האוצר'.
51 כח. גוי שנגע בגינו של ישראל לאנסו, מתר למכר אותו
52 יין לאותו הגוי שאסרו לבדו; שפיון שנתפון זה הגוי
53 להזיקו ולאסור יינו - הרי זה כמו ששברו או שרפו, שחייב
54 לשלם; ונמצאו הדמים שלוקח ממנו דמי ההזק, לא דמי
55 המכירה.

יום שבת קודש ט' טבת ה'תשע"ג

פְּרָק יד

57 **א.** כל אסורי מאכלות שבתורה - שעורן בכזית בינוני, בין
58 למלקות בין לכרת בין למיתה בידי שמים; וכבר בארנו,
59 שכל המחייב פרת או מיתה בידי שמים על מאכל, לוקה.
60 **ב.** ושעור זה עם כל השעורין, הלכה למשה מסיני הן.
61 ואסור מן התורה לאכל כל שהוא מדבר האסור, אבל אינו
62 לוקה אלא על פזית; ואם אכל כל שהוא פחות מפשעור,
63 מכין אותו מכת מרדות.
64 **ג.** פזית שאמרנו, חוץ משל בין השנים; אבל מה שלבין
65 התנינים מצטרף למה שבלע, שהרי נהנה גרונו בכזית.
66 אפלו אכל פחצי זית והקיא, וחזר ואכל אותו חצי זית
67 עצמו שהקיא - חייב; שאין החייב אלא על הנאת הגרון
68 בכזית מדבר האסור.
69 **ד.** פזית חלב או נבלה או פגול ונותר וכיוצא בהן, שהניחו
70 בתמה ונתמעט - האוכלו פטור; חזר והניחו בגשמים
71 ונתפת, חייבין עליו פרת או מלקות. היה פחות מפזית
72 בתחלה, ונתפת ועמד על פזית - אסור, ואין לוקין עליו.
73 **ה.** כבר בארנו, שכל אסורין שבתורה אין מצטרפין זה עם
74 זה לכזית - חוץ מבשר נבלה עם בשר טרפה, ואסורי נזיר
75 שיתבארו במקומן. חמשה מיני תבואה, וקמחין שלהן,
76 והבצקות שלהן - הכל מצטרפין לכזית, בין לאסור חמץ
77 בפסח, בין לאסור חדש מלפני העמר, בין לאסור מעשר
78 שני ותרומו.
79 **ו.** יראה לי, שכל החייב בתרימה ומעשרות - מצטרף לכזית
80 בטבל, מפני שהוא שם אחד; הא למה זה דומה? לנבלת
81 השור ונבלת השׂה ונבלת הצבי, שהן מצטרפין לכזית כמו
82 שבארנו.
83 **ז.** האוכל אכילה גדולה מדבר אסור - אין מחייבין אותו
84 מלקות או פרת על כל פזית ופזית, אלא חייב אחד לכל
85 האכילה; ואם היו העדים מתרין בו בשעת אכילה על כל
86 פזית וכזית, חייב על כל התראה והתראה, ואף על פי שהיא
87 אכילה אחת ולא הפסיק.
88 **ח.** האוכל כשעורה או פתויל מאחד ממאכלות האסורין,
89 ושׂהה מעט וחזר ואכל כפתויל, וכן עד שהשלים פזית, בין
90 בשוגג בין במזיד - אם שהה מתחלה ועד סוף כדי אכילת
91 שלש ביצים - יצטרף הכל, והרי הוא חייב פרת או מלקות

1 **יח.** השוכר את הפועל ואמר לו: 'העבר לי מאה חביות
2 של שכר במאה פרוטות', ונמצאת אחת מהן יין - שכרו
3 כלו אסור.
4 **יט.** אומר לו: 'העבר לי חבית ברוטה חבית ברוטה',
5 והעביר, ונמצא ביניהן חביות של יין - שכר חביות של יין
6 אסור, ושאר שכרו מותר.
7 **כ.** אמני ישראל ששלח להן גוי חבית של יין בשכרן, מתר
8 שיאמרו לו: 'תן לנו את דמיה'; ואם משנכנסה לרשותן,
9 אסור.
10 **כא.** ישראל שקהה נושה בגוי מנה - הלך הגוי ומכר עבודה
11 זרה שלו ויין נסף, והביא לו דמיהן - הרי זה מותר. ואם
12 אמר לו קדם שיםכר: 'המתן לי עד שאמכר עבודה זרה או
13 יין שלי ואביא לך' - אף על פי שהוא סתם יינו ומכר
14 והביא לו, הרי זה אסור; מפני שהישראל רוצה בקיימו,
15 כדי שיפירע ממנו חובו.
16 **כב.** וכן גר וגוי שהיו שתפין, ובאו לחלק - אין הגר יכול
17 לומר לגוי: 'טל אתה עבודה זרה ואני מעות, אתה יין ואני
18 פרות'; שהרי רוצה בקיימן, כדי שיטל כנגדן. אבל גר וגוי
19 שירשו את אביהן גוי - יכול הגר לומר לו: 'טל אתה
20 עבודה זרה ואני מעות, אתה יין ואני פרות'; קל הוא
21 שהקלו בירשת הגר, כדי שלא יחזור לסורו. ואם משבאו
22 לרשות הגר, אסור.
23 **כג.** ישראל שמכר יינו לגוי - פסק [קבע מחיר] עד שלא
24 מדד לו, דמיו מתרין; שמשפסק סמכה דעתו, ומשמשה
25 קנה, ויין נסף אינו נעשה עד שיגיע בו - נמצא בשעת
26 מכירה היה מותר. מדד לו עד שלא פסק הדמים, דמיו
27 אסורין; שהרי לא סמכה דעתו אף על פי שמששה, ונמצא
28 כשנגע עדן לא סמכה דעתו לקח, ונאסר היין בנגיעתו,
29 והרי זה כמוכר סתם יינם.
30 **כד.** במה דברים אמורים? בשמדד הישראל לכליו; אבל
31 אם מדד לכלי הגוי, או לכלי ישראל שביר הגוי - צריך
32 לקח את הדמים ואחר כך ימדד. ואם מדד ולא לקח דמים
33 - אף על פי שפסק, דמיו אסורין; שמשגיגע לכלי, נאסר
34 פסתם יינם.
35 **כה.** הנותן דינר לתנוני גוי, ואמר לפועלו הגוי: 'לך ושתה
36 ואכל מן התנוני, ואני מחשב לך' - הרי זה חושש שמא
37 ישתה יין; שזה כמי שקנה לו יין נסף, והשקהו. וכנגד זה
38 בשביעית אסור, בגזון שנתן דינר לתנוני ישראל עם הארץ,
39 ואמר לפועלו הישראלי: 'לך ואכל ואני מחשב לך'; ואם
40 אכל הפועל דבר שאינו מעשר, אסור.
41 **כו.** אבל אם אמר להם: 'אכלו ושתו בדינר זה', או שאמר
42 להם: 'אכלו ושתו עלי מן התנוני ואני פורע' - אף על פי
43 שנשתעבד, הואיל ולא נתיחד שעבודו, הרי זה מותר; ואינו
44 חושש לא משום יין נסף, ולא משום שביעית, ולא משום
45 מעשר.
46 **כז.** מלך שהיה מחלק יינו לעם, ולוקח מהן דמיו כפי מה
47 שירצה - אל יאמר אדם לגוי: 'הא לך מאתים זיו, והכנס

33 טו. וכן הכריא שהריח דבר שיש בו חמץ וכיוצא בו
34 מדברים שמעצרין את הנפש, דינו כעברה.
35 טז. מי שאחזו בלמוס [רעב חזק] - מאכילין אותו דברים
36 האסורין מיד, עד שאורו עיניו; ואין מחזירין על דבר המתר,
37 אלא ממחרין בנמצא. ומאכילין אותו הקל הקל תחלה; אם
38 האירו עיניו, די; ואם לאו, מאכילין אותו החמור.
39 יז. כיצד? היו לפנינו טבל ונבלה - מאכילין אותו נבלה
40 תחלה, שהטבל במיתה; ונבלה וספיחי שביעית - מאכילין
41 אותו ספיחי שביעית, שאסורין מדברי סופרים, כמו שיתבאר
42 בהלכות שמיטה יובל; טבל ושביעית - מאכילין אותו
43 שביעית; טבל ותרומה - אם אי אפשר לתקן הטבל,
44 מאכילין אותו טבל שאינו קדוש כתרומה. וכן כל כיוצא
45 בזה.
46 יח. כבר בארנו, שאין אסור חל על אסור, אלא אם היו שני
47 האסורין באין כאחת, או שהיה אסור מוסף, או אסור כולל;
48 לפיכך יש אוכל פזית אחד ולוקה עליו חמש מלקיות -
49 והוא, שהתרו בו בחמשה אסורין שנתקבצו בו. כיצד? כגון
50 טמא שאכל פזית חלב שנותר מן המקדש, ביום הכפורים
51 - לוקה משום אוכל חלב, ומשום אוכל נותר, ומשום אוכל
52 ביום הכפורים, ומשום טמא שאכל קדש, ומשום שנהנה מן
53 הקדש ומעל.
54 יט. ולמה חל כאן אסור על אסור? שבהמה זו היה חלבה
55 אסור באכילה ומתר בהניה. הקדישה - נאסר חלבה בהניה,
56 ומתוך שנוסף בו אסור הניה, נוסף עליו אסור קדשים. ועדין
57 היה חלב זה מתר לגבוה ואסור להדיוט; נעשה נותר - מתוך
58 שנוסף בו אסור לגבוה, נאסר להדיוט. והאוכל הנה היה
59 מתר בכשר בהמה ואסור בחלבה; נטמא - נאסר אף
60 בבשרה, נוסף לו אסור על החלב. בא יום הכפורים - כולל
61 כל האכלין, ומתוך שנטמא אף בחלין, נוסף אסורו בחלב
62 זה. וכן כל כיוצא בזה.

1 או קרבן, כמו שאכל פזית בבת אחת. ואם שהה יתר מזה
2 מתחלה ועד סוף - אף על פי שלא שהה ביניהן, אלא אכל
3 כחרדל אחר כחרדל - הואיל ולא השלים פזית אלא בותר
4 מכדי אכילת פרס, אינן מצטרפין ופטור.
5 ט. וכן השותה רביעית של סתם יינם מעט מעט, או
6 שהמחה את החמץ בפסח או את החלב וגמאו מעט מעט,
7 או ששתה מן הדם מעט מעט - אם שהה מתחלה ועד סוף
8 כדי שתית רביעית, מצטרפין; ואם לאו, אין מצטרפין.
9 י. כל האכלין האסורין, אינו חייב עליהן עד שיאכל אותן
10 דרך הנאה; חוץ מבשר בחלב וכלאי הפרס, לפי שלא נאמר
11 בהן אכילה, אלא הוציא אסור אכילתן בלשון אחרת -
12 בלשון בשול ובלשון הקדש, לאסור אותן ואפלו שלא דרך
13 הנאה.
14 יא. כיצד? הרי שהמחה את החלב וגמאו כשהוא חם עד
15 שנקוה גרונו ממנו, או שאכל חלב חי, או שערב דברים
16 מרים כגון ראש ולענה לתוף גין נסוף או לתוף קדורה של
17 נבלה ואכלן כשהן מרין, או שאכל אכל האסור אחר
18 שהסריח והבאיש וכתל מאכל אדם - הרי זה פטור; ואם
19 ערב דבר מר בתוף קדורה של בשר בחלב או ביין כלאי
20 הפרס ואכלו - חייב.
21 יב. האוכל מאכל ממאכלות האסורות דרך שחוק או
22 כמתעסק - אף על פי שלא נתפנו לגוף האכילה - הואיל
23 ונהנה, חייב כמי שמתכוון לעצמה של אכילה; והנהיה הבאה
24 לו לאדם בעל פרחו באסור מכל האסורין - אם נתפנו,
25 אסור; ואם לא נתפנו, מתר.
26 יג. האוכל מאכל אסור לתאבון, או מפני הרעב - חייב; ואם
27 היה תועה במדבר ואין לו מה יאכל אלא דבר אסור - הרי
28 זה מתר, מפני סנת נפשות.
29 יד. עברה שהריחה מאכל אסור, כגון בשר קדש או בשר
30 חזיר - מאכילין אותה מן המרק. אם נתישבה דעתה, מוטב;
31 ואם לאו, מאכילין אותה פחות פחות מכשעור. ואם לא
32 נתישבה דעתה, מאכילין אותה עד שתתישב דעתה.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ג' ט' טבת ה'תשע"ג

74 המצוה הרל"ח — האזהרה שהזכרנו מלעשות שכיב
75 ומלאחר שכתרו, והוא אמרו: "לא תלין פעלת שכיב אתך
76 עד-בקר" (ויקרא יט, יג). במה דברים אמורים? אם הוא
77 שכיב יום שהוא גובה פל-הלילה, שנאמר: "עד-בקר";
78 ואם הוא שכיב לילה — גובה פל-הלילה וכל-היום שלא
79 תשקע התמה אלא כשכבר קבל שכתרו, והוא אמרו:
80 "ביומו תתן שכתרו ולא-תבוא עליו השמש" (דברים כד, טו)
81 ולשון המשנה (בבא מציעא פרק ט משנה יא): "שכיב יום
82 גובה פל-הלילה ושכיב לילה גובה פל-היום". ואין אלו
83 שתי מצוות, אלא מצוה אחת היא, ובאו בה שני לאוין
84 להשלים דין המצוה, והוא שמשני לאוין אלו ידענו מתי
85 הוא זמן הגביה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ט'

יום ראשון ג' טבת ה'תשע"ג

63

64 מצות עשה ר.

65 מצות לא תעשה רלח.

66 המצוה המשלימה מאתים — הצווי שנוצטוינו לשלם
67 שכר שכיב ביומו ולא לאחרו ליום אחר, והוא אמרו
68 יתעלה: "ביומו תתן שכרו" (דברים כד, טו). ודין מצוה זו,
69 שהיא שכיב יום גובה פל-הלילה ושכיב לילה גובה
70 פל-היום, כמו שאבאר במצות לא-תעשה (רלח). וכבר
71 נתבאר דיני מצוה זו בשלמות בפרק ט' (בבא מציעא
72 ק"י), ושם נתבאר שזו חובה ככל-שכיב, בין גוי בין
73 ישראל, ומצות עשה לפרע בזמנו.

41 **יום רביעי ו' טבת ה'תשע"ג**

42 **מצות לא תעשה ריט.**

43 **מצות עשה רמד.**

44 המצוה הרי"ט — האזהרה שהזהרנו מלמנוע את-
45 הבהמה מלאכל מן-הדבר שהיא עושה בו בשעת
46 מלאכתה, כגון שתדוש תבוואה או תשא תבן על גבה
47 ממקום למקום, אין מונעים אותה מלאכל ממנו, והוא
48 אמרו יתעלה: "לא-תחסם שור בדישו" (דברים כה, ד),
49 ונתבאר שאחד השור ואחד כל-בהמה לחסימה אלא
50 שדבר הפתוי בהנה (במצוי). ובין בדישה בין בשאר
51 מלאכות אין מונעים אותה מלאכול בשעת מלאכה מן-
52 הדבר שהיא עושה בו, וכל-זמן שמנעה — לוקה, ואפלו
53 חסמה בקול (שצעק עליה להרתיעה מלאכול). וכבר נתבאר
54 דיני מצוה זו בפסק ח' מ'בבא מציעא (ז.א).

55 המצוה הרמ"ד — הצווי שנוצטוינו בדין השואל, והוא
56 אמרו יתעלה: "וכי-ישאל איש מעם רעהו" (שמות כב, יג)
57 וכבר נתבארו הלכות דין זה בפסק ח' מ'בבא מציעא ופסק
58 ח' משבועות.

59 **יום חמישי ז' טבת ה'תשע"ג**

60 **מצות עשה רמד.**

61 המצוה הרמ"ד — הצווי שנוצטוינו בדין השואל, והוא
62 אמרו יתעלה: "וכי-ישאל איש מעם רעהו" (שמות כב, יג)
63 וכבר נתבארו הלכות דין זה בפסק ח' מ'בבא מציעא ופסק
64 ח' משבועות.

65 **יום שישי ח' טבת ה'תשע"ג**

66 **מצות עשה רמב.**

67 המצוה הרמ"ב — הצווי שנוצטוינו בדין שומר חנם,
68 והוא אמרו יתעלה: "כפי-יתן איש אל-רעהו כסף או-כלים
69 לשמר" (שמות כ, ו), וכבר נתבארו משפטי דין זה בפסק ט'
70 מ'בבא קמא ופסק ג' מ'בבא מציעא ופסק ח' משבועות.

71 **יום שבת קודש ט' טבת ה'תשע"ג**

72 **מצות עשה קצז. מצות לא תעשה רלד.**

73 המצוה הקצ"ז — הצווי שנוצטוינו להלות לעני, כדי
74 להרחיב לו ולהקל על עניו. ומצוה זו יותר חובה ויותר
75 חמורה ממצות צדקה; כי מי שנוצטו ונתבזה ומגלה פניו
76 לבקש מבני-אדם, אין מצותו וצערו בדבר זה (בפשיטת
77 ירו לצדקה) כמו זה שעדין לא גלה פניו, והוא זקוק לעזרה
78 כדי שלא תגלה מצבו ולא יהא נצרך (ומצותו היא גם
79 נפשית ולא רק כלכלית). הצווי במצוה זו הוא אמרו יתעלה:

1 מבכא מציעא, ושם (קיא): נתבאר שנה מיוחד בשכיר
2 ישראל בלבד, שאם אחר שכו — עובר בלא-תעשה:
3 אבל שכיר גוי — עובר עליו בעשה והוא אמרו: "כיומו
4 תתן שכרו".

5 **יום שני ד' טבת ה'תשע"ג**

6 **מצות עשה רא.**

7 המצוה ה"א — הצווי שנוצטוינו להיות השכיר אוכל
8 בשעת עבודתו מן-הדבר שעובד בו אם אותו הדבר מחבר
9 לקרקע, והוא אמרו יתעלה: "כי תבא בכרם רעף ואכלת
10 ענבים וגו': כי תבא בקמת רעף וקטפת מלילת בידך"
11 (דברים כג, כה-כו). וכבר נתבאר בגמרא (בבא מציעא פז),
12 שמשני פסוקים אלו למדנו שאדם אוכל במחבר בשעת גמר
13 מלאכה, ושלא יספיק לנו אחד הפסוקים בלי האחר, על
14 דרך שבארנו לעיל (מצות עשה קמ) על אמרם (ספרא פרשת
15 בהר שמעוה זו אינה נלמדת) 'עד שיאמרו שני כותבים, ואם
16 לאו לא שמענו'. הנה זו מצות עשה שענינה השג משני
17 פסוקים אלו, כלומר: שירשה לשכיר לאכל מן-המחבר,
18 וכפירוש אמרו (בבא מציעא פרק ז משנה ב): "ואלו (הפועלין,
19 שבעת העבודה) אוכלין מן-התורה". וכבר נתבאר דיני מצוה
20 זו בפסק ז' מ'בבא מציעא.

21 **יום שלישי ה' טבת ה'תשע"ג**

22 **מצות לא תעשה רסז. רסח.**

23 המצוה ה"ס"ז — האזהרה שהזהר השכיר מלאכל בשעת
24 עבודתו מן-הדבר שהוא עובד בו אם הוא עובד במחבר
25 לקרקע, והוא אמרו יתעלה: "כי תבא בקמת רעף" ו"חךמש
26 (כלי הקצירה) לא תניף על קמת רעף" (דברים כג, כו), אמרו
27 (ספרי פרשת כ"חצא): "חךמש — לרבות כל-בעלי חךמש
28 ובשעת חךמש", כלומר: בזמן הקציר לא תקצור לעצמך.
29 וידוע שפסוק זה לא בא אלא בשכיר ושארם "כי תבא"
30 (בתחילת הפסוק הנ"ל) פירשו כי תבוא שכיר, כמו שאמר
31 התרגום: ארי תתגר. ובפסק ז' מ'בבא מציעא (פז) אמרו:
32 "אלו אוכלין מן-התורה: העושה במחבר לקרקע (ודוקא)
33 בשעת גמר מלאכה". ושם נתבאר דיני מצוה זו.

34 המצוה ה"ס"ח — האזהרה שהזהר השכיר מלקחת
35 מאוכל מעבירו נוסף על אכילתו, והוא אמרו יתעלה:
36 "ואכלת ענבים כנפשוך שבועף ואל-כליך לא-תתן" (שם,
37 כה). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפסק ז' מ'בבא מציעא.
38 ושם נתבאר מה שהוא רשאי לאכל ומה שאינו רשאי
39 לאכל; ואם אכלו — הרי עבר על מה שנואמר: "ואל-
40 כליך (כדי לקחתם לביתך) לא-תתן".

מלכים א ז כז

ו כי ויעש את המכונות אשר נחשת ארבע באמה ארך המכונה האחת וארבע באמה רחבה ושלש באמה קומתה: כה וזה מעשה המכונה מסגרת להם ומסגרת בין השלבים: כט ועל המסגרות אשר בין השלבים אריות | פקר וכרוזים ועל השלבים פן ממעל ומתחת לאריות ולפקר ליות מעשה מורד: ל וארבעה אופני נחשת למכונה האחת וסרני נחשת וארבעה פעמתיו כתפת להם מתחת לפיר הכתפת יצקות מעבר איש ליות:

רש"י

(כז) ושלש באמה קומתה. של מכונה לבד קומת האופן (פירושו: חוץ מן הכן גופה, יד האופן היא האופן) שהיא יושבת עליו, אמה וחצי אמה, וגובה המכונה אמה וחצי (ארבע באמה אורך וגו') האמה גובה היתה מרובעת, אבל חצי האמה היתה עגולה, שנאמר (פסוק לה): ובראש המכונה חצי האמה קומה עגול סביב: **(כח)** מסגרת להם. ראיתי במשנה ארבעים ותשע מדות, המסגרות כמין טבלאות: מסגרות להם. המסגרות מיד אופן ליד אופן, ויד אופן, הוא עץ התחוב בתוך האופן בנקב, וקרני איש"ל בלע"ז. וארבע האופנים במכונה, מסגרות מכאן ומסגרות מכאן, מארבע צדדין, ובין זו לזו ארבע אמות רוחב, ומלמעלה 'סרנים', כמו 'נסרים', מול המסגרות, והשלבים מן התחתונה לעליונה: ומסגרות אחרות: בין השלבים. כעין מלאכת כרעי המטה של בני כפר, שאינן עגולים אלא בולט, לצור בהם אריות וכרוזים. ואומר אני, שהשלבים הללו כעין שליכות סולם, כמין מקלות נחושת זקופין על המסגרות התחתונה, כשנים ושלשה בין מקל למקל, מסגרות קבועות משליכה לשליכה. ויונתן תרגם: שליביא:

(כט) ועל המסגרות אשר בין השלבים. היו מצויירות צורות אריות, צורות בקרים וכרוזים: ועל השלבים כן. בסיס, להושיב הכיור עליו, מלמעלה למסגרת אשר על ראשם: ומתחת לאריות ולפקר. המרוקמין על המסגרות שבין השלבים: ליות מעשה מורד. ליות, כמין זכר ונקבה מחוברין זה בזה: מעשה מורד. מרודדין, כמין רידוד טס דק, ואין בולטין בעביו, ולא חקוקים בשיקוע. ויונתן תרגם: ליות מעשה מורד, מדבק עובד כבוש, שולדור"ש בלע"ז: **(ל)** וארבעה אופני. שנים לפניה ושנים לאחריה, כדרך העגלות הגדולות: וסרני נחשת. יונתן תרגם: ונסרין דנחש. הם הנסרים העליונים מול המסגרות: סרני. כמו נסרים: וארבע פעמותיו. של כן שעליהם: כתפות להם. בולטות למעלה מן הנסרים בזויות הכן. ותחת הכיור היושב על הכן, היו הכתפות יצוקות. (ספרים אחרים ללמד שמתוך הכן היו הכתפות יצאות ביציקה אחת, והכתפות מחזיקות לכיור שלא יפול למטה לתוכה של כן): מעבר איש ליות. מצד כל אחד מן הכתפות, היה ליות של זכר ונקבה מצויירות. מעבר איש, כמו איש אל אחיו האמורים בכרוזים (שמות כה כ):

מצודת ציון

(כז) המכונות. רוצה לומר: בסיס ומקום מושב: **(כח)** השלבים. כעין יתדות, וכן (שמות כו יז) שתי יתדות לקרש האחד משלבות: **(כט)** כן. בסיס: ליות. ענין חיבור, כמו (בראשית כט לד) ילוה אישי: מורד. מלשון רדידה ושטיחה: **(ל)** וסרני. לוחות, והוא הפוך מן נסרי, וכמו כבש כשב: פעמותיו. זוויתיו, כמו (שמות כה יב) על ארבע פעמותיו: כתפת. יקראו כן על כי יסבלו הכיור, ככתף הסובל משא: לכיור. עשוי כעין דוד גדול:

מצודת דוד

(כז) המכונות. הם כני הכיורות, ובכל מכונה היה תחוב עוד כן, ובו היה מושב הכיור, כמפורש בענין: קומתה. קומת המכונה עם הכן התחוב בה: **(כח)** מסגרות להם. בתחתיות כל מכונה אצל שוליו, היה מחיצה נמוכה, מקפת וסוגרת את המכונה מכל ארבעת הפאות: ומסגרות בין השלבים. לקומת המכונה עמדו כעין שליבי סולם עשויים מנחושת, ובראשיהם היו נכפפים זה מול זה, להיות לגג על המכונה, עשויה ככיפת כובע. ולמטה בענין קרויה 'כותרת', לרוחב השליכות ההם עשו כעין לבזבזין, סוגרות ומסבכות ארבעת הפאות סביב,

לחבר את השליכות זה לזה: **(כט)** אריות. היו מצויר אריות וגו': ועל השלבים כן ממעל. כי בגג המכונה הנעשה מן השלבים, הניחו באמצעיתו נקב עגול ברוחב אמה וחצי, וסבבו הנקב ההיא במחיצה עולה כלפי מעלה ברום חצי אמה, הקרויה בענין פי 'הכותרת', ובהמחיצה ההיא תחבו הכן העליון, ונמצא יושב הוא ממעל להשלבים, העולים ונכפפים עד המחיצה ההיא: ומתחת לאריות. מתחת ציורי האריות והבקר הנעשים בהמסגרת: ליות מעשה מורד. ועשוי מעשה רדידה, בהקשת הקורנס, לא ביציקה: **(ל)** וארבעה אופני. ב' לפנים ב' לאחור, כאלו ישאו אותה: וסרני נחשת. שולי המכונה עשוי מנסרים ולוחות של נחושת: וארבעה פעמותיו. על הכן יאמר, שהיה נטפל על המכונה ותחוב בו, ובו היו הכתפות להחזיק את הכיור התחוב בו, לבל יפול אל חללו יותר מהנרצה, אבל המכונה עצמה לא היה צריך לכתפות, לבל יפול הכן לחלל המכונה יותר מן הנרצה, כי הכן היה בתחתיתו עגול, לתחבו בהמחיצה העגולה הקרויה פי הכותרת, היוצאת מן המכונה, ועליונית הכן היה מרובע, ולא היה יכול אם כן ליפול לחלל המכונה יותר מהנרצה, כי קרנות הריבוע העמידו על מקומו, אבל הכיור יכול היה ליפול לחלל הכן יותר מהנרצה, כי לא היה בו להעמיד עצמו על מקומו, לזה עשו בד' זוויות הכן כעין כתפות, יורדות עד מתחת להכיור, להחזיקו לבל יפול למטה: הכתפות יצוקות. מעשה יציקה היו, ולא בהקשת הקורנס: מעבר איש ליות. מצד כל אחד מן הכתפות, במקום הנגלה לעומת מחברתו, היה מצוייר זכר ונקבה חבורים יחד:

תהלים סט א-ג

סמ. א לְמַנְצָח | עַל־שׁוֹשְׁנִים לְדוֹד: ב הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהִים פִּי כִּאוּ מַיִם עַד־נַפְשִׁי: ג טַבַּעְתִּי | בִּינוֹן מִצּוֹלָה וְאִינוֹן מַעֲמֵד בְּאֵתִי בְּמַעֲמְקֵי־מַיִם וְשִׁבְלַת שְׁמַפְתָּנִי: ד יַנְעֵתִי בְּקִרְאִי נַחַר גְּרוֹנִי כְּלוֹ עֵינַי מִיַּחַל לְאֱלֹהֵי: ה רָפוּ | מִשְׁעֵרוֹת רֹאשִׁי שָׁנְאֵי חָנָם עֲצָמוֹ מַצְמִיתִי אֵיבִי שֶׁקֶר אֲשֶׁר לֹא־נִזְלַתִּי אֲזוֹ אֲשִׁיב: ו אֱלֹהִים אַתָּה יִדְעַתָּ לְאוֹלְתִי וְאֲשִׁמּוֹתִי מִמֶּךָ לֹא־נִכְחַדּוּ: ז אֲלֵי־יִבְשׁוּ בִּי | קִנְיֶיךָ אֲדַגֵּי (כתיב יהוה קרי) אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֲלֵי־יִבְלָמוּ בִּי מִבְּקִשְׁיךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ח בִּי־עֲלֵיךָ נִשְׁאָתִי חֲרָפָה בְּסִתָּה כְּלָמָה פָּנִי: ט מוֹזֵר הָיִיתִי לְאָחִי וְנִכְרִי לְבְנֵי אִמִּי: י פִּי־קִנְאָת בֵּיתְךָ אֶכְלָתֵנִי וְחֲרָפוֹת חוֹרְפִיךָ נִפְלוּ עָלַי: יא וְאַבְכָּה בְּצֹם נַפְשִׁי וְתַהֲוִי לְחֲרָפוֹת לִי: יב וְאַתָּה לְבוֹשֵׁי שֶׁקֶר וְאֵהִי לָהֶם לְמִשָּׁל: יג יִשְׁיָחוּ בִּי יִשְׁבִּי שֶׁעַר וְנִגְנִינוֹת שׁוֹתֵי שֶׁכֶר:

רש"י

לתפוש טעותם: אז אשיב. כשהם נאספים עלי אני משחד אותם בממון מה שלא גזלתי מהם: (ז) אל יבשו בי קויך. אל תניחני בידם פן יבושו קויך במה שמאורע בי ויאמרו הלא כך אירע למי שהיה מקוה להקב"ה: (ט) לאחי. לעשו: (י) קנאת ביתך. ראו החבה שנהגת בנו בעוד ביתך קיים ונתקנאו בי: (יא) ואבכה בצום נפשי. בתענית: ותהי לחרפות לי. מה שאני בוכה ומתענה לפניך הם מתלוצצים עלי: (יג) ונגינות. בי לשותי שכר (סא"א):

(א) על שושנים. על ישראל שהם כשושנה בין החוחים שהחוחים מנבין אותם והתפלל עליהם: (ב) כי באו מים. האומות: (ג) ביון מצולה. כבוץ טיט של מצולה: ושכולת. הוא שטף חוזק הנהר פי"ל בלע"ז: (ד) נחר. יבש כמו (איוב ל') חרה מני חורב: כלו עיני. כל תוחלת ממושכה קרויה כליון עינים כמו (דברים כ"ח) וכלות אליהם כל היום, מכלות עינים (ויקרא כ"ו) ועיני רשעים תכלינה (איוב י"א): (ה) אויבי שקר. שונאים אותי על שקר שאין אני רודף אחר שקר שלהם

מצודת ציון

(א) שושנים. שם כלי נגון עשויה בצורת שושנה: (ג) ביון. הוא הרפש שבקרקעית המים: מצולה. עומק המים: ושכולת. היא מרוצת המים כמו משכולת הנהר (ישעיה כז): (ד) נחר. ענין יובש כמו ושכן חררים (ירמיה יז): מיחל. מל' תוחלת ותקוה: (ה) עצמו. חזקו והוא מלשון עצם שהוא קשה וחזק: מצמייתי. ענין כריתה כמו לבקרים אצמית (לקמן ק"א): (ו) לאולתי. מל' אויל ור"ל עבירות כי אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות: נכחד. נמנעו מלדעת אותם: (ז) בי. ר"ל על ידי: (ט) מוזר. מלשון זר: (י) נפלו. חנו ושכנו כמו על פני כל אחיו נפל (בראשית כ"ח): (יג) ישיחו. ענין ספור דברים:

מצודת דוד

(ב) עד נפש. המשיל עומק הצרות למים שוטפים הבאים עד הצואר והנפש קרובה לצאת: (ג) ואינו מעמד. אין שם מקום קשה להשאר עומד וארד א"כ מטה מטה: במעמקי מים. ר"ל הנה הבא במים עמוקים הוא מסוכן אף אם אינם רדופים ושוטפים והבא במים שוטפים הוא מסוכן אף אם לא בא במקום העמוק ומכ"ש הבא במים שוטפים ובמקום העמוק שהוא מסוכן ביותר וכן באו עלי צרות כפולות ומצירות: (ד) בקראי. בעבור רוב הקריאה על קושי הלחץ: נחר. הצועק הרבה מתייבש רטיבת הגרון: כלו עיני. המקוה לדבר מה ואינה באה קרוי בלשון המקרא כליון עינים: (ה) משערות. יותר מחשבון שערות ראשי: שונאי חנם. כי לא הריעותי את אחד מהם: עצמו. הכורחים אותי נתחזקו

והמה אויבים לי על שקר ובחנם: אשר לא גזלתי. הדבר אשר לא גזלתי מעולם בע"כ אשיב אז כאשר יעלילו עלי: (ו) אתה ידעת לאולתי. כאומר הלא אינם מרובים כ"כ להיות מיוסר ביותר: ואשמותי וגו'. כפל הדבר במ"ש: (ז) אל יבושו. כי אם לא תענה לי יבושו א"כ כל המקוים לך בראותם שלא הועיל לי תוחלתי: אל יכלמו. כפל הדבר במ"ש: (ח) כי עליך. החרפה שאני נושא היא בעבורך כ"א התחברתי עמהם למעול כך הייתי אהוב להם: כסתה. כפל הדבר במ"ש: (ט) מוזר. בעבורך אני נחשב לזר לאחי והם בני ישמעאל: (י) קנאת ביתך. על כי המה מתקנאים בתפארת בהמ"ק לזה אוכלים אותי ועוד יוסיפו לחרפני בדברים: (יא) ואבכה. וכאשר אבכה בעת תהיה נפשי בצום: ותהי. הבכיה תהיה לי לחרפה באמרם אם לא מאס בכם מדוע לא ישמע קול בכיות: (יב) ואתנה. וכאשר אתן לבושי שק בעבור התשובה המה מביאים ממני משל בדרך לעג: (יג) יושבי שער. השופטים היושבים בשערי העיר אף המה ישיחו בי עם שאין מדרך החשובים לדבר דברים של מה בכך: ונגינות. שותי השכר ינגנו בדברי הקורות אותי בדרך לעג ובזיון:

**מסכת גיטין
פרק ראשון**

א המביא גט ממדינת הים – צריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם. רבן גמליאל אומר: אף המביא מן הרקם ומן החגר. רבי אליעזר אומר: אפלו מכפר לודים ללוד. ורחמנים אומרים: אינו צריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם, אלא המביא ממדינת הים, והמוליד. והמביא ממדינה למדינה במדינת הים – צריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אפלו מהגמוניא להגמוניא.

ב רבי יהודה אומר: מרקם למזרח ורקם פמזרח, מאשקלון לדרום ואשקלון פדרום, מעכו לצפון ועכו פצפון. רבי מאיר פירוש ברטנורא

א המביא גט ממדינת הים. כל חוצה לארץ קרי מדינת הים: צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אית דאמרי טעמא, לפי שאין בני מדינת הים בני תורה, ואין יודעין שצריך לכתוב הגט לשם האשה. הלכך אומר השליח בפני נכתב ובפני נחתם, וממילא שיליגן ליה אם נכתב לשמה, והוא אומר אין. ואית דאמרי טעמא, לפי שאין שירות מצוות משם לכאן, שאם יבא הבעל ויערער לומר לא כתבתו שיהיו עדים מצויין להכיר חתימת העדים. והאמינותו רבנן לשליח ככתרי, ושוב לא יועיל ערעור הבעל: מן הרקם ומן החגר. בין קדש ובין ברד, מתרגמנין בין רקם ובין חגרא: אפילו מכפר לודים. שהיא מחוצה לארץ: ללוד. שהיא סמוכה לה והיא מארץ ישראל: מהגמוניא להגמוניא. שני הגמונים בעיר אחת ומקפידים זה על זה: **ב מרקם למזרח.** מרקם עד סוף העולם למזרחו קרוי חו"ל, ורקם עצמה נדונה כמזרח העולם ולא כארץ ישראל:

משניות מבוארות – קהתי

מְכַפֵּר לְלוּדִים לְלוּד – בגמרא מבואר, שכפר לודים היא עיירה בחוץ לארץ הסמוכה מאד ללוד בארץ ישראל, ואף מובלעת היא בתחום הארץ, כלומר שארץ ישראל מקיפה את כפר לודים משלושת הצדדים, ומתוך כך קיים קשר בין כפר לודים לארץ ישראל, ואף בקיאים הם בכתיבת הגט לשמה, ומכל מקום סובר רבי אליעזר, שאף המביא מכפר לודים ללוד צריך שיאמר: "בפני נכתב ובפני נחתם". טעמו מבואר בגמרא: "שלא תחלוק במדינת הים", שהואיל וגזרו על המביא גט ממדינת הים שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", אין לחלק בזה בין מקום רחוק למקום קרוב, אלא דין אחד הוא לגבי כל מקום שהוא בחוץ לארץ. **וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ צָרִיךְ שְׂיֹאמֵר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִחְתַּם, אֶלֶּא הַמְּבִיא מִמְּדִינַת הַיָּם** – לארץ ישראל, **וְהַמּוֹלִיד** – מארץ ישראל למדינת הים. לדעת רבה חולקים חכמים על תנא קמא, שכן תנא קמא סובר, שדווקא המביא צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", אבל המוליד אינו צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", לפי שבני ארץ ישראל בקיאים לשמה. ואילו חכמים גוזרים במוליד משום מביא. לדעת רבא אין חכמים חולקים על תנא קמא אלא באים לפרש את דבריו, שכן לטעמו, "שאינן עדים מצויים לקיימו", אין הבדל בין המביא להמוליד. **וְהַמְּבִיא מִמְּדִינַה לְמְדִינַה בְּמְדִינַת הַיָּם, צָרִיךְ שְׂיֹאמֵר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִחְתַּם** – לרבה משום שאין בקיאים בכתיבת הגט לשמה; ואף המביא מעיר לעיר באותה מדינה צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", ולא נקט התנא "ממדינה למדינה" אלא להשמיענו, שבארץ ישראל אפילו ממדינה למדינה (מחוז לחוז) אין צריך לומר. לרבא דווקא המביא ממדינה למדינה במדינת הים צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", משום שאין עדים מצויים לקיימו, אבל מעיר לעיר במדינה אחת אין צריך לומר. **רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֶפְלוּ מִהַגְּמוּנְיָא לְהַגְּמוּנְיָא** – אף בעיר אחת ושולטים בה שני הגמונים, אם מקפידים הם זה על זה שלא ייכנסו בני הגמוניא זו להגמוניא זו, המביא גט מהגמוניא להגמוניא צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם". בגמרא מובא שכוונת המשנה לעיר כזו שהיתה בארץ ישראל, והטעם הוא, לפי שאין עדים מצויים לקיימו. ואף רבה חושש כאן לטעמו של רבא, שכל מקום שאין לחוש לטעם "לשמה", אף רבה סובר, שחוששים לטעם שאין עדים מצויים לקיימו.

באור משנה ב

כחמשך למשנה הקודמת בא רבי יהודה לציין את הערים הסמוכות לגבולות ארץ ישראל: רקם כמזרח, אשקלון בדרום, ועכו בצפון. מערים אלו ואילך הרי זה חוץ לארץ. ברם, בצד מערב הים הוא הגבול. **רבי יהודה אומר: מרקם למזרח** – מרקם ואילך לצד מזרח, הרי

באור משנה א

כבר הזכרנו בפתיחה למסכתנו, שהגט צריך להיות נכתב לשמה היינו לשם האשה המתגרשת, שנאמר (דברים כד, א): "ונכתב לה" – ונחלקו תנאים, איזו כתיבה צריכה להיות לשמה: רבי מאיר סובר, שבחתימת העדים הכתוב מדבר, שכן עדי חתימה הם הכורחים ("עדי חזיתיה כותבי") ועושים את כתב הגירושין לספר כריתות, הלכך חתימת העדים צריכה להיות לשמה, אבל כתיבת הגט אינה צריכה להיות לשמה. ורבי אלעזר סובר, שאין התורה מדברת אלא בכתיבת הגט, אבל חתימת העדים אינה מן התורה אלא מתקנת חכמים, שכן עדי מסירה, היינו שני העדים שבפניהם מוסר הבעל את הגט לאשתו, הם העיקר ("עדי מסירה כותבי"). ומכאן, שכתיבת הגט היא שצריכה להיות לשמה. והלכה כרבי אלעזר. – משנתנו דנה בשליח שנשלח על ידי הבעל, הנמצא בחוץ לארץ, להביא גט לאשתו שבארץ ישראל. שליח כזה נקרא "שליח להולכה". **הַמְּבִיא גֵּט** – ששלח הבעל לאשתו, **מִמְּדִינַת הַיָּם** – ממדינה רחוקה שבחוץ לארץ. ויש מפרשים: ממדינה שהיא מחוץ לגבולה המערבי של ארץ ישראל; ונקט התנא גבול מערב, לפי שאין שם ערים סמוכות לארץ ישראל, שהרי הים מפסיק, והוא הדין מחוץ לשאר גבולות הארץ, היינו ממדינות שהן רחוקות מארץ ישראל כאותן שבמדינת הים (הר"ן). **צָרִיךְ שְׂיֹאמֵר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִחְתַּם** – צריך השליח לומר בבית הדין קודם מסירת הגט: בפני נכתב ובפני נחתם עליו העדים. – שאין בני מדינת הים בקיאים בהלכה, שצריך לכתוב את הגט לשם האשה המתגרשת, לפיכך תיקנו חכמים, שיאמר השליח: "בפני נכתב ובפני נחתם", וזה יביא לידי בירור אם הגט נכתב ונחתם כדנינו, או שבאמירתו זו הריהו מעיד שנכתב ונחתם הגט לשמה (עין "חוספות יום טוב"). "רבא אמר: לפי שאין עדים מצויין לקיימו" – כלומר שלדעת רבא אין חוששים לפסול בגט, אלא חוששים שמא יבוא הבעל ממדינת הים ויערער על הגט שהוא מזויף, והלכה היא בכגון זה שיש לקיים את הגט בחותמיו, והיינו אם העדים החתומים על הגט, או אחרים המכירים את חתימותיהם, מאשרים את זהותן של החתימות, הרי הגט קיים, ויערערו של הבעל אינו ערעור; אבל בגט שהובא ממדינת הים, אין עדים מצויים בארץ ישראל שיקיימו את חתימות העדים שבגט, ואם יבוא הבעל ויערער, לא תהא תקנה לאשה לקיים את גיטה, הלכך תיקנו חכמים שיאמר השליח: "בפני נכתב ובפני נחתם", והאמינותו כשני עדים המקיימים את הגט, ושוב אין הבעל יכול לערער. **רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לא רק המביא ממדינה רחוקה, אלא אף המביא מן הרקם ומן החגר** – שהן עיירות סמוכות לארץ ישראל, מעבר לגבול הדרום מזרחי של הארץ, צריך שיאמר: "בפני נכתב ובפני נחתם"; לרבה כטעמו, שאף על פי שהן סמוכות, אין בקיאים שם לכתוב גט לשמה; ולרבא כטעמו, לפי שאין הרבה באים משם לארץ ישראל, ואין עדים מצויים לקיימו. **רבי אליעזר אומר: אפלו**

אומר: עכו פארץ ישראל לגטין.

ג המביא גט פארץ ישראל – אינו צריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם, אם יש עליו עוררים – יתקיים פחותמו.

המביא גט ממדינת הים, ואינו יכול לומר: בפני נכתב ובפני נחתם, אם יש עליו עדים – יתקיים פחותמו.

ד אחד גטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליד ולמביא. וזו אחד מן הדרכים שישו גטי נשים לשחרורי עבדים.

ה פל גט שיש עליו עד כותי – פסול, חוץ מגטי נשים ושחרורי עבדים. מעשה שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה, והיו עדי עדי כותים – והכשיר. פל השטרות העולים בערכאות של גוים, אף על פי שחותמיהם גוים –

פירוש ברטנורא

ג ואם יש עליו עוררים. שהבעל מערער שהוא מוויף: יתקיים פחותמו. אם יעידו העדים על חתימת ידיהם, או עדים אחרים יכירו חתימתם, כשר. ובזמן הזה, המביא גט בין בא"ב בין בחו"ל צריך ליתנו לה כפני שנים וצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. ואם חתימת העדים ניכרת במקום נתינת הגט ונתקיים הגט פחותמו, אין צריך לומר בפ"ג ובפ"ג: ואינו יכול לומר. כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתהרש:

ד שוין למוליד ולמביא. לומר בפ"ג ובפ"ג:

ה חוץ מגיטי נשים. שאם יש עליו עד כותי אחד, כשר. אבל שניהם כותים, פסול ת"ק אפילו בגיטי נשים. ורבן (שמעון בן) גמליאל עשה מעשה והכשיר אפילו כששניהם כותים. והאידנא הגורו על הכותים שהיו כגוים לכל דבריהם, לא שנא שאר שמרות ול"ש גיטי נשים אפילו עד אחד כותי פסול: בערכאות של גוים. שהעירו העדים ערותם לפני השופט במקום מושב משפטיהם. והוא שידענו באותו שופט ובאותם עדים דלא מקבלי שוחדא. ודוקא בשמרי הלאות ושמרי מקח וממכר

משניות מבוארות – קהתי

הוא הדין ששנינו עד כה, שהשליח צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", וכו' עוסקת משנתנו.

אחד גטי נשים ואחד שחרורי עבדים – בין גטי נשים ובין שטרי שחרורים, שוו למוליד ולמביא – שווים הם בענין מוליד ומביא, שכשם ששנינו לעיל בגט אשה, ששליח המוליד גט מארץ ישראל למדינת הים או המביא גט ממדינת הים לארץ ישראל צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", ונאמן השליח כשני עדים, שאם יבוא הבעל ויערער, אין משגיחים בערעורו, כך הדין בשטר שחרור, ששליח המוליד שטר שחרור מארץ ישראל לחוץ לארץ או המביא שטר שחרור מחוץ לארץ לארץ ישראל צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", שאף שטר שחרור צריך שיהא נכתב לשמו, שנאמר בשפחה כנענית (ויקרא יט, כ): "או חופשה לא נתן לה" – עד שיכתוב לשמה (רמב"ם הל' עבדים ו, ז); וכן נאמן השליח כשני עדים, שאם בא האדון ומערער על שטר השחרור שהוא מזויף, אין משגיחים בו, מאחר שאמר השליח "בפני נכתב ובפני נחתם". וזו אחד מן הדרכים – המפורטים להלן, שישו גטי נשים לשחרורי עבדים – כלומר ענין זה ששנינו בדין מוליד ומביא הוא אחד מן הדברים ששוים בהם שטרי שחרורים לגיטי נשים.

הלשון במשנתנו – "ששו גיטי נשים לשחרורי עבדים" – אינו מדויק, שכן צריכה היתה המשנה לשנות להיפך: "ששו שחרורי עבדים לגיטי נשים". שהרי עיקר דין מוליד ומביא הוא באשה, אלא הואיל ועד כה עסקו המשניות בגיטי נשים, לפיכך הקדימה גם משנתנו גיטי נשים לשחרורי עבדים (תוספות).

באור משנה ה

משנתנו ממשיכה בדרכים ששוו בהם גיטי נשים ושחרורי עבדים.

פל גט – היינו כל שטר, שיש עליו עד פותי – שאחד מן העדים החתומים עליו הוא כותי (ענין נדרים ג, י – שם בארנו ענין הכותים). פסול – השטר; ואף על פי שלדעת התנא של משנתנו כותים גרי אמת הם, מכל מקום השטר פסול, לפי חשודים הם על עדות שקר בענייני ממון; חוץ מגטי נשים ושחרורי עבדים – שאם אחד מן העדים החתומים על הגט או על שטר השחרור הוא כותי, הגט ושטר השחרור כשרים. בגמרא מבואר, כגון שהעד האחר, שהוא ישראל, חתום אחרי הכותי, שאילו לא היה הכותי בקי וידוע בדקדוקי גיטין, לא היה נותן לו לחתום לפניו, שכן ההלכה היא, שאין עדי הגט חותמים זה שלא בפני זה; אבל בשטרות אחרים, הואיל וחותמים העדים זה שלא בפני זה, יש לחשוש שמא הישראל הניח את המקום הראשון לישראל אחר הגדול ממנו, ובא כותי זה וחתם שם. הלכך שטר ממון שחתום עליו עד כותי, אף על פי שחתום אחריו ישראל, הריחו פסול; ואילו גט אשה או שטר שחרור שחתום עליו עד כותי,

זה חוץ לארץ, נרקם פמזרח – ואף רקם בכלל חוץ לארץ. מאשקלון לדרום ואשקלון לצד דרום, מאשקלון לצד דרום, ואשקלון בכלל, דינו כחוץ לארץ, מעפו לצפון ועפו בצפון – מעכו לצד צפון, ועכו בכלל, דינו כחוץ לארץ. רבי מאיר אומר: עכו פארץ ישראל לגטין – והמביא גט מעכו אינו צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

באור משנה ג

משנה זו באה ללמדנו את הדין, שכבר הזכרנוהו בבאור משנה א, שבמקומות שאין השליח אומר "בפני נכתב ובפני נחתם", אם בא הבעל וערער על הגט שהוא מוויף, יש לקיים את הגט על ידי העדים שחתמו בו, או על ידי אחרים המכירים את חתימותיהם. המביא גט פארץ ישראל – אפילו ממחוז למחוז, אינו צריך שיאמר: בפני נכתב ובפני נחתם – שבני ארץ ישראל בקיאים בכתיבת הגט לשמה, וכן מצויות שירות שהולכות ממחוז למחוז, ויש עדים לקיים את הגט. לפיכך אם יש עליו עוררים – כלומר אם בא הבעל ומערער על הגט, והוא טוען שהגט מוויף, יתקיים פחותמו – יבואו העדים החתומים על הגט ויאשרו את חתימותיהם, או יבואו עדים אחרים המכירים חתימותיהם, ויאשרו את זהותן של החתימות, ואז הגט כשר, ויערעור של הבעל בטל. ברם, כל זמן שאין עליו עוררים, אין צורך לקיים את הגט פחותמו, ומותרת להינשא בגט זה היוצא מתחת ידה, שמשום עגונה הקילו חכמים. המביא גט ממדינת הים – ששנינו לעיל (משנה א), שצריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", אלא כגון שנשתתק, ואינו יכול לומר: בפני נכתב ובפני נחתם – בגמרא מבואר: כגון שנתנו לה כשהוא פיקח, ולא הספיק לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" עד שנתהרש; ויש מפרשים, שהוא הדין כשלא ראה כתיבת הגט וחתמתו (תפארת ישראל), אם יש עליו עדים, יתקיים פחותמו – כלומר שלא תינשא בגט זה עד שיקימוהו על ידי אישור חתימות העדים שבו. בגמרא מבואר, שלדעת רבה מדובר במשנתנו לאחר שלמדו להיות בקיאים בכתיבת הגט לשמה, אלא שמכל מקום צריך השליח לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", שלא עקרו חכמים תקנתם, גזירה שמא יחזור הדבר לקלוקלו וישכחו, אבל פיקח ונתחרש שהוא מקרה בלתי שכיח, לא גזרו בו חכמים.

משנתנו נקטה "אם יש עליו עדים", שכן ההלכה היא: "עדי מסירה הם הכורתיים" (תוספות יוס טוב). כלומר העדים שבפניהם נמסר הגט לאשה הם עיקר עדי הגירושין ולא עדי חתימה, כמו שכבר הזכרנו בהקדמה לבאור משנה א.

באור משנה ד

עבר כנעני יוצא לחרות בשטר שחרור שהוא מקבל מרבו, ודומה דינו של שטר שחרור לגט אשה בדברים אחרים. החל במשנתנו ועד סוף הפרק עוסקות המשניות באותם הדברים ששוים בהם שטרי שחרורים לגיטי נשים. ובא כאן ענין זה, לפי שאחד הדברים

בְּשָׂרִים, הוּיָן מִגִּטֵי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים; רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף אֵלּוּ בְּשָׂרֵינוּ, לֹא הִזְכְּרוּ אֶלָּא בְּזִמְנֵי שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהַדְיוּט. וְהָאוֹמֵר: תַּן גַּט זֶה לְאִשְׁתִּי וְשִׁטְר שִׁחְרוּר זֶה לְעַבְדִּי, אִם רָצָה לְחַזֵּר בְּשִׁנְיָהּ – יִחְזַר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמָיו אוֹמְרִים: בְּגִטֵי נָשִׁים, אֲבָל לֹא בְּשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים, לְפִי שְׂזִכִּין לְאָדָם שְׁלֹא בְּפָנָיו, וְאִין חֲבִין לוֹ אֶלָּא בְּפָנָיו; שְׂאָם יִרְצָה שְׁלֹא לְזוּן אֶת עַבְדּוֹ – רְשָׁא, וְשְׁלֹא לְזוּן אֶת אִשְׁתּוֹ – אִינוּ רְשָׁא. אָמַר לָהֶם: וְהָרִי הוּא פּוֹסֵל אֶת עַבְדּוֹ מִן הַתְּרוּמָה, כְּשֶׁם שְׁהוּא פּוֹסֵל אֶת אִשְׁתּוֹ? אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שְׁהוּא קִנְיָנוּ. הָאוֹמֵר: תַּנּוּ גַט זֶה לְאִשְׁתִּי וְשִׁטְר שִׁחְרוּר זֶה לְעַבְדִּי, וְמָת – לֹא יִתְּנוּ לְאַחַר מִיתָה; תַּנּוּ מִנָּה לְאִישׁ פְּלוֹנִי, וְמָת – יִתְּנוּ לְאַחַר מִיתָה.

פירוש ברטנורא

שהעדים ראו בנתינת הממון. אבל שטרי הודאות וגיטי נשים, וכל דבר שהוא מעשה כ"ד בערכאות שלהם, הכל פסול: ר"ש אומר בש"ס. לא הזכירו בבית המדרש להפסול: אלא בזמן שנעשו בהדיוט. ע"י גוים הדיוטות שאינם דיינים. ואין הלכה כר"ש: ו רצת לחזור בשניהן. קודם שיגיע ליד האשה והעבד: יחזור. ואין השליח יכול לזכות בהם לצרכן, דחוב הוא להן, שמאבדן מוזנותיהן; וחכמים אומרים בגיטי נשים. יכול לחזור: אבל לא בשחרורי עבדים. והלכה כחכמים: שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי. הלכך כי משחרר ליה לא מפסיד ליה מוזני. אבל שלא לזון את אשתו אינו רשאי, הלכך כי מגרש לה מפסיד לה מוזני: מפני שהוא קנינו. כלומר הא אכיל בתרומה כשהוא עבד כהן אינו אלא מפני שהוא קנינו של כהן, מדי דהוה אבהמתו של כהן שאוכלת בכרשני תרומה, ולא משום מעלוותא היא, הלכך כי משחרר ליה אע"פ שמפסידו מלאכול בתרומה אין זו חובה לעבד: לא יתנו לאחר מיתה. דניטא לא הוי עד דמטי לידה וכי מטי לידה הא מית ואין גט לאחר מיתה. ושטר שחרור נמי כי מנא לידה הא מית ופקע רשותיה מניה: יתנו לאחר מיתה. ואע"ג דלא אמר מנה זה, דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו:

משניות מבוארות – קהתי

לעבדו", אִם רָצָה לְחַזֵּר בְּשִׁנְיָהּ – קודם שהגיע הגט ליד האשה, או שטר השחרור ליד העבד, יִחְזַר – יכול הוא לחזור בו, שאין השליח יכול לזכות בגט בשביל האשה ולא בשטר השחרור בשביל העבד; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר – הסובר, שאף בזה שווים גיטי נשים ושחרורי עבדים, שאין זו זכות לאשה להתגרש ולא לעבד להשתחרר, אלא חוב הוא להם, הואיל והם מפסידים מוזנותיהם שהם מקבלים מבעליהם. וְחֻכְמָיו אוֹמְרִים: בְּגִטֵי נָשִׁים – יכול הבעל לחזור בו, אֲבָל לֹא בְּשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים – כלומר שלדעת חכמים אין שחרורי עבדים שווים בזה לגיטי נשים, לְפִי שְׂזִכִּין לְאָדָם שְׁלֹא בְּפָנָיו – אדם נעשה שליח לחברו שלא מדעתו, אם הדבר שהוא עושה בשבילו הוא לזכותו; הלכך זוהי השליח בשטר השחרור בשביל העבד, שזכות היא לו להשתחרר, וְאִין חֲבִין לוֹ אֶלָּא בְּפָנָיו – ואין אדם נעשה שליח לחברו שלא מדעתו, אם הדבר שהוא עושה בשבילו חוב הוא לו; הלכך אין השליח זוכה בגט בשביל האשה, שחוב הוא לה להתגרש, כמו שהמשנה מפרשת והולכת: שְׂאָם יִרְצָה שְׁלֹא לְזוּן אֶת עַבְדּוֹ, רְשָׁא – כלומר אף על פי שהעבד מפסיד מוזנותיו על ידי שחרורו, מכל מקום אין זה הפסד ממש, שהרי אף בלא שחרור יכול הוא להפסידם, שרשאי רבו לומר לו: "עשה עמי ואיני זנך" (גמרא), והיינו שיתפרנס מן הצדקה (וש"ס), ונמצא שזכות היא לעבד להשתחרר; וְשְׁלֹא לְזוּן אֶת אִשְׁתּוֹ, אִינוּ רְשָׁא – שהבעל חייב במוזנות אשתו, ונמצא שחוב הוא לה להתגרש, שהרי היא מפסידה מוזנותיה. אָמַר לָהֶם – רבי מאיר לחכמים: וְהָרִי הוּא פּוֹסֵל אֶת עַבְדּוֹ מִן הַתְּרוּמָה, כְּשֶׁם שְׁהוּא פּוֹסֵל אֶת אִשְׁתּוֹ – והרי שחרורו חוב הוא לו, שאם היה רבו כהן, הרי הוא פוסלו על ידי השחרור מאכילת תרומה, כשם שפוסל את אשתו מן התרומה כשמגרשה, וכל זמן שלא שחררו, אף על פי שאמר לו "עשה עמי ואיני זנך", יכול הוא ללכת ולאכול תרומה בכל מקום שהוא. בגמרא שואלים: ומה חוב הוא לעבד של ישראל להשתחרר? ומשיבים: שפוסלו משפחה כנענית, ואף על פי שמתירו בכת חורין, נוה לו לעבד בחיי הפקר ("עבדא בהפקרא ניחא ליה"). אָמְרוּ לוֹ – חכמים לרבי מאיר: מִפְּנֵי שְׁהוּא קִנְיָנוּ – אין עבד כהן אוכל בתרומה אלא מפני שהוא קניין כספו, והרי רבו יכול למכרו לישראל ולפסלו מן התרומה בכל מקום שהוא, ומכאן שאין חוב לעבד בשחרורו. ויש מפרשים: מפני שהוא קניינו. שאין העבד אוכל בתרומה משום מעלתו וחשיבותה בשבילו, אלא מפני שהוא קניינו של הכהן, כשם שבהמת הכהן אוכלת בתרומה, כאשר היא קניין כספו, הלכך אין זה חוב לו להשתחרר, אף על פי שנפסל מן התרומה (רמב"ם: ברטנורא); ומה שהשחרור פוסלו משפחה כנענית, אף זה אינו

אם חתום אחריו ישראל, הריהו כשר; אבל אם הכותי חתום אחרי ישראל, וכל שכן אם שני העדים הם כותים, אף הגט ושטר השחרור פסולים. ברם, רבן גמליאל חולק על התנא של משנתנו, והוא סובר, שאפילו שני העדים הם כותים, כשר בגט אשה ובשטר שחרור (גמרא – "חטורי מחטרא"). וכן הורה רבן גמליאל הלכה למעשה: מַעֲשֶׂה שְׁהִבְיֵאוּ לְפָנֵי רַבִּין גְּמִלְיָאֵל לְקַפֵּר עֲזוֹתָאֵי – בדרומו של הגליל, בגבול ארץ הכותים – גַּט אִשָּׁה, וְהָיָו עֲדָיו עֲדֵי כּוֹתִים, וְהַכְּשִׁיר – שלדעת רבן גמליאל הוחזקו הכותים ככשרים וכבקיאים בענין גיטין ושחרורין. כָּל הַשְּׁטָרוֹת הַעוֹלָם בְּעֶרְפָּאוֹת שֶׁל גּוֹיִם – שטרות שהובאו ללשכת בית דינם של הגויים, ונתקיימו על ידם בחותמיהם, אף על פי שחותמיהם גוים – שהעדים החתומים על השטרות הם גויים, בְּשָׂרִים – השטרות; ודווקא בשטרי הלוואות או שטרי מקח וממכר, שאין השטר אלא לראיה בלבד ולא לקניין; הוּיָן מִגִּטֵי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים – והוא הדין שטרי מתנות וכיוצא בהם, שכל אלו שטרי קניין הם, שעל ידי השטר נעשה הקניין ונגמר הדבר, אם עלו בערכאות של גויים, פסולים הם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף אֵלּוּ בְּשָׂרֵינוּ – אף גיטי נשים ושחרורי עבדים שעלו בערכאות של גויים כשרים בעדי מסירה ישראל, שלדעת רבי שמעון עדי מסירה הם העיקר ולא עדי חתימה; ומדובר בכגון שהעדים החתומים בגט שמותיים מובהקים שהם שמות גויים, ואין חשש שמא יבואו לסמוך עליהם; לֹא הִזְכְּרוּ – בבית המדרש לפסול אותם, אֶלָּא בְּזִמְנֵי שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהַדְיוּט – על ידי גויים הדיוטות, שלא בערכאות, שהואיל ואינם מפורסמים, יש חשש שמא יבואו לסמוך על העדים החתומים ויכשירו את הגט אף בלא עדי מסירה; אבל כשנעשו בערכאות, הואיל והערכאות מפורסמים שהם של גויים, אין לחשוש שמא יכשירו את הגט בלא עדי מסירה (הד"ן). ואין הלכה כרבי שמעון.

בארנו את הסיפא – "לא הזכירו אלא בזמן שנעשו בהדיוט" – לפי הר"ן. אבל לדעת התוספות, מוסבה פיסקה זו על שאר שטרות, ובאה המשנה ללמד, שאם נעשו בהדיוט, הרי הם פסולים בכל אופן, גזירה שמא יכשירו אותם גם בלא עדי מסירה כדון שטרות שנעשו בערכאות. אבל בגיטין אין הבלד בין ערכאות להדיוט, אלא הכל תלוי בשמות העדים החתומים, אם הם מובהקים, ובעדי מסירה (עין תוספות רבי עקיבא איגר).

באור משנה ו

הָאוֹמֵר – לשליח: תַּן גַּט זֶה לְאִשְׁתִּי וְשִׁטְר שִׁחְרוּר זֶה לְעַבְדִּי – בגמרא מבואר, שלשון "תן" במשנתנו הרי הוא כלשון "זכה", ונמצא שאמר לשליח: "זכה בגט זה לאשתי", או: "זכה בשטר שחרור זה

פ ר ק ש נ י

א המביא גט ממדינת הים ואמר: בפני נכתב, אָבֵל לֹא בִּפְנֵי נִכְתָּב; בִּפְנֵי נִכְתָּב פְּלוֹ וּבִפְנֵי נִחְתָּם חֲצִי; בִּפְנֵי נִכְתָּב חֲצִי וּבִפְנֵי נִחְתָּם כָּלֹּ – פְּסוּל. אֶחָד אָמַר: בִּפְנֵי נִכְתָּב, וְאֶחָד אָמַר: בִּפְנֵי נִחְתָּם – פְּסוּל. שְׁנַיִם אָמְרִים: בִּפְנֵינוּ נִכְתָּב, וְאֶחָד אָמַר: בִּפְנֵי נִחְתָּם – פְּסוּל; וְרַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁר. אֶחָד אָמַר: בִּפְנֵי נִכְתָּב, וְשְׁנַיִם אָמְרִים: בִּפְנֵינוּ נִחְתָּם – בְּשֵׁר.

ב נכתב ביום ונחתם ביום, בלילה ונחתם בלילה, ביום ונחתם בלילה – פסול; רבי שמעון

פירוש ברטנורא

ב א המביא. נחתם חציו. אחד מן העדים חתם בפני: בפני נכתב חציו וכיו פסול. ודוק חציו האחרון. אבל בפני נכתב חציו הראשון שהוא שם האיש והאשה והזמן, כשר. וחציו הראשון נמי לא צריך שיראה הכתיבה עצמה, אלא אם שמע קול הקולמוס בלבד עובר על הנייר בשעת כתיבה, תו לא צריך: אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול. בזמן שהגט יוצא מתחת יד אחד מהם, דאצרכו רבנן לשלוח המביא גט למימרו תרווייהו. אבל אם הגט יוצא מתחת ידי שניהם, כשר. ששנים שהביאו גט אין צריך שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם: שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפנינו נחתם פסול. בזמן שהגט יוצא מתחת יד אחד מהם. אבל אם יוצא מתחת ידי שניהם, כשר: ורבי יהודה מכשיר. ואפילו יוצא מתחת ידו של אחד מהם. ואין הלכה כרבי יהודה:

ב בלילה ונחתם ביום כשר. שהיום הולך אחר הלילה ואין זה מוקדם: ביום ונחתם בלילה פסול. שהרי מוקדם הוא. ותקנו חכמים זמן בנשין, גיירה שמא

משניות מבוארות – קהתי

הגט: אפילו לא כתב אלא שיטה אחת לשמה, היינו שם האיש ושם האשה והזמן, שוב אינו צריך, כלומר ששוב אין צורך לברר אם שאר הגט נכתב לשמה (המאירי). אָחָד אָמַר: בִּפְנֵי נִכְתָּב, וְאֶחָד אָמַר: בִּפְנֵי נִחְתָּם, פְּסוּל – בגמרא מבואר, שמדובר כאן כשאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם אלא מתחת ידי אחד מהם, כלומר שרק אחד מהם הוא השליח, ונמצא שהשליח אינו אומר אלא "בפני נכתב" בלבד או "בפני נחתם" בלבד, הלכך הגט פסול מהטעמים שבארנו לעיל, שכן האחר, הואיל ואינו שליח, אינו נאמן בעדותו, שלא האמינו חכמים בעד אחד אלא את השליח. אבל אם הגט יוצא מתחת ידי שניהם, היינו ששניהם שליחים בהבאת הגט, הגט כשר לטעמו של רבא (שהלכה כמותו). שכן שניים שהביאו גט ממדינת הים, אינם צריכים לומר "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם", שהואיל ושניהם מעידים שהבעל נתן להם את הגט, שוב אין צריך קיום (תוספות ר"ד). שְׁנַיִם אָמְרִים: בִּפְנֵינוּ נִכְתָּב, וְאֶחָד אָמַר: בִּפְנֵי נִחְתָּם, פְּסוּל – אף כאן מדובר כשאין הגט יוצא אלא מתחת ידו של אחד מהם, ולכן הגט פסול מהטעמים שבארנו לעיל; וְרַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁר – את הגט, אף על פי שהוא יוצא מתחת ידו של אחד מהם, שהואיל ושניים מעידים על כתיבת הגט, אין חוששים שמא יטעו ויקיימו אף שטרות אחרים בעד אחד (רש"י; תוספות ר"ד). ברם, כשהגט יוצא מתחת ידי כולם, או מתחת שניים, שאחד מהם הוא האומר "בפני נחתם", אף לדעת תנא קמא הגט כשר (לטענתו של רבא). שהרי שניים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכים לומר "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם", כמו שבארנו לעיל (המאירי). ויש מפרשים, שאפילו הגט יוצא מתחת ידי שני העדים האומרים "בפנינו נכתב", הגט כשר, שהרי יש כאן שניים המעידים שהבעל נתן להם את הגט להוליכו לאשתו, ואין חשש לערעורו, כמו שבארנו לעיל. אָחָד אָמַר: בִּפְנֵי נִכְתָּב, וְשְׁנַיִם אָמְרִים: בִּפְנֵינוּ נִחְתָּם, בְּשֵׁר – לטעמו של רבא, אפילו הגט יוצא מתחת ידי אחד מהם, הריהו כשר, הואיל ויש שני עדים על החתימה; ולטעמו של רבא, דווקא בשיוצא הגט מתחת ידי האומר "בפני נכתב", שהרי האמינוהו חכמים לשליח כשניים, ונמצא שיש שניים על הכתיבה ושניים על החתימה (המאירי). ויש מפרשים, שאף לרבה אין הגט כשר אלא כשהוא יוצא מתחת ידי השניים המעידים על החתימה, אבל אם הוא יוצא מתחת ידי המעיד על הכתיבה, הואיל ואינו מעיד כתקנת חכמים, אין עדותו כלום (יתוספות יוס טוב; ועיין תוספות רבי עקיבא איגו).

ב א ו ר מ ש נ ה ב

כבר הזכרנו (לעיל א, א), שכוחים בגט את תאריך כתיבתו. משנתנו דנה בגט שנכתב ביום ונחתם בלילה, שהואיל והלילה הולך אחר היום שלאחריו, הרי זה "גט מוקדם", ונחלקו תנאים בגט כגון זה אם הוא כשר או פסול.

– לדעת חכמים – חוב בשבילו, הואיל ונעשה מותר בבת חורין; לפיכך משקיבל השליח את שטר השחרור מידי האדון כדי לזכות בו בשביל העבד, שוב אינו יכול לחזור בו. הָאֹמֵר – שכיב מרע (היינו חולה אנוש) שאמר: תָּנוּ גֵט זֶה לְאִשְׁתִּי וְשֵׁטֶר שְׁחָרוּר זֶה לְעַבְדִּי, נְמַת – קודם שהגיע הגט ליד האשה, או שטר השחרור ליד העבד, לֹא יִתְּנוּ לְאַחַר מִיתָה – שאין גט לאחר מיתה; ואף על פי שבשטר שחרור שנינו לעיל, לדעת חכמים, שיכול שליח לזכות בו בשביל העבד, מכל מקום הואיל ואמר "תנו", היינו שלא מסר את שטר השחרור לידי שליח בחייו, הרי לא היה מי שיזוכה בשבילו, ועכשיו כשהגיע שטר השחרור לידו, הרי כבר מת ופקע רשותו ממנו (רש"י). ויש מפרשים, שאפילו מסר האדון את שטר השחרור ליד שליח, ואמר לו: "תן שטר שחרור זה לעבדך", לא יתנו לאחר מיתה, שאף חכמים אינם סוברים, שמשגיע השטר ליד השליח מיד נשתחרר העבד, אלא שאין האדון יכול לחזור בו, אבל העבד אינו משתחרר עד שיגיע השטר לידו. וכיון שמת רבו קודם שהגיע שטר השחרור לידו, אינו משתחרר בו (הרי"ף; המאירי). אבל אם אמר: תָּנוּ מִנְּהָ לְאִשְׁתִּי פְּלוֹנִי, נְמַת – קודם שקיבל פלוני את המנה, יִתְּנוּ לְאַחַר מִיתָה – שדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים הם.

ב א ו ר מ ש נ ה א

משנתנו חזרת לענין שלמדנו בתחילת פרק א, שהמביא גט ממדינת הים צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", והיא באה להשמיענו, שאם השליח לא אמר "בפני נכתב ובפני נחתם", הגט פסול; לטעמו של רבא – פסול לעולם, ולטעמו של רבא – עד שיתקיים בחותמו (עיין בבאורנו לעיל א, א – שם הבאנו טעמיהם של רבא ורבא). המביא גט ממדינת הים ואמר: בִּפְנֵי נִכְתָּב, אָבֵל לֹא אָמַר בִּפְנֵי נִחְתָּם; או שאמר בִּפְנֵי נִחְתָּם, אָבֵל לֹא אָמַר בִּפְנֵי נִכְתָּב; או שאמר: בִּפְנֵי נִכְתָּב פְּלוֹ וּבִפְנֵי נִחְתָּם חֲצִי – שלא חתם בפני אלא העד האחד; או שאמר: בִּפְנֵי נִכְתָּב חֲצִי וּבִפְנֵי נִחְתָּם כָּלֹּ, פְּלוֹ, הרי הגט פְּסוּל – הטעם הוא, שאם לא אמר "בפני נחתם", לרבה פסול, משום שגם החתימה צריכה להיות לשמה, ולרבה פסול, משום שאין עדים מצויים לקיימו; ואם לא אמר "בפני נכתב", לרבה פסול, משום שצריך כתיבה לשמה, ולרבה – הואיל ואמר "בפני נחתם" בלבד, יטעו לומר, שאף שטרות אחרים מקיימים בעד אחד; ואם אמר "בפני נחתם חציו", דינו כדין השליח שאמר "בפני נכתב" אבל לא "בפני נחתם", ופסול מהטעמים שבארנו לעיל; ואם אמר "בפני נכתב חציו", מבואר בגמרא, שהמדובר בחציו האחרון, היינו הטופס, והרי זה כאילו לא נכתב הגט בפניו כלל, ודינו כדין השליח שאמר "בפני נחתם" אבל לא "בפני נכתב"; אבל אם אמר, שנכתב חציו הראשון בפניו, היינו תורף הגט, הרי זה כאילו נכתב כולו בפניו, שכן אמרו בענין תורף

מכשיר; שהיה רבי שמעון אומר: כל הגטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה – פסולין, חוץ מגטין נשים. ג ככל פותבין: בדיו, בסם, בסקרא, ובקומום, ובקנקנתום, ובכל דבר שהוא של קמא. אין פותבין לא במשקין, ולא במי פרות, ולא בכל דבר שאינו מתקיים. על הפל פותבין: על העלה של זית; ועל הקרן של פרה, ונותן לה את הפרה; על היד של עבד, ונותן לה את העבד. רבי יוסי הגלילי אומר: אין פותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים, ולא על האכלים. ד אין פותבין במחבר לקרקע. כתבו במחבר, תלשו וחתמו ונתנו לה – פשר; רבי יהודה פוסל, עד שתהא פתיחה

פירוש ברטנורא

יהיה נשוי עם בת אחותו ותונה עליו וחס עליה שלא תחנק ונותן לה גט בלא זמן. וכשמעידים עליה בב"ד מוציאה גיטה ואומרת גרושה הייתי ופניה באותה שעה: ור"ש מכשיר. דסבר ר"ש דחכמים תקנו זמן בגיטין משום פיר, שאם לא יהיה זמן בגט יהיה הבעל מוכר והולך פירות נכסי מלוג של אשתו לאחר גרושין, וכשתתבעו כדן יאמר קודם גירושין מברתי. ולהכי מכשיר ר"ש בנכתב ביום ונחתם בלילה אע"פ שהוא מוקדם, דסבר משעה שנתן עיניו לגרש אע"פ שלא גרש שוב אין לו לבעל פירות. ואין הלכה כר"ש:

ג בדיו. אלמדי"ר בערבי: סיקרא. צבע אדום: קומום. שרף האילן: קנקנתום. וירימאול"ו בלע"ז: על העלה של זית. תלושה: ונותן לה את הפרה. שאינו יכול לצקצו אחר כתיבה, דכתיב (דברים כ"ד) וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה, מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתניה, יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתניה: רבי יוסי הגלילי אומר כו'. דרחמנא קרייה לגט ספר, מה ספר מיוחד שאין בו רוח חיים ואינו אוכל, אף כל שאין בו רוח חיים ואינו אוכל. ורבנן אמרי אי כתב בספר כדקאמרת, השתא דכתיב ספר, למפירת דברים הוא דאתא. והלכה כרובים:

ד אין פותבין במחבר. מפני שמחוסר קציצה: כתבו על המחובר וכו'. הכי קאמר, כתב במחובר הטופס, שהוא כל הגט כולו חוץ ממקום האיש ומקום

משניות מבוארות – קהתי

– במין צבע אדום, ובקומום – שרף אילן (מין גומי). ובקנקנתום – צבע הנעשה ממים שיש בהם חומרי נחושת (ויטריאול), ובכל דבר שהוא של קמא – שרישומו מתקיים. אין פותבין – את הגט, לא במשקין – כגון של ענבים או של תותים, ולא במי פרות – במין שנסחט מפירות, ולא בכל דבר שאינו מתקיים – שרישומו אינו מתקיים. על הפל פותבין – את הגט: על העלה של זית – שהוא תלוש; ועל הקרן של פרה – המחוברת לפרה; ונותן לה את הפרה – כולה, ולא יקצוץ ממנה את הקרן לאחר כתיבת הגט, שאז הגט פסול, שנאמר (דברים כד, א): "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה" – מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתניה, אבל זה שמחוסר היה מעשה הקציצה בין כתיבה לנתניה, הרי הוא פסול; הלכך הכותב גט על קרן של פרה נותן לה את הפרה; וכן כותבים גט על היד של עבד – כנעני, ונותן לה את העבד – כולו. רבי יוסי הגלילי אומר: אין פותבין – את הגט, לא על דבר שיש בו רוח חיים – כגון קרן של פרה ויד של עבד, ולא על האכלים – כגון עלה של זית, "שכן עלה זית מאכל ליונים, כמו שאתה מוצא בנח" (יתוספות יום טוב). טעמו של רבי יוסי הגלילי מבואר בבבביתא בגמרא, שנאמר: "וכתב לה ספר כריתות", והוא דורש מאן, שהגט צריך להיות כספר, מה ספר מיוחד שאין בו רוח חיים ואינו אוכל, אף כל שאין בו רוח חיים ואינו אוכל. אבל חכמים דורשים את הכתוב "ספר כריתות" לענין סיפור הדברים של הגירושין, היינו שיכתוב בגט סיפור דברי הכריתות, שהוא פוטר אותה, ומתירה לכל אדם.

באור משנה ד

אין פותבין – את הגט, במחבר לקרקע – שאם יתלשנו לאחר הכתיבה, הרי זה גט פסול, מפני שמחוסר מעשה התלישה בין כתיבה לנתניה, כמו שבארנו במשנה הקודמת (בענין קרן של פרה): ואם יתנו לה בעודו מחובר כמו שהוא, אין זה גט, שנאמר: "נתנו בידה" – דבר הניתן מיד ליד. בגמרא מבואר, שמשנתנו באה להשמיע, שלכתחילה אין פותבין במחבר אפילו את טופס הגט (היינו הנוסח הכללי שבכל גט), גזירה שמה יכתוב התורף (שם האיש ושם האשה והזמן). כתבו במחבר – כלומר כתב את טופס הגט במחבר לקרקע, תלשו וחתמו – והשלימו אחר כך בתלוש, היינו שכתב את התורף לאחר שתלשו, ונתנו לה – ונתן לאשתו את הגט הזה, פשר – שהואיל וכתב התורף בתלוש, אף על פי שנכתב הטופס במחבר, הרי זה גט כשר. כך מפרשים משנתנו בגמרא לדעת רבי אלעזר (שהלכה כמותו). הסובר, שעדי מסירה (היינו העדים שבפניהם נמסר הגט לאשה) הם הכורתיים,

נכתב ביום – נכתב הגט ביום ונרשם בו תאריך כתיבתו, ונחתם ביום – באותו יום שנכתב, בלילה – או שנכתב הגט בלילה, ונחתם בלילה – באותו לילה, בלילה ונחתם ביום – או אפילו נכתב בלילה ונחתם ביום שלאחריו, פשר – הגט, הואיל וכתבית הגט וחתמתו היו ביום אחד, שהלילה הולך אחר היום שלאחריו, שנאמר (בראשית א, ה): "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" (גמרא חולין פג, א). ביום ונחתם בלילה – אבל אם נכתב הגט ביום ונחתם בלילה שלאחריו, אפילו נכתב בסוף היום ונחתם בתחילת הלילה, פסול – לפי שגט מוקדם הוא, שכן הזמן הכתוב בגט הוא יום אחד קודם החתימה. בגמרא מבואר, שחכמים תיקנו זמן בגיטין משום בת אחותו, כלומר שמה תהיה אשתו קרובתו, כגון בת אחותו, והיא תזנה תחתיו, וכדי לחפות עליה יתן לה גט, וכשיעידו עליה בבית דין, תוציא גיטה ותאמר, שהיתה גרושה ופניה בשעה שזינתה, הלכך תיקנו זמן בגט, שלא יוכל לחפות על בת אחותו; ומטעם זה גט מוקדם פסול. רבי שמעון מכשיר – את הגט. בגמרא מבואר שלדעת רבי שמעון לא תיקנו זמן בגיטין משום בת אחותו, אלא משום פירות, כלומר שאם לא יהיה כתוב הזמן בגט, ימכור הבעל פירות נכסי מלוג של אשתו לאחר הגירושין ויאמר שמכרם קודם הגירושין. ולפיכך מכשיר רבי שמעון בגט שנכתב ביום ונחתם בלילה, אף על פי שהוא גט מוקדם, שכן סובר הוא: משעה שנתן הבעל עיניו לגרש את אשתו, אף על פי שלא גירשה, שוב אין לו פירות נכסי מלוג, שהיה רבי שמעון אומר: כל הגטין – היינו כל השטרות, שנכתבו ביום ונחתמו בלילה – שלאחר אותו היום, פסולין – כדן שטרות מוקדמים, שהואיל וגובים מנכסים משועבדים על פי שטרות, אם השטר הוא מוקדם, יגבה נכסים שלא כדן על יסוד הזמן המוקדם שבשטר; הלכך אף כשנכתב השטר ביום ונחתם בלילה, אנו חוששים, שמה כתב שטר אחר בין הכתיבה לחתימה ויבוא בעל השטר המוקדם ויוכיח על פי זמן כתיבת השטר שהיה ביום, ששיעבודו על הנכסים קודם לשיעבודו של בעל השטר האחר שנכתב ונחתם בלילה, ויוציאם מידו שלא כדן, שהרי לא נחתם שטר אלא בלילה לאחר שנחתם השטר האחר, חוץ מגטין נשים – שאף על פי שנכתבו ביום ונחתמו בלילה, כשרים הם, שאין כל חשש בזמן המוקדם שבגט. ואין הלכה כרבי שמעון.

באור משנה ג

משנתנו עוסקת בדני כתיבת הגט, והיא באה ללמד במה ועל מה מותר לכתוב את הגט. ככל פותבין – את הגט, היינו: בדיו – של עפצים (עפץ הוא גידוד בעץ האלון, שממנו מפיקים דיו), בסם – במין אדמה כתומה, בסקרא

והתיתמו בתלוש. רבי יהודה בן בתירא אומר: אין בותבין לא על הגיר המחוק, ולא על הדפתרא, מפני שהוא יכול להודיף; וחקמים מכשירין.

ה הכל פשרין לכתוב את הגט, אפילו חרש שוטה וקטן. האשה פותבת את גטה, והאיש פותב את שוברו, שאין קיום הגט אלא בחותמיו. הכל פשרין להביא את הגט, חוץ מחרש, שוטה, וקטן, וסומא, ונכרי.

ו קבל הקטן והגדיל, חרש ונתפקח, חרש ונתפקח, סומא ונתפתח, שוטה ונשתפה, נכרי ונתגיר – פסול. אבל פקח ונתחרש וחור

פירוש ברטנורא

האשה והזמן: ותלושו והתמו. כלומר שכתב התורף שהוא מקום האיש והאשה והזמן אחר שתלושו: כשר. דכיון שנכתב התורף בתלוש, אע"פ שהטופס נכתב במחבר, כשר: על הגיר המחוק. שיכול לחזור ולמחוקו עד העדים ולכתוב עליו מה שירצה ולא מנכרא מלתא, שהרי עדים נמו על המחק הם החתומים: ודפתרא. אין המחק שלו ניכר. דפתרא, דמליח וקמיה ולא עפיץ: וחקמים מכשירין. בניטין בלבד. דסבירא להו עדי מסירה כרת, והעדים שהגט נמסר בפניהם הם עיקר הגרושין, לא עדי חתימה. אבל בשאר שטרות דסמכינן אעדי חתימה, מודים חכמים שאין נכתבים לא על גיר מחוק ולא על דפתרא. והלכה כחכמים:

ה ואפילו חרש שוטה וקטן. והוא שגדול עומד על גביו ואומר לו כתוב לשם פלוני. אבל נכרי ועבד, אפילו גדול עומד על גביו, לכתחלה לא יכתוב גט, מפני שהם בני דעת ואדעתא דנפשיהו עבדי, שאפילו גדול אומר לו כתוב לשם פלוני הוא לא יכתוב אלא לדעת עצמו. ואם נכרי ועבד כתבו טופס הגט, וישראל בן דעת כתב התורף שהוא שם האיש והאשה והזמן שכל אלו צריכין לשמן, הגט כשר. וכן חרש שוטה וקטן דאמרינן במתניתין שכשרים לכתוב את הגט, ה"מ טופס, אבל תורף אינו כשר אלא שיכתבו ישראל גדול וכן דעת: חוץ מחרש שוטה וקטן. דלא בני דעה ניהו: וסומא. פסול להביא גט מחוצה לארץ, שאינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אבל להביא גט בארץ ישראל שא"צ לומר בפני נכתב ובפני נחתם, או אפילו בחו"ל אם הגט מקויים בחותמו, או להיות שליח של אשה לקבל גיטה, לכל אלו הסומא כשר: ונכרי. דליתיה בתורת גיטין וקדושין, ובמדי דלנפשיה לא חוי לא מצי למעבד שליחותא לאחריו:

ו קיבל הקטן. הגט מיד הבעל: והגדיל. קודם שמסרו לה: פתוח ונסתמא וחור ונתפתח. אפילו לא חור ונתפתח, הואיל והיה פתוח בשעת קבלת הגט שפיר מצי למיהוי שליח, דהא יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אלא איירי דבעי למתני סיפא וחור ונשתפה, שצריך שיהיה בן דעת בשעת נתינה, תנא נמי רישא וחור

משניות מבוארות – קהתי

קלף משלה, הרי היא צריכה להקנותו לבעלה, כשהיא מוסרת לו את הגט לאחר הכתיבה, שכן הגט צריך להיות קניינו של הבעל; והאיש פותב את שוברו – שכן לאחר שהבעל פורע לאשה את כתובתה, הרי היא נותנת לו שובר, היינו "קבלה", לראיה על פירעון הכתובה, ויכול הבעל בעצמו לכתוב את השובר, והאשה חותמת עליו. ומה הטעם. שהאשה נותבת את גיטה? שאין קיום הגט אלא בחותמיו – שאין הגט מתקיים (מתאשר) אלא על ידי העדים החתומים בו, אם אין שם עדי מסירה; ואם יש שם עדי מסירה, אין קיום הגט אלא בעדים אלו, ואף לעדי מסירה קוראת המשנה "חותמיו". מפני שרוב עדי מסירה הם העדים החתומים בגט (המאירי: הרי; "חוטפות יוס טובי"). הכל פשרין להביא את הגט – כלומר להיות שליחים להולכת הגט מהבעל לאשתו, חוץ מחרש, שוטה, וקטן – מפני שאינם בני דעה, ומי שאינו בר דעת אינו כשר לשליחות, וסומא – בגמרא מבואר, שסומא פסול להביא את הגט מחוץ לארץ דווקא, מפני שאינו יכול לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", אבל בארץ ישראל שאינו צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", הסומא כשר להביא את הגט; ונכרי – מפני שאינו בתורת גיטין וקדושין, ואין אדם נעשה שליח לדבר שהוא עצמו אינו שייך בו כלל; כל אלו אינם כשרים להיות שליחים להולכה, ומכל שכן – פרט לסומא – שליחים לקבלה, היינו שליחים של האשה לקבל בשבילה את הגט מיד בעלה.

באור משנה ו

משנתנו ממשיכה בדין הפסולים להביא את הגט.

קבל הקטן – את הגט מידי הבעל להביאו לאשה, והגדיל – ונעשה גדול קודם שמסרו לה, חרש ונתפקח – או קיבל חרש את הגט ונעשה פיקח קודם שמסרו לאשה, סומא ונתפתח – או קיבל סומא את הגט ונפתחו עיניו קודם שמסרו לה, שוטה ונשתפה – או קיבל שוטה את הגט, ונעשה שפוי, נכרי ונתגיר – או קיבל גוי את הגט ונתגייר, פסול – למסור את הגט לאשה, מפני שכל אחד מאלו, בשעה שקיבל את הגט מידי הבעל, לא היה כשר לשליחות זו. אבל פקח ונתחרש – אם בשעת קבלת הגט מידי הבעל היה פיקח, ואחר כך נתחרש, ונתפקח – ובשעת מסירת הגט לאשה היה שוב פיקח, פתח ונסתמא – או למי שהיה פיקח בעיניו בשעה שקיבל את הגט, ואחר כך נסתמא, ונתפתח – שחזרה אליו ראייתו קודם שמסר

ומה שאמרה תורה "וכתב לה" היינו כתיבת הגט. ויש מפרשים בגמרא את משנתנו לדעת רבי מאיר הסובר, שעדי חתימה (העדים החתומים על הגט) הם הכורתיים, ועיקר כתיבת הגט שאמרה תורה אינו אלא בחתימת העדים, וכך הוא – לשיטתו – פירוש המשנה: אין כותבין לכתחילה את התורף במחבר. וקראנו. שמא יחתמו העדים במחבר. נתבו – את התורף במחבר, כלומר שבדיעבד אם כתב כל הגט במחבר, ואחר כך תלושו וחתמו – היינו שחתימת העדים היתה בתלוש, הרי הגט כשר. רבי יהודה פוסל – את הגט שנכתב במחבר לקרקע, ואפילו הטופס בלבד, עד שתהא פתיתו ונתיתמו בתלוש – שכל כתיבת הגט צריך שתהיה בתלוש, ואפילו הטופס, שגזורים בטופס משום תורף, ואפילו בדיעבד הגט פסול. רבי יהודה בן בתירא אומר: אין בותבין – את הגט, לא על הגיר המחוק – לפי שאפשר לחזור ולמחוקו שנית ולכתוב עליו מה שרוצים, ולא יהא ניכר הדבר (רש"י), ולא על הדפתרא – קלף שאינו מעובד כל צרכו, מפני שהוא יכול להודיף – שגט הכתוב על גיר מחוק או על דפתרא יכולים לזייפו, היינו למחוק בו דבר ולכתוב דבר אחר במקומו, מבלי שיהא ניכר; וחקמים מכשירין – שסוברים חכמים: עדי מסירה הם הכורתיים, הלכך מותר לכתוב את הגט אפילו על דבר שיכול להודיף, שאין חוששין לזיוף הגט, והאיל ועדי המסירה קוראים את הגט ויודעים את תכנו. ברם, דווקא בגיטין מכשירים חכמים, אבל בשאר שטרות, שסומכים בהם על עדי חתימה, מודים חכמים שאין כותבים אותם על דבר שיכול להזדיף.

באור משנה ה

משנתנו באה ללמד, מי הם הכשרים לכתוב את הגט ולהביאו.

הכל פשרין לכתוב את הגט, אפילו חרש שוטה וקטן – בגמרא מבואר, שאין חרש שוטה וקטן כשרים לכתוב את כל הגט אלא את הטופס בלבד, והוא שגדול עומד על גביו ואומר לו "כתוב לשם פלוני", אבל בתורף אפילו גדול עומד על גביו אינו מועיל, שאין התורף כשר אלא אם כן יכתבו גדול וכן דעת. ויש מפרשים, שלכתיבת הטופס אין צורך שיהא גדול עומד על גביו, ואילו אם גדול עומד על גביו, הגט כשר בדיעבד אפילו כתב את התורף. האשה פותבת את גטה – האשה עצמה יכולה לכתוב את גיטה ולמסור אותו לבעלה, שיחתים עליו עדים ויתנו לה לשם גירושין; ואם כתבה את הגט על

וְנִתְפַתְחָה, פֶּתַח וְנִסְתַּמָּא וְחֹזֵר וְנִתְפַתְחָה, שְׁפוּי וְנִשְׁתַּפְּהָ וְחֹזֵר וְנִשְׁתַּפְּהָ – כָּשֶׁר. זֶה הַכֹּלֵל: כָּל שֶׁתְּחַלְתּוּ וְסוּפוּ בְּדַעַת – כָּשֶׁר.

ז אף הנשים שאינן נאמנות לומר: מת בעלה – נאמנות להביא את גטה: חמותה, ובת חמותה, וצרתה, ויבמתה, ובת בעלה. מה בין גט למיתה? שהפתב מוכיח. האשה עצמה מביאה את גטה, ובלבד שהיא צריכה לומר: כפני נכתב וכפני נחתם.

פ ר ק ש ל י ש י

א כל גט שנכתב שלא לשום אשה – פסול. כיצד? היה עובר בשוק ושמע קול סופרים מקריין: איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני, ואמר: זה שמי וזה שם אשתי – פסול לגרש בו. יתר מכן: כתב לגרש בו את אשתו ונמלך, מצאו בן עירו ואמר לו: שמי בשמך ושם אשתי בשם אשתך – פסול לגרש בו. יתר מכן: היו לו שתי נשים ושמותיהן שוים,

פירוש ברטנורא

ונתפתח. וכל פסולי עדות בעבירה, פסולין להביא את הגט, שאין נאמנים לומר בפני נכתב ובפני נחתם. ואם הגט מקוים בחותמו, כשרים להביאו:

ז חמותה ובת חמותה כו'. אינן נאמנות לומר מת בעלה, משום דסינין לה ומכוונין לקלקלה: ובלבד שהיא צריכה לומר בפ"ג ובפ"ג. ודוקא כשהתנה הבעל עמה בשעה שמסר הגט לידה ואמר לה לא תגרשי אלא בבית דינו של פלוני ותאמרי בפ"ג ובפ"ג. והב"ד לוקחין אותו מידה אחר שאמרה בפ"ג ובפ"ג, וממנין שלח שיהזור ויתן אותו לה. אבל אשה שניטה ויצא מתחת ידה בכל מקום שהיא, הרי זו מגורשת, ואפילו שאין הגט מקוים בחותמו, ואינה צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם:

ג א כל גט. קול סופרים מקריין. הגדולים מקריין לתלמידיהם, כשיבא גט לפניך כתבתו כך. והזכירו שם אינש בעלמא: יותר מכן. ולא זה בלבד שנכתב שלא לשם גירושין אלא ההתלמד, אלא אף זה שנכתב לשם גירושין גמורים ונמלך, פסול: יתר מכן היו לו ב' נשים כו'. ולא זה בלבד שנכתב שלא לשם גירושין של

משניות מבוארות – קהתי

והתנה עמה שתהא שליחתו להולכה עד שתגיע לבית דין פלוני, ושם תאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", ואחר כך בית הדין ימנה שליח, ויתן לה את הגט לשם גירושין; ובאה המשנה ללמדנו בכגון זה, שהאשה נאמנת לומר בפני בית דין שכך התנה בעלה עמה, ובלבד שתאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", אבל אם בעלה לא התנה עמה כלום, אלא נתן לה גיטה, והרי הוא יוצא מתחת ידה, הרי היא מגורשת, ואינה צריכה לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", ומתירים אותה להינשא אף בלא קיום הגט, שהואיל והגט בידה כתוב וחתום, אף על פי שלא נתקיים בפנינו, אין חוששים שמא זייפתהו, שאינה חשודה לקלקל את עצמה (גמרא: רמב"ט; המאירי; ועיין "תוספות יום טוב").

ב א ו ר מ ש נ ה א

כבר הזכרנו (בפתיחה למסכתנו), שצריך שיהא הגט נכתב לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת, שנאמר (דברים כד, א): "ונכתב לה" – שיהא הבעל כותב את הגט לשמה. משנתנו באה ללמד, שכל גט שלא נכתב לשמה ולשמו ולשם גירושין אינו גט.

כָּל גֵּט – שטר גירושין, שֶׁנִּכְתַּב שְׁלֵא לְשׁוּם אִשָּׁה – שנכתב על ידי סופר לא לשם גירושין אשה, אלא לשם דוגמה, בשביל התלמידים, שילמדו את נוסח הגט, כמו שהמשנה מפרשת והולכת, פְּסוּל – לגרש בו. כִּיצַד? הִיָּה – הבעל – עוֹבֵר בְּשׁוּק וְשָׁמַע קוֹל סוֹפְרִים מְקַרְרִין – מקריאים לתלמידים נוסחו של גט: אִישׁ פְּלוֹנִי מְגַרֵּשׁ אֶת פְּלוֹנִית מִמְּקוֹם פְּלוֹנִי – והיה במקרה שם האיש כשמו, ושם האשה כשם אשתו, ובא לסופר, וְאָמַר: זֶה שְׁמִי וְזֶה שֵׁם אִשְׁתִּי – תן לי את הגט הזה, ואגרש בו את אשתי, פְּסוּל לְגַרְשׁ בּוֹ – שהרי לא נכתב גט זה לשם גירושין כלל, ונאמר: "ונכתב לה ספר נריות" – שיהא נכתב לשם כריתות. יֵתֵר מִכֵּן – יתיר על כן: פְּתַב – אחד גט – לְגַרְשׁ בּוֹ אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִמְלַךְ – בדעתו, שלא לגרשה, מִצְאוּ בֶּן עִירוֹ וְאָמַר לוֹ: שְׁמִי כְּשִׁמְךָ וְשֵׁם אִשְׁתִּי כְּשֵׁם אִשְׁתְּךָ – ונטל ממנו את הגט לגרש בו את אשתו, אף על פי שנכתב לשם גירושין, פְּסוּל לְגַרְשׁ בּוֹ – לפי שלא נכתב לשם האיש המגרש (ולשם האשה המתגרשת), שנאמר: "ונכתב" – שיהא הגט נכתב לשמו. יֵתֵר מִכֵּן – יתיר על זה: הִיוּ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים וְשָׁמְוֹתֵיהֶן שְׁוִים, פְּתַב לְגַרְשׁ בּוֹ אֶת הַגְּדוּלָּה – כתב גט לגרש אחת מהן, כגון את אשתו הבכירה, לֹא יִגְרַשׁ בּוֹ אֶת הַקְּטָנָה – אינו יכול לגרש בגט זה את אשתו הצעירה, שאף על פי שנכתב לשם האיש המגרש, הואיל ולא נכתב לשם האשה המתגרשת בו, אינו גט, שנאמר: וכתב לה – לשמה. יֵתֵר

את הגט לאשה, שְׁפוּי וְנִשְׁתַּפְּהָ – או מי שהיה שפוי בדעתו ואחר כך נעשה שוטה, וְחֹזֵר וְנִשְׁתַּפְּהָ – נצטללה דעתו, כָּשֶׁר – למסור את הגט לאשה. שהרי כל אחד מאלו היה בר דעת בשעת קבלת הגט מידי הבעל וכן בשעת מסירתו לאשה. זֶה הַכֹּלֵל: כָּל שֶׁתְּחַלְתּוּ וְסוּפוּ בְּדַעַת – כל שליח שהיה בר דעת בתחילתו, בשעה שקיבל את הגט מידי הבעל, והיה בר דעת בסופו, בשעה שמסר את הגט לאשה, אף על פי שבינתיים היה חרש או שוטה, הריהו כָּשֶׁר – ברם, פתח ונסתמא, אפילו לא חזר ונתפתח, הריהו כשר, שהרי יכול לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", אלא אגב השאר נקטה משנתנו גם בסומא: "פתח ונסתמא וחזר ונתפתח", ומכאן הדיוק במשנתנו: "כל שתחילתו וסופו בדעת" ולא "כל שתחילתו וסופו בכשרות", שכן סומא שהיה פתח בשעת קבלת הגט, אין צריך שיהא סופו בכשרות (גמרא).

ב א ו ר מ ש נ ה ז

שנינו ביבמות (טו, ד): "הכל נאמנין להנידה" – היינו להעיד לאשה על מיתת בעלה, שכן ההלכה היא, שמתירים את האשה להינשא על פי עד אחד המעיד שמת בעלה, ואפילו על פי אשה, "חזין מחמותה, ובת חמותה, וצרתה, ויבמתה, ובת בעלה" – שחמש נשים אלו דרכן לשנוא אותה, ויש חשש שמא הן מתכוונות לקלקלה, שתינשא לאחר ותהא אסורה לבעלה. משנתנו באה ללמד, שאף חמש נשים אלו נאמנות להביא את גיטה.

אף הנשים שאינן נאמנות לומר: מת בעלה – כמו שבארנו לעיל, נאמנות להביא את גטה – בגמרא מבואר: דווקא ממדינת הים, שהואיל והן צריכות לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" וכשכא הבעל ומערער על הגט, אין משגיחים בו, לפיכך נאמנות הן להביא את גיטה, שאין לחשוש שמא מתכוונות לקלקלה; אבל בארץ ישראל, שאינן צריכות לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", וכשכא הבעל ומערער על הגט, ערעורו ערעור, אין הנשים הללו נאמנות להביא את גיטה, שחוששים אנו שמא הן מתכוונות לקלקלה; ואלו הן: חֲמוּתָהּ – אם בעלה, וּבֵת חֲמוּתָהּ – אחות בעלה, וְצָרְתָהּ – אשה אחת הנשואה לבעלה, וּיְבִמַתָּהּ – אשת אחי בעלה, וּבֵת בְּעֻלָּהּ – מאשה אחרת. מַה בֵּין גֵּט לְמִיתָה – משום מה נאמנות הן על הגט ואינן נאמנות על המיתה? שֶׁהַפְּתַב מוֹכִיחַ – שהגט שבידיהן מוכיח על הגירושין, ואין אנו סומכים על עדותן בלבד. הָאִשָּׁה עֲצֻמָּה מְבִיאָה אֶת גֵּטָהּ, וּבִלְבָד שְׁהִיא צְרִיכָה לֹמַר: כְּפִנִי נִכְתַּב וּכְפִנִי נִחְתַּם – בגמרא מבואר, שמדובר כאן בבעל שמסר גט לאשתו, שנכתב ונחתם בפניה,

כתב לַגֵּרשׁ בּוֹ אֶת הַגְּדוּלָה – לֹא יִגְרַשׁ בּוֹ אֶת הַקְּטַנָּה; יֵתֵר מִכֵּן: אָמַר לְלִבְלָר: כָּתַב לְאִיזוֹ שְׂאֲרֵצָה אֲגַרְשׁ – פָּסוּל לַגֵּרשׁ בּוֹ.

פירוש ברטנורא

אדם זה, פסול. אלא אף זה שהיו לו שתי נשים שנכתב לשם גירושין דהאי גברא, פסול, כיון שנכתב שלא לשם גירושין של זו: גדולה וקטנה. לאו דוקא: יתר מכן אמר ללבבלר וכו'. הא קמ"ל דלא אמרין הובר הדבר למפרע דבשעת כתיבה נמי דעתיה אהא ואיכא גירושין דדייה ודידה:

משניות מבוארות – קהתי

לַגֵּרשׁ בּוֹ – לפי שבשעת כתיבת הגט לא היה מבורר איזו מהן רצה לגרש, ולא נכתב הגט לשמה.

מִכֵּן: אָמַר לְלִבְלָר – אותו אדם, שיש לו שתי נשים ששמותיהן שווים, אמר לסופר: כתב לַאִיזוֹ שְׂאֲרֵצָה אֲגַרְשׁ – כתוב גט בשבילי, ואיזו מנשותי שארצה לגרש אגרש בו, וכתב הסופר על דעת כן, פָּסוּל

המשך ביאור למס' שבת ליום רביעי עמ' ב

38 זה כולם באים למשפט או לשרת את המלך.

39 הגמרא מביאה ברייתא בענייני טבע העולם: תָּנוּ רַבֵּנּוּ, ישנם שְׁלֹשָׁה

40 בעלי חיים שְׂכָל זֶמֶן שְׂמֹקִינֵין מוֹסִיפִין גְּבוּרָה ואינם כשאר בעלי

41 חיים שנחלשים, וְאֵלוּ הֵן, דָּג וְנֶחֱשׁ וְחֹזֵר.

42 שנינו במשנה: המוציא שְׂמֹן, שיעורו כְּדֵי לְסוּף בּוֹ אֶבֶר קָמֵן. הגמרא

43 מבארת מהו אבר קטן: אָמְרֵי דְּבֵי רַבֵּי יֵנְאִי – אמרו בבית מדרשו של

44 רבי ינאי, שיעור השֶׁמֶן הוא כְּדֵי לְסוּף בּוֹ אֶבֶר קָמֵן שֶׁל קָמֵן בֵּן יוֹמוֹ

45 – אחד מפרקי אצבע קטנה של תינוק שנולד באותו יום. מקשה

46 הגמרא: מִיֵּתִיבֵי – הקשו בני הישיבה על דברי רבי ינאי, שנינו

47 בברייתא, המוציא שְׂמֹן שיעורו כְּדֵי לְסוּף בּוֹ אֶבֶר קָמֵן וְקָמֵן בֵּן יוֹמוֹ.

48 מֵאִי – מה היא כוונת הברייתא, לֹא – האם אין כוונתה שהשיעור

49 הוא שיהא בו כדי לסוך אֶבֶר קָמֵן דְּגִדּוּל – של אדם גדול, וְאֶבֶר גְּדוּל

50 שֶׁל קָמֵן בֵּן יוֹמוֹ – או אבר גדול של תינוק בן יומו, וכוונת הברייתא

51 לבאר שהתיבה 'קטן' ששנינו במשנה מתייחסת או על האבר, והיינו

52 אבר קטן של אדם גדול, או על האדם, והיינו אבר גדול של אדם קטן,

53 ולא כמו שאמרו בבית מדרשו של רבי ינאי שהשיעור הוא כדי לסוך

54 בו אבר קטן של תינוק בן יומו. מתרצת הגמרא: אָמְרֵי לָךְ דְּבֵי רַבֵּי

55 יֵנְאִי – יכולים להשיב לך בני בית מדרשו של רבי ינאי, לֹא זו היא

56 כוונת הברייתא, אלא הֵי אֶבֶר קָמֵן – כך כוונת הברייתא לומר,

57 המוציא שְׂמֹן, שיעורו כְּדֵי לְסוּף בּוֹ אֶבֶר קָמֵן שֶׁל קָמֵן בֵּן יוֹמוֹ, וכוונת

58 הברייתא לבאר שהתיבה 'קטן' ששנינו במשנה מתייחסת גם על

59 האבר וגם על האדם, והיינו, שהשיעור הוא כדי לסוך אבר קטן של

60 אדם קטן, וכמו שאמרו בבית מדרשו של רבי ינאי.

61 הגמרא שואלת האם ניתן לומר שדברי רבי ינאי שניים

62 במחלוקת תנאים: לֵימָא כְּתַנְיָא – האם נאמר שדבר זה תלוי

63 במחלוקת תנאים, ששנינו בברייתא, המוציא שְׂמֹן שיעורו כְּדֵי לְסוּף

64 בּוֹ אֶבֶר קָמֵן וְקָמֵן בֵּן יוֹמוֹ, דְּבֵי רַבֵּי שְׂמֵעוֹן בֵּן אֶלְעָזָר, רַבֵּי נִתָּן

65 אוֹמְרֵי, שיעורו כְּדֵי לְסוּף בּוֹ אֶבֶר קָמֵן, מֵאִי לֹא בְּהָא קְמִיפְלִגֵי –

66 האם לא בזה נחלקו, דְּרַבֵּי שְׂמֵעוֹן בֵּן אֶלְעָזָר סָבַר שהשיעור הוא כדי

67 לסוך בו אֶבֶר קָמֵן שֶׁל תֵּינוּק קָמֵן בֵּן יוֹמוֹ, וְרַבֵּי נִתָּן סָבַר שהשיעור

68 הוא כדי לסוך בו אֶבֶר קָמֵן דְּגִדּוּל – של אדם גדול, או אֶבֶר גְּדוּל

69 דְּקָמֵן – של תינוק קטן, אֶבֶר אִם יש בו רק כדי לסוך אֶבֶר קָמֵן שֶׁל

70 קָמֵן בֵּן יוֹמוֹ, לֹא – אין חייבים על הוצאתו.

71 דוחה הגמרא: לֹא – אין להוכיח מהברייתא שנחלקו תנאים בדבר זה,

72 ואפשר לומר דְּכֹלֵי עֲלָמָא – שלדברי הכל המוציא שֶׁמֶן שיש בו רק

73 כדי לסוך אֶבֶר קָמֵן דְּקָמֵן בֵּן יוֹמוֹ, לֹא – אינו חייב על הוצאתו,

1 רב יהודה: מלשון בֵּי עֲקָתָא – בית צר. עוד שאל רבי זירא: מדוע

2 חתיבת עץ גדולה המשמשת לשיבה נקראת כְּפִתְתָא. השיב רב

3 יהודה: מלשון כּוּף וְתִיב – כפה אותו ושב עליו. עוד שאל רבי זירא:

4 מדוע לבנים נקראות לְבָנֵי. השיב רב יהודה: מלשון לְבָנֵי כְּנִי – לבני

5 בנים, שבנין מלבנים מתקיים לדורות רבים. עוד שאל רבי זירא: מדוע

6 גדר העשויה מקוצים או לולבים נקראת הוֹצָא. השיב רב יהודה:

7 מלשון חֲצִיצָה, שגדר קוצים אינה דבר המתקיים אלא חציצה

8 ארעית. עוד שאל רבי זירא: מדוע הדלי ששואבים בו מים מהנהר

9 נקרא חֲצִצְכָּא. השיב רב יהודה: כיון שְׂחֹצֵב עִמּוּ מִים מִן הַנְּהָר. עוד

10 שאל רבי זירא: מדוע כלי חרס קטן נקרא כּוּזָה. השיב רב יהודה:

11 מלשון כּוּזָה, היינו, דבר מועט וקל כזה. עוד שאל רבי זירא: מדוע בד

12 של הדס שמרקדים עמו לפני הכלה נקרא שוֹמֵי תָא. השיב רב יהודה:

13 מלשון שְׂמִיטָא – שטות, שהמרקד עמו נראה כשטות. עוד שאל רבי

14 זירא: מדוע ספל גדול שרוחצים ממנו ידים ורגלים נקרא מְשִׁיכְלָא.

15 השיב רב יהודה: מלשון מְאִשֵּׁי כּוּלָּה – רוחץ את כולם. עוד שאל רבי

16 זירא: מדוע ספל קטן ונאה המשמש לרחיצה נקרא מְשִׁיכְלָא. השיב

17 רב יהודה: מלשון מְשִׁיא כְּלָתָא – רוחץ את הכלה, משום שבלי זה

18 מיוחד לרחיצה לכלה ולאנשים חשובים בלבד. עוד שאל רבי זירא:

19 מדוע נקראת מדוכה אֶסִי תָא. השיב רב יהודה: מלשון חֲסִירָתָא –

20 חסרה, שחסר בה מה שנוחק ממנה מבפנים. עוד שאל רבי זירא:

21 מדוע העלי שכותשים עמו במכתשת נקרא כּוּבְנָה. השיב רב יהודה:

22 מלשון כּוּבָא וְאֶבְנָה – בא ונכה במאכל שבמכתשת. עוד שאל רבי

23 זירא: מדוע נקרא החלוק העליון לְבוּשָׁה. השיב רב יהודה: מלשון לֹא

24 כּוּשָׁה, היינו, שמונע הבושה, מפני שמכסה כל החלוקים התחתונים

25 הקרועים. עוד שאל רבי זירא: מדוע נקרא המעיל העליון גְּלִימָא.

26 השיב רב יהודה: מפני שהלבוש נַעֲשָׂה בּוֹ כְּגִלְמָא, שנראה כאילו אין

27 לו חיתוך איברים. עוד שאל רבי זירא: מדוע נקרא מעיל עליון נאה

28 גוֹלְתָא. השיב רב יהודה: מלשון גְּלִי וְאִתִּיב – גלה ואשב, שהלבוש

29 מגביה את שוליו ומגלה את עצמו כשהוא מתיישב, כדי שלא

30 יתלכלך ולא ישתפשף המעיל בקרקע. עוד שאל רבי זירא: מדוע

31 נקראת מיטה פּוּרִיא. השיב רב יהודה: מפני שְׂפָרִין וְרִבִּין עֲלִיהֶן. עוד

32 שאל רבי זירא: מדוע בור שיבשו מימיו נקרא כּוּזָא. השיב רב

33 יהודה: מלשון כּוּזָא וְזֶה נִקְיָ מִמִּימֵי. עוד שאל רבי זירא: מדוע הסודר

34 שתלמידי חכמים מתעטפים בו נקרא סוּדְרָא. השיב רב יהודה: מלשון

35 סוּד ה' לִירְאִי, כיון שבגד זה מיוחד לתלמידי חכמים שנגלה להם

36 סוד ה'. עוד שאל רבי זירא: מדוע נקרא ארמון של מלכים אֶפְרָנָא.

37 השיב רב יהודה: מלשון אֶפְרִיתָא דִּין – אל פתח זה, דהיינו שלפתח

רש"י

והלא כבר נאמר. בשל כל ימות השנה ושחקה ממנה הדק: אלא דרך ימין. שהוא למזרח שהרי הכבש בדרום לכך עולה במזרחו של כבש שסמוך ליפנות לימין: משום כבודו. להראות חשיבותו שהוא כבן בית ומקיף לצורך ושלא לצורך: שמוסיפין לבו ביום. ליטול ממנה גחלים לקטורת של לפני ולפנים אבל קטורת של מזבח הפנימי הרי הוא כקטורת של כל השנה: של קיום האש. שאם אין אש של מערכה גדולה מתגבר מוסיפין עליו מזה: שלא נתעבלו. שלא ניתנו על מערכה או ניתנו ולא הספיקו להתעכל:

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף מה עמוד א: שנינו במשנה: כָּבֵל יוֹם מִקְרִיב פָּרִים שְׁתַּרְיִית וְכוּ' כָּבֵל יוֹם הִיְתָה דִּקְהָ וְהַיּוֹם דִּקְהָ מִן הַדִּקְהָ. תָּנּוּ רַבִּנָּן בְּרִייתָא, נֹאמֵר לַגְּבִי הַקְּטוֹרֶת שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים (ויקרא טז יב) 'ומלא חֲפָנָיו קְטֹרֶת סָמִים דִּקְהָ'. שואלת הברייתא: דִּקְהָ, מַה תִּלְמוּד לֹאמֵר - לשם מה נאמר 'דקה', וְהֵלֵא כָּבֵר נֹאמֵר בְּקִטּוֹרֶת שֶׁבֶכֶל יוֹם (שמות ל לו) 'וְשָׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הַדֶּקָּה', ומדוע כפלה התורה דין 'דקה'. משיבה הברייתא: אֵלֶּא, לְהַכְיִיא דִּקְהָ מִן הַדִּקְהָ - ללמד שצריך להחזיר את קטורת של יום הכיפורים למכתשת בערב יום הכיפורים, ולשחקה שוב לעשותה דקה מן הדקה.

שנינו במשנה: כָּבֵל יוֹם פְּהִינִים עוֹלִין בְּמִזְבְּחָהּ שֶׁל כָּבֵשׁ. מבארת הגמרא: דין זה הוא משום דְאָמַר מַר, כָּל פְּהִינֹת שְׂאֵתָהּ פּוֹנָה לֹא יְהוּ אֵלֶּא דְרָךְ יָמִין לְמִזְרְחָהּ, וכיון שהכבש היה בדרום המזבח, נמצא שהעולה בכבש פניו לצפון והמזרח לימין, וכשמגיע לראש המזבח פונה לימין עד שמגיע למקום המערכה. ומשום כך עלו הכהנים במזרח הכבש, כיון שאם יעלו באמצע הכבש או במערבו, כשיגיעו לראש המזבח ויפנו לימין, יהלכו על המזבח כנגד רוחב הכבש שלא צורך, ואין זה מכבוד המזבח.

שנינו במשנה: וְהַיּוֹם (עוֹלִין) [עוֹלָה] בְּאֶמְצַע (וְיֹרְדִין) [וְיֹרֵד] בְּאֶמְצַע. שואלת הגמרא: מַאי מְעָמָא שֶׁל שִׁנּוּי זֶה. משיבה הגמרא: מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּכַהֲנָן גְּדוֹלָה, שמראה בכך את חשיבותו שהוא כבן בית, ומקיף אף שלא לצורך.

שנינו במשנה: כָּבֵל יוֹם פְּהִין [גְּדוֹלָה] מִקְדָּשׁ יְדִיו וְרַגְלָיו מִן הַכִּיּוֹר וְכוּ' והיום מן הקיתון של זהב. שואלת הגמרא: מַאי מְעָמָא שֶׁל שִׁנּוּי זֶה. משיבה הגמרא: מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל פְּהִין גְּדוֹלָה, שמתכבד בזה שמקדש ידיו ורגליו בכלי מיוחד ולא עם שאר אחיו הכהנים. שנינו במשנה: כָּבֵל יוֹם הָיָו שֶׁם אַרְבַּע מְעַרְבוֹת והיום חמש, דברי רבי מאיר וכו'. תָּנּוּ רַבִּנָּן בְּרִייתָא, כָּבֵל יוֹם הָיָו שְׁתַּיִם מְעַרְבוֹת, וְהַיּוֹם - ביום הכיפורים, היו שְׁלֹשׁ מערכות. אַחַת, מְעַרְכָּה גְּדוֹלָה שעליה מקריבים את כל הקרבנות, וְאַחַת, מְעַרְכָּה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטוֹרֶת, ממנה נטלו גחלים להקטרת הקטורת שבכל יום במזבח הפנימי, וְאַחַת, שְׁמוֹסִיפִין בּוֹ בַיּוֹם, ממנה לקחו גחלים להקטרה לפני לפני, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹדָה. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, כָּבֵל יוֹם הָיָו שְׁלֹשׁ מערכות וְהַיּוֹם אַרְבַּע. אַחַת, שֶׁל מְעַרְכָּה גְּדוֹלָה, וְאַחַת, מְעַרְכָּה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטוֹרֶת, וְאַחַת, שֶׁל קִיּוֹם הָאֵשׁ של מערכה גדולה, שאם אינה מתגברת, מוסיפים עליה ממערכה זו, וְאַחַת, שְׁמוֹסִיפִין בּוֹ בַיּוֹם. רַבִּי (מֵאִיר) אֹמֵר כָּבֵל יוֹם אַרְבַּע וְהַיּוֹם חֲמֵשׁ, אַחַת, שֶׁל מְעַרְכָּה גְּדוֹלָה, וְאַחַת, שֶׁל מְעַרְכָּה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטוֹרֶת, וְאַחַת, שֶׁל קִיּוֹם הָאֵשׁ, וְאַחַת, לְאִיכָרִים וּפְדָרִים של קורבנות אתמול שֶׁלֹּא נִתְעַבְּלוּ מִפְּעֻרָב, מחמת שרק הונחו בראש המזבח ולא ניתנו כלל על המערכה, או שניתנו אלא שלא הספיקו להתעכל לגמרי, והיו עושים להם מערכה נפרדת לשורפם, וְאַחַת, שְׁמוֹסִיפִין בּוֹ בַיּוֹם.

מדדיקת הגמרא: דְּכּוֹלֵי עֲלָמָא, מִיְהַת תַּרְתֵּי אֵית לָהּ - היו בכל יום לכל הפחות שתי מערכות, המערכה הגדולה והמערכה של קטורת. שואלת הגמרא: מִנָּן לַמַּדִּים דִּין זֶה. משיבה הגמרא: אָמַר קְרָא (ויקרא ו ב), 'הוּא הָעֹלָה עַל מִזְבְּחָהּ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה', ו'מוקד' זה, זֶה מְעַרְכָּה גְּדוֹלָה, 'וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ', 'מוקד' זה, זֶה מְעַרְכָּה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטוֹרֶת.

שואלת הגמרא: וְרַבִּי יוֹסִי שְׁסוּבֵר שֶׁבֶכֶל יוֹם הִיְתָה גַם מְעַרְכָּה לְקִיּוֹם הָאֵשׁ, מִנָּא לִיָּה - מניין לומד להוסיף מערכה. משיבה הגמרא: נִפְקָא לִיָּה - הוא לומד זאת מִפְּהַסּוּק (שם ו ה) 'וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ', שנכתב שוב לשון 'תוקד', ללמד שהיתה מערכה נוספת לצורך קיום האש.

1 אף על גב דאיכא דרמיה לה - אף שיש מלאכה אחרת שנעשתה
 2 במשכן והיא דומה לה, חשיב לה - מנה אותן התנא כשני אבות
 3 מלאכות, ולכן מנה התנא זורה בורר ומרקד כשלשה אבות מפני
 4 ששלשתם היו במשכן.
 5 מקשה הגמרא: אם כן, שכל מלאכה שהיתה במשכן נמנית כאב
 6 מלאכה בפני עצמו, וליחשב נמי פותש - ימנה התנא גם כותש חטים
 7 במכתשת להסיר קליפתם קודם שטוחנים אותם כאב מלאכה, אף
 8 שמלאכה זו דומה למלאכת דש, שהרי מלאכה זו היתה במשכן
 9 בעשיית הסממנים, ומכך שלא מנה מלאכה זו יש ללמוד שלא מנה
 10 התנא שתי מלאכות דומות אף ששתיהן היו במשכן, ואם כן חוזרת
 11 הקושיא מדוע מנה התנא זורה בורר ומרקד.
 12 מתרצת הגמרא: אמר אביי, באמת התנא מונה גם מלאכות דומות
 13 שהיו במשכן, ואף על פי כן לא מנה מלאכת כותש ששן עני אוכל
 14 פתו בלא פתישה, והתנא מנה כאן את המלאכות הנצרכות לעשיית
 15 הפת, וכיון שמלאכה זו אינה נצרכת כל כך לעשיית הפת לא מנה
 16 אותה, וסמך על כך שמנה את מלאכת הדישה, ונמצא שמלאכת
 17 כותש היא אכן אב מלאכה אך היא בכלל דישה.
 18 תירוצו נוסף: רבא אמר, הא מני - משנתנו בשיטת מי היא שנויה,
 19 הלא בשיטת רבי יואל האמר (להלן טז) שיש לדרוש מהפסוק שאבות
 20 מלאכות הם ארבעים חסר אחת, ואי חשיב - ואם היה התנא מונה
 21 גם מלאכת פתיש, הוויא ליה ארבעים - היו ארבעים מלאכות, ולכן
 22 לא מנה את מלאכת הכתישה בפני עצמה, וכללה עם מלאכת דש.
 23 מקשה הגמרא על תירוצו של רבא: וליפוק תדא מהך - יוציא התנא
 24 אחד משלשה אבות אלו, דהיינו זורה בורר ומרקד, וליעיל פותש -
 25 ויכניס במקומו מלאכת כותש, וכך עדיף לשנות, לפי שעכשיו מונה
 26 שני אבות מכל ענין, שני אבות מענין ברירה ושני אבות מענין דישה,
 27 וזה עדיף מלשנות שלשה אבות מענין אחד ואב אחד מענין אחר.
 28 מסיקה הגמרא: אללא מהוה תדא בראמי - אלא דבר ברור הוא
 29 שצריך לומר כתירוצו של אביי.
 30 הגמרא דנה עוד בענין מלאכת בורה: תנו רבנן בברייתא, היו לפניו
 31 מיני אוכלין, ורוצה לטויל את האוכל מתוך הפסולת, בורר ואוכל
 32 ובורר ומניח לצורך אחרים שיאכלו, ולא יברור, ואם עבר וביירר
 33 חייב תפאת.
 34 מקשה הגמרא: מאי קאמר - מה כוונת התנא לומר, שמתחילה אמר
 35 שבורר ואוכל, ולבסוף אמר שלא יברור.
 36 מתרצת הגמרא: אמר עולא, הכי קאמר - כך כוונת התנא לומר,
 37 בורר ואוכל לבו כיום - לצורך אותה שבת, ובורר ומניח לאחרים
 38 לבו כיום, לפי שאין נקרא בורר אם עושה לאותו יום, ולמחר - אבל
 39 לצורך מחר לא יברור, ואם עבר וביירר לצורך מחר חייב תפאת.
 40 רב חסדא מקשה על תירוצו של עולא: מתקיף לה רב חסדא, וכי
 41 מותר לאפות לבו כיום - על מנת לאכול באותה שבת, וכי מותר
 42 לבשל לבו כיום, הרי דאי שאסור לאפות ולבשל על מנת לאכול בו
 43 ביום, וכיון שאתה אומר שהבורר לצורך מחר חייב תפאת, אם כן
 44 'בורר' אב מלאכה הוא, ויהא אסור לבורר אפילו על מנת לאכול בו
 45 ביום כמו שאסור לעשות את שאר המלאכות אפילו לצורך אותו יום.
 46 רב חסדא מפרש את הברייתא באופן אחר: אללא אמר רב חסדא, כך
 47 כוונת התנא לומר, בורר ואוכל פחות מבשעור - פחות מגורגרת,
 48 וכן בורר ומניח לצורך אחרים פחות מבשעור, שברירה של פחות
 49 מבשעור נחשבת דרך אכילה ולא דרך מלאכה, ובשעור לא יברור,
 50 ואם עבר וביירר כשעור גרוגרת חייב תפאת.
 51 רב יוסף מקשה על תירוצו של רב חסדא: מתקיף לה רב יוסף, וכי
 52 מותר לאפות פחות מבשעור, ואף שהאופה פחות מגורגרת אינו
 53 חייב תפאת, מכל מקום דאי יש איסור בדרב, שהרי חצי שיעור אסור
 54 מן התורה, ואיך אמר התנא שמתחילה יכול לבורר על מנת לאכול
 55 בו ביום.
 56 רב יוסף מפרש את הברייתא באופן אחר: אללא אמר רב יוסף, כך
 57 כוונת התנא לומר, בורר ואוכל ביד, וכן בורר ומניח לצורך אחרים
 58 ביד. אבל בקנז - כלי עץ העשוי כעין צינור שרחב מצדו האחד וצר

מצדו השני, ובתמחוי - קערה גדולה, דהיינו כלים שאינם מיוחדים
 לבורר בהם, לא יברור, ואם עבר וביירר בהם, פטור, אבל אסור
 לעשות כן לכתחילה. ובנפחה ובכבדה, שהם כלים המיוחדים לבורר
 בהם, לא יברור, ואם עבר וביירר בהם חייב תפאת.
 רב המנונא מקשה על תירוצו של רב יוסף: מתקיף לה רב המנונא,
 מידי קנז ותמחוי קתני - וכי שנינו בברייתא שמדובר בבורר על ידי
 קנז ותמחוי, הרי הברייתא אמרה בורר סתם ומשמע שהיא מדברת
 בכל כלי שבורר בו.
 רב המנונא מפרש את הברייתא באופן אחר: אללא אמר רב המנונא,
 בין ברישא ובין בספא מדובר שבורר ביד, וכך היא כוונת התנא,
 בורר ואוכל, בתנאי שהיא בורר את האוכל מתוך הפסולת, שאין
 זו דרך ברירה, וכן בורר ומניח לצורך אחרים בתנאי שהיא בורר
 אוכל מתוך הפסולת, אבל פסולת מתוך אוכל לא יברור אפילו
 ביד, שזו היא דרך ברירה, ואם עבר וביירר פסולת מתוך אוכל חייב
 תפאת.
 אביי מקשה על תירוצו של רב המנונא: מתקיף לה אביי, מידי אוכל
 מתוך פסולת קתני - וכי שנינו בברייתא שברישא מדובר בבורר
 אוכל מתוך פסולת, הרי הברייתא שנויה בסתם, ולא חילקה בין בורר
 אוכל מתוך פסולת לבורר פסולת מתוך אוכל.
 אביי מפרש את הברייתא באופן אחר: אללא אמר אביי, בין ברישא
 ובין ברישא מדובר שבורר אוכל מתוך פסולת, וכך היא כוונת התנא,
 בורר ואוכל בתנאי שיאכל לא לתר - מיד, וכן ובורר ומניח לצורך
 אחרים בתנאי שיאכלו לא לתר, שאין זו דרך ברירה. ולבו כיום -
 לאכול באותה שבת לאחר זמן, לא יברור, ואם עבר וביירר כדי
 לאכול באותה שבת לאחר זמן נעשה כבורר להצניע באוצר, וחייב
 תפאת.
 אמריה רבנן קמיה דרבא - אמרו החכמים את תירוצו של אביי לפני
 רבא, אמר להו - אמר להם רבא, שפיר אמר נחמי - יפה אמר אביי.
 הגמרא דנה עוד בענין מלאכת בורר: היו לפניו שני מיני אוכלין,
 וביירר אחד מהם ואכל, וביירר והניח - או שביירר והניח לצורך
 אחרים שיאכלו, רב אחי מתני - מלמד שפטור, רבי ירמיה מדיפתי
 מתני - מלמד שחייב.
 מקשה הגמרא: רב אחי מתני פטור - וכי רב אחי מלמד שפטור,
 והא תני - והרי שנינו בברייתא שהובאה לעיל שאם ברר על מנת
 לאכול לאחר זמן חייב.
 מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא - רב אחי שאמר שהוא פטור מדבר
 באופן שברר בקנז ותמחוי, שאף שאסור לבורר בכלים אלו מכל
 מקום פטור, כיון שאינם כלים העשויים לכך ואין זו דרך ברירה
 לגמרי. והא - הברייתא שאמרה שהיא חייב מדברת באופן שברר
 בנפחה ובכבדה, שהם כלים העשויים לכך, והבורר בהם חייב תפאת.
 כי אתא רב דימי - כשבא רב דימי מארץ ישראל לבבל אמר - סיפר,
 שפשמ את התלמידים, הווי - כשהגיע היום שהיה תורו של רב ביבי
 לשמש את התלמידים, והיה זה בשבת, ואיסקלעו - הודמנו לשם רבי
 אמר ירבי אפי, שדא קמיהו פלגלה דפירי - הניח לפניהם רב ביבי
 סלסלה מלאה פירות, ולא רצה לבורר הפירות מהעלים ולתת לפני
 כל אחד ואחד, אלא שטח את הפירות לפניהם ועל ידי כן ממילא
 נפרש האוכל מאליו, והם נטלו ואכלו, ולא ידענא אי משום דפבר
 אוכל מתוך פסולת אסור - ואיני יודע אם עשה כן משום שסבר
 שאסור לבורר אוכל מתוך פסולת אפילו ביד ועל מנת לאכול מיד,
 אי משום עין יפה הוא דמכניז - או שעשה כן כדי לכבדם בעין יפה,
 ולהגיש לפניהם את כל הפירות.
 הגמרא מביאה דין נוסף בענין בורר: חזקיה אמר, הבורר תורמוסים
 - מין קטניות, מתוך פסולת שלקח, חייב תפאת.
 שואלת הגמרא: לימא קסבר - האם נאמר שסובר חזקיה שלבורר
 אוכל מתוך פסולת אסור אפילו על מנת לאכול לאלתר.
 משיבה הגמרא: שאני תורמוסים - שונים תורמוסים משאר מיני
 אוכלין,

דקות. ז. מחתך, שחתכן לפי מדה. ח. מיסך, שמתח את הרצועות של
 השתי לאריגת הכוורת. ט. עושה שתי בתי נירין, שארג שתי רצועות
 של ערב אחת למעלה ואחת למטה, כדי להעמיד את השתי. י. אורג,
 שארג את רצועות הערב בשתי. יא. מכה בפטיש, שמחתך את
 הרצועות לאחר אריגתם כדי להשוותם.
 ואי תימיה למוניה – ואם כפף את פיה למטה כדי לעשות לה שפה,
 תיב שלש עשרה חטאות, שבנוסף לאחת עשרה המלאכות שמינה,
 הוסיף גם תופר, שתפר את השפה, וגם קושר, שלאחר התפירה קשר
 את החוט.
 שנינו במשנה: הגוזז את הצמר והמלפנו והמנפצו, והצובע, והטווה.
 הגמרא דנה בענין מלאכות אלו, ומביאה מחלוקת בדין טויה על גבי
 בהמה: אמר רבה בר רב הונא, אמר רבי יוחנן, המוזה צמר שעל
 גבי בהמה – הסורק צמר בעודו מחובר לבהמה, וטוואו על
 גביה, ולאחר מכן תלשו, תיב שלש חטאות, אחת משום גזוז,
 ואחת משום מנפץ, ואחת משום מוזה. רב פהא אמר אין דרך
 גזוז בך – אין רגילות לתלוש צמר מהבהמה ביד, ואין דרך מנפץ
 בך, ואין דרך טווי בך – ואין דרך לנפץ ולטוות את הצמר בעודו
 מחובר לבהמה, והרי הן מלאכות שנעשו שלא כדרכן, ופטור.
 מקשה הגמרא: ולא – וכי אין רגילות לעשות כן, והתניא משמיה
 דרבי גהמיה – והלא שנינו בברייתא משמו של רבי נחמיה, נאמר
 במלאכת המשכן (שמות לה כז) וכל הנשים אשר נשא לבה אתה
 בחכמה טו את העזים, דורשת הברייתא, שטו את העזים היינו
 שטוף בעזים וטווי בעזים – שטפו את העזים וטווי את הצמר בעת
 שהיה עדיין מחובר לעזים, אלמא – מוכח שטווי על גבי בהמה,
 שמה טווייה, מתרצת הגמרא: חכמה יתירה שאני – שונה הדבר במי
 שיש בו חכמה יתירה, כמו הנשים המוזכרות בפסוק, אך אין דרך
 שאר בני אדם לעשות כן, והעושה כן, פטור.
 תנו רבנן, התולש את התבנה – התולש נוצה מכנה עוף, והתקוממו –
 לאחר שתלשו קטם את ראש הנוצה, שהוא דק וראוי להניחו בכר או
 בכסת, והמורכב – מוריד את השער שעל הקנה לצד זנבו שהוא
 קשה, ונותנו בכר או בכסת, תיב שלש חטאות. (ו) אמר רבי שמעון
 בן לקיש בביאור הברייתא, התולש את הנוצה מהעוף תיב משום
 גזוז, שהוא כגוז צמר מבהמה. הקומם תיב משום מתהך, מפני
 שמקפיד לחתוך עד המקום שהוא ראוי כדי להניחו בכר או בכסת.
 והמקרט תיב משום ממתק, מפני שדומה למסיר את השיער מעור
 הבהמה כדי להחליקו, ששנינו (לעיל עג) שחייב משום ממחק.
 שנינו במשנה: הקושר והמתיר. הגמרא מבארת היכן היתה מלאכת
 קושר ומתיר במשכן. שואלת הגמרא: קושרה במשכן תיב הוא –
 היכן היתה מלאכת קשירה בעשיית המשכן. משיב רבא: אמר רבא,
 שכן היו קושרין את מיתרי היריעות ביהדות של אהלים שהיו
 נעוצים בקרקע. ובזה היה גם מלאכת מתיר, שהיו מתירים את הקשר
 כשהיו מפרקים את המשכן. מקשה אביי על דבריו: אמר לו אביי,
 (קושרים) תהו – מעשה זה של קשירת מיתרי היריעות ליתדות,
 קושר על מנת להתיר הוא, שכנסעו ישראל ממקום למקום פירקו
 את המשכן, והתירו את קשרי היריעות, והרי זה קשר שאינו מתקיים,
 ואין חייבים עליו. מחמת כן מביא אביי מקור אחר לקשירה במשכן:
 אלא אמר אביי, שכן אורני היריעות שנפסקה להן נימא – שנחתך
 להם חוט, היו קושרים אותה במקום הקרע, וקשר זה הוא קשר של
 קיימא. מקשה רבא על דברי אביי: אמר רבא, תרצת היכן היתה
 מלאכת קושר במשכן, אבל מתיר מאי איבא למימר – איך נבאר
 זאת, כלומר היכן היתה מלאכה זו במשכן. וכי תימא דאי מתרמי
 ליה תרי חומי קימרי בתרי דרדי – ואם תאמר שהיתה מלאכה מתיר
 באופן שהודמן לאורג לעשות שני קשרים במקום אחד, שארי חד
 וקשר חד – והיה מתיר אחד מהם ומניח את השני, כדי שלא יהיו
 בולטים ונראים, אין לומר כן, השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין
 כן, מפני שחוטי היריעות היו עבים, ואם מתיר קשר אחד נראה נקב
 גדול בריעה, האם לפני מלך מלכים הקדוש ברוך הוא

דשלקן ליה שבועא זימני – שמבשלים אותם שבע פעמים כדי למתקן,
 ואי לא שקלי ליה מפרח – ומאחר שנעשה רך מאוד על ידי
 שהתבשל הרבה, אם לא יטלו את התורמוסין מתוך הפסולת שלהם
 יסריחו, וגם האוכל יחשב כפסולת, ובורר פסולת מתוך אוכל דמי,
 כלומר, התורמוסין הם אוכל, ומחמירים שיחשבו גם כפסולת כיון
 שאם לא יוציאו יסריחו, ולכן הוצאת התורמוסין מתוך התורמוסין
 שבקדירה נחשבת כהוצאת פסולת מתוך אוכל.
 שנינו במשנה: והתוהו. הגמרא מביאה כמה אופנים שחייב בהם
 משום טוהו: אמר רב פפא, האי מאן דפריס סילקא – מי שחותך
 סלק לחתיכות דקות, תיב משום מוהו.
 אמר רב מנשה, האי מאן דקלית סילגי – מי שמבקע עצים כדי
 לעשות מהם עצים דקים, להבעיר בהם אש, תיב משום מוהו. מוסיף
 רב אשי: אמר רב אשי, אי קפיד אמשחתיא – אם מקפיד לחתכם
 במדה מסוימת, תיב גם משום מתהך.
 שנינו במשנה: והלש והאופה. שואלת הגמרא: אמר רב פפא, שכן
 תנא ירין בישול סממני דתוה במשכן – מדוע הניח התנא במנין
 המלאכות את מלאכת בישול שהיתה במשכן ובישולו את הסממנים
 לצורך צביעת היריעות. ונקט אופה שהיא מלאכה שלא היתה כלל
 במשכן. משיבה הגמרא: תנא ירין סידורא דפת נקט – התנא של
 משנתנו פירש את המלאכות לפי סדר עשיית הפת שהתחיל בו
 בתחילה, ולכן במקום מבשל סממנים, שנה אופה, שהוא בישול הפת.
 הגמרא מביאה כמה אופנים שחייב בהם משום מבשל: אמר רב אהא
 בר רב עירא, האי מאן דשרא סבתא לאתונא – מי שהשליך יתד
 לח העשוי עץ לתוך תנור חם על מנת ליבשו, כדי שיתקשה, תיב
 משום מבשל.
 מקשה הגמרא: פשיטא – הלא פשוט הוא דין זה, ולמה הוצרך רב
 אחא להשמיעו. מתרצת הגמרא: מהו דתימא לשרורי מנא קא
 מיפנין – שמא תאמר שכונתו לחזק את היתד ולא לבשלו, ומותר,
 קא משמע לן – משמענו רב אחא שאין הדבר כן, אלא דמירפא רפי
 והדר קמיט – שמתחילה היתד מתרפה על ידי חום האש, והמים
 יוצאים ממנו, ורק לאחר מכן מתקשה. וכשמתרפה בתחילה, הרי זה
 בישול.
 אופן נוסף שחייב משום מבשל: אמר רב רב הונא, האי מאן
 דארתיא בפרא – מי שהתיר זפת, תיב משום מבשל.
 מקשה הגמרא: פשיטא – פשוט הדבר, ולמה הוצרך רב רב הונא
 להשמיעו. מתרצת הגמרא: מהו דתימא ביון דהדר ואיקושרא אימא
 לא – שמא תאמר שכיון שהזפת חוזר ומתקשה לאחר שמתקרר, לא
 יתחייב על בישול זה שנינו מלאכה המתקיימת, קא משמע לן
 שחייב.
 הגמרא מביאה כמה אופנים שחייבים בהם כמה חטאות על מעשה
 אחד: אמר רבא, האי מאן דעבר חביתא – מי שעשה חבית של
 חרס, תיב משום שבע חטאות על שבע מלאכות שעשה: א. טוהו,
 שטחן את רגבי העפר ושחוקן הדק. ב. בורר, שברר את הצורות
 הגסים מתוך העפר הטחון. ג. מרקד, שהרקיד את העפר בנפה. ד.
 לש, שגיבל את הטיט. ה. ממחק, שמירח את הטיט כשעשה את גולם
 החבית, כדי שתהא החבית חלקה. ו. מבעיר, שהבעיר אש בכבשן
 שבו מצרפים את החבית. ז. מבשל, שצירף את החבית בכבשן.
 ואם עשה תנורא – תנור של חרס, תיב משום שמונה חטאות על
 שמונה מלאכות שעשה, שבנוסף על שבע המלאכות שהוזכרו לגבי
 חבית, חייב משום מלאכת מכה בפטיש, שאחר שצירפו בכבשן מרח
 עליו עוד שכבת טיט כדי שיהיה עבה וישמור על חומו, והוא גמר
 מלאכתו.
 אמר אביי, האי מאן דעבר חלתא – אדם שעשה כוורת של קנים,
 תיב אחת עשרה חטאות על אחת עשרה מלאכות שעשה: א. נוטע.
 ב. קוצר, שהזמור קנים וצריך אותם, חייב משום שתיקן. ג. מעמר,
 שאסף את הקנים יחד. ד. בורר, שברר את הקנים היפים. ה. ממחק,
 שהחליק את הקנים. ו. טוהו, שחתך כל קנה לשתיים או שלש רצועות

שבת. פרק שביעי - כלל גדול דף עה עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
תוספות

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60

שכנ יריעה שגפלה בה דרנא כו'. תימה לר"י דבריש "האורג" אמרי: קורע על מנת לתפור שתי תפירות היכי משכחת לה? ומשני: דעבידא כביכתא. ואומר ר"י דבמשכן היו אומונים ביותר, והיו נוהרים שלא היו עושים כביכתא. והתם לא קאמר שגפלה בה דרנא - דנקט דשכחי טפי. ועוד: דהתם בעי לאשכחוי קורע על מנת לתפור שתי תפירות, ותו לא. ויריעה שגפלה בה דרנא צריך לקורעה מתחלתה ועד סופה, ויש בה כמה תפירות. ואמרי: דהשתא לא משכחי, דבמשכן על מנת לתפור שתי תפירות ותו לא - סברא הוא דבשתי תפירות הוא דבר חשוב: **אמנושא**. פי' בערוך: דפליגי בהא דאמר רב בפא"ב אלו מגלחין" (מ"ק יח). פרעה אמנושי היה, דכתיב "הנה יוצא המימה". חד אמרי: לעשות כפסים היה יוצא, וחד אמרי: גודפלי שיהיה עושה עצמו ע"ו, שיהיה אמרי "לי יאמרי ואני עשיתי". ואין נראה לר"י דפליגי רב ושמואל במאי דאמר רב בפא"ב, אלא פליגי אאמנושא שנוכר בשום מקום, במשנה או בברייתא: **הצד** חלזון. למאן דמוקי לה בשפצעו חי - אתי שפיר הא דנקט "הצד חלזון" דדרך לפוצעו מיד אחר צידה, כל זמן שהוא חי. וקמ"ל, דאע"פ שפצעו חי - לא מייחב משום נטילת נשמה. ואפילו למאן דמוקי לה כשפצעו מת - קמ"ל דלא מייחב צידה שלו משום נטילת נשמה. דאף על גב דאמרי' בפרק "שמונה שריצים" (לקמן דף קז:) השולה דג מן הים, כיון שיכש בו כו'. הכא, שביא חלזון דרכו לפרכס ולקרב מיתתו. וצ"ע, שמירושלמי שמע דעזר חלזון לא מייחב משום צידה:

ולייחב נמי משום נטילת נשמה. ואפי' לרבי יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור - פריך שפיר. דהייכא דאיכא תקון קצת - זייב. כדאמרי' בפסחים (דף עג.) בסוף "אלו דברים", והכא נמי, בזה שמתנתו יש תקון קצת. שאינו מפרכס לכאן ולכאן ונוח לטול ממנו הדם. ולמאי דמסיק דכמה דאית ביה נשמה טפי נוחא ליה - אתי שפיר נמי לרבי יהודה, דהשתא ליכא יתקון כלל. ומיהו, שמעתין אתיא אפי' לר"ש דמחייב מקלקל בחבורה. מודמשיב "מתעסק הוא אצל נטילת נשמה" ולא קאמר "מקלקל הוא": **מתעסק** הוא אצל נטילת נשמה. והאי מתעסק - לאו דוקא, דהא מתעסק בחבורה זייב לר"ש, דאמר בס"פ "ספק אבל" (בריות יט:) הנח להתינקות, הואיל ומקלקל בחבורה זייב, וטעמא כדיליף ב"האורג" (לקמן קו.) מדאיצטרך למישרי מילה - מכלל דמקלקל בחבורה זייב - ולא היישין למלאכת מחשבת, דמקלקל דעלמא לא מיפטר אלא משום מלאכת מחשבת, כדאמר בס"פ דחגיגה (דף י.) ומתעסק דהכא - היינו דבר שאין מתכוין, כיון דאין מתכוין כלל למלאכה - מותר אפי' בחבורה. אע"פ דלא בעי מלאכת מחשבת כמו כל איסורים שבתורה, דלא שייך בהו מלאכת מחשבת, ושורו אין מתכוין. כדאמרו: מוכרי כסות מוכרין כדרכן, ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה הו" (כלאים פ"ט משנה ה.) וכן מוכח בפ"ק דכתובות (דף ה.) דאמרו: את"ל דם חבורי מיחבר - לדם הוא צריך או להנאת עצמו הוא צריך. ואת"ל להנאת עצמו הוא צריך, הלכה כרבי יהודה או הלכה כר"ש. פירושו: דבר שאין מתכוין, ואת"ל הלכה כר"י יהודה דבר שאין מתכוין, במקלקל הלכה כמאן? משמע דאי הלכה כר"ש דבר שאין מתכוין - תו ליכא לספוקי במקלקל, דאפי' מקלקל בחבורה זייב, כיון דאין מתכוין מותר:

טפי נוחא ליה כי היכי דליצייל ציבעיה. פי' אע"ג דהוי פסיק רישיה, דמודה ר"ש - הכא מיפטר, משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה. דאפי' במקלקל פטר ר"ש במלאכה שאינה צריכה לגופה, כדאמר בפרק "הבחניקין" (סנהדרין פד:) נאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה זייב - ר"ש, הא אמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. וכי מודה ר"ש בפסיק רישיה - ה"מ במידי דנחא ליה אי מתרמי דהוי צריכה לגופה, אבל במידי דלא איכפת ליה, לא מודה. ור"ש פי': דהא דמודה ר"ש בפסיק רישיה - היינו בבאי דלא איכפת ליה אי מתרמי. וליתא, דהא מודו ורדין בארעא דחבריה פטר ר"ש בפי' "דבונה" (לקמן קג.) והתם לא איכפת ליה אי מתרמי, אלא כרפי'. ותימה: דבס"פ דחגיגה (דף י.) משמע דהא דפטר ר"ש מלאכה שאינה צריכה לגופה - היינו משום דבעי מלאכת מחשבת. ואי' בחבורה דלא בעי מלאכת מחשבת - לייחב בה מלאכה שאינה צריכה לגופה: **כ"י** היכי דליצייל ציבעיה. קשה לר"י: דמ"מ על נטילת הדם לייחב משום נטילת נשמה: ונראה כלשון אחר שפי' בקונט' בריש "שמונה שריצים" (לקמן קז.) דחובל בהו זייב - משום דהוי תולדה דשוחט, וזייב משום נטילת נשמה. ונטילת הדם היינו נטילת נשמה, דכתיב "כי היום הוא תפוש", ולכך ח' שריצים שיש לה עור - זייבי בניצור הדם, אע"פ שלא יצא. דכיון שבניצור סופו לצאת, אלא שנתה העור מעכוה, ושאר שריצים שאין להם עור - אינו זייב עד שיצא מהם דם, אבל בניצור הדם ולא יצא - לא מייחב, דכיון שלא יצא - סופו לחזור. דאם היה סופו לצאת - היה יוצא מיד, שאין העור מעכוה. והשיב לו ר"ת: דדם חלזון הראוי לציבעיה מיפקד פקיד, ולא מייחב על אותו הדם משום נטילת נשמה. ועל דם אחר היצא עמו נמי לא מייחב - דלא נוחא ליה, כי היכי דליצייל ציבעיה. אבל אין לפרש ונטילת נשמה היינו שמתליש אותו דבר שחובל בו, דגבי דם בתולות מה צריך לחלישות האשה? וגבי מילה, מה צריך לחלישות האשה? אלא נטילת הדם קרי נטילת נשמה, כדפי': **שוחט** משום מאי מייחב. לאו אשוחט דמותי קאי, דההוא פשיטא דלא הוי אלא משום נטילת נשמה. דצובע תנן בהדיא במתני', אלא אשוחט דעלמא משום

ד"נא, תולעת, ומנכס בו נכב קטן ועגול, וצריך לקרוע למשה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה עשויה לקטין קטין: המותח חוט של תפירה. בגד התפור ועומד, ותינת החוט ארוך, ונתפרדו שתי תחכות הבגד זו מזו במקצת, וחוטי התפירות נמשכים, ומותח את ראשי החוטים להקד ולחבר - זו היא תפירתו, ותיב: ותלמוד דבר **אחד מן המנוש**, מין הממשיכו לע"ו, אפי' דבר תורה אסור ללמוד ממנו: והיודע כו'. הני תלת שמעתתא שמעניהו (מר) וזכורא מרב פי' דר"י ור"ס: אמנושא. דאמרין בקל דוכתא, רב ושמואל פליגי ביה: חד אמר ת"שי. מכשן: וחד אמר מרפי. מין האדוק בע"ו, ומגדף תמיד את השם, ומסית אנשים לע"ו: דאי פלקא דעתך ת"שי. וטעמא משום: דכתיב "לא ימצא בק"י וגו', וקא תשיב מכשן: **והא פתחי**, לעיל מיניה, "לא תלמד לעשות" - כד' שתעשה: להכי. שתוכל לעמוד בקו. ואם יעשה נביא שקר לפניך, שתבין שהוא מכשן: תסתיים גדופי הוא. הלך כל דבריו דברי ע"ו, והסתלק מעליו שלא ישיא: לעני העמים. שתקמה תניקרת היא, שפירא להם סימן לדבריו בדילוף החמה והמלו' שמעידין כדבריו. שאומר שנה זו ושנה היא בן שנה זו שחנה והיא בן. שקל העיתים לפי מהלך החמה במולותיה ומולדותיה. במול תלוי הכל, לפי השעה המתחלת לשמש בכניסת החמה: **הפועל**, דוחקו כדרי שיצא דמו: אינו תייב אלא אחת. משום צידה, אבל אפי' - ליכא זייב: בכלל דישה. שפירק דמו דהימנו כמפרק תבואה מקשין שלה: מתעסק הוא אצל נטילת נשמה. כלומר: לגבי נטילת נשמה הוי מתעסק כדבר אחר, ולא הוי מלאכת מחשבת, שאינו מתכוין שימות טפי ליה, שדים הוי טוב מום המה, וכיון דכל עצמו מתכוין וטורח לשומרו שלא ימות בידו, אפי' מת - אין כאן אלא מתעסק. וכי מודה ר' שמעון - במידי דלא איכפת ליה אי מתרמי, ומיהו איכוני לא מביחי: דליצייל ציבעיה ר"ס. שנתה מראית צבוע צלוק: והתם משום מאי מייחב. שדושה במקלחת משכין הייב, ומאי עבדיה. אי מעורות אילים מאדמים - לפי בהו שדושה? בתניקה נמי סגי: משום

הכלי. 58
אמר רב יהודה, האי מאן דשקיל אקופי מגלימי - אדם שנטול 59
ראשי חוטים התלויים בבגד, או שנטול קשין וקיסמים שנארגו בבגד 60
בלי מתכוין, חייב משום מכה בפטיש, שזוהו גמר מלאכת הבגד. והני 61
מילי דקפיר עליהו - ואמנם דין זה הוא דווקא אם מקפיד שלא 62
ישארו חוטים וקיסמים בבגד, שאז לא נגמרה מלאכת הבגד עד 63
לאחר שינטלו, אבל אם אינו מקפיד עליהם, אין בנטילתם משום גמר 64
מלאכה, ואינו עובר על המלאכת מכה בפטיש. 65
שנינו במשנה במגן ל"ט המלאכות: והפותר שתי אותיות, והמוחק 66
על מנת לכתוב שתי אותיות. 67
הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: תנו רבנן בברייתא, כתב אות 68
אחת גדולה, ויש במקומה לכתוב שתים, כלומר שבמקום כתיבתה 69
היה אפשר לכתוב שתי אותיות בינניות, פטור, משום שבמשכן 70
שממנו לומדים מלאכות שבת, היו כותבים שתי אותיות, והוא לא 71
כתב אלא את אחת. אבל מחק את אחת גדולה ויש במקומה לכתוב 72
שתים - שתי אותיות בינניות, חייב, משום שחשיבותה של מלאכת 73
מחיקה היא בכך שמכשירה לכתובה את המקום המחוק, וכיון שיכול 74
לכתוב במקום המחוק שתי אותיות, הרי זו מחיקה חשובה וחייב 75
עליה. 76
אמר רבי מנחם ברבי יוסי, וזה חומר במחוק מכותב, שהכותב 77
אות אחת גדולה פטור, והמוחק את אחת גדולה חייב. 78
שנינו במשנה במגן ל"ט המלאכות: הפונה והפותר, המכבה 79
והמבעיר, והמכה בפטיש. 80
הגמרא מבארת מה נכלל במלאכת מכה בפטיש: רבה ורבי ורמא 81
דאמרי תרויהו - אמרו שניהם, כל מידי דאית פיה - כל מעשה 82
שיש בו גמר מלאכה, חייב עליו משום מכה בפטיש. 83
שנינו במשנה בסיום מגן כל אבות המלאכות: אלו אבות מלאכות. 84
אומרת הגמרא: דקדק התנא לכתוב 'אלו' כדי לאפוקי - להוציא 85
מדרבי אליעזר דמחייב על תולדה במקום אב - הסובר (בכיתות טו) 86
שהעובר בשבת בשגג על אב ותולדה שלו חייב שתי חטאות, על 87
האב וכל התולדה, ובא התנא להשמיע שאינו כן, אלא מביא חטאת 88
על האב לבדו ולא על התולדה. שהרי אמרו לעיל (ע"ב), שלא נמנו 89
כאן מספר המלאכות אלא להודיענו מגן החטאות שניתן להביא 90
בהעלם אחד, ודקדק התנא באמרו 'אלו אבות מלאכות', למעט את 91
תולדותם שעליהם אינו מביא חטאת. 92
שנינו במשנה, שמגן האבות מלאכות הם ארבעים חסר אחת. 93
מבארת הגמרא: התנא ציין מגן המלאכות כדי לאפוקי - להוציא 94
מדרבי יהודה, דתניא, רבי יהודה מוסיף על ל"ט המלאכות את 95
השזבת - המכה בכרכר על חוטי השתי אחרי מתיחתם לאורך הנול 96
כדי להפריד את החוטים שהסתבכו זה בזה, והמקדקדק - חוט הערב 97
הנארג על חוטי השתי צריך שלא יהיה מתוח יותר מדאי, ולכן מכהו 98
בכרכר בכמה מקומות. אמרו לו חכמים לרבי יהודה, שזבת הרי הוא 99
בכלל מלאכת מיסך, כי אף הוא מסדר את החוטים, ומקדקדק הרי 100
הוא בכלל מלאכת אורג, כי מלאכתו בכלל מעשה האריגה היא, 101
ואין למנותם אבות מלאכה בפני עצמם. 102

משנה

משנה זו מבארת את הכללים הנדרשים לדבר שמוציא מרשות 104
לרשות כדי לעבור על מלאכת הוצאה: ועוד כלל אחר אמרו מלבד 105
הכלל הגדול ששנינו בתחילת הפרק (לעיל טו), כל הכשר להצניע - 106
כל שהוא מין שראוי ועשוי לצורך בני אדם, ומצניעין במוהו - ויש 107
בו שיעור שרוב בני אדם ששויין להצניע אותו, והוציאו בשבת 108
מרשות היחיד לרשות הרבים, חייב חטאת עליו - כל אדם שהוציאו 109
חייב עליו חטאת, ואפילו אם הוא עשיר שאין שיעור זה חשוב לו. 110
וכל דבר שאינו כשר להצניע - שאינו עשוי לצורך בני אדם, וכן כל 111
דבר שהדרך להצניעו, אבל אין מצניעין במוהו - אין בו שיעור 112
הראוי להצניעו, והוציאו בשבת, אינו חייב חטאת אלא המצניעו - 113

מקשה הגמרא על דברי רב: וכי אפשר לומר שרק משום צובע אין 1
- אכן חייב, אבל משום נטילת נשמה לא, הרי אם כן יקשה מדוע 2
חילקה המשנה וכתבה שוחט וצובע בשני אבות מלאכה. מתרצת 3
הגמרא: אימא - אמור שכונות רב היא שחייב משום נטילת נשמה 4
ואף משום צובע, וכיון שעובר על שני אבות מלאכה חייב שתי 5
חטאות. אמר רב, מילתא דאמרי - הדבר התמוה שאמרתי, 6
שהשוחט חייב משום צובע, אימא בה מילתא - אומר בו ביאור, ולא 7
ליתו דרי בתראי וליחכו עליו - שלא יבואו דורות אחרונים וישחקו 8
עלי, ויקשו על דברי, צובע במאי ניהא ליה - במה נוח לשוחט 9
שנצבע הבשר בדם, וכיון שאין נוח לו הרי זה כצובע דבר שאין דרכו 10
לצבוע, שפטור, ולכן אבאר הדבר, ניהא דליתווס בית השחיטה 11
דמא - נוח לו שיתלכלך בית השחיטה בדם, כי חייב דליתווס אינשי 12
וליתו ליצבנו מיניה - כדי שיראו בני אדם ויבואו לקנות ממנו את 13
הבהמה, שזה יהיה להם סימן שהבהמה נשחטה היום. 14
שנינו במשנה במגן ל"ט המלאכות: והמבעיר. 15
מקשה הגמרא: היינו מולח והיינו מעבד - מליחת העורות היא 16
לצורך עיבודם, ואם כן כששנה התנא שמעבד הוא אב מלאכה נכלל 17
בזה גם מולח, ומדוע הוצרך התנא לשנות שניהם. מתרצת הגמרא: 18
רבי ורבנן וריש לקיש דאמרי תרויהו - אמרו שניהם, אפיק חד 19
מיניהו וצעיל שירטוט - יש להוציא אחת ממלאכות אלו ממגן ל"ט 20
המלאכות, ולמנות במקומה מלאכת שירטוט, שרוך הרצענים 21
החותכים את העור, שמשרטטים תחילה את המקום שרוך העור, 22
ולאחר מכן מעבירים את הסכין במקום השירטוט, וחותרים את 23
העור, ומלאכה זו היתה במשכן בחיתוך העורות שהוצרכו לכיסוי 24
המשכן. 25
הגמרא מביאה מוזלוקת אמוראים בענין מליחת בשר: אמר רבה פר 26
רב הונא, האי מאן דמלח בשרא - אדם שמולח בשר בשבת, חייב 27
חטאת משום מעבד, שכן המליחה היא בכלל עיבוד. רבא אמר, אין 28
עיבוד באפוקיין, ואין חייבים על מליחת בשר בשבת. 29
אמר רב אשי, ואפילו רבה פר רב הונא לא אמר שמליחת בשר 30
חשובה עיבוד וחייבים עליה, אלא דקא בעי ליה לאורחא - באופן 31
שצריך את הבשר לדרך, שאז נותן עליו מלח רב, ודומה לעיבוד כיון 32
שהמלח מקיימו עד שעת האכילה, אבל לבייתא - אם צריך את 33
הבשר לאכלו בביתו, לא משויי אינשי מיכילה עין - אין אדם עושה 34
מאכליו יבשים כעץ, כלומר אינו נותן מלח רב בבשר עד שיתייבש 35
ויהיה כעץ, אלא נותן מעט מלח כדי שיהא בו טעם, ולכן אינו בכלל 36
מעבד בשבת. 37
שנינו במשנה במגן ל"ט המלאכות: והממחק והמחיתבו. 38
אמר רבי אחא פר תניא, השף בין העומדים - המחליק את הקרקע 39
שבין עמודי האכסדרא בשבת, חייב חטאת משום שעבר על מלאכת 40
המחק, שכן החלקת דבר שיש בו גומות וכיוצא בו, בכלל מלאכת 41
ממחק היא. 42
דינים נוספים בענין ממחק ומחתך: אמר רבי חייא בר אבא, שלשה 43
דברים סח לי רב אשי משמיה דרבי יהושע בן לוי, א. המגרד ראשי 44
בלונסות - המגרד ומשייף את ראשי המוטות בשבת כדי שיהיו 45
ראשיהם שוים וחדים, חייב משום שעבר על מלאכת מחתך, שכן 46
חיתוך דבר לפי מדה מסוימת, בכלל מלאכת מחתך היא. ב. המקרחה 47
רמיזה - המורח משחה על תחבושת הניחנת על הפצע, בשבת, חייב 48
משום שעבר על מלאכת מחחק, שכן מריחת דברים המממרחים 49
כגון זפת או שעווה וכדומה, בכלל מלאכת ממחק היא. ג. והמסתת 50
- המחליק את האבן בשבת לאחר שנעקרה מן ההר, חייב משום 51
שעבר על מלאכת מכה בפטיש, כי סיתות האבן גמר מלאכה הוא, 52
וגמר מלאכה הוא תולדת מלאכת מכה בפטיש. 53
דינים נוספים במלאכת מכה בפטיש: אמר רבי שמעון בן קוסמא 54
אמר רבי שמעון בן לקיש, הוצר צורה בקלי העומד לכך, כדי 55
לנאותו, והמנפח בקלי וכו' - זכוכית שהותכה, ומנפחה ועושה 56
ממנה כלי, חייב משום מכה בפטיש, שפעולת אלו הם גמר מלאכת 57

שבת. פרק שביעי - כלל גדול דף עו עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
תוספות

קט

רש"י

שמעריך לקמן הצנעה היינו לאדם עשיר, שאין דרכו להצניע. ומכל מקום פירוש מלתיה
דר"ש צריך לפרש כמו שפירש כאן. דאי מיירי במצניעין לאותו דבר עצמו שמפורש במשנה
כמו שפירש התם, אם כן כולו זה מצי למימר "בכל שהוא" בכדי שיפת קילו. כדתנן
בפ' "המצניע" (לקמן צ) דלרפואה בכל שהוא, ואיתא בר"ש, מרלא קאמר התם בגמ' דא
דלא בר"ש, כי הכי דקאמר (דף צא). הא דלא

בר"ש בן אלעזר. ומתם נמי יש לדקדק דלר'
שמעון, סתם בני אדם שרגילין להצניע -
מיחייבי אפי' לא הצניעו, מודקתני "המצניע לזרע
כו' וכל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעור".
משמע - בלא הצנעה. וכו"ש נמי איתא. כדפי'
ואין לפרש דבעשיר שאין דרכו להצניע לא
מיחייב לר"ש, אפי' בהצניעו - דהא אמר
ב"המוציא יין": כד"א במוציא, אבל במצניע - כל
שהוא. ר"ש אומר: כד"א במצניע כו'. ומפרש
מצניע דרבנן - בתלמיד שאמר לו כו'. דבר שאינו
חשוב לכל, אי אצנעה רביה - אק, אי לא - לא.
ודומיא דהכי נראה דהוי מצניע דר"ש, דתליא
מלתא באותו שהצניעו, היינו בעשיר. קשה
לרשב"א דמחייב טעמא דקאמר הבא מתני' דלא
בר"ש, משום דמתני' סתמא קתני, דחייב משמע
שכל בני אדם חייבין עליו - אפי' אותן שאין
חשוב להן שיעור זה מהאי טעמא נמי הוה ליה
למימר בהדיא דבפרק "המצניע" דהויא דלא
בר"ש ושמא י"ל: דהבא דנקט לפרושי - הוה ליה
לפרושי טפי:

אכילה ע"י הדחק לא שמה אכילה. והא
דאמר בפ' "כיצד הרגל" (ב"ק דף יט).
אכילה ע"י הדחק - שמה אכילה, הי' לענין
ניקוק דלא חשבין ליה משונה, אבל לאחשבה
לענין שבת - לא חשיבא אכילה:

אידי ואידי חד שיעורא הוא. והא דנקט
במתני' כמלא פי טלה, ולא נקט כגורגרת
- לאשמעי' דמשום אכילה טלה נתנו בו חכמים
שיעור זה. דאי נקט כגורגרת לא הוה ידעין למה
נתנו בו חכמים שיעור זה:

מפני שלא שו' בשיעוריהם. אבל אותם
ששוו, כגון עמיר ועלי שום ועלי בצלים
לחים - מצטרפין. וכן חמור לקל, כגון תבן לעצה
למלא פי גמול. ואפי' לא יתא תבן ראוי לגמול,
שמה אנב העצה הוא ראוי: **הבגד** והשק השק
והעור כו'. דוקא ככה"ג הבגד והשק השק
והעור, אבל הבגד והעור והשק והמפץ - אין
מצטרפין, שאין ראויין להתחבר יחד, והמחברן
ה"נ

א"ר אלעזר הא. דקתני מתניתין, דאינו כשר להצניע והצניעו אחר הוא מתחייב על
הוצאתו וכל אדם פטורין - דלא כר' שמעון בן אלעזר: **מתני'** עצה. מפרש בגמרא:
כמלא פי גמול. נפיש שיעורא מפי פרה. אבל כמלא פי פרה לא מייחייב. דהא לא חזו
לפרה: **עמיר**. קשין של שבלין: **פי טלה**. נפיש מפי גדי. הלכך, עמיר דלא חזו לגדי -
לא מייחייב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי

טלה, אבל עשבים והאיל וחזו בין לטלה בין
לגדי - מייחייב אפילו כמלא פי גדי: לחין.
הראיין לאדם כגורגרת, דזה שיעור לכל
מאכל אדם לשבת. אבל כמלא פי גדי לא,
דלחים לא חזו לגדי: **גמול** המוציא תבן כמלא
פי פרה. והוציא להאכילו לגמול, שפי גמול
גדול מפי פרה: דהא חזו לפי פרה. הלכך
שיעור חשוב הוא, ולכל מי שיוציאנו לא פקע
שיעוריה דהכי. דחייב. דהאיכא שיעורא דחזו
לפרה. הלכך כשר להצניע הוא, ומצניעין
במחזו: **עצה**. לא חזיא לפרה אלא ע"י הדחק.
אלא לגמול הוא דחזי, וזה הוציא לפרה: **רבי**
יוחנן אמר פטור. דהא לגמול דחזי ליה ליכא
שיעורא. ואי משום דלצורך פרה הוציאנו,
ולגבה איכא שיעור - אכילה ע"י הדחק לאו
אכילה היא, הלכך לא משערי' ליה כפרה:
אין מצטרפין לחמור שפחה. מי שיעורו
גדול הוי קל, ואינו מצטרף להשלים שיעורו
של חמור, דהא לא חשיב כי ההוא. אבל
החשוב משלים את חסד כשיעור. תבן
מצטרף עם עצה להשלי' פי גמול, ועצה אין
מצטרף עם התבן להשלים מלא פי פרה: **מי**
מצטרפין. אפילו להשלים חמור את הקל: **ג'**
על ג'. לטומאת מדרס הוב לעשות אב
הטומאה: **הבגד והשק מצטרפין**. שהבגד
משלים שיעור השק. שק עשוי מנוצה של עזים:
ואמר ר' שמעון מה פועם. מצטרפין: **הואיל**
וראויין ליטמא מושב. אם צירף משנים יחד
לטלא מרדעת של חמור כשיעורו לענין מושב
הוב. אם קצע משנים מן ותקן טפח על טפח
לישב עליו - מיטמא ליה אב הטומאה במושב
הוב, דתניא (א). המקצע מכולן טפח על טפח
- טמא מושב. ואמרין טעמא בפ"ק דסוכה:
הואיל וראוי לטלות על גבי חמור: שאינו
מקפיד אם הוא משני מינין:

בטלה דעתו ואין טמאים מדרס. ר"י: **ואמר** ר"ש מה טעם כו'. תימה לר"י דמה צריך להאי טעמא? דהא כיון דמצטרפין זה עם זה -
- פשיטא דמצטרפין לטומאת מדרס. דהא אפי' כופת שאור שיחידה לשיבה טמאה מדרס. כדאמרין ב"העור והרוטב" (חולין קטט). והבא בטומאת מדרס איירי, מדקאמר "הבגד שלשה
על שלשה". דלענין טומאת מת אפי' ג' על ג' כדפרישית לעיל. ואור"י דודאי הא דקתני הבגד שלשה על שלשה - לא מיירי אלא למדרס. אבל סיפא דשק ועור ומפץ - מיירי נמי בטומאת
מת. והכי איתא במס' כלים בפכ"ו: הבגד שלשה על שלשה ולמדרס, ומשום ג' על ג' לטומאת מת. השק ד' על ד', העור ה' על ה', המפץ ו' על ו'. שו' בין למדרס בין לטמא מת. אלא
שהש"ס מביאה בוקר, כמו שרגיל בבמה מקומות. ועל טומאת מת קאמר "מה טעם מצטרפין" בשלא יחדו למדרס. ולא צריך האי טעמא אצירוף דעור ומפץ, דמפץ לא טמא במת אלא
כשטמא בזב, דהיינו כשיחדו למדרס. ומק"ו דפכין קטנים, כדאמרין בפ' "ר" עקיבא" (לקמן פד): **הואיל** וראויין ליטמא מושב. פי' בקונטרס: אם קצע משנים וצירף יחד לטלא מרדעת
החמור. והויא המקצע מכולם טפח על טפח דמעילה - היינו שבין כולם יש טפח. ואין נראה לר"י, דמה צריך להביא ראיא שראויין להצטרף בלא טעמא דמושב נמי שמעין ממתני'
דהבא שראויין להצטרף יחד באותו סדר, כמו ששנינו, בגד לשק ושק לעור ועור למפץ. דדוקא נקט, לפי שאלו ראויין להצטרף יחד. ונראה לר"י כמו שפי' ריב"א: דהואיל וראויין ליטמא
מושב - היינו הואיל ושו' שיעוריהן לענין מושב וכמו שפירש בקונטרס בפ"ק דסוכה (דף יז): ד"המקצע מכולן" - היינו מאיזה מהן שיקצע יתא טמא. ואע"ג שבאן אין שיעורן שוה -
מצטרפין, והואיל ולענין מושב שיעורן שוה. והא דקאמר הי' חזו לדוגמא - היינו נמי דשיעורן שוה לדוגמא. כדתנן בפרק "המצניע" - דלדוגמא כל שהוא. הלכך מצטרפין אפי' לענין דבר
דלא שוו שיעוריהו. וה"ה דהוי מצי למינקט הבא ולזרע ולרפואה, דהוה נמי בכל שהוא. אלא דלא כל דברים שייך בהו זרע ורפואה, אבל דוגמא שייכא בכל דבר. והא דקאמר בסוכה
המקצע מכולן כו' הואיל וראוי לטלות על גבי חמור - לשון "הואיל" וראוי - לאו דוקא. דדוקא אם עשה מהן טלא יחדיו לכך טמא טפח על טפח. וכן מצניע לקמן בפ' "א"ר עקיבא"
(דף צ.א). הואיל וראויין למתק הקדרה. דהוה ליה למימר "הואיל וממתקין" - דהא מיירי שנפלו לתוך הקדרה. ר"י: **תוספתא** המקצע למשכב אין פחות משלשה על שלשה, למשכב -
טפח, ולמעמור - כל שהוא:

חמשת

46 מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא בחדתי – בברייתא ששינו שגם
47 קליפי פולין מצטרפות מדובר בקטניות חדשות, ובחדשות גם קליפי
48 פולין מצטרפות, הא בעתיקי – אבל במשנתנו ששינו בה שרק קליפי
49 עדשים מצטרפות, מדובר בקטניות ישנות, ובישנות רק קליפי עדשים
50 מצטרפות ולא קליפי פולין.
51 מבאר הגמרא: עתיקי מאי מצמא לא – מה הטעם שקליפי פולין
52 ישנות אינן מצטרפות. אמר רבי אבהו מפני שמשחירות מחמת
53 התישנות ופראין כובובין בקערה, ולכן אין הדרך לבשל פולין
54 ישנים עם קליפותיהם, ומשום כך אין קליפותיהן מצטרפות להשלים
55 שיעור כגרוגרת.

הדרן עלך בלל גדול

פרק שמיני - המוציא יין

57 בפרק זה יבוארו השיעורים שחייבים על הוצאתם מרשות לרשות
58 בשבת.
59

משנה

60 משנתנו מבאר מה הם שיעורי המשקים שחייבים על הוצאתם
61 מרשות לרשות: המוציא יין חי, שאינו מעורב במים, שיעורו כדרי
62 מוינת הפוס – כשיעור שנותנין ממנו לתוך כוס, שכשיערב אותו
63 במים כדי שיהיה ראוי לשתיה, תתמלא הכוס. המוציא חלב בהמה,
64 שיעורו כדרי גמיעה – כמה שאדם בינוני בולע בבת אחת. המוציא
65 רבש דברים, שיעורו כדרי ליתן על הכתית – על מכה שיש לסוסים
66 ולגמלים בגבם מחמת משאם. המוציא שמן, שיעורו כדרי לסוף בו
67 אבר קמין. המוציא מים, שיעורם כדרי לשוף פהם את הקילור –
68 כשיעור המים הנצרך כדי להמיס בהם את הקילור. ושאר כל
69 המשקין שאינם משמשים לרפואה, שיעורם כדרי בעיית הלוג. וכן כל
70 השופכין – מים סרוחים, שיעורם כדרי בעיית הלוג. רבי שמעון חולק
71 ואומר, בולין – כל המשקים, ואף יין חלב ודבש, שיעורם כדרי בעיית
72 הלוג, ולא נאמרו כל השיעורין הללו הנזכרים במשנתנו, שהם פחות
73 מרביעית, אלא למצניעיהן – למי שהצניע משקים אלו חזור
74 והוציאם, שהוא חייב אפילו בפחות מרביעית, אבל שאר כל אדם
75 אינו מתחייב אלא ברביעית.
76

גמרא

77 שנינו במשנה ששיעור יין חי שחייבים על הוצאתו הוא כדי מוינת
78 הכוס. הגמרא מבאר באיזה כוס מדובר: תנא – שנה התנא
79 בתוספתא (פ"ט ה"ז), המוציא יין, שיעורו כדרי מוינת פוס יפה.
80 מבאר הגמרא: ומאי – מה היא פוס יפה, פוס של ברכה – כוס
81 שמברכים עליו ברכת המזון.
82 הגמרא מבאר מהו שיעור כוס של ברכה: אמר רב נחמן אמר רבה
83 בר אבהו, פוס של ברכה צריך שיהא בו יין חי בשיעור רובע
84 רביעית – רבע של רביעית לוג, כדרי שימוגנו – שיערב בו שלשה
85 חלקים מים ויעמוד על רביעית הלוג.
86 רבא מדייק ממשנתנו כרבה בר אבהו: אמר רבא, אף אנו נמי
87

1 הקא נמי חייא לדינא – גם כאן במשנה לגבי מיני מאכלי בהמה,
2 יש אופן שרגילים לצרף ולחבר כמה מינים יחד, שהמוכר מיני מאכלי
3 בהמה שונים נותן בחלונו מעט מכל מין ומין להציגם בפני הקונים,
4 ונוח לו שיהיו מחוברים יחד, שאם לא כן יתפזרו על ידי הרוח מחמת
5 שיעורם המועט.

משנה

6 משנה זו מפרטת שיעורם של מאכלי אדם לענין חיוב הוצאתם:
7 המוציא אוכלים – אוכלי אדם ויש בהם שיעור בגרוגרת – תאנה
8 יבשה שצמקה ונתכווצה, חיבי. ומצטרפין כל מאכלי אדם זה עם זה
9 לשיעור כגרוגרת, מפני ששוו שיעוריהן – ששיעור הוצאת כל מיני
10 מאכלי אדם שזה, והוא כגרוגרת. חוץ מקליפתן של פירות ונרעיניהן
11 ועוקציהן – זנב הפרי, שאינם מצטרפים לשיעור זה, כי אינם אוכל.
12 וכן חוץ מסוכין – קליפת החיטים הנושרת מחמת הכתישה, ומורסן
13 – הפסולת הנשארת בנפה לאחר ברירת הקמח, שאינן מצטרפות
14 להשלים שיעור כגרוגרת משום שאינן ראויות למאכל אדם.
15 רבי יהודה אומר, כל הקליפות אינן מצטרפות להשלים שיעור
16 כגרוגרת, חוץ מקליפי ערשין שמתבשלות עמהן, שמצטרפות.
17 ואמנם זה רק בקליפות שהדרך לבשלן עם העדשים ולאכלן עם
18 העדשים, אבל הקליפה החיצונה שנושרת בגורן ואינה מתבשלת עם
19 העדשים אינה מצטרפת.
20

גמרא

21 שנינו במשנה שסוכין ומורסן אינם מצטרפים לשיעור כגרוגרת לענין
22 הוצאה. מקשה הגמרא: וכי סוכין ומורסן לא מצטרפין, והתנן
23 במשנה (הלה פ"ב מ"ח) לענין שיעור העיסה שחובה להפריש ממנה חלה,
24 המשת רבעים של מדת הקב קמח ועוד מעט יותר מחמשת רבעים,
25 חייבין בחלה – זהו שיעור העיסה שחייבים להפריש ממנה חלה, הן
26 סוכין ומורסן, כלומר הקמח הסוכין והמורסן מצטרפין להשלים
27 שיעור זה, ואם סוכין ומורסן מצטרפים לשיעור חיוב חלה, מדוע
28 לענין השיעור הנצרך להתחייב על הוצאה בשבת, הסוכין והמורסן
29 אינן מצטרפין עם הקמח.
30 מתרצת הגמרא: אמר אביי, דווקא לענין חלה מצטרפים, שכן עני
31 אוכל פתו בעיסה פלוסה – מעורבתו, שדרך העני לאכול פת מקמח
32 שמעורב בו סוכין ומורסן, ולגבי חיוב חלה שנאמר בה (במדבר טו ט)
33 'לחם הארץ', אף לחם זה שדרך העני לאכול בכלל זה, אבל לגבי
34 שבת אין חייבים אלא על דבר חשוב, ולחם המעורב בסוכין ומורסן
35 אינו נאכל לסתם בני אדם ואינו חשוב, לכך אינו מצטרף לשיעור
36 גרוגרת.
37 שנינו במשנה: רבי יהודה אומר חוץ מקליפי ערשין המתבשלות
38 עמהן.
39 מקשה הגמרא: מדברי רבי יהודה משמע, שקליפות ערשין אין – אכן
40 מצטרפות לשיעור כגרוגרת, אבל קליפות פולין לא מצטרפות
41 לשיעור כגרוגרת, והתנא – והלא שנינו בברייתא, רבי יהודה
42 אומר, כל הקליפות אינן מצטרפות להשלים שיעור כגרוגרת חוץ
43 מקליפי פולין וערשין, הרי שגם קליפי פולין מצטרפות, ומדוע נקט
44 במשנתנו רק עדשים ולא גם פולין.
45

49 צריך שיהיה הדבר חשוב, וְהָא נְמִי הָא הָשִׁיב – ורובע רביעית גם
 50 הוא שיעור חשוב, מפני שראוי למוזגו במים עד שיעמוד על רביעית
 51 ויהיה ראוי לכוס של ברכה, ולכן חייב על שיעור זה אף שלא הוציא
 52 עמו את המים.
 53 הגמרא דנה בשיעור החייב בהוצאה בין קרוש: תָּנָא בתוספתא (פ"ט
 54 ה"ז), וְבִשְׁ – יין קרוש, שיעורו לענין חיוב הוצאה בְּכֹזֵית, משום
 55 שרביעית יין שנקרש יש בו כזית, והשיעור שחייבים בהוצאת יין
 56 קרוש הוא רביעית כשאר המשקים, דְּכָרִי רַבִּי נִתְּן.
 57 אָמַר רַב יוֹסֵף, רַבִּי נִתְּן וְרַבִּי יוֹסֵף בְּרַבִּי יְהוּדָה אָמְרוּ דְּבַר אַחַד,
 58 והוא, שרביעית דבר לח שנקרש יש בו כזית, רַבִּי נִתְּן, הָא דְּאָמְרוּ –
 59 מה שאמרנו, שיון קרוש שיעורו לענין הוצאה בכזית משום שרביעית
 60 יין לח שנקרש יש בו כזית. וְרַבִּי יוֹסֵף בְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּתַנְיָא – שנינו
 61 בברייתא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שֶׁשֶׁה דְּבָרִים אֵלוֹ, הֵם מְקוּלֵי –
 62 מההלכות שמקילים בהן בֵּית שְׁמַאי, וּמְחַמְרֵי – ומההלכות שבהן
 63 מחמירים בֵּית הַלֵּל, ואחד מהם הוא דָּם נִבְלָה, שְׁבִית שְׁמַאי
 64 מְטַהְרִין, כלומר, שאינו בכלל בשר הנבלה שהוא אב הטומאה, וְבֵית
 65 הַלֵּל מְטַמְּאִין אותו כבשר הנבלה. וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵף בְּרַבִּי יְהוּדָה, אָף
 66 בְּשִׁטְמָאוֹ בֵּית הַלֵּל דָּם נבלה, לֹא מְטַמְּא אֱלָא בְּדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְבִיעִית,
 67 הוֹאֵיל וְיָכוֹל הוּא לְקְרוֹשׁ וְלַעֲמוֹד עַל פְּתוֹת, שהוא השיעור שבשר
 68 נבלה מטמא בו. ומבואר בדבריו, שרביעית דבר לח שנקרש יש בו
 69 כזית.
 70 אבוי דוחה את מה שאמר רב יוסף שרבי נתן ורבי יוסי ברבי יהודה
 71 אמרו דבר אחד: אָמַר אַבְיִי, דִּילְמָא לֹא הוּא – שמה אין זה נכון,
 72 משום שְׁעַד כָּאֵן לֹא קָאָמַר רַבִּי נִתְּן הָכָא –[כאן] דְּבַעֵי רְבִיעִית –
 73 שכדי שיהא שיעור כזית בין הקרוש צריך שיהא בו רביעית כשאינו
 74 קרוש, אֱלָא בְּיִין, דְּקָלִישׁ – שהוא קלוש ואינו עב, וכשהוא נקרש,
 75 מצטמק לשיעור קטן, אֲכַל בְּדָם דְּסָמִיד – שהוא עב, וכשמתייבש
 76 אינו מצטמק לשיעור קטן כל כך, אפשר שכדי שיהא בְּיִית דָּם קרוש
 77 לֹא בְּעֵי רְבִיעִית – לא צריך שיהא מתחילה רביעית דם לח, ולא כרבי
 78 יוסי ברבי יהודה הסובר שגם בדם לח צריך רביעית כדי שיהא כזית
 79 כשיקרש. אִי נְמִי – אפשר לדחות באופן נוסף, שְׁעַד כָּאֵן לֹא קָאָמַר
 80 רַבִּי יוֹסֵף בְּרַבִּי יְהוּדָה הֵתָם –[שם] דְּכֹזֵית – שבכדי שיהא כזית
 81 כשיקרש סָגִי לִיהָ בְּרְבִיעִית – די לו שכשהוא לח יהא בו רביעית,
 82 אֱלָא בְּדָם דְּסָמִיד, אֲכַל בִּינָן דְּקָלִישׁ – שהוא קלוש ואינו עב, אפשר
 83 שבכדי שיהא בְּיִית יין כשנקרש תוֹי יוֹתֵר מְרְבִיעִית – צריך שיהא בו
 84 יותר מרביעית יין כשהוא עדיין לח, וְכִי מְפִיק – וכשמוציא אף פְּחוֹת
 85 מְפִיִת יין קרוש לִיחֵיב – יתחייב על הוצאתו, משום שמרביעית
 86 כשהוא לח נעשה פחות מכזית כשנקרש, ולא כרבי נתן הסובר
 87 שהמוציא יין קרוש חייב רק בכזית.
 88 שנינו במשנה: המוציא הָלֵב שיעורו כְּרִי גְמִיעָה. הגמרא מבררת מה
 89 היא הגירסת הנכונה: אִיבְעִיא לָהּ – הסתפקו בני הישיבה, האם
 90 הגירסת במשנתנו היא 'כְּרִי גְמִיעָה' או 'כְּרִי גְמִיעָה'. משיבה הגמרא:
 91 אָמַר רַב נְחֶמְךָ בְּרַי יִצְחָק, כתוב (בראשית כד ז) 'הִנְמִיאֵנִי נָא מֵעַט
 92 מִיָּם מְפִדָּךְ', ומוכח שיש לגרוס 'גמיעה' באל"ף.
 93 הגמרא מסתפקת לגבי שלשה מקומות נוספים האם הגירסת היא
 94 באל"ף או בע"ף: אִיבְעִיא לָהּ – הסתפקו בני הישיבה, היאך יש
 95 לגרוס במה שנינו לעיל (עו): שאין לצרף את הגרעינים לשיעור
 96 האוכלים שחייבים על הוצאתם,

1 תְּנִינָא – גם אנו שנינו במשנתנו ששיעור הוצאה בין הוא רובע
 2 רביעית, שכך שנינו, הַמוֹצִיא יִין חֵי, שיעורו כְּרִי מְזִיגָת בּוֹס, וְתַנִּי
 3 עָלָה – ושנינו ברייתא על משנתנו, שהוא כְּרִי מְזִיגָת בּוֹס יָפָה, דהיינו
 4 כוס של ברכה. וְקָתְנִי סִפָּא – ושנינו בסוף משנתנו, וְשָׂאָר כָּל
 5 הַמְּשֻׁקָּן הראויים לשתייה שיעורם כְּרְבִיעִית, ואם הוציא פחות
 6 מרביעית פטור, ועל כרחק שמה שנינו שחייבים על הוצאת יין חי
 7 בשיעור מזיגת כוס של ברכה, הכוונה לשיעור הראוי למוזג שתיית
 8 רביעית, והיינו רובע רביעית, שכשמוזג בו שלשה חלקי מים לעשותו
 9 ראוי לשתייה, יעמוד על רביעית. מוסיפה הגמרא: וְרַבָּא לְטַעְמֵיהָ –
 10 ומה שאמר רבא שאפשר ללמוד ממשנתנו שכוס של ברכה צריך
 11 שיהא בו רובע רביעית יין חי, לשיטתו אמר זאת, דְּאָמַר רַבָּא, כָּל
 12 הַמְּרָא דְּלֹא דְרִי עַל חַד תְּלַת מִיָּא – כל יין חי שאינו נושא על כל
 13 חלק אחד ממנו שלשה חלקים של מים, לֹא הַמְּרָא הוּא – אינו יין,
 14 שאינו ראוי לשתייה מרוב חוקו. וכיון שסובר רבא שיון צריך מזיגת
 15 שלשה חלקי מים עליו, הרי ממה שנינו במשנתנו ששיעור הוצאת
 16 שאר משקים הוא ברביעית, יש ללמוד ששיעור הוצאת יין הוא רובע
 17 רביעית, כדי שכשימוזגו יעמוד על רביעית.

18 אבוי דוחה את הראיה של רבא: אָמַר אַבְיִי שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת יש להשיב
 19 בְּדָבָר, כלומר, על ראייתו של רבא ממשנתנו, תְּדָא – תשובה אחת,
 20 דְּתַנִּין – ששנינו במשנה (נדה יט.), חמשה גוונים של דם טמא א
 21 באשה, ואחד מזם הוא דם הנראה כיון אדום המוזג במים, ומפרשת
 22 המשנה, וְהַמְּרָא הַמְּזוּג הוּא מְרָאָה שֶׁל יִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי חֲלָקֵי מִיָּם
 23 וְחֶלֶק אֶחָד יִין מִן הַיִּין הַשִּׁירוּנִי – הגדל במדינה ששמה שרון.
 24 ומשמע ששיעור מזיגת יין הוא שני חלקי מים על חלק אחד יין, ולא
 25 שלשה חלקי מים על חלק אחד יין, ואם כן אין להוכיח ממשנתנו
 26 ששיעור היין לכוס של ברכה הוא רובע רביעית. וְעוֹד תְּשׁוּבָה, שאם
 27 אכן שיעור המוציא יין היה צריך להיות ברביעית כבשאר משקין,
 28 והטעם ששיעורו במזיגת הכוס הוא משום שכשימוזגו ויהיה ראוי
 29 לשתייה יהיה בו רביעית, קשה, שהרי עכשיו כשמוציאו עדיין לא
 30 נמוג ואין בו שיעור, ואין יתכן שמים והעתידים להימוג ביין נמצאים
 31 עתה בְּכַד, ואינו מוציאם, וּמְצַמְרִפִּין להשלים את היין לרביעית
 32 לחיבו על הוצאת היין. אלא על כרחק הוסיפו שחייבים על הוצאת
 33 יין בשיעור מזיגת הכוס הוא, משום שזהו שיעורו, ואף אם לא יהא בו
 34 רביעית לאחר המזיגה.

35 משיב רבא: אָמַר לִיהָ רַבָּא לאבוי, הָא דְּקָאָמַרְתָּ – מה שאמרת
 36 להקשות עלי ממה שנינו בנדה שיון מוזג הוא שְׁנֵי חֲלָקֵי מִיָּם וְאֶחָד
 37 שֶׁל יִין מִן הַיִּין הַשִּׁירוּנִי, יש לי להשיב, שיון הַשִּׁירוּנִי לְחוּד –[לבדו]
 38 נמוג בשני חלקים מים, משום דְּרַפִּי – שהוא רך, כלומר שאינו חריף
 39 כל כך, אבל בשאר יינות מוזגים שלשה חלקי מים על חלק אחד של
 40 יין. אִי נְמִי – באופן נוסף יש לדחות קושיא זו, הֵתָם מְשׁוּם הוֹזְתָא –
 41 שם במסכת נדה, שנה התנא שיעור זה משום שרצה לבאר מהו
 42 מראה מוזג לענין מראות דמים הטמאים, שאם מוזג יותר מים, יהא
 43 הדם הדומה לו טהור, אֲכַל כשמתרת מזיגת היין היא לְטַעְמָא – כדי
 44 להטעים אותו, כְּעֵי טַפִּי – צריך למוזג יותר מים, והיינו שלשה חלקי
 45 מים על חלק אחד של יין, ולפי זה אין חילוק בין יין השירוני לשאר
 46 היינות. וְדְּקָאָמַרְתָּ – ומה שאמרת להקשות עלי אין אפשר שיהיו
 47 הַמִּיָּם בְּכַד וּמְצַמְרִפִּין להשלים לשיעור שחייבים על הוצאתו, יש לי
 48 להשיב שְׁלַעֲנִין לחייב משום הוצאה בְּשִׁפְתַּי מִיְדֵי דְּחִשְׁבִּי עֲנִינָן –

1 גראניני. מתניתין דפרקין דלעיל חוץ מקליפתו וגרעיניו: ונגרע. והגרעינין זורקין ונגרעין מתוך האוכל: אומנות. גבי גהלים מייחנין ליה ב"כיצד צולין" (הא) גהלים, וכול עוממות?
2 ת"ל אש. אי אש, יכול שלקבת כו': עממהו. לא החשיכו מראיתו, להיות הם נאים ממנו: מאמצין. לקמן, גבי עינים של מת בפי' "שואל" (דף קנא): במשיפה של קילור. שרגלין
3 לשופו בקלב של אשה: כדי לשוף במים. לשני עינים: כדי שיפה או כדי אחוזה ושיפה. מה שנדבק באצבעותיו. לבר מה שנתן בעיניו: אפומא דבולה בתנית. וכל מה קרויה
4 פה: מורשא קמא. עליון של מכה: שבלול. לימצא(ו): לכתית. מניחה (לכתית) עליו: וזבוב לצירעה. למי שעקצו צירעה כותש וזבוב ומניחה עליו: לתפסית. מין שחין: סממית.
5 אייראניא"ה בלעז: לעקרב. עקיצת עקרב, עקרב.

6 כותש סממית ומניחה עליו: ושיין. ומשח:
7 מפני. דיה קטנה וקולה גדולה, ושומע ויורא
8 שתהא ברין גדולה, ובורח: יתוש. נכנס לפיל
9 בחוטמו, וכן סממית לעקרב נכנס לו באזנו:
10 סנונית. ארנוניאל"א. נכנסת תחת כנפי הנשר
11 ומעכו מפרישת כנפיו: בילבית. שרץ קטן,
12 ונכנס לרג גדול באזנו: המפליג שוד על עין.
13 המזויק שדוד על הגבור: כל הללי עלמא.
14 פירושו: דברים הנעשים בכל חלל העולם:
15 מסניין פריש עקרא. מהלכות בראש העדר:
16 ברישא השוכא. סתם עזים שחורות, סתם
17 רחלות לבנות: מכסנין. בוגב: והני מפליין.
18 העזים אין להם אלה: הני דמכסנין מנייהו.
19 רחלים שאנתנו מתפסין מצמרן. גם הן
20 מכוסות: דאכלה ביסי. קוצים, לפיכך זבוב
21 קצר, כדי שלא ידבקו בה הקוצים: ובעי
22 לברבושי בפי. להברוח היתושין: ספצא.
23 ארבה. ול"ג קוצא. ונקמלה: חילפי. ערבה:
24 ואי קשיא נדיא ומתעוררא. ואם יהיה קשה
25 תגוד ותעקר כשתבה בעצם: ומתעוררא.
26 יסתמו עיניו, שמראות עיניה תלויה בה
27 כדשמואל: תימרא דתרנגולא מידליא
28 לעילא. ריס של עזן התחתון כשעוצם עיניו
29 עולה למעלה מן העליון, ובשאר כל בריה
30 העליון שוכב על התחתון: משום דריר
31 אדפי. שעולה בלילות על הקרשים והקורות,
32 צריך שעלה התחתון על העליון מפני העשן
33 שלא יכנס בעיניו: מתבוליתא. דבר
34 שמטבילין בו כגון כותש או שאר ליפתו: מתי
35 תכלה דא. לכשכבלה מה נאכל. ול"ג מתי
36 תכלה דא - לפי שאינו כלה עד זמן ארוך.
37 שאינו נאכל אלא מעט מעט: ביהא בא
38 ואיתיה. שדרך לישב בבית: בפתא. בית צר
39 וקטן: בי עקתא. בית צר. כופתא. מתכשת.
40 ל"א: מדה לחסין. ול"ג: כמין גולם עץ עשו
41 לישבה. כמו "כופת שאור שיחדה לישבה"
42 דתניא בפסחים (דף מה): כוף תיב. כפוף
43 אותו ושב עליו: לבני לבני בני. מתקיים
44 לדורות הרבה: הוצא. גדר קוצים או לולבים:
45 חציצה. אינו דבר קיימא אלא חציצה
46 בעלמא: כוףא. כלי חרס קטן: כוףא. כלומר:
47 דבר מועט וקל כמו זהו, מהו חשוב למלאותו
48 לי מיינך במתנה? שוטימא. בד של חדס
49 שמרדדין בו לפני כלה: שוטימא. נראה
50 המרדק בשוטה: משיבלא. ספל גדול שהכל
51 ורוחצים ידיהם ורגליהם ממנו: משו בולא.
52 רוחץ את הכל: משיבליתא. ספל קטן ונאה:
53 משיא בלתא. מיוחד לחשובים, כמו כלה ואשה חשובה לרוחץ ממנו: אסיתא. מורטי"ר: חסידתא. שחסר החקיקה מבפנים: כופתא. עלי שכותשין בו: לבושא. חלוק עליון,
54 שקורין שרוק: לא בושא. למנוע הבושה, שמכסה כל החלוקים התחתונים הקרוצים ורעים: כגולם. שאין לו חיתוך אברים: גולתא. מקטורין נאה: גלי ותיב. כשהוא יושב מגלה
55 עצמו שלא ישב עליו, שלא יכלכנו ולא ישופנו בקרקע וישיר שעריו ויקרע ויבלה: בור ונקא. בור שיבשו מימיו קורין בו: נקי. חסר מימיו: סודרא. דרך תלמידי חכמים לטטוף
56 סודר: אפדתא. טרקלין של מלכים: אפתתא. אל פתח זה ונאו הכל, אם למשפט אם לשרת המלך: אבר קטן. אחד מפרקי אצבע קטנה: גדול. של אדם גדול. והאי קטן -
57 אאבר קאי. אי נמי, אבר גדול של קטן, והאי קטן - אנברא קאי, ולא אאבר: לא אבר קטן. ור' נתן סבר: אבר קטן גדול, או אבר גדול
58 דקטן. אבל אבר קטן של קטן בן יומו - לא! לא דכולי עלמא - אבר קטן דקטן בן יומו לא,
וליתא

12 רב יהודה אמר רב: כל מה שפירא הקב"ה בעולמו לא

13 ברא דבר אחד לבטלה. ברא שבלול לכתית, ברא זבוב - לצירעה, ויתוש - לנחש, ונחש -

14 לחפפית, וסממית - לעקרב. היכי עביד ליה? מייתי תרא אופקא וחדא חוורא, ושלקי להו ושייפי

ליה. ת"ר: חמשה אימות הן, אימת חלש על גבור: אימת מפניע על ארי, אימת יתוש על הפיל,

אימת סממית על העקרב, אימת סנונית על הנשר, אימת פילבית על לויתן, א"ר יהודה אמר רב:

מאי קרא - "המפליג שוד על עז". רבי ירמא אשבח לרב יהודה דיהוה קאי אפיתחא דבי חמוה,

והזייה דיהוה בדיחא דעתיה, ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה אמר ליה. א"ל: מ"ט עזי מסגן

ברישא והדר אמירי? א"ל: כברייתו של עולם, דברישא השוכא והדר נהורא. מ"ט הני מכסנין

והני מגליין? הני דמכסנין מינייהו - מכסנין, והני דלא מכסנין מינייהו - מגליין. מ"ט גמלא וזמר

גנובתיה? משום דאכל פיס? מ"ט תורא אריבא גנובתיה? משום דדויר פאגמי, וכעי לברבושי

בקי. מ"ט קרנא דקמפא ריכבא? משום דדוירא בחילפי, ואי קשיא - נדיא ומתעוררא. דאמר

שמואל: האי מאן דבעי דליסמיה לקמפא - שלופיניהו לקרני, מ"ט האי תימרא דתרנגולתא מדלי

לעילא? דדוירי אדפי, ואי עיל קפרא מתעוררא. דשא - דרך שם. דרנא - דרך גג. מתבוליתא

- מתי תכלה דא. ביהא - בא ואיתיה בה. ביקתא - בי עקתא. כופתא - כוף ותיב. לבני -

לבני בני. הוצא - חציצה. חצבא - שחוצב מים מן ההר. כוזה - כוזה. שוטימא - שמוטא.

משיבלא - מאשי פולה. משיבליתא - משיא בלתא. אסיתא - חסידתא. כוכבה - בוא ואכנה.

לבושה - לא בושא. גלימא - שנעשה בו בגלים. גולתא - גלי ואיתיה. פוריא - שפרין ורבין

עליה. בור ונקא - בור זה נקי. סודרא - "סוד ה' ליראיו". אפדתא - אפיתחא דין. ת"ר, שלשה

כל זמן שפוקינין מוסיפין גבורה, ואלו הן: דג ונחש וחוויר. "שמן כדי לסוד אבר קטן". אמרי

דבי ר' ינאי: שמן כדי לסוד אבר קטן של קטן בן יומו. מיתביי: שמן כדי לסוד אבר קטן, וקטן

בן יומו. מאי לאו, אבר קטן - הגדול, ואבר גדול - של קטן בן יומו! אמרי קד דבי ר' ינאי:

לא, ה"ק: שמן כדי לסוד אבר קטן של קטן בן יומו. לימא בתנאי: שמן כדי לסוד אבר קטן,

וקטן בן יומו - דברי ר' שמעון בן אלעזר, ר' נתן אומר: כדי לסוד אבר קטן. מאי לאו בהא

קמפילגי, דר"ש בן אלעזר סבר: אבר קטן של קטן, ור' נתן סבר: אבר קטן גדול, או אבר גדול

דקטן. אבל אבר קטן של קטן בן יומו - לא! לא דכולי עלמא - אבר קטן דקטן בן יומו לא,
וליתא

משיא בלתא. מיוחד לחשובים, כמו כלה ואשה חשובה לרוחץ ממנו: אסיתא. מורטי"ר: חסידתא. שחסר החקיקה מבפנים: כופתא. עלי שכותשין בו: לבושא. חלוק עליון,
54 שקורין שרוק: לא בושא. למנוע הבושה, שמכסה כל החלוקים התחתונים הקרוצים ורעים: כגולם. שאין לו חיתוך אברים: גולתא. מקטורין נאה: גלי ותיב. כשהוא יושב מגלה
55 עצמו שלא ישב עליו, שלא יכלכנו ולא ישופנו בקרקע וישיר שעריו ויקרע ויבלה: בור ונקא. בור שיבשו מימיו קורין בו: נקי. חסר מימיו: סודרא. דרך תלמידי חכמים לטטוף
56 סודר: אפדתא. טרקלין של מלכים: אפתתא. אל פתח זה ונאו הכל, אם למשפט אם לשרת המלך: אבר קטן. אחד מפרקי אצבע קטנה: גדול. של אדם גדול. והאי קטן -
57 אאבר קאי. אי נמי, אבר גדול של קטן, והאי קטן - אנברא קאי, ולא אאבר: לא אבר קטן. ור' נתן סבר: אבר קטן גדול, או אבר גדול
58 דקטן. אבל אבר קטן של קטן בן יומו - לא! לא דכולי עלמא - אבר קטן דקטן בן יומו לא,
וליתא

1 רבב. פירש בקונטרס: שומן שאן שמו, וע"כ אינו שמו, דשמן נתנו בו כחמיי שיעור אחר
 2 במתני: תחת איסופוגין קטנה. ואע"ג דכפ"י "כל שעה" (פסחים ל) אמרנו: אץ
 3 טשין את התור באליה, ואם טש – כל הפת כולה אסורה: הא אמר התם בההיא פרקא –
 4 דבעין תורא שרי: והמוציא קשר מוכסין חיב. אצטרך לאשמועינן אפילו כתב על
 5 הקלף, אע"ג דהתני בסמוך דיעור קלף כדי
 6 לכתוב עליו פירוש קטנה שבתפילין:

7 ובית אחיזה. בשעת כתיבה צריך בית אחיזה.
 8 וקשר מוכסין צ"ל דיכול לכתוב בלא
 9 אחיזה. ובקונטרס פ"י: בשעה שרואה בו 0 בעי
 10 אחיזה:

11 ת"ק סבר מודה בשטר שכתבו צריך
 12 לקיימו. ומשום הכי, כי אמר לה
 13 "פרעתה" – פטור, דאין השטר ראוי לגבות בו.
 14 ומיירי שידוע שלא יוכל כלל למצוא עדי קיום.
 15 וא"כ: כי לא פרע נמי, אמאי חיביב מה תועלת יש
 16 בשטר כיון שאינו יכול לקיימו, שאם יטען הלוה
 17 פרעתני או מוזיק – יפטור, ואם יודה – זה אינו
 18 מכח השטרו וי"ל: דמועיל לו השטר, דמתוך כך
 19 נזכר הלוה שלהו ממנו. אי נמי (א) – לטרוף
 20 ממשעבדי אם יודה הלוה שאינו מוזיק. וא"ת:
 21 ומשפרעו אמאי פטור המוציא? נהי דלא חזי
 22 לגבות דוכי – הא ראיא הוא לצור ע"פ צלוחתה
 23 ואע"ג דאסור להשהות שטר פרע – הבא דיאך
 24 נוציאנו מידו, כיון שהוא עומד וצוח שאינו
 25 פרע(ב). וי"ל: דמיירי כגון שאמר אין לי עדים
 26 ואין לי ראיה, ולא אמצא קיום. אפילו מצא
 27 אחרי כן – אינו מועיל, ולכן אסור להשהותו
 28 שמא לבסוף יקיימונו ויגבה בו שלא כדק. ואי לא
 29 היה טענינן ללקוחות וליתומין מוזיק – היה אתי
 30 שפיר דאסור להשהותו. אף פרשתוי בבבא קמא
 31 ובבבא מציעא ובגיטין, דטענינן ללקוחות
 32 וליתומין פרעו ממוזיק, ושם הארכתיל. ואם
 33 תאמר: ואמאי לא קאמר איפכא, דת"ק סבר אין
 34 צריך לקיימו, ומשפרעו – הוי כמשמעו, שפרעו
 35 ממש, ולכן פטור – דאסור להשהות שטר פרע,
 36 שמא יגבה בו פעם אחרת. שכשיטען הלוה
 37 האמת שפרעו לא יהא המלוה צריך לקיימו,
 38 ויגבה שנית. ור' יהודה סבר: צריך לקיימו, ואף
 39 משפרעו חיב, דצריך הוא לצור על פי צלוחתו
 40 ואין אסור להשהותו. דמיירי כגון בידוע שלא
 41 ימצא עדי קיום, ולא יוכל לגבות שנית.
 42 דכשיטען הלוה האמת שפרע – אצטרך המלוה
 43 לקיימו. ויש לומר: דאף לר' יהודה היה אסור
 44 להשהותו, שמא יקיימונו באקראי בעלמא, ויגבה
 45 בו שלא כדק:

46 רש"י גריס דבדילי עלמא מודה בשטר
 47 שכתבו צריך לקיימו. וכן נראה, דהכי
 48 קי"ל דאית ליה לרב נחמן הכי, בפרק שני
 49 דכתובות (דף ט) וקיימא לן כותיה דיני:
 ת"ק

37 – חייב, משפרעו – פטור, רבי יהודה אומר: אף משפרעו חייב, מפני שצריך לו. מאי בינייהו?
 38 אמר רב יוסף: אסור לשהות שטר פרע אפוא בינייהו. רבנן סבירי: אסור לשהות שטר פרע,
 39 ורבי יהודה סבר: מותר לשהות שטר פרע. אבוי אומר: דכולי עלמא – אסור לשהות שטר פרע,
 40 והכא במודא בשטר שכתבו שצריך לקיימו קמפילגי. תנא קמא סבר: מודה בשטר שכתבו – צריך
 41 לקיימו, ורבי יהודה סבר: מודה בשטר שכתבו – אין צריך לקיימו. ומאי "עד שלא פרעו" ו'משפרעו'?

עד
 50 לזכרון ע"פ צלוחתה: במודה בשטר שכתבו. הלוה מודה שכתבו – צריך לקיימו, ולומר לא פרעתיה. וכל כמה דלא אומר הכי – לאו משבח
 51 סקדי לזכירי החתימה. דמאן קא משינו ליה שטרך – לוח, דאמר "בתכתיבי" לוח נמי הא קאמר "פרעתיה" הפה שאסר הוא הפה שהתיר. הלכך, משפרעו, כלומר:
 52 משאמר פרעתה – פטור, דלא צריך ליה. ור' יהודה סבר: אין צריך לקיימו, דכיון דמודה שכתבו ולוח בו – הרי הוא כאלו קיימוהו חותמיה, וגובה בו כ"ז שמוציאו:

1 יייר מחוק. שוב אינו ראוי לכתוב, לפיכך צריך שיעור גדול לכרוך ע"פ צלוחתה: קלף
 2 כדי לכתוב פ"שה קטנה. דאיידי דדמיו קריים לא עבדי מנייה קשרי מוכסין, אלא
 3 תפילין ומוזות, ולא מתייבב בשיעורא וזקא: דיו לכתוב שתי אותיות. לרושם על שתי
 4 חזילות של כלי, או על קרשים לזווג: כדי לכתוב עין אחת. לקמן פריך: עין אחת?
 5 הא לא כהוילי דבקי, גליד: כדי ליתן בראש
 6 השפ"שה. בנגמרא מפרש לה: כדי לעשות נקב
 7 קטן. כלי שנותניו בו כסף חי, סותם פיו בזפת או
 8 בגפרית, ונוקב בתוך הסתימה נקב דק להוציא
 9 בו: חרסית. לבינה בתושה: לעשות פי כור.
 10 שהפפתו נכסו בו: שפופו. רגל למקום מושב
 11 הכור, שהיו מושיבין על פה העשוי לקר, כגון
 12 טרפידי לשפות הקדרה: סובין כדי ליתן ע"פ
 13 כור של צור"פ וזה. במקום שאין פחמין, צורפין
 14 וזה באש של סובין: לסוד קטנה שפגנות.
 15 טופלות סיד להשיח את השיער: גמ' הכל
 16 נמי ליתני. בשיעורא וזקא: דחזו נמי לתלא
 17 דנפה וכבדה: דתריק. בעין חרקי, מתוך שהוא
 18 קשה פוגם את העל. הוצא. של לוחי דקל:
 19 בפ"שה מצרית. יייר העשוי מצורי דקל: סיב.
 20 ודילית, שגדל סביב הדקל בעין מלבוש,
 21 ונקרר סביבותיו ועולה: על פי משפך.
 22 אנטווייר: למנו את הנין, שמעכב הפסולת
 23 והקמחים מליכנס לפי הכלי: רבב. שומן או
 24 שמן: אספוגין. רקיק שנותניו בתנור, וטוחין
 25 תחתיו אלה: וכפף שיעורא. של איסופוגין:
 26 כדור. פלוסיא: יייר חלק, שלא נכתב בו
 27 מעולם: שתי אותיות. קס"ד: שתי אותיות
 28 דידן, דוטרין: קשר של מוכסין, לא בעי
 29 גליון לבית אחיזה, שאוחזו כולו בכפו פשוט
 30 ורואה: בלוחי. גליון: הקא בית אחיזה לא
 31 צריך. שיכול לאוחזו במקום המקח, והשטר
 32 במקום הכתב: משהראוהו למוכס. ורואה:
 33 שמחלו לו ראש הנהדר את המכס, שוב אין
 34 צריך לו, ולא חזי למידי: מאי בינייהו.
 35 כלומר: במאי פליגי, ולמאי קאמר רבי יהודה
 36 דצריך לו: רהיטי מוכסא. קורא"ש, שרצין
 37 אחר העוברים להעליל עליהם שלא נתנו
 38 המכס. ונזכר לעוברים לחזור למוכס, ומציעו
 39 החותם להראות לאלו. ולתק לא מציעו
 40 ליה להכי, דכי רהטי בתריה – הדר לגבי
 41 מוכס: מוכס קטן. פעמים שיש מוכס גדול
 42 עשורח לו לעמוד על הגשר כל היום, וממנה
 43 מוכס קטן. וזה מתחלה אינו מראה החותם
 44 של מלך אלא לגדול. ולרבי יהודה צריך
 45 לו, שיהי הקטן ומציעו מלעבור, ולת"ק אין
 46 צריך לו – שהגדול מוסר לו סימן דברים,
 47 ואומר לקטן ועובר: למוכס שני של מעבר
 48 אחר. ולא לפטרו מן המכס, אלא להראות
 49 שהוא נאמן וחשוב, ואינו מברח עצמו מן
 50 המכס, כדי שלא יעליל עליו לאחר זמן:
 51 משפרעו. (לוח) פטור, לקמיה מפרש לה:
 52 מאי בינייהו. כלומר: מאי פלוגתייהו, ומח טעם
 53 נותניו לדבריהם: אסור לשהות שטר פרע.
 54 משום שצאמר (איוב יא). "אל תשכן באהלך
 55 עולה". הלכך: מלוח לא משהי ליה לצור ע"פ
 56 צלוחתו – משום איסור. ולוח נמי לא משהי
 57 ליה – שמא יכא ליד מלוח, ויחזור ויחבבנו:
 58 מותר. הלכך: כי הוציאנו מלוח – חייב, דצריך

עד
 59 לזכרון ע"פ צלוחתה: במודה בשטר שכתבו. הלוה מודה שכתבו – צריך לקיימו, ולומר לא פרעתיה. וכל כמה דלא אומר הכי – לאו משבח
 60 סקדי לזכירי החתימה. דמאן קא משינו ליה שטרך – לוח, דאמר "בתכתיבי" לוח נמי הא קאמר "פרעתיה" הפה שאסר הוא הפה שהתיר. הלכך, משפרעו, כלומר:
 61 משאמר פרעתה – פטור, דלא צריך ליה. ור' יהודה סבר: אין צריך לקיימו, דכיון דמודה שכתבו ולוח בו – הרי הוא כאלו קיימוהו חותמיה, וגובה בו כ"ז שמוציאו:

לעיבוד שיעורו בעור מעובד.
 עור שאלו: ועור שאינו מעובד שלא עומד לעבדו, בכמה שיעורו
 להתחייב על הוצאתו. אמר ליה רב נחמן, לא שניא – אינו שונה
 מהשיעור שחייב על הוצאת עור מעובד, שהוא כדי לעשות תיק
 לקמיע.
 רבא מקשה על רב נחמן: ולא שני – וכי אין חילוק בין המוציא עור
 מעובד למוציא עור שאינו מעובד, איתביה – הקשה רבא לרב
 נחמן, שינו בברייתא, המוציא סמנין של צבע שריין במים, שכבר
 ראויים לצבוע בהם, שיעורם כדי לצבוע בהן דונמא – לצבוע מעט
 צמר ולהראותו כדוגמא ללוקח לדעת אם רוצה צבע זה, והוא כאותו
 שיעור צמר הנצרך לאיירא – לסתום את פי הקנה שבו נותן את חוט
 הערב. ואילו בסמנין שאינן שריין במים, תנן במשנה (להלן פט):
 המוציא קליפי אגוזים – קליפה לחה הגדלה על קליפת האגוז בעודו
 לה, וקליפי רמונין, סטים – מין צמח שמוציאים ממנו צבע כחול,
 ופואה – מין צמח שמוציאים ממנו צבע אדום, שכל אלו עומדים
 לשירותם במים לעשות מהם צבע, שיעורם שיהא ראוי לעשות מהם
 צבע כדי לצבוע בהן כגד קטן [לפי] סבכה – בגד קטן שנותנת
 הנשים באמצע הכיסוי שעל ראשיהן. והוא שיעור גדול יותר מכדי
 לצבוע דוגמא לאירא, ומוכח ששיעור הצבע שאינו מוכן גדול
 משיעור הצבע המוכן, וממילא, גם לגבי המוציא עור יש לומר, שער
 שאינו מעובד שיעורו גדול מעור מעובד, ולא כרב נחמן שהשוה
 ביניהם.
 מתרצת הגמרא: הא איתמר עלה – הרי כבר נאמר על משנה זו טעם
 החילוק בין סמנין צבע המוכנים לשימוש, לסמנין שאינם מוכנים
 לשימוש, אמר רב נחמן אמר רבה בר אבתי, לפי שאין אדם מורח
 לשורות שיעור מועט של סמנין הראויים רק לצבוע בהן דונמא
 כשיעור הנצרך לאיירא, ולכן כשעדיין אינם שריינים, אינם חשובים
 בשיעור מועט זה, אבל בעור, אדם טורח לעבדו גם בשיעור הראוי
 לתיק לקמיע, ולכן אף כשאינו מעובד חשוב הוא בשיעור זה.
 רבא מוסיף להקשות לרב נחמן: והרי המוציא ורעוני גינה, דמקמי
 דירעניהו – שלענין הוצאתם קודם וריעתם תנן במשנה (להלן צ.)
 ורעוני גינה שיעורם פחות מכגורגרת, רבי יהודה בן בתירא אומר,
 אפילו אם לא הוציא אלא המשה זרעונים חייב. ואילו בתר
 דירעניהו – לענין זרעונים לאחר שנורעו תנן במשנה (להלן פ):
 המוציא ובל וחול הדק, שיעורו הוא כדי לזבל בו קלח אחד של
 כרוב, דברי רבי עקיבא, והקמים אומרים, שיעורו הוא כדי לזבל
 כרישא. ומוכח, שלאחר הזריעה השיעור קטן יותר מלפני הזריעה,
 ואפילו זרע אחד חשוב הוא, ואם כן גם לגבי המוציא עור, יש לומר
 שער מעובד שיעורו קטן מעור שאינו מעובד, ולא כרב נחמן שהשוה
 ביניהם.
 מתרצת הגמרא: הא איתמר עלה – הרי כבר נאמר על משנה זו טעם
 החילוק שבין המשניות, אמר רב פפא, הא דיריע – המשנה העוסקת
 בהוצאת זבל שמתבאר בה שזרע אחד חשוב הוא, מדברת בזרעונים
 שנורעו, והא דלא זריע – המשנה העוסקת בהוצאת זרעונים
 שמתבאר בה שהשיעור הוא פחות מכגורגרת, מדברת בזרעונים
 שעדיין לא נורעו, ולכן אין המוציא מתחייב על הוצאת זרע אחד,
 לפי שאין אדם מורח למוציא גימא (גרעין) אחת ליריעה, משום
 שמלאכת הזריעה יש בה טריחה גדולה ואין אדם טורח לזרוע גרעין
 אחד בלבד, לכן, קודם הזריעה אין גרעין אחד חשוב. אבל בעור,
 אדם טורח לעבדו גם בשיעור הראוי לתיק לקמיע, ולכן אף כשאינו
 מעובד, חשוב הוא בשיעור זה.
 רבא מוסיף להקשות לרב נחמן: והרי טיט, דמקמי דלינגליה –
 שכשעדיין לא גיבלו במים תניא בברייתא, מוידים חכמים לרבי
 שמעון, במוציא שופכין – מים סרוחים לרשות הרבים, שישעוין
 כרביעית, שבפחות מזה אינם ראויים לכלום, והוינן [פת] – ונשאנו
 ונתנו בדברי ברייתא זו (לעיל עח), שופכין למאי הוו – למה הם
 ראויים, ואמר רבי ירמיה, ראויים הם לזבל בהן את הטיט. הרי
 שאין הטיט חשוב אלא אם כן יש בו שיעור שצריך לגבל ברביעית

הוציא המלוה את השטר 'עד שלא פרעו', כלומר שהלוה אינו טוען
 שפרעו, חייב, אבל אם הוציא 'משפרעו', כלומר שהלוה טוען שפרע
 את החוב הכתוב בשטר, אין המלוה חייב על הוצאתו, מפני שאינו
 ראוי לכלום. ורבי יהודה חולק וטובר שגם אם טוען הלוה שפרע את
 החוב הכתוב בשטר יכול המלוה לגבות את חובו בשטר זה, ולכן
 חייב על הוצאתו.
 אופן נוסף בביאור מחלוקתם: רבא אמר, דכולי עלמא – הכל מודים
 במודה בשטר שכתבו, שצריך הלוה לקיימו ולהודות שלא פרעו,
 ואם טוען הלוה שפרעו אין חייבים על הוצאת השטר, כיון שאינו
 ראוי לכלום, ומדובר בשטר מקויים, והקא כותבין שובר קמיפלגי
 – וכאן בברייתא נחלקו תנא קמא ורבי יהודה האם כשטוען המלוה
 שאבד לו השטר, חייב הלוה לפרעו, והמלוה יתן לו שובר על
 הפרעון, או שיכול הלוה לומר שאינו רוצה לקבל שובר שיהא צריך
 לשמרו כל ימיו שלא יאבד ושלא יאכלהו העכברים, ומה ששינו
 בברייתא 'משפרעו', היינו שהוציא המלוה בשבת לאחר שפרעו
 הלוה. תנא קמא סבר, כותבין שובר – המלוה יכול לכופ את הלוה
 לקבל ממנו שובר על הפרעון ולא את השטר, וממילא, לא צריך
 המלוה את השטר לאחר שנפרע, ולפיכך פטור אם הוציא. ורבי
 יהודה סבר, אין כותבין שובר – אין המלוה יכול לכופ את הלוה
 שיקבל ממנו שובר, אלא הלוה יכול לכופ אותו שיחזיר לו את
 השטר, וממילא, צריך המלוה את השטר כדי להחזירו ללוה, משום
 שאם לא יחזירו לו, יתבע הלוה שישב לו מה שפרעו, ולפיכך חייב
 על הוצאתו.
 אופן נוסף בביאור מחלוקתם: רב אשי אמר, תנא קמא ורבי יהודה
 נחלקו באופן שהוציא הלוה את השטר לאחר שפרע את החוב
 והחזירו לו המלוה, ומה ששינו בברייתא המוציא שטר חוב
 'משפרעו' היינו שפרע הלוה את החוב ונטל את השטר, תנא קמא
 סבר שפטור מכיון שאינו צריך לשטר, ורבי יהודה סבר שחייב סמנין
 שצריך לשטר להראותו לבעל חוב שני – לאדם אחר שהוא רוצה
 ללוות ממנו, דאמר ליה חזי נברא דפרע אגא – שרוצה לומר לו,
 ראה שאדם נאמן אני שפרע חובותיו.
 שינו במשנה: המוציא עור, שיעורו כדי לעשות בו' תיק לקמיע.
 הגמרא דנה בשיעור העור שחייבים על הוצאתו: קמא מיניה רבא
 מרב נחמן, המוציא עור מעובד, בכמה שיעורו להתחייב על
 הוצאתו. אמר ליה רב נחמן, פדתנן – כמו ששינו במשנתנו, המוציא
 עור, שיעורו כדי לעשות ממנו תיק לקמיע.
 [עוד שאלו: המעבדו, על ידי מליחתו, בכמה שיעורו להתחייב עליו
 משום מלאכת מעבד. אמר ליה רב נחמן, לא שניא – אינו שונה
 מהשיעור שחייבים עליו לענין הוצאה, שהוא כדי לעשות תיק
 לקמיע].
 עור שאלו: המוציא עור העומד לעבדו, ועדיין לא עיבדו, בכמה
 שיעורו להתחייב על הוצאתו. אמר ליה רב נחמן, לא שניא – אינו
 שונה מהשיעור שחייב על הוצאת עור מעובד, שהוא כדי לעשות
 תיק לקמיע.
 רב נחמן מביא ראייה לדבריו: ומנא תימרא – ומנין למדתי לומר כן,
 שער שאינו מעובד שיעורו כעור מעובד, פדתנן במשנה (להלן קה).
 המלכין – המכבס את הצמר במים, והמנפין – מפריד בידו את חוטי
 הצמר זה מזה, והצובע אותו, והטווה – העושה ממנו חוטים, שיעורו
 להתחייב משום מלאכות אלו הוא כמלא רוחב הסיט כפול – פי
 שנים מהרווח שיש בין האצבע לאמה כשמרחיבן, שאם ליבן או ניפץ
 או צבע או טוה חוט ארוך כשיעור הזה חייב. והאורג שני חוטין –
 המכניס שני חוטי ערב בתוך חוטי השתי, שיעורו להתחייב משום
 אורג הוא אם ארג ברוחב הבגד כמלא רוחב הסיט כפול – כמו
 הרווח שיש בין האצבע לאמה כשמרחיבן. ומכך שהמלכין והמנפין
 חייבים בשיעור שחייב הטווה, אלמא – מוכח שבין דלמטייה קאי
 שיעורא כפול – כיון שהצמר עומד לטויה שיעורו לענין כל
 המלאכות הנעשות בו כצמר טווי, הקא נמי – גם כאן בעור שאינו
 מעובד, בין דלעבדו קאי שיעורו כמעבדו – כיון שהעור עומד

1 ת"ק סבר כותבין שובר. ומיירי שכבר יש לו שובר, ולכך משפרע - פטור, דאין זקוק
 2 להחזיר השטר. ומתוך פירוש הקונטרס משמע שעדיין לא נכתב השובר. וקשה: דהרי
 3 צריך להחזירו ללוה, שלא יצטרך לכתוב שובר: הוי' דגברא דפרע אנא. כרב אשי תניא
 4 בתוספתא דמכילתין, ר' יהודה אומר: אף המוציא שטר פרוע כל שהוא חיוב, מפני שמשמרו
 5 לבעל חוב. ולשאר אמוראי קשה. לרשב"א:
 6 **אלמא** כיון דלטויה קאי. הוה ליה למינקט
 7 כיון דלאריגה קאי(ג), שהוא רחוק
 8 יותר, אלא, שמא לאו כולדו קיימי לאריגה:
 9 כד' לכתוב עליו את הגט. סבירא ליה כרבי
 10 אליעזר, דאמר: עדי מסירה רתי, דלר'
 11 מאיר אין כותבין על הדפתרא, דתנן בגטין (דף
 12 כא): אין כותבין על נייר מחוק ועל הדפתרא,
 13 ודכמים מכשירין. ואמר בגמ': מאן דכמים - ר'
 14 אליעזר. ובחנם פי' בקונטרס דשיעור גט קטן
 15 מכולו, דהא אשכחן דקלף כד' לכתוב עליו
 16 פרישה קטנה שבתפילין, ונייר דגרע טפי - שיעורו
 17 לכתוב עליו קשר מוכסין, וטעמא, דקלף שהוא
 18 חשוב - אין מצניעין אותו לקשר מוכסין, וכן יש
 19 לפרש כאן: וקתני מיהא כד' לצור ואמר
 20 אביי, קשה לר': ולא הוה ליה לאתויי מילתא
 21 דאביי הכא!

קלף

1 **עד שיאמר 'פרעתי' ו'לא פרעתי'.** כלומר: עד שלא אמר 'פרעתי' - חיוב, משאמר
 2 'פרעתי' - פטור, דבשל ליה: דכולי עלמא צריך לקיימו, והכא בפרעו ולא פרעו ממש
 3 קאמר, ובשטר מקיימם, ודכולי עלמא אסור לשהות שטר פרוע: והכא בכותבין שובר
 4 קא מיפלגי. יש גורסין: ת"ק סבר אין כותבין שובר על שטר פרוע, שאתה מציינו לכו שמו
 5 שוברו מן העכברים, אלא מחזיר לו ושורפו
 6 ואסור להשהותו. ור': יהודה סבר כותבין שובר, ר'
 7 ונל ידי שובר מותר לשהות שטר פרוע לצור
 8 ע"פ צלוחיתו. ולא היא, תדא: דכיון דאסור
 9 לשהות שטר פרוע - אפילו על ידי שובר
 10 נמי אסור להשהותו, שמא יאבד השובר וזה
 11 חוזר ונזכר בו. ועוד, לרבי יהודה "אין כותבין
 12 שובר" שמעין ליה בבבא בתרא (דף קעג):
 13 דתנן: מי שפרע מקצת חובו, ר' יהודה אומר:
 14 יחליף, רבי יוסי אומר: יכתוב שובר. וה"ג: ת"ק
 15 סבר כותבין שובר. והכי קאמר: משפרעו ליה
 16 והוציאו מלזה בשבת - פטור, שאינו צריך לו.
 17 ואי אמרת בין דראי לצור ע"פ צלוחיתו הוא
 18 דבעי אהדורי ללוה - לא משהי ליה, שמא יבא
 19 לידי מלחה ויחזור ויתבענו. ואי נמי לא מותר
 20 ליה מלחה - לא איכפת ליה ללוה, דמלחה
 21 כתב ליה ללוה שובר עילויה. ורבי יהודה סבר:
 22 אין כותבין שובר. הלך צריך הוא המלחה
 23 דבעי אהדורי(ג), ואי לא מותר ליה - חוזר
 24 ותובע לו מה שפרעו. דלא סגי ליה בשובר,
 25 דצריך לשמרו מן העכברים: רב אשי אמר.
 26 פלוגתניהו כשהוציאו לזה הוא. ומה הוא
 27 צריך לו דקאמר - ודאי לא לצור, דמשום
 28 סתימת פי צלוחית לא משהי ליה, שמא
 29 יבא לידי המלחה. אלא משהי ליה להראותו
 30 לשאר בעלי חובות, ולהתהלל שהוא פורע
 31 חובותיו: המוציא עור בכמה. משום דבעי
 32 למינה מיניה הנה בעי אהרינתא, בעא
 33 מיניה הא. ואף על גב דמתני' היא: לעבר.
 34 עור העומד לעבדו, ועדין לא עבדו, בכמה
 35 שיעור הוצאתו? תלפין. צמר: סיט. כד'
 36 הפרש אצבע מהאמה: כפול. שני סטין:
 37 **אלמא**, כיון דנמצי ומלכן לטויה קאי
 38 שיעוריה כטויה: שלא לעבדו. אינו עומד
 39 לעבד: דוגמא. כלומר: בעינן שמראין
 40 לדוגמא, לומר: רוצה אתה בזה? לאירא.
 41 והוא כשיעור הצריך לאירא של גרדי,
 42 לטתום פי קנה שפקעת הערב נתונה בו:
 43 קליפי אגוזים. קליפה לזה שעל קליפי האגוז:
 44 סטים. וישודא: פואה. ורנצאי: פי סבכה.
 45 קופ"א. נותנין בגד באמצעיתה, והאי שיעורא
 46 נפיש: שאין אדם מורח בו, ואם בא לשרותה
 47 שורה כד' פי סבכה. אכל עור טורח אדם לעבד כד' קמיע. ומעובד נמי, פחות מכדי קמיע לא חשיב: המשנה. גרעינין: ואילו בטר דירעניהו תנן. דקלח אחר
 48 חשוב: כרישא. קפלוט: הא איתמר עליה. לקמן בפרק "רבי עקיבא" מתרץ לה רב פפא הכי: נימא. גרעינין: מצה במשפיעו. שאין לה שום תיקון: קמיה. משוחן אותו
 49 בקמח ומים: עפיץ. מתקנין אותו בשחיקת עפצים. כמו שעושין באן בשחיקת קליפת ארו, שקורין טנא: וכמה שיעורו. להוצאת שבת: רבעא דרבעא דפומבדיתא.
 50 רובע ליטרא של פומבדיתא. דרך הסוחרים לצור משקולת של עופרת כד' שלא תפחת, לפי שהמתכת נשחקת המיד, ונפחת מאליו: קמיע. בציר שיעוריה מכדי
 51 לצור משקולת: לכתוב גט. ותנן (גיטין דף פה): גופו של גט - הרי את מותרת לכל אדם, ושמו ושמה והעדים והזמן, ושיעור זה קטן מכולן: וקתני מיהת
 52 בו', אלמא: שיעור דאין מעובד נפיש: כבישולא. לח כמו שהופשט קרי בשולא. לשון בשול שהוא לח. דאפתי לא חוי לעיבוד. אכל יבש - חוי לעיבוד, ובין
 53 דחוי לעיבוד - הוי כמעובד: שלשה על שלשה לטומאת מדרס. אכל למגע - שלש על שלש, והן אצבעות: כך שיעור להוצאת שבת. אלמא שאין מעובד
 54 חמשה טפחים בעינו, ומתניתין מוכי' במעובד: בקורטובלא. מבשלו ברותחין ומתקשה לישב עליו ולכסות דלובקאות שקורין פושטווייל ומטות, ולעשותו שולחן:

קלף

קלף הדוכסוסטוס בו. גיל עור הוא שלם, אלא שהשירו השיער. והיינו דאמר בריש בבא בתרא (דף ג.) גיל – אבני דלא משפין. אלמא: שאינו מתוקן קרי גיל. וכחולקין אותו לשנים, אותו שכלפי שיער קרוי קלף, וכלפי בשר – הוא דוכסוסטוס. ואומר ר"ת: דבלשן יון קרוין לבשר סוסטוס, ודוך פ"י מוקום. כמו דוך פלן. לכך קרי ליה דוכסוסטוס.

קלף פרי לכתוב עליו פרישה קטנה. ורמוניה: קלף ודוכסוסטוס – פרי לכתוב עליו מוזה! מאי מוזה – מוזה שבתפילין. וקרי להו לתפילין מוזה? איך, והתניא: רצועות תפילין עם התפילין – מטמאות את הידים, בפני עצמן – אין מטמאות את הידים, רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר"ש: הגונג ברצועה – טהור עד שיגיע בקציצה. רבי זבאי משמו אומר: טהור, עד שיגיע במוזה עצמה. והא מדקתני ספא, קלף פרי לכתוב עליו פרישה קטנה שבתפילין שהיא "שמע ישראל" – מכלל דרישא במוזה עצמה עסקין? הכי קתני: קלף ודוכסוסטוס שיעורן בכמה? דוכסוסטוס – פרי לכתוב עליו מוזה, קלף – פרי לכתוב עליו פרישה קטנה שבתפילין, שהיא "שמע ישראל". אמר רבי: דוכסוסטוס, הרי היא פקלף, מה קלף פותחין עליו תפילין – אף דוכסוסטוס פותחין עליו תפילין. תנן: קלף פרי לכתוב פרישה קטנה שבתפילין, שהיא "שמע ישראל" (קלף אין, דוכסוסטוס לא!) – למצוה. ת"ש: הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף, ומוזה על דוכסוסטוס. קלף במקום בשר, דוכסוסטוס במקום שיער! למצוה. והתניא: שינה פסול! אמוזה. והתניא: שינה בזה ובה – פסול! אידי ואידי אמוזה, והא – דכתביניהו אקלף במקום שיער, אי נמי – אדוכסוסטוס במקום בשר. ואיפשיט אימא: שינה בזה ובה – תנאי היא. ותניא: שינה בזה ובה – פסול, רבי אחא מקשרי משום רבי אחי בר חנינא, ואמרי לה משום רבי יעקב בר' חנינא. רב פפא אמר: רב דאמר – פתנא דבי מנשה; דתנא דבי מנשה: פתבה על הנגיר ועל המטילת – פסולה, על הקלף ועל הגויל ועל דוכסוסטוס – פשרה. פתבה מאי? אילימא מוזה – מוזה אקלף מי פתבינן? אלא לאו – תפילין. וליטעמיה, תפילין אנגיל מי פתבינן?! [אלא], פי תנאי ההיא – בס"ת. לימא מסייע ליה: פיוצא בו תפילין שבלו וספר תורה שבלה – אין עושין מהן מוזה, לפי שאין מורדין מקדושה חמורה לקדושה קלה. מעמא – דאין מורדין, הא מורדין – עושין. דכתביא אפאי? לאו דכתביא אדוכסוסטוס? לא, דכתביא על הקלף. ומוזה אקלף מי פתבינן? איין; והתניא: פתבה על הקלף על הנגיר ועל המטילת – פסולה, אמר רבי שמעון בן אלקנה: רבי מאיר היה פותח על הקלף, מפני שמשפתמרת. השתא דאתית להכי – לרב נמי לא תימא "דוכסוסטוס הרי הוא פקלף" אלא אימא: קלף הרי הוא דוכסוסטוס. מה דוכסוסטוס פותחין עליו מוזה – אף קלף פותחין עליו מוזה. "דיו פרי לכתוב". תנא:

דוכסוסטוס. קלף שניטלה קליפתו העליונה: מוזה. שמע והיה אם שמוע: שבתפילין. דהתם ד' אגרות לד' פרישות, ושיער בחד מיניהו דהיינו שמע קטנה שבדם: מטמאות את הידים. לענין תרומה, כדאמרן ב"ח דבר בפ"ק (דף טז.) קציצה. הוא הדפוס של עור שחתוך לד' בתים כמין בית ד' של עור והאיגרות בתוכן: במוזה. הן האיגרות שהן בתוך הבתים: והא מדקתני ספא. דההיא דלעיל קלף כדי לכתוב בו, מכלל דרישא בו, וקשיא רישא אסיפא: שיעורן. של כל אחד בכמה: כדי לכתוב עליו מוזה. אדוכסוסטוס קאי דלא חזי לתפילין, וסיפא פריש קלף כדי לכתוב פרישה קטנה שבתפילין: קלף אין דוכסוסטוס לא. הוי כשיעורא וזטא פי האי אלא בכדי לכתוב ב' פרישות דמוזה. ואי דוכסוסטוס חזי לתפילין הוה ליה לשעריה כשיעור וזטא דתפילין: למצוה. מצוה מן המובחר קלף בעינן. וסתמא דכל איניש מצוה מעלייתא עבדי. הלכך לא מצנע דוכסוסטוס לתפילין, ודיל אין מצניעין כמדהו: למוזה. אם פתבה על הקלף: הא דכתב אקלף אפילו במקום שיער. וכי במקום בשר. דהילכתא: מוזה במקום שיער. והא דכתבה אדוכסוסטוס במקום בשר: רבי אחי כפשידי. ורב מוקי לד' אחי אתפילין דכתבן על דוכסוסטוס, ואמר כותיה: נירי. של עשבים: גויל. מעובד בעפצים: פסיעי ליה. לרב: פיוצא בו. ורישא דכרייתא: תפילין של ד' עושין אותן של ראש, ואותן של ראש אין עושין אותן של יד, לפי שאין מורדין בו: ס"ת שבלה. אין מחתכין ממנה יריעה שפרשיות שמע והיה אם שמוע בתוכה, לקובען במוזה: דכתבי. הנה תפילין אמאי? לאו דכתבי כדאדוכסוסטוס. שהוא כשר למוזה, הלכך הא מורדין – עושין: השתא דאתית להכי. דמוזה אקלף בשרה: לא תימא. במילתיה דרב: דוכסוסטוס הרי הוא בו:

והא דקתני "כתבה" לשון נקבה – היינו מוזה שבתפילין: תפילין אנגיל מי כתבינן. וא"ת: הא דתנן בפ"ק דמגילה (ד' ה.) אין בין ספרים לתפילין ומוחות אלא שהספרים נכתבים בכל לשון, ותפילין ומוחות אין נכתבות אלא בלשון אשורית. אמאי לא קתני נמי שתפילין ומוחות אין נכתבין על הגויל? ואומר ר"י: דלא קתני לה משום דלא מיפסלי בגויל מחד טעמא, אלא משום שזה דינו בקלף זה דכוכסוסטוס. אבל זה דוכסוסטוס. ומיהו קשה: הוה מצי למיתני שהספרים נכתבים על הנגיר שאינו מחוק, ודוקא על נגיר מחוק פסול ס"ת, במסכת סופרים אבל תפילין אין נכתבים אלא על העור, ברמב"ם בריש פרק "שמונה שריצים" (לקמן קח.) וצ"ע בירושלמי בפ"ק דמגילה. ואם תאמר נגיר שאינו מחוק נמי ליפסול בספר תורה כדפסלינן מגילה דסוטה משום דכתיב "בספר!" ונראה דנגיר נמי דקתני במגילה ודסוטה – היינו במחוק, ואף על גב דלא פריש. כדאשכחן הכא גבי ספר תורה דקתני נגיר סתם, ומיירי במחוק, כדאמרנן במסכת סופרים: הא מורדין עושין. אע"ג דפרשת "והיה אם שמוע" רחוק מפרשת שמע עושין דקאמר, היינו שאם פרשת שמע כתובה בסוף העמוד יכתוב אחריה "והיה אם שמוע" בגליון. או אם היה פרשת "והיה אם שמוע" בראש העמוד יכתוב למעלה בגליון פרשת שמע: השתא דאתית להכי בו. ואומר ר"י: דמילתיה דרב סתמא נשנית בבית המדרש, דקלף ודוכסוסטוס שוים. והיה סבור בתחילה דלענין תפילין קאמר, ולא מצי קאי עד דמסיק השתא דלענין מוזה קאמר. והא דתנאי לעיל שינה בזה ובה – פסול. אידי ואידי אתפילין, וסוגיא ד"הקומין" אולא כפי מסקנא דשמעתין: אוא

והא דקתני "כתבה" לשון נקבה – היינו מוזה שבתפילין: תפילין אנגיל מי כתבינן. וא"ת: הא דתנן בפ"ק דמגילה (ד' ה.) אין בין ספרים לתפילין ומוחות אלא שהספרים נכתבים בכל לשון, ותפילין ומוחות אין נכתבות אלא בלשון אשורית. אמאי לא קתני נמי שתפילין ומוחות אין נכתבין על הגויל? ואומר ר"י: דלא קתני לה משום דלא מיפסלי בגויל מחד טעמא, אלא משום שזה דינו בקלף זה דכוכסוסטוס. אבל זה דוכסוסטוס. ומיהו קשה: הוה מצי למיתני שהספרים נכתבים על הנגיר שאינו מחוק, ודוקא על נגיר מחוק פסול ס"ת, במסכת סופרים אבל תפילין אין נכתבים אלא על העור, ברמב"ם בריש פרק "שמונה שריצים" (לקמן קח.) וצ"ע בירושלמי בפ"ק דמגילה. ואם תאמר נגיר שאינו מחוק נמי ליפסול בספר תורה כדפסלינן מגילה דסוטה משום דכתיב "בספר!" ונראה דנגיר נמי דקתני במגילה ודסוטה – היינו במחוק, ואף על גב דלא פריש. כדאשכחן הכא גבי ספר תורה דקתני נגיר סתם, ומיירי במחוק, כדאמרנן במסכת סופרים: הא מורדין עושין. אע"ג דפרשת "והיה אם שמוע" רחוק מפרשת שמע עושין דקאמר, היינו שאם פרשת שמע כתובה בסוף העמוד יכתוב אחריה "והיה אם שמוע" בגליון. או אם היה פרשת "והיה אם שמוע" בראש העמוד יכתוב למעלה בגליון פרשת שמע: השתא דאתית להכי בו. ואומר ר"י: דמילתיה דרב סתמא נשנית בבית המדרש, דקלף ודוכסוסטוס שוים. והיה סבור בתחילה דלענין תפילין קאמר, ולא מצי קאי עד דמסיק השתא דלענין מוזה קאמר. והא דתנאי לעיל שינה בזה ובה – פסול. אידי ואידי אתפילין, וסוגיא ד"הקומין" אולא כפי מסקנא דשמעתין: אוא

57 לא יתחייב על הוצאת דוכסוטוס בשיעור הראוי לכתוב עליו פרשת
58 'שמע' כקלף.
59 מתרצת הגמרא: לְמַצְוָה - באמת מצוה מן המובחר לכתוב תפילין על
60 הקלף ולא על הדוכסוטוס, וכיון שדרך בני אדם לעשות המצוה כמו
61 שהיא לכתחילה, ואינם מצניעים דוכסוטוס לתפילין, לפיכך אין
62 חייבים על הוצאתו בשיעור זה. אמנם בוודאי רשאי לכתוב תפילין
63 אף על הדוכסוטוס וכדברי רב.
64 מוסיפה הגמרא להקשות על רב: תא שְׁמַע - בא ושמע ראיא לדבר
65 מבריייתא, הֲלֵכְהָ לְמַשְׁחָה מְסִינֵי, את פרשיות התפילין כותבים על
66 הַקְלָף - החלק החיצוני של עור הבהמה, וְאֵת הַמְּזוּזָה כותבים על
67 הַדּוּכְסוּטוּסִים - החלק הפנימי של עור הבהמה. על הַקְלָף כותבים
68 בְּמָקוֹם בְּשֵׁר - בצידו הפנימי הפונה לכיוון הבשר, ועל הַדּוּכְסוּטוּסִים
69 כותבים בְּמָקוֹם שִׁיעָר - בצידו החיצוני הפונה לכיוון שיער הבהמה.
70 וקשה לרב הסובר שכותבים תפילין על דוכסוטוס, מתרצת הגמרא:
71 מה ששנינו שהתפילין נכתבות על הקלף הוא רק לְמַצְוָה לכתחילה,
72 אבל בדיעבד אף אם כתב על דוכסוטוס כשר, כמו שאמר רב.
73 מקשה הגמרא: וְהִתְנִיחָא - והלא שנינו בבריייתא, אם שִׁינָה וכתב על
74 קלף במקום שצריך דוכסוטוס או על דוכסוטוס במקום שצריך
75 קלף, פְּסוּל. ואם כן אי אפשר לתרץ שמה ששנינו שהתפילין נכתבים
76 על הקלף הוא רק למצוה ואינו מעכב. מתרצת הגמרא: אֲמַזְוּיָה - דין
77 זה שאם שינה פסול נאמר רק לגבי מזוזה, שאם שינה וכתבה על
78 הקלף פסולה, אבל בתפילין אף אם שינה וכתב על דוכסוטוס
79 כשירות.
80 מקשה הגמרא: וְהִתְנִיחָא - והלא שנינו בבריייתא, שִׁינָה בְּזָה וּבָזָה - או
81 בזו, פְּסוּל, והיינו, שבין אם שינה וכתב תפילין על דוכסוטוס, ובין
82 אם שינה וכתב מזוזה על הקלף פסול. מתרצת הגמרא: באמת אין
83 כוונת הבריייתא גם לתפילין, אלא אֵרִי וְאֵרִי - זה זה, כלומר שני
84 האופנים שהבריייתא עוסקת בהם וכותבת עליהם 'בזה ובזה' הולכים
85 אֲמַזְוּיָה, וְהֵא - והאופן האחד שאם שינה פסול הוא באופן דְּתַנְיָהוּ
86 אַקְלָף - שכתב את המזוזה על הקלף, ואפילו אם כתבו בְּמָקוֹם
87 שִׁיעָר, וכל שכן אם כתבו במקום בשר, אֵי נְמִי - והאופן האחר שאם
88 שינה פסול, הוא שכתב את המזוזה אֲדוּכְסוּטוּסִים כדינו, אלא
89 ששינה וכתבה בְּמָקוֹם בְּשֵׁר ולא במקום שיער.
90 הגמרא מביאה תירוץ נוסף על קושייתה: וְאִיבְעִית אֵימָא - ואם
91 תרצה תוכל ליישב זאת כך, שבאמת כוונת הבריייתא 'בזה ובזה'
92 לתפילין ולמזוזה, שאם כתב תפילין על דוכסוטוס התפילין פסולות,
93 ואם כתב מזוזה על קלף המזוזה פסולה, ואין לדהות דברי רב
94 שהכשיר תפילין שנכתבו על הדוכסוטוס מכח ברייתא זו, מפני שדין
95 'שִׁינָה בְּזָה וּבָזָה' תַּנְיָא הֵיא - נחלקו בו תנאים, דְּתַנְיָא בבריייתא,
96 שִׁינָה בְּזָה וּבָזָה - בתפילין ובמזוזה, שכתב תפילין על דוכסוטוס
97 ומזוזה על קלף, פְּסוּל. רְבִי אֲחָא מְכַשֵּׁר מְשׁוּם -משמו של רבי
98 אָהִי בְּרַ הִנִּינָא, וְאֲמָרִי לָהּ - ויש אומרים שרבי אחא אמר הלכה כרבי
99 מְשׁוּם רְבִי יַעֲקֹב בְּרַבִּי הִנִּינָא. ורב מעמיד שרבי אחא שמכשיר היינו
100 בתפילין שנכתבו על דוכסוטוס, וסובר כמותו.
101 אופן נוסף ליישב את הקושיא מהבריייתא: רַב פַּפְּא אָמַר, אמנם
102 כוונת הבריייתא 'שינה בזה ובזה פסול' היא כפשוטו, שבין אם שינה
103 וכתב תפילין על דוכסוטוס, ובין אם שינה וכתב מזוזה על הקלף
104 פסול, אך לא קשה לרב מבריייתא זו, משום שרב דְּאָמַר בְּתַנְיָא דְּבִי
105 מְנַשֶּׁה - רב סובר כתנא מבית מדרשו של מנשה החולק על ברייתא
106 זו, דְּתַנָּא דְּבִי מְנַשֶּׁה, בְּתַבְּהָ עַל הַנְּיָר העשוי מעשבים ועל הַמְטִילִית
107 - חתיכת בד, פְּסוּלָה, אבל אם כתבה על הַקְלָף ועל הַגְּוִיל ועל
108 הַדּוּכְסוּטוּסִים, פְּשִׁירָה.
109 מסיים רב פפא את תירוצו: בְּתַבְּהָ מֵאֵי - על מה אמר התנא שאם
110 כתבה על קלף גויל ודוכסוטוס כשרה, אֵילִימָא - אם נאמר שאמר
111 כן על מְזוּזָה, מְזוּזָה אַקְלָף מִי בְּתַבְּנִין - וכי מזוזה כשירה להיכתב
112 על קלף, אֵלָא לְאֵו - אלא ודאי שאמר כן התנא על תפילין, וסבר

1 שבישלו ברותחים כדי שיתקשה ויהיה ראוי לישוב עליו, או לכסות בו
2 כסא ומטה, או לעשות ממנו שולחן, ועור זה אינו ראוי אלא
3 לשימושים אלו, ובפחות משיעור זה אינו ראוי להם, ואינו חשוב,
4 ולכך שיעורו כפי מה שנצרך לשימוש זה, אבל סתם עור הראוי
5 לעיבוד, אף שעדיין אינו מעובד, שיעורו שיהיה לעור מעובד.
6 שנינו במשנה: המוציא קלף, שיעורו כְּדִי לְכַתּוּב עָלָיו פְּרֻשָׁה קְטַנָּה
7 שבתפילין שהיא פרשת 'שמע ישראל'. הגמרא דנה בשיעור הקלף.
8 מקשה הגמרא: וְרַמְיָנְהוּ - וקשה מהבריייתא ששנינו, המוציא קלף -
9 החלק החיצוני של עור הבהמה כשהחלקים אורו לשנים,
10 וְדוּכְסוּטוּסִים - החלק הפנימי של עור הבהמה, השיעור הוא כְּדִי
11 לְכַתּוּב עָלָיו מְזוּזָה, והיינו פרשת 'שמע' ופרשת 'והיה אם שמוע'
12 שהם הפרשיות הכתובות במזוזה, ולא כמו שמבואר במשנתנו
13 ששיעור הקלף שחייבים על הוצאתו הוא כדי לכתוב פרשת 'שמע'
14 לבדה.
15 מתרצת הגמרא: מֵאֵי מְזוּזָה - מה כוונת הבריייתא במה אמרה
16 שהשיעור הוא כדי לכתוב מזוזה, מְזוּזָה שְׁבִתְפִילִין, כלומר פרשה
17 אחת מארבע פרשיות שבתפילין, והיינו הפרשה הקטנה שבהם שהיא
18 פרשת 'שמע'.
19 שואלת הגמרא: וְכַרְיִי לָהּ - וכי קוראים לפרשיות שבתפילין,
20 'מְזוּזָה'. משיבה הגמרא: אֵין - אכן, הפרשיות שבתפילין גם הן קרויות
21 מְזוּזָה, וְהִתְנִיחָא - וכן שנינו בבריייתא, רְצוּעוֹת תְּפִילִין המחוברות עִם
22 הַתְּפִילִין, מְטַמְּאוֹת אֶת הַיָּדִים, שהנוגע ברצועות, הרי הוא מטמא
23 את התרומה בניגעתו, אבל אם הרצועות הן בְּפָנֵי עֵצִים, ואינן
24 מחוברות לתפילין, אֵין מְטַמְּאוֹת אֶת הַיָּדִים. רְבִי שְׁמַעוֹן בְּן יְהוּדָה
25 אָמַר מְשׁוּם -משמו של רבי שמעון, הַנּוֹגֵעַ בְּרְצוּעָה של תפילין,
26 אף כשהיא מחוברת לתפילין, פָּהוּר - ידי טהורות ואינן פוסלות את
27 התרומה, עַד שְׁיֻנֵּעַ בְּקָצִיצָה - בבית של התפילין שהפרשיות בתוכו.
28 רְבִי זְבַאי מְשַׁמוֹ של רבי שמעון אָמַר, אף אם נגע בקציצה פָּהוּר,
29 עַד שְׁיֻנֵּעַ בְּמְזוּזָה עֵצִים - בפרשיות עצמן. והרי לנו בלשונו של רבי
30 זכאי שפרשיות התפילין קרויות מזוזה.
31 מקשה הגמרא: איך ניתן לבאר את מה ששנינו בבריייתא 'קלף
32 ודוכסוטוס כדי לכתוב עליו מזוזה' שהכוונה למזוזה שבתפילין, וְהֵא
33 מְדַקְדְּקֵי סִיפָא - והרי מכך ששנינו בסיפא של הבריייתא, המוציא
34 קלף שיעורו כְּדִי לְכַתּוּב עָלָיו פְּרֻשָׁה קְטַנָּה שְׁבִתְפִילִין, שְׁהֵיא שְׁמַע
35 יִשְׂרָאֵל, מִכְּלַל דְּרִישָׁא - משמע מזה שברישא ששנינו לגבי הוצאת
36 קלף ודוכסוטוס ששיעורם 'כדי לכתוב עליו מזוזה', בְּמְזוּזָה עֵצִים
37 עַסְקִינָן - מדובר במזוזה ממש, ולא בפרשיות התפילין הקרויות
38 מזוזה. ואם כן קשה מהרישא לסיפא, שברישא שנינו ששיעור הקלף
39 הוא כדי לכתוב מזוזה, ואילו בסיפא שנינו ששיעור הקלף הוא כדי
40 לכתוב פרשה קטנה שבתפילין.
41 מתרצת הגמרא: הָכִי קְתָנֵי - כך יש לשנות בבריייתא, המוציא קלף
42 וְדוּכְסוּטוּסִים שִׁיעוּרָן בְּכַמָּה, הַדּוּכְסוּטוּסִים, שיעורו כְּדִי לְכַתּוּב
43 עָלָיו מְזוּזָה, והיינו פרשת 'שמע' ופרשת 'והיה אם שמוע' הכתובות
44 במזוזה, שהדוכסוטוס אינו כשר לכתוב עליו תפילין, והַקְלָף שיעורו
45 כְּדִי לְכַתּוּב עָלָיו פְּרֻשָׁה קְטַנָּה שְׁבִתְפִילִין, שְׁהֵיא שְׁמַע יִשְׂרָאֵל,
46 שהקלף כשר לכתוב עליו תפילין.
47 הגמרא דנה עוד בענין דוכסוטוס וקלף: אָמַר רַב, הַדּוּכְסוּטוּסִים הֲרִי
48 הֵיא בְּקַלְפָּה, מַה קַלְפָּה בּוֹתְבִין עָלָיו - כשר הוא לכתוב עליו תפילין,
49 אף הַדּוּכְסוּטוּסִים בּוֹתְבִין עָלָיו תְּפִילִין.
50 מקשה הגמרא: תַּנְּן - שנינו במשנתנו, המוציא קלף, שיעורו כְּדִי
51 לְכַתּוּב עָלָיו פְּרֻשָׁה קְטַנָּה שְׁבִתְפִילִין, שְׁהֵיא פְּרֻשַׁת יִשְׂרָאֵל,
52 ומכך שנטק התנא שיעור זה רק לגבי קלף, משמע שהמוציא (קלף)
53 אֵין - אכן חייב על הוצאתו בשיעור מועט כדי לכתוב פרשת 'שמע',
54 אבל המוציא הַדּוּכְסוּטוּסִים לֹא - אינו חייב בשיעור מועט כזה, אלא
55 בשיעור הראוי לכתיבת מזוזה, דהיינו פרשת 'שמע' ופרשת 'והיה אם
56 שמוע'. ולרב הסובר שדוכסוטוס כשר לכתיבת תפילין כקלף, מדוע

רבא שאם העביר חצי גרוגרת בתוך שלשה טפחים נחשב שהניחה, מדובר במעביר הגרוגרת בידו מרשות לרשות, וכיון שהחפץ מונח בידו, נחשב שעשה הנחה על מקום כל שהוא, וחייב.

הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בענין חצי שיעור: תנו רבנן בברייתא, הוציא חצי גרוגרת של אוכל מרשות היחיד לרשות הרבים, וחזר והוציא חצי גרוגרת מרשות היחיד לרשות הרבים, חזר והוציא חצי גרוגרת מרשות היחיד לרשות הרבים, חזר והוציא חצי גרוגרת מרשות היחיד לרשות הרבים, חזר ושכח והוציא את השניה, אין ההוצאות מצטרפות, ופטור, שדיעת האיסור בין ההוצאות מחלקת ביניהן, והרי הן כשתי שגגות. רבי יוסי אומר, אף אם הוציא את שניהם כהעלם אחד, רק אם הוציאם לרשות הרבים אחד, אבל אם הוציא לשתי רשויות הרבים שיש הפסק ביניהם, שהוציא חצי גרוגרת לרשות הרבים אחת וחצי גרוגרת לרשות הרבים אחרת, אין ההוצאות מצטרפות, ופטור, שכמו שדיעת האיסור מחלקת בין ההוצאות כך הפסק הרשויות מחלקות בין ההוצאות.

הגמרא מביאה שלשה דעות מה נחשב הפסק לענין שיהא נחשב שתי רשויות לדעת רבי יוסי: אומר רבה, והוא – מה שאמר רבי יוסי שאם הוציא שני חצאי גרוגרת לשתי רשויות הרבים פטור, מדובר בשני חייב חפצת ברשות המפסיקה ביניהם, והיינו, שרשות זו המפסיקה ביניהם הינה רשות היחיד, שאם היה מוציא ממנה לאחת מרשויות הרבים, או מכניס מאחת מרשויות הרבים לרשות זו היה מתחייב חטאת, ולכן רשות חשובה היא ומפסיקה ביניהם, אבל אם יש ביניהם ברמלית שאיסורה רק מדרבנן, לא – אינה חשובה להפסיק בין הרשויות, שמכיון שמהתורה בטלה הכרמלית לרשויות הרבים הסמוכות לה, נחשבות שתיהן לרשות אחת, ומודה בה רבי יוסי שאם הוציא חצי גרוגרת לרשות הרבים שבצידה האחד וחצי גרוגרת לרשות הרבים שבצידה האחר בהעלם אחד חייב חטאת.

אפילו אומר, אפילו אם יש ביניהם ברמלית חשובה הפסק, אבל אם יש ביניהם פיסולא – חתיכת עץ המונחת על כל רוחב רשות הרבים, לא – אינה חשובה להפסיק בין הרשויות, ומודה בה רבי יוסי שאם הוציא חצי גרוגרת לרשות הרבים שבצידה האחד וחצי גרוגרת לרשות הרבים שבצידה האחר בהעלם אחד חייב חטאת.

ורבא אומר, אפילו אם יש ביניהם פיסולא חשובה הפסק. ואודא רבא למעמיה – ודבר זה שאמר רבא, לשיטתו אמרו, דאמר רבא, רשות שבת ברשות גיטין דמיא – רשויות שבת דומים בהלכותיהם להלכות רשות לגבי גיטין, וכמו שאמרו לגבי גיטין שפיסולא חשובה רשות בפני עצמה, כך לגבי שבת נחשבת הפיסולא כמקום בפני עצמו, ומחלקת את הרשויות.

שנינו במשנה: המוציא כחול – צבע לעין, שיעורו כדי להחול עין אחת. הגמרא תבאר מה הטעם לשיעור זה. מקשה הגמרא: מדוע שיעורו כדי להחול עין אחת, הא לא כחול עין אחת, הרי אין הדרך לכחול עין אחת, אלא שתי עינים. מתרצת הגמרא: אומר רב הונא, שכן נשים צנועות שהולכות מעוטפות ואין מגלות אלא עין אחת כדי לראות, כחולות עין אחת, דהיינו העין הגלויה שהן רואות בה.

מקשה הגמרא: מיתבי – הקשו בני הישיבה על דברי רב הונא, שנינו בברייתא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, המוציא כחול, אם הוא מין כחול העשוי לרפואה, שיעורו כדי להחול עין אחת, ואם הוא מין כחול העשוי לקישט בו, שיעורו כדי להחול בשתי עינים. וקשה לרב הונא שהעמיד מה ששנינו ששיעורו כדי להחול עין אחת בכחול העשוי לקישט. מתרצת הגמרא: תרנמא – העמיד וביאר הירל בריה דרבי שמואל בר נחמני את הברייתא. כי תניא תהוא – מה ששנינו בברייתא שכחול העשוי לקישוט שיעורו כדי להחול שתי עינים, מדובר בעקרניות – בבנות כפרים שאינן צריכות לכסות פניהם, שאין שחוק וקלות ראש מצוי שם, ויש שם מעט בני אדם, והן כוחלות שתי

הגמרא דנה בענין שיעור הוצאת דיו בשבת: תנא בברייתא, השיעור של כדי כתיבת שתי אותיות, הוא בין כשהוציא שתי אותיות כדי יבש, ובין שהוציא (ושתי) [שתי] אותיות בקולמוס, ובין שהוציא שתי אותיות בקלמרון – בכלי שהסופר מניח בו את הדיו, שבכל אופן שמוציא דיו שיעורו הוא בכדי כתיבת שתי אותיות.

בעי רבא, המוציא אות אחת כדי יבש ואות אחת בקולמוס ואות אחת בקלמרון, מהו, האם מצטרפים לשיעור כתיבת שתי אותיות וחייב על הוצאתם, או אינם מצטרפים ופטור. מסיקה הגמרא: תיקו – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.

אמר רבא, הוציא דיו מרשות היחיד לרשות הרבים בשיעור כתיבת שתי אותיות, וכתבן כשהוא מקלף, חייב על הוצאה זו, שכתבתן זו היא הנחתן, ונחשב שעשה הנחה ברשות הרבים.

ואמר רבא, הוציא דיו בשיעור כתיבת אות אחת וכתבה, וחזר והוציא בהעלם אחד דיו בשיעור כתיבת אות אחת וכתבה, פטור על ההוצאה, מאי מטעמא – מה הטעם שאינם מצטרפים, משום דבעידנא דאפקא לכתוביהא חסר ליה לשיעורא דקמייא – בזמן ההוצאה האחרונה כבר התייבש הדיו שהוציא בפעם הראשונה ונפחת שיעורו, וממילא, כשמסיים את מלאכת ההוצאה ואנו רוצים לצרף מה שהוציא בפעם הראשונה עם מה שהוציא בפעם השניה כדי לחייבו על הוצאה זו, אין כאן שיעור כתיבת שתי אותיות.

אגב ההלכה הקודמת בענין הוצאת חצי שיעור של דיו, מביאה הגמרא עוד הלכה בענין חצי שיעור: ואמר רבא, הוציא חצי גרוגרת אחת של אוכל מרשות היחיד לרשות הרבים והניחה, וחזר והוציא בהעלם אחד חצי גרוגרת מרשות היחיד לרשות הרבים והניחה. חצי גרוגרת הראשונה נעשה כמי שקלטה [כלב] בפיו ובלעה או ששנשרפה קודם שנחה על הארץ, שאין כאן מעשה הנחה, ואף כאן בשעה שהוציא את החצי השני כבר בטלה ההנחה הראשונה, ונמצא שאין כאן מעשה הנחה, ופטור.

מקשה הגמרא: ואמאי – מדוע פטור על הוצאה זו, הא מנחה – הרי כשמוציא לרשות הרבים את החצי השני, עדין מונח שם החצי הראשון שהוציא, וכיון שהוציא את שניהם בהעלם אחד יצטרפו לשיעור גרוגרת ויהא חייב, ואינו דומה לאכילה כלב או נשרפה שאינו נמצא בעולם כלל.

מתרצת הגמרא: אלא הכי קאמר – כך כוונתו של רבא לומר, ואם קדם והנביה חצי גרוגרת הראשונה קודם הנחת חצי גרוגרת שנייה, נעשית הראשונה כמי שקלטה בפי כלב או ששנשרפה קודם שנחה על הארץ, שכיון שהגביהה מן הארץ בטלה הנחתה, ואין ההנחה השניה מצטרפת להנחה הראשונה, ופטור.

הלכה נוספת בענין חצי שיעור: ואמר רבא, הוציא חצי גרוגרת של אוכל מרשות היחיד לרשות הרבים והניחה, וחזר והוציא בהעלם אחד חצי גרוגרת אחרת מרשות היחיד לרשות הרבים והעבירה דרך עליה – מעל הראשונה, חייב, ואף על פי שלא הניחה.

מקשה הגמרא: ואמאי – מדוע חייב, הא לא נח – הרי לא הניח את החצי השני, ונמצא שלא עשה הנחה בשיעור גרוגרת שלמה. מתרצת הגמרא: מדובר בגזון שהעבירה לחצי גרוגרת השניה בתוך שלשה טפחים הסמוכים לחצי גרוגרת הראשונה, והרי הוא לבד, ולכן נחשבת גם היא כמונחת על הקרקע, ומצטרפת לחצי הראשון לחייב על הוצאתם.

מקשה הגמרא: והאמר רבא – והלא רבא עצמו אמר שחפץ הנמצא בתוך שלשה טפחים הסמוכים לקרקע, לרבנן הסבורים (להלן עז). שחפץ העובר באויר אינו נחשב כאילו מונח בקרקע, צריך הנחה על גבי משוהו – שינוח על גבי מקום כל שהוא כדי שחשב כמונח, וסותר לדבריו כאן שאם העביר חצי גרוגרת בתוך שלשה טפחים חייב אף שלא הניחה כלל.

מתרצת הגמרא: לא קשיא, כאן – מה שאמר רבא שצריך שינוח על גבי משוהו, מדובר בזרק החפץ מרשות לרשות, וכאן – מה שאמר

שבת. פרק שמיני – המוציא יין דף פ עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספת

רש"י

ב' אותיות בדיו, דיו יבש; שתי אותיות בקולמוס. כלומר כל היבא דמפיך ליה שיעורו בשתי אותיות: קלמריין, קסת הסופר; **אות אחת בדיו** אות אחת בקולמוס. מי מוצטרפי, או לא? ואי אמרת: תיפוק ליה משום קולמוס – לא מחייב עליה, משום שהוא טפל לפחות מבישעור, דתנן לקמן (דף עג): המוציא אוכלין פחות מבישעור בכלי – פטור אף על גבלי, מפני שהפלי טפילה לו: **כשהוא מהלך**, שלף עמד לפשו דתהי הנהת גופו הנהתו (ר) – אפילו הכי חייב. דעישור הנהת דיו – על הכתב הוא: וְהוֹרֵ וְהוּצִיא. בהעלם אחד: חסר (ה) שיעור דקמייאתא. כשמתניבשת נחסר השיעור, ולכי נמרה הוצאה דביעין לצרופה – אין כאן שיעור ב' אותיות: **ואמאי הא מנהא** וכן דבקהלם אחד (ו) – מטרפרי לבי נמרה הוצאה: כמי שקלטה כלב. דתנן לקמן (דף קב): הוורק וקלטה כלב פטור, דלא הויא הנהת מכחו. והכא נמי כי נמרה הוצאה בטלה להנהת קמייאתא, והויא כמאן דליתא: **לרבנן**, דפליגי לקמן ב"הוורק" ולית להו קלוטה כמו שהנחה, אפילו עברה סמוך לקרקע – לא מתייב עד שתנתח על גבי משהו, מקום כל שהוא, ולא בעינן מקום ד' הואיל ובתוך ג' הוא, מימ הנהת כל דהו בעינן: **מעביד**, לא צריך הנהת, דהא מנהח בידו, וידו סמוכה לקרקע: **לשתי רשויות**, ושתייהו רה"ר אלא שיש הפסק ביניהם: והוא שיש חייב **הפאת ביניהם**, שמופסקות אה"ר, אכל אם היה ברמלית או מפסיקן, כגון קרפף יותר מבית סאתים, או בקעה ובי בתים פתוחים, אחד לרה"ר זה ואחד לזה, והוציא חצי גרונרת מבית זה לרשות זה, וחצי גרונרת מבית זה לרשות זה שהיא פתוחה לה – חייב, דכיון דלא מפסיק לה רה"ר – חדא רשואת הוא: **פיסלא**, עץ שובב לרחבו של רה"ר וממלא כל רחבו, והוציא חצי גרונרת מביתו מכאן, וחצי גרונרת מכאן: **פרשות גיטין דמי**, ולענין גיטין פיסלא רשות לנפשיה הוא, דבאמרן ב"הוורק" (גיטין דף עז): והוא גברא דרוק גיטא לדביתיהו בחצירו, איגודר גיטא ונפל בפסיקא, ואוקי הקם שהשאל לה מקום בחצירו, חד מקום – מושלי אינשי, תרי מקומות – לא מושלי אינשי: **הא לא בחלי**, אלא שתי עינים: **צניעות**, שהולכות מעטפות, ואין מגלות אלא עין אחד לראות, ובחלות אוחו: **קצניעות**, בנות כפרים, אינן צריכות צניעות כל כך, שאין שחוק וקלות ראש מצוי שם, ועמה מועטין, ואינן מכסין פניהם ובוהלות ב' עיניהם: **שפשף שבראש קנה של צידדיו**, מושיבין נסר קטן בראש קנה, והנחין עליו דבק והעוף יושב עליה ונדבק בו, וצריך ליתן של הרבה כדי שיהא העוף נדבק בו: **של יין**, לעמושי שמן דרבש, שתיין וב דרך נקב קטן יותר משמן ודבש: **לסוד**, לטוח בקעים שבו: שיער

תנא: שתי אותיות בדיו (ושתי) אותיות בקולמוס, שתי אותיות בקלמריין, בעי רבא: אות אחת בדיו, אות אחת בקולמוס, אות אחת בקלמריין מהו? תיקו, אמר רבא: הוציא שתי אותיות, וכתבן כשהוא מהלך – חייב, פתיבתן זו היא הנהתן, ואמר רבא: הוציא אות אחת וכתבה, וחזר והוציא אות אחת וכתבה – פטור, מאי טעמא? **בעידנא דאפקא לבתרייתא** – חסר ליה לשיעורא דקמייאתא. **ואמר רבא:** הוציא חצי גרונרת אחת והניחה, וחזר והוציא חצי גרונרת אחת והניחה, ראשונה נעשה כמי שקלטה [כלב] או שגשרפה – ופטור. ואמאי? **הא מנהח! הכי קאמר:** ואם קדם והגביה ראשונה קודם הנהת שניה – נעשית ראשונה כמי שקלטה או שגשרפה ופטור. **ואמר רבא:** הוציא חצי גרונרת והניחה, וחזר והוציא חצי גרונרת והעבירה דרך עליה – חייב. ואמאי? **הא לא נח!** כגון שהעבירה תוך שלשה, והאמר רבא: תוך שלשה לרבנן צריך הנהח על גבי משהו! **לא קשיא, כאן – בזרק, כאן – במעביר.** *תנו רבנן: הוציא חצי גרונרת, וחזר והוציא חצי גרונרת, בהעלם אחד – חייב, בשתי העלמות – פטור. **רבי יוסי אומר:** בהעלם אחד לרשות אחד – חייב, לשתי רשויות – פטור. *אמר רבא: והוא שיש חייב הפאת ביניהם, אכל ברמלית – לא. **אביי אמר:** אפילו ברמלית, אכל פיסלא לא. **ורבא אמר:** אפילו פיסלא, ואודא רבא למעמיה, **דאמר רבא: רשות שבת פרשות גיטין דמיא.** "בחול כדי לבחול עין אחת". **עין אחת הא לא בחולי!** – אמר רב הונא: **שפן צניעות בחלות עין אחת, מיתבי, רבי שמעון בן אלעזר אומר:** בחול, אם לרפואה – כדי לבחול עין אחת, אם לקשט – בב' עינים! **תרגא הילל בריה דר' שמואל בר נחמני: כי תניא ההוא – בעיניו.** ("שענה כדי ליתן ע"פ נקב קטן"). **תנא: כדי ליתן ע"פ נקב קטן של יין.** **דבך כדי ליתן בראש השפשיף.** תנא: כדי ליתן בראש שפשיף שבראש קנה של צידדיו. "זפת וגפרית כדי לעשות כו". **תנא: כדי לעשות נקב קטן.** "חריטית כדי לעשות פי פור כו". **למימרא דשיעורא דרבי יהודה נפיש, הא כיי"ל דשיעורא דרבנן נפיש!** דתנן, **רבי יהודה אומר: כדי ליטול תימנו מרת מנעל לקטן! אמאי: כדי לסוד פיתפוט בירה קטנה.** ("סובין כדי ליתן על פי פור של צורפי זהב").

ח"ר:

אות אחת בקולמוס ואות אתת בקלמריין. א"ע שני קולמוסים מצטרפי, כה"ג שמא לא מצטרפי:

והעבירה דרך עליה. מפרש הרב פורת דה"ה אפי' שלא דרך עליה, אם העבירה תוך שלשה לקרקע – מצטרף, דהא אמרינן בסמוך, בהעלם אחד חייב אפילו לשתי רשויות, ואפילו רבי יוסי לא בעי אלא רשות אחת, אבל עליה יצא: תוך ג' – לד"ה חייב דאפי' גבה מן הקרקע ג' טפחים חייב כיון דהוי תוך ג' להצי גרונרת המונחת ע"ג קרקע:

והא אמר רבא תוך שלשה לרבנן צריך הנהח ע"ג משהו, תימה לר"י: דתנן לקמן בריש "הוורק" (דף עג), הוורק מרה"י לדה"י ורה"ר באמצע, ר' עקיבא מחייב וחכמים פטרין ותני עלה בגמרא יצא: תוך ג' – לד"ה חייב אלמא: לכ"ע לא בעינן הנחה ע"ג משהו תוך ג'! ותיירי: דרבא סבר כרבי יהודה ד"המוצא תפלין" (עירובין עז), גבי היה קורא על ראש הגג כו, רבי יהודה אומר: אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט – גוללו אצלו, וטעמא – דאפילו אין איגורו בידו ליבא איסור אם מביאו אצלו, דבעי הנחה ע"ג משהו, כדאמר התם בגמרא, וא"ת: ומאי פריך התם, לימא רבא כתנאי אמרה לשמעתיא: ד"ע כתנאי אמרה, דתנא דברייתא ד"הוורק" לא סבר כותחיה יו"ל דהכי פריך, לימא כתנאי דמתניתין דהתם אמרה לשמעתיא, דבא לא עפידה על תנא דברייתא פליג עליה, אלא דלא לפילגו עליה רבנן דמתניתין דהתם. מיהו, תימה לר"י: דלקמן ב"הוורק" (דף עז) תנא: מרה"י לרשות הרבים ועבר ד' אמות ברה"ר – ר' יהודה מחייב וחכמים פטרין ומסיק לעולם רבי יהודה חדא הוא דמחייב, וחכמים פטרין לגמרי ומשכחת לה דאמר עד דנפק לרה"ר תוח, דרבי יהודה סבר אמרי' קלוטה כמי שהונחה דמיא, אלמא: לא בעינן לרבי יהודה הנחה ע"ג משהו ונראה לר"י: דהתם מיידי במתגלגל ברה"ר, ועדיף משאר קלוטה באורי והוי כמנתח לרבי יהודה, ודא דקשה ממתני' דהתם דקתני דוק לתוך ארבע אמות ותגלגל חוץ לארבע כו – שם וד' אחרותו נפרש בעינ': **בהעלם אחד לרשות אחד**, חייב, הקשה רבינו תם דאמר ב"הבהנה" (לקמן קד), כתב אות אחת בטבריא ואות אחת בצפורי – חייב, ונראה לו כגירסת ר"ת: מרשות אחת – חייב, מבי רשויות – פטור, דבעי' עקירה ממקום אחד, ור"י אומר דודאי גבי תביבה אית לו למימר מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי, אבל הוצאה לא היא עד דמייתי תרוייהו לרשות אחד: **אבל** פיסלא לא, בגיטין בפרק "הוורק" (דף עז) משמע דאית ביה ד' אמות על ד' אמות ואינו גבה י, א"ג גבה י, ואינו רחב ד' ואומר רבי"א: דללישאנא קמא צריך לפרש הכא שהוא רשות הרבים – כגון שרבים מכתפין עליו, דאי הנייעו לכך, אי נמי: אם רפואה – שבאותו אפילו ברמלית, ורבא דאמר אפילו פיסלא, סבר אף על פי שהוא רשות הרבים, כיון דלענין גיטין חשוב מקום פניו עצמו – הכי נמי מחלק רשויות.

ולר"י נראה: אפילו פיסלא שהוא ברמלית, ושני לוח לאבי בין ברמלית המיטלטלת לשאינה מיטלטלת: **מיתבי** רשב"א אומר, לרב הונא פריך, דאי לאו רב הונא היה מוקמי מתני' לרפואה: **אם** לרפואה, פי' רבינו שמואל: אם לרפואה דסתייגוהו – חייבין עליו כל העולם כדי לבחול עין אחת, דלרשב"א אית ליה דנתחייב וה במחשבתו של זה, ואם לקשט, כלומר: אם לא הנייעו לרפואה אלא לקשט – כדי שתי עינים, דסתמו עומד לקישוט, ואין נראה לר"י, דלעיל תנא: דם כדי לבחול עין אחת, די"א – במוציא, אבל במוציע – בכל שהוא, אלמא: במוציע יחייב בפחות מלכחול בו עין אחת, ונראה לר"י: אם לרפואה, שאותו בחול ראו לרפואה – שיעורו כדי לבחול עין אחת, אפי' לא הנייעו לכך, אי נמי: אם לרפואה – שבאותו מקום עשין אותו לרפואה, ואם לקשט – שעושין אותו לקישוט, ואין גרילין לעשות ממנו רפואה – כדי לבחול שתי עינים: **חריטית** כדי לעשות פי פור, א"ע"ג דאמר לעיל (דף עט), אין אדם טורח לגבל טיס כדי לעשות בו פי פור, חריטית חשיב טפי מטיט, דמצניעין אותו לעשות פי פור של צורפי זהב, אי נמי: הכא מיידי במגובל:

המוציא

1 המוציא שיער כדי לגבל בו את הטוטט טיט כדי לעשות פי כור. כן גרס בתוספתא.
2 וכן גרס רש"י ולקח גירסא: שיער כדי לגבל בו את הטוטט – כשיעור טיט הנעשה
3 מרביעית שופקין, אבל לספרים דגרסי שיער כדי לגבל בו טיט לעשות פי כור של צורפי
4 דוב קשה. דאמר לעיל: אץ אדם טורח לגבל טיט כדי לעשות פי כור! ויש לפרש: דמייר
5 בטיט שהוא מגובל כבר, ואחר היגבול נתנמן בו

6 שיער כדי לתקנו:
7 שיהיו פירקין ולא היגעו. פירוש: בסמוך
8 לפירקין, שקרובות להנשא. ועשות
9 כדי ליפות וללכל עימין כדאמרין בפרק "אע"פ"
10 (כתובות דף נ"ט) הרוצה ללכל את בתו ישקה
11 חלב ויאכלנה אפרוחין סמוך לפירקה: שייך
12 לקמן פא.

13 למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש. ואע"ג
14 דאשכחן תרודו שהוא גדול הרבה,
15 כדאמר גביה בפרק "כ"ג" (דף ט) גבי מלא תרודו
16 רב, רב, כמה שיעורו חוקה אמה. מלא פיסת יד,
17 ר"י יתנן אמה: מלא חפניו. התם דראי מיירי
18 בתרודו גדול, כדתנן במסכת כלימ' בפ"ו (משנה
19 י"ב) שאמר. מידה גסה – מלא תרודו רב, כמלא
20 תרודו גדול של רופאים אבל הכא להוצאת שבת
21 – מדיי החשיב בעינן, ותרודו קטן חשוב הוא
22 הרבה. (א"צ) חף סלקא דעתך שהוא חף גל
23 שהוא גדול, ומשני בחפי פותחת שחן קטנים:
14 חפי

16 בנתן טפלא. "ר' יהודה אומר: כדי לסוד כלכול". מאי כלכול?
17 וכתב צידעא. למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש, הא קי"ל דשיעורא דרבנן נפיש! וזאת
18 ונפיש מדריב נחמיה. מיתוכי, א"ר: גראין דברי רבי יהודה בקבוצת, ודברי רבי
19 (הפסד. ואי ס"ד צידעא וכתב צידעא, אידי ואידי חבוט! אלא אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי
20 אמי: אאנדיפא. מתקוף לה רב פהנא: וכי אדם עושה מעותיו אנפרות! אלא אמר רב פהנא:
21 שנתות; פרתנן; שנתות היו בהין, עד פאן לפר, עד פאן לאיל, עד פאן לכבש. ואיבעית
22 מאי אנדיפא – אפותא. וכי הא דההוא בר גליל [דאיאלע לזבל], דאמר ליה: קום דרוש לנו
23 במעשה מרובב. אמר ליה: אדרוש לבו פדרוש רבי נחמיה לחבריה. ונפקא ערעיתא מן פותל
24 ומותתיה באנדיפי גמית, ואמרו ליה: מן דיליה דא ליה. מתננין אדמה – כחותם המרצופין,
25 דברי רבי עקיבא, וחקמים אומרים: פחותם האיגרות. וכל וחול הדק – כדי לזבל קלח של ברוב,
26 דברי רבי עקיבא, וחכ"א: כדי לזבל פרישא. חול הגס – כדי ליתן על מלא כף סיד, קנה –
27 כדי לעשות קולמוס, ואם היה עבה או מרוסס – כדי לכשל בו ביצה קלה שבפצים, טרופה
28 ונתונה באילפס. גמי' "על מלא כף סיד". תנא: כדי ליתן על פי כף של סידין, מאן תנא דחול
29 מעלי ליה לפר? אמר רב חסדא: רבי יהודה היא; דתנא: לא יסוד אדם את ביתו בפסיד אא"כ
30 עירב בו תבן או חול. ר"י אומר: תבן – מותר, חול – אסור, מפני שהוא מרפסיד. רבא אומר:
31 אפילו תימא רבנן, קילקולו זהו תיקונו. "קנה כדי לעשות קולמוס". תנא: קולמוס המגיע לקשרי
32 אצבעותיו. בעי רב אשי: קשר העליון או קשר התחתון? – תיקונו. "ואם היה עבה כו". תנא:
33 טרופה בשמן ונתונה באילפס. אמר ליה מר גריה דרבנא לבריה: מי שמיע לך ביצה קלה
34 מאי היא? אמר ליה: ביעתא דצילצלא. מאי מעמא? משום דזוטרא, אימא דציפרתא! אישתית.
35 אמר ליה: מידי שמיע לך בהא? [אמר ליה: הכי] אמר רב ששת: ביצת תרנגולת. ומאי קרו
36 לה ביצה קלה – שיערו חכמים אין לה ביצה קלה לבשל יותר מביצת תרנגולת. ומאי שנא
37 כל שיעורו שבת פגורגרת, והכא בפביצה? אמר ליה: הכי אמר רב נחמן: פגורגרת מביצה קלה.

1 שיער. ופה לטיט: ח"נ: טיט כדי לעשות פי כור של צורפי זהב. אצבע קטנה. דרך
2 לסוד את כל הגוף להאדים: שהגיעו לפירקין ולא הגיעו. שהביאו שתי שערות, ולא
3 באו לכלל שנים הראויות לקר, ומתביישות בדבר: מופלות. מושחות: אנפיקנון. דתנן
4 במקנחות (דף פה): אין מביאין אנפיקנון. הוא שמן זית שלא הביא שלישי: ולמה כתיב
5 אותו. היינו שמן המור: טפלה. בסיד: שקל

6 כה ד' מאות זיזי. שנתפסה, וקצפו עליה
7 המהוננין לה, ונתנו לה) ממון: השכרו משחיר
8 ומרבה שיער: כלכול צידעא. טינפלא. א. וסדין
9 אותה להשכיב השיער: בת צידעתא. למטה
10 הימנה, להקסיר שיער דק, והוא אנדיפי:
11 למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש. בתמיה:
12 והא קיימא לן גבי גמי דשיעורא דרבי יהודה
13 וזקרא, ומחמיר בשיעורו שבתו ומשני נפיש

14 מר' נחמיה וזוטר מדרבנן. דאמר: לסוד
15 אצבע קטנה: בקבוצת. סיד הנימוח במים
16 הרבה, והוא עשוי לסוד כלכול: ודברי רבי
17 נחמיה בכיצת הסיד. הנגבל במים, ועשוי
18 ביצים ביצים, מוטנס כלע"ז, הוא עשוי לסוד
19 אנדיפי: ואי ס"ד אנדיפי נמי שיערו הוא, בנן
20 בת צידעא: אידי ואידי. כלכול ואנדיפי
21 תרונניו בסיד קבוצת ונמוח סדין אותו:
22 אנדיפא. כלי תרס ולן שני דידין, אחת למעלה
23 ואחת למטה. וכשרוצה למלאותו, טוחם את
24 היד התחתון. ולשון אנדיפי – שתי פיזות
25 פדתנא (עירובין דף ק"ד). מעלין בדיפס,
26 ובתוספתא ג"ס: באנדיפי: אנפוסת. הפסד.
27 לשום יין בכלי סתום בסיד, והיין ממחה הסיד
28 ויוצא: שנתות. סימנים. כלי תרס גדול, ויש בו
29 בליטות בליטות כמין אגוזים קטנים, עד כאן
30 לסאה. עד כאן לסאתים. וסדין אותו בסיד.
31 כדי שיהיו לבנות ונקרות: פרתנן, במנחות:
32 שנתות היו בהין: עד פאן לפר. חצי ההין: עד
33 פאן לאיל. שליטת ההין: עד פאן לכבש

34 רביעית ההין. דכתיב: "חצי ההין יהיה לפר"
35 וגו'. כן לשון מורי הוקן מפי אביו, ששמע מר'
36 שמעון, ורבותי מפרשים: אנדיפא – כל הגוף
37 ומתוך שאינו עשוי להשכיב השיער אלא
38 להאדים בעי סיד עב: אנפרות. שאינו סד בו
39 בתו לאחר שקבאו, דחיש שמא תמזת, כי
40 ברמיה דההוא גו: שנתות. כלומר: אבר אבר
41 יתפלגה. ואי אפשר בלשון זה, ולא נאמר
42 שיטת התלמוד כן להזכיר אבר אבר בלשון
43 שנתות, ויצטרך להביא פירוש לפירושו
44 שנתות היו בהין: אפיתא. פדחת. שלא במקום
45 שיער, ולהאדים: ערעיתא. צירעה: באנדיפי.
46 פדחתו: מן דיליה דא ליה. מרדו היתה זאת
47 לו, שלא היה לו לדרוש במרובה: מתנני'
48 אדמה. ארזיליי: מרצופין. שקן העשון
49 מקליפת עץ גדול שנושאין בהן פרקמטיא
50 בספינות והותמין אותם: פחותם האיגרות.
51 שחוחמין אותם שלא יקרב איש בהן אלא מ'
52 שנשתלחו לו ושיעורא דרבנן וזוטר. פרישא.
53 קפלוט. ושיעוריה וזטר משל ברוב: על מלא
54 כף סיד. בגמרא מפרש: כף של סידין, טרואיל גלע"ז: מרוסס. סדוק סדוק הרבה, כמו: "וזהה הבית הגדול רסיסים" (עמוס ו); ביצה קלה. בגמרא מפרש לה: גמי' לא יסוד
55 אדם את ביתו בסיד. לאחר חורבן, משום אבילות של ורושלים: תבן או חול. שלא יהא לבן כל צרכו: מרפסיד. סיד חזק ומתקשה יותר משאם לא עירב בו: קילקולו זהו
56 תיקונו. דאי לא דמקלקל ליה ומשחירו – לא היה מישתרי, הלכך ע"כ הא דקשיא ליה – מעליותא היא לגביה. ומשערינן ביה. ורבותי מפרשין: קילקולו – לזבן, זה תיקונו –
57 לענין חזוק. ולא נהירא לי, דקילקולו זהו תקונו – משמע דשם הקלקול מתקנו. ולהאי לישאנ – אין שם הקלקול מתקנו, ולמה החבר קילקול פאן? הכי הוה וליהו לתרוצי. נהי
58 דאשחורי משחירו, אשחורי מחזיקו: קשר עליון, של אמצע הדי, או קשר תחתון של אמצע האצבע: טרופה בשמן. שממחרת לבשלה: דצילצלא. עוף קטן: כל שיעורו שבת.
59 באובלכן, וכל הוצאתן וטחינתן פגורגרת: פגורגרת. מביצת תרנגולת, שהיא ממחרת לבשל, ולא בכפיצה שלימה שעורו:

מתי

1 כדי לסוד אנדיפי, כְּבִיצַת הַסִּיד - בסיד המגובל במעט מים ויש בו
2 גושים ונראה כביצים, שהוא עשוי לסוד אנדיפי. וְאֵי סֹלֶקָא דְעֵתְךָ -
3 ואם עולה בדעתך לפרש שכלכול ואנדיפי היינו צִידֵעָא וְכֵת צִידֵעָא,
4 קשה, שהרי אֵידי וְאֵידי חָבוּט - בין את הצידעא ובין את הבת צידעא
5 רגילים למשוך בסיד המעורב בהרבה מים, ומדוע אמר רבי שהלכה
6 כרבי נחמיה בביצת הסיד, הרי אין הדרך לסוד בו בת צידעא.
7 הגמרא מנסה לבאר מהו אנדיפי באופן אחר: אֵלָא אִמְר רַבֵּי יֶצְחָק,
8 אִמְרֵי דְרַבֵּי אָמֵי - אמרו בבית מדרשו של רבי אמי, אנדיפי היינו
9 אֲאֲנִידֵפָא - כלי חרס שיש בו שני נקבים, אחד למעלה ואחד למטה,
10 וכשרוצה למלאותו סותם את החור התחתון בסיד, ולרבי נחמיה
11 שיעור הסיד שחייבים על הוצאתו הוא בשיעור הראוי לסתימת חור
12 זה, ורבי פסק כמותו בסיד עבה שעמו משתמשים לסתימת החור.
13 דוחה הגמרא: מִתְקַיָּן לָהּ - הקשה רב כְּהֵנָּה על רב יצחק, וְכֵי אִדָּם
14 עוֹשֶׂה מְעוּתוֹי אֲנֵפְרוֹת - וכי אדם מניח את מעותיו להפסידן, ומניח
15 את היין בכלי שהנקב שלו סתום בסיד והיין ממחה את הסיד ויוצא.
16 רב כהנא מבאר מהו אנדיפי בשני אופנים: אֵלָא אִמְר רַבֵּי כְּהֵנָּה,
17 אנדיפי היינו שְׁנָתוֹת - בליטות שבכלי מדידה לצורך סימון המדה,
18 וסדים בליטות אלו בסיד כדי שיהיו לבנות וניכרות, ולרבי נחמיה
19 המוציא סיד בשיעור הראוי לסוד בליטה אחת חייב, ורבי פסק כמותו
20 בסיד עבה שעמו משתמשים לצביעת הבליות.
21 הגמרא מביאה ראיה לפירוש זה שאכן היו רגילים לעשות שנתות
22 בכלים: כְּדִתָּנּוּ - כמו ששנינו במשנה (מנחות פז), שְׁנָתוֹת ו- בליטות
23 הַיָּין כְּהֵינּוּ - בכלי שהיה במידת היין בבית המקדש, ובו היו מודדים את
24 היין לנסכים, ובליות אלו באו כדי לסמן שעד כָּאֵן יש למלאות יין
25 לְנִסְכֵי פָּרֵי, שהיה צריך חצי היין, וְעַד כָּאֵן לֵאמֹר, שהיה צריך שליש
26 היין, וְעַד כָּאֵן לִכְבֹּשׁ, שהיה צריך רבע היין.
27 וְאֵיבְעִית אִיקָא - ואם תרצה תוכל לבאר זאת כך, מַאי אֲנִידֵפָא,
28 אֵפְרוֹת - מצח במקום שאין בו שיער, ומושחים אותו בסיד כדי
29 להאדימו ולפתות, ולרבי נחמיה המוציא סיד בשיעור הראוי לסוד
30 את המצח חייב, ורבי פסק כמותו בסיד עבה שעמו משתמשים לסוד
31 את המצח.
32 הגמרא מביאה ראיה לפירוש זה: וְכֵי הָא דִּיהוּא כֵר גְּלִילָא
33 [דְאֵיִקְלַע לְכֶבֶל] - וכמו שהיה בנן גליל שזודמן לכבל, דְאֵמְרוּ לֵיהּ
34 בנייבבל קוּם דְרוּשׁ לְנוּ כְּמַעְשֵׂה מְרַבָּה שִׁבְחָקָא, אִמְר לְהוּ, וכי
35 רוצים אתם שְׁאֲדֻרוּשׁ לְכוּ כְּדָדְרוּשׁ רַבֵּי נַחְמִיה לְחֲבַרְהֵי - שאדרוש
36 לכם כמו שדרש רבי נחמיה לחבירו במעשה מרכבה, וכשדרש רבי
37 נחמיה נִפְקַת עֲרַעִיטָא מִן בּוּתְלָא - יצאה צירעה מהכותל, וּמְחַתִּיה
38 כְּאֲנִידֵפֵי וּמִית - ועקצה אותו באנדיפי שלו ומת, וְאֵמְרוּ לֵיהּ - ואמרו
39 עליו חבירי, מִן דִּילֵיהּ דָּא לֵיהּ - מידו היתה לו זאת, שלא היה לו
40 לדרוש במעשה מרכבה.

משנה

98 משנה זו ממישיבה לבאר את השיעורים שחייבים על הוצאתם
99 מרשות לרשות בשבת: המוציא אֲדָמָה - טיט אדום, שיעורו כְּהוֹתָם
100 הַמְצֻפִּין - כמו שצריך לחתימה על השקים, דְּבָרֵי רַבֵּי עֲקִיבָא.
101 וְחֻכְמִים אֲוִמְרִים, שיעורו כְּהוֹתָם הַאיגֹרוֹת - כמו שצריך לחתימה
102 על האיגרות.
103 המוציא וְכֵל וְחוֹל הַדֵּק, שיעורו כְּדֵי לְזַבֵּל קְלַח שֵׁל כְּרוּב, דְּבָרֵי רַבֵּי
104 עֲקִיבָא. וְחֻכְמִים אֲוִמְרִים, שיעורו כְּדֵי לְזַבֵּל פְּרִישָׁא. המוציא חוֹל
105 הַגֶּסֶם, שיעורו כְּדֵי לִיתֵן עַל מְלָא כָּה סִיד. המוציא קְנָה, שיעורו כְּדֵי
106 לְעֲשׂוֹת מַמְנוּ קוֹלְמוֹס. וְאִם הָיָה קְנָה עֵבֶה אוּ מְרוֹסֶם - סדוק, שאינו
107 ראוי לכתובה, שיעורו כְּדֵי לְכַשֵּׁל בּוּ בִּיצָה קְלַח שְׁכַפְרִיצִים, כשהיא
108 מְרוּפָה - מעורבת, וְנָתוּנָה כָּאֵלִיָּפֶס - במחבת.

גמרא

109 שנינו במשנה: המוציא חול הגס שיעורו כדי ליתן על מְלָא כָּה סִיד.
110 הגמרא מביאה ברייתא המבארת מהו שיעור זה: תָּנָא בברייתא,
111

1 הגמרא מביאה ברייתא בענין הוצאת שיער: תָּנָא בברייתא,
2 הַמוֹצֵיא שְׂיעָר, שיעורו כְּדֵי לְזַבֵּל בּוּ אֶת הַטֵּיט, שהשיער משביח
3 את הטוט. המוציא [מיט] מגובל, שיעורו כדי לְעֲשׂוֹת פִּי פּוּר שֵׁל
4 צוּרְפֵי זָהָב - לסתום את הנקב (שבתנור הצורפים) שנותנים בו את
5 המפות, כדי שיכנס בו המפות בדיוק.
6 שנינו במשנה, המוציא סִיד, שיעורו כְּדֵי לְסוּד קְטָנָה שבבנות.
7 הגמרא מביאה ברייתא המבארת מהו שיעור זה: תָּנָא בברייתא,
8 המוציא סִיד, שיעורו כְּדֵי לְסוּד אֲצִבַּע קְטָנָה שְׁכַבְנָתוֹת להאדימה
9 שתהא נאה.
10 הגמרא מבארת מדוע היו סדין את הבנות: אִמְר רַבֵּי יְהוּדָה אִמְר רַב,
11 כְּנֻת יִשְׂרָאֵל שְׁהֵיגַעוּ לְפִיָּקוֹן - שהביאו שתי שערות, וְלֹא הִגִּיעוּ
12 [לְשִׁנֵּיהֶן] - ולא הגיעו לגיל הראוי לכך, ומתביישות בדבר, כְּנֻת
13 עֵינִים מוֹפְלוֹת - מושחתות אותן כְּסִיד להשירן, כְּנֻת עֲשִׂירִים
14 מוֹפְלוֹת אוֹתָן פְּסוּלָת להשירן, וכְּנֻת מֵלְכִים מוֹפְלוֹת אוֹתָן בְּשֶׁמֶן
15 הַמּוֹר להשירן, שֶׁנֶּאֱמַר בענין הנערות שבאו לאחשוּרוֹשׁ אחר הריגת
16 ושתי (אסתר ב' יב) 'שָׁשָׁה חֲרָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמּוֹר', שהיו סכים אותן
17 בשמן המור.
18 שואלת הגמרא: מַאי ו-מהו] שֶׁמֶן הַמּוֹר. משיבה הגמרא: רַב הוֹנָא
19 כֵּר תֵּימָא אִמְר, סְטַבְתָּ. רַב יְרֵמְיָה כֵּר אֵפְאָ אִמְר, שֶׁמֶן זֵית שֶׁלָא
20 הַבּוּיָה שְׁלִישׁ - הנעשה מזיתים שלא הגיעו לשליש גידולם.
21 תָּנָא בברייתא, רַבֵּי יְהוּדָה אִמְר, אֲנֵפְיָקוֹנִן שִׁנְיִנוּ (מנחות פח):
22 שאינו כשר למנחות, היינו שֶׁמֶן זֵית שֶׁלָא הַבּוּיָה שְׁלִישׁ. וְלָמָּה כִּכִּין
23 אוֹתוֹ - למה סכים בנות מלכים בשמן המור. משום שְׁמִשִּׁיר אֶת
24 הַשְּׂעִיר, וּמַעֲרָן - מיפה את הַבַּשָּׂר.
25 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רַב יְבִי הוּיָא לֵיהּ בְּרַתָּא - היתה
26 לו בת, מְפָלָה - משחה בסיד אֲכַר אֲכַר, וְשָׁקֵל כָּה - וקיבל עבורה
27 לנדוניה אַרְבַּע מָאוֹת זוּזַי, משום שהתייפתה על ידי הסיד. הָיָה
28 הָהוּא נִכְרֵי בְּשַׁבְּוֹתֵיהּ - היה נכרי שהיה דר בשכינות לרב יבבי,
29 הוּיָא לֵיהּ בְּרַתָּא - היתה לו בת, מְפָלָה כְּדֵי זֵימְנָא - משח את כל
30 גופה בסיד בפעם אחת כדי ליפותה, וּמְתַתָּה, אִמְר אוֹתוֹ נִכְרֵי, כְּמָל רַב
31 יְבִי לְבְרַתֵּי - הרג רב יבבי את בתו, שמוכין שראיתי שמשח את בתו
32 בסיד, ועשיתי כן אף אני לבתי, וגרמתי לה למות.
33 אִמְר רַב נָחֻמְן, רַב יְבִי דְשַׁתֵּי שִׁיכְרָא - שותה שיכר, כְּעֵינֵי כְּנֻתֵיהּ
34 מְפָלָא - צריכות בנותיו למשוך גופן בסיד כדי להשיר שערן ולערן
35 את בשרן, שהשיכר מרבה את השיער ומעבה את הבשר, אֲנֵן דֵּלָא
36 שְׁתִּינְן שִׁיכְרָא - אנו שאינו שותים שיכר, לֹא כְּעֵינֵי כְּנֻתֵי מְפָלָא -
37 אין בנותינו צריכות למשיחה.
38 שנינו במשנה: רַבֵּי יְהוּדָה אִמְר, המוציא סיד שיעורו כְּדֵי לְסוּד
39 כְּלִפּוּל, רבי נחמיה אומר, שיעורו כדי לסוד אונדפי. הגמרא מבארת
40 מה הם כלכול ואונדפי. שואלת הגמרא: מַאי ו-מהו] כְּלִפּוּל וּמַאי
41 ו-מהו] אֲנִידֵפֵי. משיבה הגמרא: אִמְר רַב, כלכול היינו צִידֵעָא -
42 רקה, וסדים אותה להשכיב השיער שמעליה, [אנדיפי היינו כְּת
43 צִידֵעָא - המקום שתחת הרקה, וסדים אותו להשיר השיער הגדול
44 שם, ושיעור זה קטן מהשיעור הנצרך לצידעא.
45 מקשה הגמרא: לְמִימְרָא - האם ניתן לומר דְשִׁיעוּרָא דְרַבֵּי יְהוּדָה
46 נְפִישׁ - שהשיעור של רבי יהודה גדול מהשיעור שאמר רבי נחמיה,
47 הָא קְיֵימָא לֹן דְשִׁיעוּרָא דְרַבָּנִין נְפִישׁ - הרי מקובל בידינו ששיעורם
48 של רבנן גדול יותר, שרבי יהודה מחמיר בשיעורי שבת יותר משאר
49 החכמים.
50 מתרצת הגמרא: שיעורו של רבי יהודה אכן זֵמָא כְּדָדְרִבָּן - קטן
51 משל רבנן, וְנִפְישׁ מְרַבֵּי נַחְמִיה - וגדול משל רבי נחמיה, שרבי
52 נחמיה מחמיר יותר ממנו.
53 הגמרא מקשה על הביאור של רב. מקשה הגמרא: מִיתֵיבֵי - הקשו
54 בני הישיבה על דברי רב שפירש מהו כלכול ואנדיפי, שנינו בברייתא,
55 אִמְר רַבֵּי, נְרָאִין - נראה להכריע כְּדָבָרֵי רַבֵּי יְהוּדָה שהשיעור הוא
56 כדי לסוד כלכול, כְּסִיד חָבוּט - סיד המעורב בהרבה מים, שהוא
57 עשוי לסוד כלכול, וְנִרְאִין דְבָרֵי רַבֵּי נַחְמִיה שאמר שהשיעור הוא

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ב... ואין צריך שיכצע משתיהן אלא שיאחזו שתיהן בידו²⁴ ויכצע מאחת מהן שהרי לא נאמר לחם משנה אלא
2 בלקיטה דהינו אחיזה (ורשאי להשמיט השניה מידו בשעת הכפיצה ודי כמה שאחזו שתיהן בשעת ברכת
3 המוציא)²⁵.
- 4 וצריך לכצוע מן העליונה שאין מעבירין על המצות במה דברים אמורים ביום השבת או בליל יום טוב אבל בליל
5 שבת יש נזהגין מטעם תידוע להם לכצוע על התחתונה וכדי שלא לעבר על המצות מניחין התחתונה קרוב אצלם
6 יותר מהעליונה ונמצא שאין פאן מעביר על המצוה כלל או לוקחין העליונה בשעת ברכת המוציא ומניחים אותה
7 למטה ובוצעין עליה²⁶:

חלק ב סימן עדר דיני בציעת הפת בשבת סוף סעיף ב

הלכתא רבתא

יג] שתיהן בידו - אוחזים החלה בעשר אצבעות²⁴.
יד] ובוצעין עליה - מנהג חב"ד, שבלייל שבת מניחים
הלחם משנה זו אצל זו, וביום השבת מניחים באופן

צינונים והוספות

שניהן בדבור א' נאמרו כו' שכולל לשניהם בשוה וזהו שע"פ
הנסתר צ"ל ב' חלות דלחם משנה זו בצד זו).
אופן אחיות החלות בעת הברכה: מנהג כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ
נ"ע לאחוזו החלות בעת המוציא, בין שתי ידיו זה מול זה (דברי
כ"ק אדמו"ר בעת סעודת ליל א' דחה"ש תשכ"ו הובאו בלקט
הליכות ומנהגי ש"ק ע' 19).

ובלקו"ת עקב יז, ב מובא להצמיד אחורי החלות זה לזה: הנה
ב' הלחמים מתחברים כאחד וזהו ענין לחם משנה שבשבת וגם
זהו ענין לחם הפנים דכתיב ביום השבת יערכנו כו' ונק' לחם
הפנים שכולו פנים ואין בו אחוריים כלל ולכן צריך לחבר ב'
הלחמים דשבת אחוריהם הביתה זה לזה ופניהם לחוץ להיות
כולו פנים. . והוא סוד ב' הלחמים הנ"ל לחם מן השמים ולחם
מן הארץ שמתחברין כאחד כנ"ל שאף לפי קבלת האריז"ל
בענין י"ב חלות [כנגד לחם הפנים] מ"מ העיקר הם ב' החלות
שעליהם מברך המוציא שמניח אותם זו בצד זו להיות פניהם
לחוץ כו' וד"ל.

וב'המלך במסיכו' ח"ב ע' קמד במענה לשאלה האם יש חילוק
בין שבת ויום-טוב לענין הגבהת החלות - שמוכא בכ"מ שיהיו
הלחמים דבוקים מאחוריהם זה לזה, והפנים הצד העליון יהיו
כלפי חוץ; השיב כ"ק אדמו"ר: בתו"א מובא רק בנוגע לשבת,
ולא ראיתי דיוק בנוגע ליו"ט.

24) סימן קסז ס"ז, וכן נהג כ"ק אדמו"ר,
כ"ק אדמו"ר היה מברך המוציא, באחוזו החלות בידו הק' (ללא
הפסק הכיסוי שעליהם), אחר המוציא היה מסיר הכיסוי שעל
החלה (משב"ק, הובא בלקט הליכות ש"ק ע' 19). עוד התפרסם
מפי משב"ק שכשהחלה היתה נמצאת בתוך שקית היה מסיר
השקית קודם הקידוש.

25) עד"ז הוא לענין בציעת המצות בסדר פסח סימן תעה
סעיפים ד"ה. ובסידור סדר הגדה של פסח.

26) אגרות קודש ח"ח ע' שסא.

בטעם הדבר מבואר בתורה אור בשלח טו, ד: ואחר כל זה מובן
ענין שתי הלחם שבשבת שע"פ נגלה צריך להניח זו ע"ג זו כי
בחי' נגלה היא בבחינת השתלשלות בחי' אור ישר וכאשר יניח
זו ע"ג זו מורה על בחי' השתלשלות בדרך עילה ועלול כו'.
ובחי' נסתר הוא בחי' אור חוזר עליית אורות להיות עולות
ונכללות בתכלית ההתכללות בבחי' מקיף הכללי כנ"ל מטעם
זה צריך שיהיו זו בצד זו שתיהן בשוה שמורים על בחי'
התכללות אמתי במקיף העליון שמקיף לכל פרטי פרטי
ההשתלשלות בשוה כו' קמיה מעלה ומטה שוין כו' וד"ל.
(ועמ"ש לקמן בד"ה זכור ושמור שהן זו"נ כי זכור לדכורא
ושמור לנוקבא והן ב' חלות דלחם משנה. וע"פ סדר
ההשתלשלות הרי המלכות מקבלת מז"א והוא למעלה ממנה
במדרגה. וזהו כמו שהן באצי' אבל מצד עצמות א"ס ב"ה

40 לו כוס למחר לברכת המזון כמו שנתבאר בכוס של הברלה לפי
41 סברא האחרונה.

42 אבל לפי סברא הראשונה שאין צריך להמתין מלאכול עד
43 שיביאו לו למחר כוס להברלה גם כאן לא יהיה צריך להמתין
44 מלסעוד עד למחר שיביאו לו כוס לברכת המזון אלא יהיה
45 רשאי לסעוד מיד ולברך בלא כוס ולכן יסעוד קודם שיבדיל על
46 כוס זה שיש לו כדי שיברך ברכת המזון על הכוס כמו שנתבאר.

47 וכל זה להאומרים שברכת המזון טעונה כוס כמו קידוש
48 והברלה שצריך לחזר אחר כוס לברכת המזון כמו שצריך לחזר
49 אחר כל מצות שהן מדברי סופרים שהן חובה כמו שנתבאר בסי'
50 קפ"ב אבל להאומרים שברכת המזון אינה טעונה כוס בתורת
51 חובה גמורה אלא שמצוה מן המובחר לברך ברכת המזון על
52 הכוס אין מצוה זו דוחה איסור טעימה קודם הברלה אלא יבדיל
53 בתחלה על כוס זה שיש לו ואח"כ אם ירצה יאכל ויברך ברכת
54 המזון בלא כוס ואין צריך להמתין מלאכול עד שיביאו לו כוס
55 אף אם מצפה שיביאו לו בלילה זה לאחר זמן.

56 (ולענין מעשה כיון שלא נפסקה הלכה לא כהאומרים ברכת
57 המזון טעונה כוס ולא כהאומרים שאינה טעונה כוס לכן מי
58 שנוהג לעולם כהאומרים שטעונה כוס גם עתה יסעוד קודם
59 הברלה אבל אם לפעמים הוא סומך על האומרים שאינה טעונה
60 כוס גם עתה יחוש לדבריהם ולא יסעוד קודם הברלה):

61 **יד** מי שאין ידו משגת לקנות יין לקידוש ולהברלה נתבאר
62 בסי' רע"א איזה מהם קודם ומי שאין ידו משגת לקנות
63 שמן לנר חנוכה ויין להברלה יתבאר בסי' תרע"ח:

64 **טו** נוהגים במדינות אלו להבדיל מעומד לכבוד המלך שאנו
65 גלויין אותו ודרך לוויה מעומד ומכל מקום אחר גמר
66 ההברלה יש לו לישב ולשתות הכוס שאין לתלמידי חכמים
67 לאכול או לשתות מעומד:

68 **טז** כל דבר שמברך עליו צריך לאחזו בימינו בשעת הברכה
69 כמו שנתבאר בסי' ר"ן לפיכך בשעת ברכת בורא פרי
70 הגפן צריך לאחזו הכוס בימינו ויהיו הבשמים בשמאלו ואח"כ
71 צריך להחליף הכוס לשמאלו והבשמים לימינו ויברך על
72 הבשמים וטוב שיהיה הכוס בשמאלו עד לאחר ברכת בורא
73 מאורי האש כדי שיוכל להסתכל בצפורני ימינו כמו שיתבאר
74 בסי' רח"צ ואח"כ צריך להחזיר הכוס לימינו ולברך עליו ברכת
75 ההברלה שנתקנה על הכוס:

חלק ב סימן רצו דיני הברלה על היין טעופים י"טז

1 **י** ונוהגין במדינות אלו להקל להבדיל במוצאי פסח על השכר
2 אף אם יש לו יין הרבה בביתו לפי שהשכר חביב עליו אז
3 יותר מן היין אבל מי שאינו חביב עליו כל כך יש לו להבדיל
4 על היין ואף מי שחביב עליו אינו יכול להבדיל עליו אלא
5 במקום שהוא חמר מדינה וע"ד שנתבאר בסימן ער"ב אבל
6 במקומות שהיין גדל שם שהיין הוא חמר מדינה אינו יכול
7 להבדיל על שום משקה אף שהוא חביב עליו מאד וגם אין יין
8 נמצא כלל בעיר וע"ד שנתבאר שם:

9 **יא** יו"ט שחל להיות במוצאי שבת שצריך לקדש ולהבדיל על
10 כוס אחד ואין לו יין יש אומרים שיכול לומר יקנה"ז על
11 הפת שאף שאין מבדילין על הפת מכל מקום הברלה זו טפלה
12 לקידוש וכיון שמקדשים על הפת יכולים ג"כ לומר עליה
13 ההברלה אגב הקידוש ויש אומרים שיותר טוב לומר הקידוש
14 וההברלה על כוס של שכר או שאר משקה שהם חמר מדינה
15 והמנהג במדינות אלו כסברא הראשונה:

16 **יב** מי שאין לו במוצאי שבת לחול לא יין ולא שאר משקים
17 חמר מדינה ואי אפשר לו למצוא בלילה עד למחר ביום
18 יש אומרים שמותר לו לאכול מיד מן הדין אם הזכיר הברלה
19 בתפלה אלא שמדת חסידות הוא שלא לטעום מאומה עד
20 שיבדיל למחר ויש אומרים שמן הדין אסור לו לטעום מאומה
21 אם מצפה שלמחר ביום יהיה לו כוס להבדיל עליו אבל אם אינו
22 מצפה שיהיה לו למחר ביום אין מחייבים אותו להתענות עד
23 ההברלה לפיכך מותר לו לאכול אף במוצאי שבת מיד ולענין
24 הלכה יש להחמיר כסברא האחרונה אלא אם כן הוא אדם חלש
25 שקשה לו להתענות עד שיביאו לו כוס למחר אזי יכול לסמוך
26 על סברא הראשונה להקל בדברי סופרים:

27 **יג** ואם אין לו אלא כוס אחד והוא רוצה לסעוד ואם יבדיל
28 על כוס זה וישתה ממנו רוב רביעית לא יהיה לו כוס
29 לברכת המזון כגון שאי אפשר לו להוסיף מים ביין הנשאר
30 להשלימו לרביעית שלא יתקלקל מחמת המים שכבר הוא מזוג
31 כראוי במים מתחלה הרי זה סועד קודם הברלה ומברך ברכת
32 המזון על כוס זה ואחר גמר ברכת המזון מברך עליו בורא פרי
33 הגפן וברכת הבשמים והנר וההברלה ואח"כ שותהו שמוטב
34 שידחה איסור האכילה קודם הברלה משיברך ברכת המזון בלא
35 כוס אחר הברלה.

36 במה דברים אמורים כשאנו מצפה שיהיה לו למחר עוד כוס
37 שיוכל לברך עליו ברכת המזון אבל אם הוא מצפה שלמחר
38 יהיה לו עוד כוס אסור לו לטעום כלום קודם שיבדיל אלא
39 מבדיל על כוס זה שיש לו במוצאי שבת ולא יסעוד עד שיביאו

תורה אור

1

26 גשמיים שאינם שייכים בגן עדן שהוא עולם רוחני, ומהי
27 השייכות בין הלכות התורה לתענוג מזיו השכינה.

28 וגם מה שאמרו רז"ל שכל מי שאפשר לו לעסוק
29 בתורה ואינו עוסק עליו נאמר כי דבר ה' בזה
30 הכרת תכרת הנפש. וזה תמוה לכאורה, דמאחר
31 שמי שא"א לו לעסוק בתורה כ"כ יוצא י"ח בפרק
32 א' שחרית ופרק א' ערבית, א"כ למה יהי האפשר
33 לו לעסוק ואינו עוסק גדול עונו כ"כ לומר עליו
34 הכרת תכרת כו'.

35 גם יש להבין גודל העונש של עון ביטול תורה,
36 שאמרו רז"ל דכל מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו
37 עוסק עליו נאמר כי דבר ה' בזה הכרת תכרת הנפש,
38 וזה תמוה לכאורה, דהרי מי שאי אפשר לו לעסוק
39 בתורה כל היום כפשוטו יוצא י"ח בפרק א' שחרית
40 ופרק א' ערבית, וא"כ איך יתכן דמי שאפשר לו לעסוק
41 בתורה ומבטל רגע אחד מלימודו יהי עונו גדול כ"כ
42 עד שיתחייב כרת.

43 כלומר: בכל מצוות התורה, מי שלא עשה את
44 המצוה בהידור ורק קיים אותה לצאת י"ח (עכ"פ
45 בדיעבד) אינו נענש קשות על העדר קיום המצוה, ורק
46 חסר לו הענין דהידור מצוה, משא"כ בת"ת, הרי עצם
47 חובת ת"ת יוצאים בפרק א' שחרית כו', ומדוע מי
48 שאפשר לו להדר ללמוד כל היום כולו יענש על ביטול
49 רגע אחד בעונש חמור כמי שלא לומד תורה כלל.

ד"ה חייב אינש פרק א

2 והנה מתחלה צריך להבין מהו ענין מתן תורה.
3 כדי להבין מעלת קבלת התורה בימי אחשורוש
4 לגבי קבלת התורה בשעת מתן תורה, יש להבין ענינו
5 של מתן תורה.

6 וגם מה שאמרו רז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו
7 בידו.

8 לבאר ענינו של מתן תורה - יש להקדים ביאור
9 מאמר רז"ל בענין לימוד התורה (שממנו ניתן להבין
10 מהותה של תורה, ובדרך ממילא ענינו של מתן תורה):
11 "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". מלשון
12 "ותלמודו בידו" משמע, שכדי לקבל השכר בגן עדן
13 לא מספיק מה שהאדם למד תורה בעולם הזה, אלא
14 צריך להכנס לגן עדן ביחד עם "תלמודו בידו".

15 הלא בגן עדן מתעננים מגילוי אור אין סוף ב"ה,
16 ומה שייך בזה שיהיה דוקא תלמודו בידו שהם
17 הלכות שנתלכשו בענינים גשמיים.

18 ואינו מובן, הלא ענין השכר דגן עדן הוא מה שהנשמה
19 נהנית ומתענגת מזיו השכינה (הנקרא בלשון הקבלה
20 "גילוי אור אין סוף ב"ה"), ומדוע צריך אדם להביא עמו
21 לגן עדן את "תלמודו", כדי ליהנות מזיו השכינה?
22 ד"תלמודו" הן הלכות התורה שלמד בעולם הזה, והרי
23 הלכות התורה נתלכשו בענינים גשמיים, כלומר,
24 "תלמודו" אינם רזי תורה המדברים בענינים רוחניים
25 וידיעת אלקות, אלא הלכות התורה העוסקות בענינים

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

11 כו' בלי התעוררות פנימית ברצון ומדות שבלב כלל כנ"ל
12 וביאור טעם הדברים הנה ידוע שיש ב' מיני רצון א' רצון
13 המורכב הנק' בחירה שיש בו חילוף ושינוי ותמורה כמו
14 שא' ובחרת בחיים כו' שזהו כל יסוד התו"מ שילך האדם
15 בדרכי ה' ע"פ הבחירה שבלבבו דוקא דהיינו כאשר
16 יתעורר בלבבו והכין רצונו ודעתו ולבבו להתקר' לה'
17 ותורתו ועבודתו בסור מרע ועשה טוב כל היום לפ"ע
18 הכנת לבבו ורצונו הוא בוחר בטוב וסר מרע כל היום
19 בפ"מ היינו לפ"ע התעוררו' לבבו יעשה טוב וישמור
20 מעשות כל רע אבל כאשר אין התעוררו' בלבבו כלל וכלל

1 (כ) והענין הוא כמ"ש במ"א בענין ב' כתרים דנעשה
2 ונשמע שכתר דנעשה הוא הנק' כתר ש"ט
3 שעולה ע"ג כו' שזהו בחי' ביטול הרצון שבמעשה לבד
4 רק מצד עול מ"ש הוא למעלה גם מכתר מל' וכתר תורה
5 והוא המעורר למעל' בחי' גלוי עצמות אא"ס שיאיר
6 בפנימיות הכתר מאליו ומעצמו בלי הפסק כלל שאין כל
7 העלאת מ"ן באתדל"ת מגיע לשם כלל ע"י שום כונה
8 ורעותא דלבא רק בבחי' ביטול רצון לעשות המצוה בפ"מ
9 לבד וכמו שא' כל אשר דבר ה' נעשה בפ"מ אע"פ שלא
10 שמעו עדיין מה רצונו והיינו כמא' בטל רצונך מפני רצונו

23 שמתחלף משעה לשע' כנ"ל שלפעמי' יתעורר להיפך וזה
 24 א"א לומר שהציווי על הבחירה הזאת היינו שיתעורר
 25 תמיד לטוב כי איך יגזור הציווי על ההתעוררו' מאחר
 26 שההתעוררות תבא בלב האדם בשינויים וחילופים כו'
 27 אלא צריך לומר שהציווי הזה דובחרת בחיים בא בשני
 28 אופנים הא' שיבחר ברצון בלב ומוח עפ"י התעוררות
 29 דוק' שתמיד יכין לבו לדרוש הדרך החיים הטוב מצד
 30 נשמתו שקרבת אלקי' יחפץ בחפץ ורצון שבלב ומוח
 31 דוקא והיינו מצד האהבה שבלב כמ"ש ואהבת את ה' כו'
 32 והאהבה היא שרש לרמ"ח מ"ע וכן היראה ופחד אלקי'
 33 בלב ומוח שרש לשס"ה ל"ת כידוע ונמצ' ע"י מצות
 34 האוי"ר הם העושי' הבחירה תמידי' שיבחר תמיד בטוב
 35 ולא ברע בלי שינוי כלל וכלל רק שאוי"ר זו שמעוררי'
 36 הבחירה צריך להיות ע"י יגיעת הנפש ולא ממיל' נעשית
 37 כו' וכאשר יגזור או' ובחרת היינו שישים לבו ודעתו
 38 להתיגע בהתעוררות האהבה אלקי' לחפון בקרבת אלקי'
 39 ע"י רוב יגיעת הנפש וכן ביראה כמ"ש ז"ל אוי לבשר
 40 שלא נתיגע ביראה כו' ואז יהי רצון לבו לטוב ממילא
 41 וע"ז הוסד ציוי זה דווקא ואם לפרקי' ישתנה מצד מיעוט
 42 חפצו בקרבת אלקי' וכו' יתחזק תמיד בלבו ודעתו עד
 43 שיהי' באופן שאין בבחירה הזאת שום שינוי כלל כל ימי
 44 חייו כו' :

שער החנוכה

1 לילך בדרכי ה' כו' לא יתקרב לה' במעשה הטוב ולא יסור
 2 מעשו' כל רע בעיני ה' והרי אין ערך הילוכו ודרכו בדרכי
 3 ה' רק לפי ערך התעוררו' לבבו אם מעט אם רב כידוע
 4 וזהו הנק' בעל בחירה שלפעמי' בוחר בטוב ומואס ברע
 5 ולפעמי' להיפוך יבחר ברע וימאס בטוב שזהו שינוי
 6 וחילוף ברצון שלפעמי' יתעורר רצונו ולבו לילך בדרכי
 7 הטוב ולסור מרע ולפעמי' יתעורר בהיפוך וכו' וא"כ אין
 8 זה דבר אמת המתקיים בתמידות בלי שינוי כלל אלא
 9 לפעמי' רוצה בטוב ולפעמי' רוצה ברע והוא מפני שרצון
 10 זה נק' מורכב בבחירה שבלב ועכ"ז בשעה שרצונו
 11 מתעורר בטוב מעורר למעלה לבחי' הטוב העליון הגנוז
 12 במעשה הטוב כמ"ע דרוח אייתי רוח ואמשיך באתדל"ת
 13 אתדל"ע כמ"ש אם ישים אליו לבו כו' כידוע ולהיפך
 14 בשעה שמתעורר רצונו ולבו לרע מעורר מדת הדין והרע
 15 וז"ש ראה נתתי לפניך החיים והטוב והמות והרע כו' וכן
 16 נק' ברכה וקללה כו' כמ"ש את הברכה אשר תשמעון כו'
 17 כידוע וזה נמשך מצד שהאדם הוא בעל בחירה והוא בא
 18 בבחי' עה"ד טו"ר כו' וע"ז הוסד כל התו"מ לברר
 19 ולהבדיל בין טו"ר בדרך בחירת הרצון דוקא וכמ"ש
 20 ובחרת בחיים כו' בבחירה שברצון אמנם יהי' באופן שלא
 21 ישונה מטוב לרע אלא תמיד יבחר בטוב ויסור מרע
 22 ולכאורה איך יהי' נצחי ותמידי אם הבחירה הוא דבר

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

13 באדם יש בו בחי' צורה דהיינו החומר שלו וכמ"ש ויצר
 14 ה' אלקי' את האדם עפר מן האדמה בחי' חומר, והצורה
 15 של החומר מה שנעשה הגוף באופן זה וחלוק משאר
 16 נבראים כמו למשל ארי' ושור, והיינו לפי שהצורה של
 17 הגוף נמשך מבחי' פני אדם שבמרכבה, וגוף הארי' נמשך
 18 מבחי' פני ארי' שבמרכבה, והיינו לפי שכדי שיוכל לקבל
 19 הגוף את נה"א, צריך שיהי' הכלי ג"כ לפ"ע, משא"כ גוף
 20 הארי' אינו יכול לקבל את נפש האדם לפי שהוא נמשך
 21 מבחי' פני ארי' שבמרכבה, וזהו ג"כ שהבהמות וחיות
 22 חלוקים זמ"ז, שהבהמה יש לה יותר כח מחי' ואעפ"כ
 23 החי' טורף ודורס את הבהמה, והיינו לפי שבחי' יש לה
 24 זריזות יותר. והנה"א שמתלבש בו זהו צורה האמיתית כו'.

מזוה מימין

1 **ולהבין** זה בתוס' ביאור י"ל עוד ענין חומר וצורה,
 2 והענין הוא דהנה יש ב' בחי' צורה דהיינו תואר
 3 וצורה, והיינו שהחומר גופא יש לו צורה למשל גלגל
 4 השמש שיש בו חומר וצורה, עצם החומר והצורה של
 5 החומר מה שהוא עגול ולא משוך דהיינו תואר החומר,
 6 והצורה האמיתית הוא נפש של הגלגל מה שהוא מניע
 7 אותו ומסבב אותו ממזרח למערב, וכן אנו רואין באותיות
 8 למשל אותי' הכתב שיש בהם חומר של האותי' דהיינו
 9 הדיו, והצורה של האותיות דהיינו מה שהא' משונה מב',
 10 שיש בזה סודות נפלאים מה שא' נעשה ככה בתמונה שלו,
 11 והשכל שנתלבש באותיות כמו ברוך שאמר והי' העולם
 12 שיש בזה השכלה איך שבמאמר א' נברא העולם, וכן

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

- 1 **לכן** אמור לבני ישראל אני הוי' והוצאתי אתכם מתחת
2 סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי
3 אתכם כו' ולקחתי אתכם לי לעם. הנה נזכר כאן ד' לשונות
4 של גאולה וכנגדן תיקנו חז"ל ד' כוסות בפסח, ובירושלמי
5 איתא לחד מ"ד שהד' לשונות של גאולה וכן הד' כוסות
6 הם כנגד הגאולה מד' מלכויות, ובוהר איתא שהד' כוסות
7 הם כנגד ד"פ אמת, ולפ"ז אפ"ל שהד' פעמים אמת שקודם
- עזרת הם כנגד הד' גאולות של מצרים, והד' פעמים שאחר
עזרת הם כנגד הד' גאולות דלעתיד.
ולהבין כ"ז צריך להקדים מ"ש יציאות השבת שתיים
שהן ארבע, כי שבת אותיות תשב, כי תשובה
נחלקת בד"כ לב' מדריגות תשובה תתאה שהוא שבתא
דמעלי שבתא ותשובה עילאה שהוא שבתא דיומא, ובדרך
פרט יש בכ"א מהב' תשובות ב' מיני תשובה.

לכן אמור לבני

בס"ד, פ' וארא, תרל"ב.

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהר"ש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

- 1 **ובאמת אם** היו האורות בבחינת בלי גבול ממש לא היה
2 אפשר להיות כלל התלבשות האורות בהכלים, שהרי זה
3 דבר מוסכם בסברה הגיונית שכל גוף שהוא בבחינת גבול
4 אי אפשר שיהיה בתוכו בבחינת התלבשות אור וחיות
5 הבלתי מוגבל, שהרי הם שני הפכים ממש. ואף שלכאורה
6 יכלנו לומר שהאור נמשך בכלים בנשיאת הפכים מצד
7 הבורא שהוא נמנע הנמנעות, אבל אין לומר כך, שהרי כל
8 מטרת סדר ההשתלשלות היא שהאור ימשך בצורה מוגבלת
9 ומצומצמת לפי ערך העולמות, ואם צריך להגיע לנשיאת
10 הפכים לא היה צריך להיות כלל צמצום.
11 והרי כיון שהכלים הן בבחינת גבול שהרי יש מציאות
12 ספירות באצילות שהן בבחינת מציאות חכמה וחסד -
13 חכמה זה לא חסד וחסד זה לא חכמה, אם כן יש כאן איזה
14 הגבלה בו, ובהכרח שזהו בבחינת הכלים על כל פנים
15 (וכמו שכתוב בתיקוני זוהר³⁰ בפתח אליהו שמכנה את
16 הכלים בשם 'גופין' - וכמה גופין תקינת להון (תיקנת להם)
17 - לספירות בו, ואתקריאו בתקונא דא (ונקראים בתיקון זה)
18 חסד דרועא ימינא (חסד זרוע ימין) גבורה זרוע שמאל בו')
19 וכן הלאה מפרט את אברי הגוף כדוגמא לכלי הספירות,
20 הרי המסקנה שהכלים הן ודאי בבחינת מהות ומציאות
21 ספירות ממש
- (עם היות שהן אלקות ממש שהרי עולם האצילות הוא עולם
של אלוקות, ולא כעולמות בי"ע שהם עולמות של נבראים
מכל מקום הרי הוא הגילוי האלוקי נראה בבחינת מציאות
והוא מה שאלקות נעשה בבחינת מציאות כו' וכמו שכתוב
בעבודת הקודש³¹ שהבורא הוא שלימות הכל, וממילא יש
בו גם את כח הגבול - והגבול הנמצא ממנו תחלה הן
הספירות שבעולם האצילות והיינו הכלים בו), מסקנת
הענין: הכלים הם בבחינת גבול ומציאות.
אם נאמר שהאור הוא בבחינת בלי גבול ממש איך אפשר
שיתלבש גילוי לא מוגבל בהכלים שהם בחינת גבול, ואמנם
כנזכר לעיל מצד נשיאת הפכים זה יתכן, אבל הרי מטרת
הבורא בסדר ההשתלשלות שגילוי יהיה בבחינת אור פנימי
בהתלבשות ממש בכלים בו'.
המשמעות של כח הגבול בכלים
על מנת להבין את הקטע הבא, יש להקדים כי בעניין הגבול
דכלים שתי שיטות כלליות³²:
שיטת האריז"ל היא שהכלים הם גבול בפועל (אלא שאינו
כמו הגבול של הנבראים כמובן), ושיטת הפרד"ס היא
שהכלים עצמם הם בלי גבול. ומה שנקראים "גבול" הכוונה
היא שהם "כח הגבול" - כלומר שיש בהם כח לפעול
הגבלה בעולמות בריאה יצירה עשיה.

יוס' ב' דחג השבועות תער"ב

32. בהבא לקמן ראה ספר הערכים חב"ד חלק ד' עמ' ס"ח ואילך.

ור"ש.

30. בהקדמות.

31. חלק א פרק ת.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים

1 קול הדיבור מעורר כוונה פנימית. מצד התענוג, החושים למעלה מהכוחות, כי מעוררים התענוג
2 שבנפש. כל גילוי פנימי מלמעלה נמשל לראיית העין, כמו הגילוי בארץ ישראל, בבית המקדש,
3 ושע"י עבודת הצדיקים. השמיעני את קולך – דתורה ותפלה, כי קולך ערב

22 ולבוי, דעל ידי התענוג שבראיה היה גילוי עצמות אור אין
23 סוף, וגם דעל ידי זה הוא הגילוי דאור פנימי בבחינת רבוי
24 האור והגילוי, ולכן הנה בהגילוי אור הנמשך על ידי עבודת
25 הצדיקים פתיב²⁰ "עיני ה' אל צדיקים", וכתב²¹ "עין ה'
26 אל יראיו", שהוא גילוי אור בתענוג פנימי הבא על ידי
27 הראיה, וכתב²² "עיניו פיונים", "עיניו יונים", דהסתכלות
28 זאת היא בחינת התענוג, להיות בחינת יחוד פנימי ועצמי
29 להוליד נשמות, נמשל זה בענין הראיה, וכן הוא בעבודת
30 הרוחנית למטטה למעלה, נמשל זה בענין הראיה בבחינת
31 "יונת", שהוא ענין לאסתכלא ביקרא דמלכא¹, שהוא
32 תענוג הנפש על אלקות בבחינה ומדרגה נעלית ביותר,
33 שהיא בחינת "אקהבה בתענוגים", הנה בבחינה ומדרגה זו
34 הרי זה מגיע למעלה הרבה יותר מבחינת ההשגה
35 וההתבוננות בענין אלקי והתעוררות אקהבה ויראה,
36 והתשוקה של מעלה כפנימול הוא בעבודת נשמות ישראל
37 בתורה ותפלה, כמו שכתב²³ "השמיעני את קולך פי קולך
38 ערב", והוא הקול ערב בתורה ותפלה, להיות פי זה מגיע
39 בעצמות אור אין סוף ברוב הוא.

4 וזהו דעל ידי הדבור באותיות התפלה בחיות, ממשיכים
5 את התענוג, וזהו מצד מעלת לבוש הדבור, דקול
6 הדבור מעורר הפונה פנימית שבמח ולב, ולכן למוד
7 התורה צריך להיות בדבור, כמו שכתב¹⁵ "ודברת בם",
8 וכתב¹⁶ "חיים הם למצאייהם", ואמר¹⁷ "למוציאיהם
9 בפה", הרי דהחוששים הנה הגם דמצד החיות הן למטה
10 במדרגה, אבל מצד הענג הנה החוששים הם במדרגה גבוהה
11 ונעלית הרבה יותר מקמו בפחות הנעלים ביותר, דבהם
12 הוא רק חיצינות התענוג, ובהחוששים מתגלה פנימית
13 התענוג, והן מעוררים פנימית התענוג שבנפש, ולכן אנו
14 מוצאים דכל גילוי למעלה שהוא גילוי פנימי ביותר, והינו
15 שהוא בבחינת קרוב ביותר, הרי זה נמשל לראית העין,
16 וכמו שכתב¹⁸ "ארץ אשר ה' אלקיך דרש אתה, תמיד עיני
17 ה' אלקיך בה", וטעם הדבר הוא להיות דהמשכה בארץ
18 ישראל היא המשכה פנימית יותר מקמו בכל הארצות, לכן
19 נאמר בה "תמיד עיני ה' אלקיך בה", וכתב¹⁹ "והיו עיני
20 ולבי שם כל הימים", דהגילוי אלקות בבית המקדש שהיה
21 גילוי בבחינת עצמות אור אין סוף, נאמר על זה "והיו עיני

שבת פרשת חיי (שרה תרצ"ט)

20 תהלים לד, טו.
21 תהלים לג, יח.
22 שיר השירים ה, יב. ד, א.
23 שם ב, יד.

15 דברים ו, ז.
16 משלי ד, כד.
17 עירובין נד, א.
18 דברים יא, יב.
19 מלכ"א ט, ג.

ח. להתבונן בכבוד המלך.

לקוטי דיבורים

6 המורים האפיקורסים שלהם ומשלחת מלאכי רעים,
7 המורים של החדרים המסוכנים.
8 הריני שונא אותם כולם, תכלית שנהא שנאתים²¹,
9 ולבי דווה עליהם. אבל בטוחני, שאני רואה את השינוי
10 המר לרע ואת הצרות שהם ימיטו וביאו על כלל ישראל,

1 לבי כבד עלי בגין חברת מפיצי השכלה, שזה שנים
2 רבות מעלילים עלילות בממשלה על "חדרי" ישראל
3 ומוריהם, רוצים הם – היה לא תהיה – לעקור מן
4 השורש את ה"חדר" וה"מלמד" היהודי, ולטמא ר"ל
5 מוחותיהם של ילדי ישראל בכפירה בה' ובתורתו על ידי

21 תהלים קלט, כב.

1 ולאחר מכן את הסוף המתוק של יובל עקבות משיחא,
2 שיביא את ביאת המשיח.
3 ברם, בתקופת היובל של עקבות משיחא צריכים
4 לעבור את מלחמת בית דוד.
5 לומד אני את המאמר²²: "אם ראית דור אחר דור
6 מחרף - צפה רגליו של משיח, ומאי טעמא אשר חרפו
7 אויביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך, ומה כתיב בתריה
8 ברוך ה' לעולם ואמן ואמן", - "אם ראית דור אחר דור
9 מחרף" - הדור הראשון המחרף הם מורי בתי הספר
10 והחדרים המסוכנים של חברת מפיצי השכלה, שיחנכו
11 את דור המחרפים ומגדפים השני שיביא את חבלי משיח
12 בעולם ובישראל. ועל כך צריכים למלחמת בית דוד,
13 לחזק את האמונה בגאולה השלימה על ידי משיח צדקנו
14 ולהקל את חבלי משיח.

15 שתי דרגות ברע של עקבות משיחא:
16 הדרגא הראשונה ב"אויביך ה'", אנשים שהם אויבי
17 ה', אלה הם האפיקורסים הקשישים, המשכילים, חברי
18 מפיצי השכלה, המורים האפיקורסים של החדרים
19 המסוכנים ותלמידיהם, אלה מנהיגי הדור השני של
20 מחרפים שהם כולם אויבי ה' וכל ענינים לחרף את ה'
21 ותורתו.
22 הדרגא השניה הם אנשים שחושבים בענין של
23 "עקבות משיחך". "אויבי ה'" אינם מאמינים בשום דבר,
24 אינם מאמינים בהש"ת ואינם מאמינים בתורת ה',
25 לועגים ממצוות ה' בכלל ומאמונה בביאת המשיח בפרט,
26 ואילו הדרגא השניה הם אנשים שבדרך כלל מאמינים
27 בה' ובתורתו, אלא שאמונתם נעדרת קדושת התורה.

ערב ר"ח תמוז, ה'תש"ב

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן]

1 כשהביא האברך אלי' משה נייר וכלי כתיבה עמד ר' בצלאל חיים מן השלחן וילך אל הכיור ויטול
2 ידיו וישפשפם וינגבם ויתקן את חגורו ואת כובעו וישב במקומו ואחר הכנה כתב כשתי שורות, מה
3 כתב לא ראיתי רק פניו היו רצינים במאד ואזל חירורא ואתא סומקא¹⁸⁴ ומסתכל בפני ר' נחמן.
4 ר' נחמן הוציא מכיס בגדו תכריך בד ויוציא גליון כתוב ויקרא מתוכו שמות אנשים וסכומי כסף
5 תרומתם שעלה יותר על אלף רובל במטבעות זהב. את המטבעות הניחן בהיאָרמאלקא ור' בצלאל חיים
6 כתב את שמות התורמים וככלות ר' נחמן את רשימתו הנה עוד ארבעה או חמשה אנשים עשו כמותו
7 קוראים את רשימת התורמים וסכומי תרומותיהם ואת המטבעות נותנים בהיאָרמאלקא ורב"ח כותב
8 וכה מלא ארבעה או חמשה גליונות.
9 וכשגמרו לקרא את הרשימות הוציא ר' נחמן מטבע זהב ויתנה אל היאָרמאלקא ורב"ח כתב את
10 שמו ואחריו עשו כמותו שאר המסובים, רובם לא פחתו משלש מטבעות והיו גם כאלו שנתנו חמש
11 או תשע מטבעות של זהב, ואחד הפליאני ביותר כי בהגיע תורו הוציא עטיפת בד ויוציא הרבה מטבעות
12 זהב וימסור על יד ר' נחמן אשר מנה אותם פעם ושתים ויאמר לרב"ח חיים זונדיל בן ביילא ב"ר יוחנן
13 זאב ע"ב מטבעות רענדליך זהב. הסתכלתי בר' חיים זונדיל המעוטף בגדים פשוטים אשר שיבה נזרקה
14 בהם נעליו מטולאים ועני כזה יתרום סכום גדול כזה.
15 וכשגמרו את אוסף התרומה הריקו מהיאָרמאלקא ושימו בשק בד וימסרו ליד אחד המסובים ר'
16 שלמה אליעזר ויעשו קלפי מי יזכה בגורל להוביל את התרומה והזוכים בגורל היו ר' חיים זונדיל
17 ואחד הזקנים ר' נחום משה.

2 במערכה הראשונה לעת עתה יקחו ב' מלמדים, אשר כל
3 מלמד ילמוד עם שני כתות, בכל כת שמונה תלמידים, ואם כן
4 יהי אצל מלמד אחד ששה עשר תלמידים (ובאמת יכולים
5 להיות עד עשרי אבל לא יותר מעשרה בכל כת). וזה סדרו:
6 בשעה העשירית בקר התחלת הלימוד. כת אחת תשב לפני
7 המלמד ללמוד בחדרו, והכת השני תחזור בחדר הכללי
8 (כמבואר בתקנות, ועד המסדר סעי' ה'). הלימוד יהי התחלת
9 גמרא בעיון עם תוס' מלוקט.
10 משעה העשירית עד שעה הראשונה כת א'. בשעה ראשונה
11 סעודה עד שעה שני ומנוחה עד חצי השלישית. משעה חצי
12 השלישית עד חצי השישית כת ב'. בחצי הששית מנחה. ואז
13 שעה לימוד קיצור שו"ע, פרשת השבוע עם פרש"י עד שעה
14 השביעית. משעה השביעית עד השמינית כתיבה.
15 ביום ועש"ק התחלת הלימוד בשעה התשיעית. משעה
16 התשיעית עד שעה השתים עשרה חזרת הגמרא דכל השבוע.
17 משעה שתים עשרה עד חצי הראשונה סעודה. אח"כ קריאת
18 הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום תחת השגחת המלמד.
19 וביום ועש"ק משעה י"ב יהי רק מלמד אחד, והב' חפשי
20 הוא לעסוק במלאכתו הפרטית בהכנה לשבת.
21 בשבת יהי הסדר כך, זמן התפלה בשעה חצי העשירית,
22 בצהרים בשעה השני יבואו תלמידי החדר, ויחזרו הגמרא של
23 השבוע עד שעה החמישית. משעה החמישית עד הששית יאמר
24 לפניהם המלמד פרקי אבות. ומלמד אחד לשני הכתות,
25 והמלמד השני ינוח לו. וכן יהי הסדר בהשגחת התפלה בכ"י,
26 אשר אחד המלמדים ישגיח על התפלה וסדרו, שבוע אחת,
27 ושבוע הב' יהי השני, וחוזר חלילה.
28 כל תלמיד המצטיין, יכתוב זאת המלמד, וכן תלמיד
29 המאחר לבוא או שאינו שומר את הזמן או על כל דבר פשע
30 בהנהגה יוכתב, ויומסר לועד.
31 פעם בחדש יובחן כל תלמיד בבחינה קלה, ובסוף הזמן,

יבחנו כל התלמידים בבחינה מדוייקת.

32 במערכה שני, התחלת הלימוד בשעה העשירית, כת
33 ראשונה כ"ד תלמידים (ואפשר עד שלשים שי), עד שעה
34 ראשונה דף גמרא בעיון עם תוס'. משעה ראשונה עד שני
35 סעודה ומנוחה עד חצי השלישית. משעה חצי השלישית עד
36 חצי הששית כת ב' כ"ד תלמידים (כנ"ל) יחיו. בחצי הששית
37 מנחה. מחצי הששית ויותר עד חצי השביעית שו"ע בדינים
38 הנוגעים בתפלה וברכה והנהגה. מחצי השביעית עד חצי
39 השמינית פרק תניא, ומאמרים בלקו"ת. עד חצי התשיעית
40 כתיבה, בסדר מסודר.
41 במערכה השלישית. התחלת הלימוד בשעה השמינית בקר
42 עד חצי העשירית, התחלת דא"ח, כת אחת ט"ו תלמידים לא
43 יותר, והשאר יחזרו. בחצי העשירית תפלה עד חצי או י"א.
44 מ"א-י"ב סעודת בקר. ובשעה י"ב התחלת הלימוד לעצמם,
45 בנגלה, עפ"י סדר הועד, ועם חבר, היינו שילמדו שנים שנים,
46 וכללות הלימודים יהיו מסודרים. וילמדו עד שעה השביעית
47 בלי הפסק. בשעה השביעית מנחה. סעודה עד השמינית.
48 בשמינית דא"ח עד חצי העשירית ג"כ במספר ט"ו תלמידים
49 (ושני כתות ילמדו במשך היום כפי העת אשר יגביל המשגיח,
50 ואלו יכולים ללמוד בבקר ובערב בזמן דא"ח, חלקם בנגלה,
51 אם בבקר אם בערב). אשר בכל אופן בעשרת שעות הלימוד
52 יהי שבעה שעות בנגלה, ושלושה בדא"ח (היינו שעה וחצי
53 בערך לשמוע מהמשפיע ושעה ומחצה לחזור מה שלמדו).
54 זמן הבקר במערכה א' וב' שיבואו להתפלל שעה
55 השמינית, וזמן התפלה הוא רבע שעה התשיעית עד חצי
56 העשירית. זמן סעודה קלה והתחלת הלימוד, כאמור.
57 ההשגחה הכללית הלא ידוע היא במה שצריכה להיות,
58 להרבות השיחה בהנהגה טובה ביראת שמים, ובקנין מדות
59 טובות, ובציווי ואזהרה על נטי"י קשעה"מ ועוד מהדברים
60 שאינם באים בכתב, וקבוע בלב התמימים יחיו מההנהגה
61 הטובה והישרה שקבלו בעת היותם תלמידים מקשיבים.
62 ההודעה בשורה הנשלחת צריכים להדביק בכותלי
63 ביהמ"ד, למען לפרסמו ברבים. והעיקר צריכים לקבל בעלי
64 כשרון מצויינים בכל מפלגה ומפלגה, ושיהי מעון טוב מתאים
65 אל המוסד לכל פרטיו.
66

פרשת ויגש

מד ה ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידברנא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה: י אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח: כ ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו: (ל) כא ותאמר אל עבדך הורדהו אלי ואשימה עיני עליו: כב ונאמר אל אדני לא יוכל הנער לעזב את אביו ועזב את אחיו ומת: כג ותאמר אל עבדך אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם לא תספון לראות פני: כד ויהי כי עלינו אל עבדך אבי ונגדלו את דברי אדני: (ישראל) כה ויאמר אבינו שבו שברו לנו מעט אכל: כו ונאמר לא נוכל לרדת אם יש אחינו הקטן אתנו וירדנו כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו: כז ויאמר עבדך אבי אלינו אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי: כח ויצא האחד מאתי ואמר אך טרף טרף ולא ראיתי ער הנזה: כט ולקחתם גם את זה מעם פני וקררו אסון והורדתם את שיבתי ברעה שאלה: ל ועתה בבאי אל עבדך אבי והנער איננו אתנו ונפשו קשורה בנפשו:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם ב עמ' 162)

ויגש אליו יהודה נגש לרבי, צדיקו של עולם (יוסף הצדיק) ואומר: בי אדוני - הצדיק הוא אדוני, אני מקשר אליו ומתבטל אליו, ולכן רשאי אני לבקש שימשך בתוכי (בי) השפעה ממנו. ואל יחר אפך בעבדך - אל נא תרעם הצדיק על כך שאני מכבדו את זמנו עם הבקשות חסרות הערך שלי. כי כמוך כפרעה - פרעה רומז על הקב"ה, "דאפתריעו ואתגליין מיניה כל גהורין". לגבי הקב"ה, עצם הטוב וטבע הטוב להיטיב, לא שך פרעמת, ואף אצל הצדיק בן.

שני לא והיה פראותו בי אין הנער ומת והורידו עבדך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאלה: ל פי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא אביאנו אליך וחסאתי לאבי כל הימים: ל ועתה ישבנא עבדך תחת הנער עבד לאדני והנער יעל

עם אחיו: + כי אידך אעלה אל אבי והנער איננו אתי פן אראה ברע אשר ימצא את אבי: **מה** * ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו: ז ויתן את קלו בכבי וישמעו מצרים וישמע בית פרעה: ח ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו: ט ויאמר יוסף אל אחיו גשונא אלי ויגשו ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אתי מצרימה: ה ועתה א אל תעצבו ואל יחר בעיניכם פרי מכרתם אתי הנה פי למתיה שלחני אלהים לפניכם: י פיה שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר: יא וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר המאמרים מוקטם ב עמ' ריב)

פי עבדך ערב את הנער (מד, לב) ערבותו של יהודה באה מצד זה שכל ישראל הם עצם אחד ממש, שלמעלה מהתחלקות (שהיא דרגה נעלית יותר מזה שכל ישראל מערבים זה בזה). לכן היתה ערבות זו אצל יהודה בן קא, שלו נתנה המלוכה, כי ספירת המלכות משרשת בכתר, שלמעלה מהתחלקות. ודבריו פעלו ענין זה גם ביוסף, ולכן לא יכל יוסף להתאפק והתודע אל אחיו.

שלישי ה ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה פי האלהים וישימני לאב לפרעה ולאדון לכל ביתו ומשל בכל ארץ מצרים: ט מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו פה אמר בנך יוסף שמני אלהים לאדון לכל מצרים רדה אלי אל תעמד: י וישבת בארץ גשן והיית קרוב אלי אתה ובניך ובני בניך וצאנך ובקרך וכל אשר לך: יא וכלכלתי אתך שם בי עוד חמש שנים רעב פן תורש אתה וביתך וכל אשר לך: יב והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין פיפי המדבר אליכם: יג והגדתם לאבי את כל פלפולותי ואת כל אשר ראיתם ומתרתם והורדתם את אבי הנזה: יד ויפל על צוארי בנימון אחיו ויבך ובנימון בכה על צואריו:

אָבִיו יִצְחָק: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים | לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרָאֵת
הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב | יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּנִּי: וַיֹּאמֶר
אֲנֹכִי הֵאֵל אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֶל-תִּירָא מִרְדֵּה מִצְרַיִמָּה
כִּי-לָגֹי גָדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם: - אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ
מִצְרַיִמָּה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַם-עִלָּה וַיֹּסֶף יִשִׁית יָדוֹ
עַל-עֵינָיו: ה וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשְׂאוּ בְנֵי-
יִשְׂרָאֵל אֶת-יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת-טַפָּם וְאֶת-נְשֵׂיהֶם
בַּעֲגֻלֹת אֲשֶׁר-שָׁלַח פְּרָעָה לְשֵׂאת אֹתוֹ: וַיִּקְחוּ
אֶת-מִקְנֵיהֶם וְאֶת-רֹכֹשֵׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וְכָל-זֶרְעוֹ אִתּוֹ: וּבָנָיו וּבְנֵי
בָנָיו אִתּוֹ בְּנֹתָיו וּבְנֹת בָּנָיו וְכָל-זֶרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ
מִצְרַיִמָּה: ח

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 2 עמ' 235)

אל תירא מרדה מצרימה (מ, א) לפי שהיה מצר על שנתקק
לצאת לחופצה לארץ (רש"י) יש לשאל, לפי זה היה לו לומר "אל
תצטער" וכדומה, ולא "אל תירא". ויש לומר, דהנה קשהודי
מכיר ומרגיש שהגלות אינה מקומו האמתי, והוא מצטער על
המצאו בה ומשתוקק לשוב למקומו - הרי תשוקה זו עצמה
מרוקמת אותו מעל לגלות ומעניקה לו את הכוחות הדרושים
להתמודד עם הגלות ועם קשייה ללא מורא ופחד. זהו הרמז
בלשון רש"י: ויקא משום שאתה מצר על הגלות אין לך סבה
לפחד ממנה.

חמישי ה ואלה שמות בני-ישראל הפאים מצרימה
יעקב ובניו בכר יעקב ראובן: ט ובני ראובן הנוד
ופלוא וחצרן וכרמי: י ובני שמעון ימואל וימין
ואהר ויכין וזכר וישאול בן-הפנענית:
יא ובני לוי גרשון קהת ומררי: יב ובני יהודה ער
ואונן ושלה ופרץ וזרח וימת ער ואונן בארץ כנען
ויהיו בני-פרץ חצרן וחמול: יג ובני יששכר תולע
ופנה ויוב ושמרון: יד ובני זבולון סרד ואלון ויחלאל:
טו אלה א בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם
ואת דינה בתו פלנפש בנו ובנותיו שלשים
ושלש: טז ובני גד צפיון וחגי שוני ואצבן ערי
וארודי ואראלי: יז ובני אשר ימנה וישנה וישני
ובריעה ושרח אחתם ובני בריעה חבר ומלפיהל:
יח אלה בני זלפה אשר נתן לכן ללאה בתו ותלד
את-אלה ליעקב שש עשרה נפש: טט בני רחל

טו ויגשק לכל-אחיו ויבך עליהם ואחרי כן דברו
אחיו אתו: טז והקל נשמע בית פרעה לאמר באו
אחי יוסף ויטיב בעיני פרעה ובעיני עבדיו: יז ויאמר
פרעה אליוסף אמר אל-אחיד זאת עשו טענו
את-בעירכם ולכו-באו ארצה כנען: יח וקחו את-
אביכם ואת-בתיכם ובאו אלי ואתנה לכם את-
טוב ארץ מצרים ואכלו את-חלב הארץ: טט ואתה
צויתך זאת עשו קחו-לכם מארץ מצרים עגלות
לטפכם ולנשיכם ונשאתם את-אביכם ובאתם:
כ ועינכם אל-תחם על-פליכם כי-טוב כל-ארץ
מצרים לכם הוא: כא ויעשו-כן בני ישראל ויתן
להם יוסף עגלות על-פי פרעה ויתן להם צדה
לדרך: כב לכלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבגמין
נתן שלש מאות פסף וחמש חלפת שמלת:
כג ולאביו שלח בזאת עשרה חמרים נשאים מטוב
מצרים ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו
לדרך: כד וישלח את-אחיו וילכו ויאמר אליהם
אל-תרגזו בדרך: כה ויעלו ממצרים ויבאו ארץ
כנען אל-יעקב אביהם: כו ויגדו לו לאמר עוד יוסף
חי וכי-הוא משל בכל-ארץ מצרים ויפג לבו פי
לא-האמין להם: כז וידברו אליו את כל-דברי יוסף
אשר דבר אללהם וירא את-העגלות אשר-שלח
יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 14)

ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה פי האלקים (מה, ח) בספר
התנאי מבאר, שכאשר אדם גורם נזק לזולתו - אין לו לנזק
לקעס על המזיק, שכן אף שהמזיק נענש על רע בחירתו, הנה
על הנזק כבר נגזר בשמים, והרבה שלוחים למקום. ויש לשאל,
אם פן מדוע אמרו רז"ל (בבא קמא עב, ב) לגבי השפעת הטוב
"חמרא למריה טיבותא לשקניה", והטעם - פיון שהשליח הוא
פעל בחירה. ויש לומר, שבהשפעת הטוב השליח מוסיף
לפעמים בהשפעה שמלמעלה (כמו שמועילה תפלת צדיק או
ברכתו). וראה תוד"ה חמרא: המשקה נתן בעין גפה למי שהוא
רוצה. . . טוב עין בברך.

רביעי טז ויאמר ישראל רב עוד-יוסף בני חי אלה
ואראנו בטרם אמות: מז א ויסע ישראל וכל-
אשר-לו ויבא בארה שבע ויזבח זבחים לאלהי

אֶשֶׁת יַעֲקֹב יוֹסֵף וּבְנֵימָן: וַיּוֹלֵד לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ
 מִצְרַיִם אִשָּׁר יִלְדֶה-לוֹ אֶסְנֹת בַּת-פּוּטִי פָרַע כַּהֵן אֵן
 אֶת-מִנְשֵׁה וְאֶת-אֶפְרַיִם: וּבְנֵי בְנֵימָן בָּלַע וּבְכָר
 וְאִשָּׁל גַּרַא וּנְעֻמָּן אֲחִי וְרֵאשׁ מִפִּים וַחֲפִים וְאָרְדִּי:
 אֵלֶּה בְנֵי רַחֵל אִשֶּׁר יָלַד לְיַעֲקֹב כֹּל-גִּפְשׁ אַרְבַּעַה
 עָשָׂר: וּבְנֵי-רָדֵן חָשִׁים: וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחֲזָאֵל וְגוּנִי
 וְיִצְרַח וְשֵׁלֶם: אֵלֶּה בְנֵי בְלָהָה אֲשֶׁר-נָתַן לְבִן
 לְרַחֵל בְּתוֹ וַתֵּלֶד אֶת-אֵלֶּה לְיַעֲקֹב כֹּל-גִּפְשׁ שִׁבְעָה:
 כֹּל-הַגִּפְשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיִמָּה יָצְאֵי יָרְכוּ
 מִלְכָד נְשֵׂי בְנֵי-יַעֲקֹב כֹּל-גִּפְשׁ שֵׁשִׁים וָשֵׁשׁ: וּבְנֵי
 יוֹסֵף אֲשֶׁר-יִלְדֶה-לוֹ בְּמִצְרַיִם גִּפְשׁ שְׁנָיִם כֹּל-הַגִּפְשׁ
 לְבֵית-יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִמָּה שִׁבְעִים: ם

~ נקודות משיחות קודש ~ (2 קוטי שיחות כ עמ' 223)

כל גפש . . . שלשים ושלש (מו, טו) ובפרטן אי אמה מוצא
 אלא שלשים ושנים, אלא זו יוכבד (רש"י) הינו שהיא השלימה
 את המנין של שבעים גפש. ויש לבאר, דהנה המטרה של גלות
 מצרים הייתה גלוי האמונה הפשוטה שיש בכל יהודי - ויאמן
 העם. ואשה בכלל רומזת לספירת המלכות, שנקראת "ואמונה
 כל זאת", כי היא מחזירה בנשמות ישראל את האמונה שכל
 העולמות חיים וקיימים ממלכותו ותבונה - "מלכותך מלכות כל
 עולמים". ואף ביוכבד בן: בנה, משה, פעל וגלה את האמונה
 אצל בני ישראל, והיא עצמה, בתור מילדת, עוררה בהם אמונה
 ובטחון בה, לא להתפעל מפרעה ומגזרותיו.

ששי ה ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות
 לפניו גשנה ויבאו ארצה גשן: ויאסר יוסף
 מרפכתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא
 אליו ויפל על צואריו ויבך על צואריו עוד:
 ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי
 ראתי את פניך כי עורך חיי: ויאמר יוסף
 אל אחיו ואל בית אביו אעלה ואנידה לפרעה
 ואמרה אליו אחי ובית אביו אשר בארץ פנען באו
 אלי: והאנשים רעי צאן פראנשי מקנה היו
 וצאנם ובקדם וכל אשר להם הביאו: והיה
 פייקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם:
 ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו
 ועד עתה גם אנתנו גם אבותינו בעבור תשבו
 בארץ גשן פיתעבת מצרים פלרעה צאן:

מז ׀ ויבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר אבי ואחי
 וצאנם ובקדם וכל אשר להם באו מארץ פנען
 והנם בארץ גשן: ומקצה אחיו לקח משה
 אנשים ויצגם לפני פרעה: ויאמר פרעה אל-
 אחיו מה מעשיכם ויאמרו אל פרעה רעה צאן
 עבדיך גם אנתנו גם אבותינו: ויאמרו אל פרעה
 לגור בארץ פראנשי פראנשי מרעה לצאן אשר
 לעבדיך פייכבד הרעב בארץ פנען ועתה ישבו-
 נא עבדיך בארץ גשן: ויאמר פרעה אל יוסף
 לאמר אביך ואחיד באו אליך: ארץ מצרים
 לפניך הוא במוטב הארץ הושב את אביך ואת-
 אחיד ישבו בארץ גשן ואם ידעת וישבם אנשי-
 חיל ושמחתם שרי מקנה על אשר לי: ויבא יוסף
 את יעקב אביו ויעמדהו לפני פרעה ויברך יעקב
 את פרעה: ויאמר פרעה אל יעקב פמה ימי שני
 חייך: ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי
 שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי
 ולא השיגו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם:
 ויברך יעקב את פרעה ויצא מלפני פרעה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2 קוטי שיחות ג עמ' 828)

ואת יהודה שלח לפניו (כו, מו) לממן לו בית תלמוד (רש"י)
 מסתבר שכבר הייתה ישיבה במצרים בהנהגת יוסף, ואף על
 פי כן הקים יעקב ישיבה נוספת. וטעמו ונמוקו עמו: יוסף היה
 טרוד בנהול עניני המדינה, כך שלא היה יכול להקדיש לישיבה
 את כל זמנו. ויעקב רצה שתהיה ישיבה שבראשה עומד יהודה,
 שלא היה טרוד בעסוקים אחרים, נעלים ככל שהיו, והוא יכול
 להתמסר אך ורק לתלמוד התורה.

שביעי ׀ וישב יוסף את אביו ואת אחיו ויתן להם
 אחזה בארץ מצרים במוטב הארץ בארץ רעמסס
 פאשר צוה פרעה: ויכלכל יוסף את אביו
 ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי המון:
 ולחם אין בכל הארץ פייכבד הרעב מאד ותלה
 ארץ מצרים וארץ פנען מפני הרעב: וילקט
 יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ
 פנען בשבך אשר להם שבדים ויבא יוסף את-
 הכסף ביתה פרעה: ויתם הכסף מארץ מצרים

לֹא הִיְתָה לְפָרְעָה: ^ט וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאֱחָזוּ כֹהֵל וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 423)

ויכלפל יוסף את אביו ואת אחיו . . . להם לפי הטף (מו, יב)
נאמר בזהר, שיש ללמד מהנהגתו של יוסף לגמל לחיבים
טובות, לשלם טובה תחת רעה. ויש לבאר, דהנה אחי יוסף
התפגנו להרע לו, אבל בפעל יצאה ממעשיהם תועלת - "פליטה
גדולה". לכן שלם להם טובה, בגלל התוצאה החיובית של
מעשיהם. והוא הדין לכל מזיק ונזק: אמנם המזיק התפגן להרע,
אבל אין ספק שמעשה ההזק גרם לנזק טובה, שהרי המזיק אינו
אלא שליח ה', וכל מה העביר רחמנא לטב עבדי.

חצי קדיש

ויתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די כרא כרעותה
וימליד מלכותה, ויצמח פורקניה ויקרב משיחה. אמן
בתייבון וביומיבון ובחיי רכל בית ישראל, בעגלא ובזמן
קריב ואמרו אמן: אמן והא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמא. ויתברך:
יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמא. ויתברך,
וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה,
ויתהלל, שמה רקדשא ברוך הוא. אמן לעלא מן כל
ברכתא ושירתא, השבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא,
ואמרו אמן: אמן

מפטיר בה ויאמרו החיתנו נמצא-חן בעיני אדני והיינו
עבדים לפרעה: ^{טו} וישם אתה יוסף לחק עדהיום
הזה על-אדמת מצרים לפרעה לחמש רק אדמת
הכהנים לבדם לא היתה לפרעה: ^{טז} וישב ישראל
בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו כה ויפרו וירבו
מאד:

ק"ו פסוקים יהללא"ל סימן

ומארץ פנען ויבאו כל-מצרים אלי-יוסף לאמור
הכה-לנו לחם ולמה נמות נגדך כי אפס כסף:
^{טא} ויאמר יוסף הבו מקניכם ואתנה לכם במקניכם
אם-אפס כסף: ^{טב} ויביאו את-מקניהם אלי-יוסף
ויתן להם יוסף לחם בפוסים ובמקנה הצאן
ובמקנה הבקר ובחמרים וינהלם בלחם בכל-
מקניהם בשנה ההוא: ^{טג} ותתם השנה ההוא ויבאו
אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נבחד מאדני
כי אם-תם הכסף ומקנה הבהמה אל-אדני לא
נשאר לפני אדני בלתי אס-גוייתנו ואדמתנו:
^{טד} למה נמות לעיניך גם-אנחנו גם-אדמתנו קנה-
אתנו ואת-אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו
עבדים לפרעה ותזרע ונחיה ולא נמות והאדמה
לא תשם: ^{טו} ויקן יוסף את-כל-אדמת מצרים
לפרעה כי-מכרו מצרים איש שדהו כי-חזק עליהם
הרעב ותחי הארץ לפרעה: ^{טז} ואת-העם העביר
אתו לערים מקצה גבול-מצרים ועד-קצהו: ^{טז} רק
אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת
פרעה ואכלו את-חקם אשר נתן להם פרעה
על-פן לא מכרו את-אדמתם: ^{טז} ויאמר יוסף
אלי-העם הן קניתי אתכם היום ואת-אדמתכם
לפרעה הא-לכם זרע וזרעתם את-האדמה:
^{טז} והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע
הידת יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר
בבתיכם ולאכל לטפכם: ^{טז} ויאמרו החיתנו
נמצא-חן בעיני אדני והיינו עבדים לפרעה:
^{טז} וישם אתה יוסף לחק עדהיום הזה על-אדמת
מצרים לפרעה לחמש רק אדמת הכהנים לבדם

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עַיִן־חַיִּים הִיא לַמְחֻזְקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיחַ מְאֹד. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נֶגַעַם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בַּיְמִינָהּ, בְּשִׂמְאֹלָהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד. יֵי חֶפְצָן לְמַעַן צְדָקוֹ, וַיְגַדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדְרִי:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנְבִיאֵי הָאֵמַת וְצְדָק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת ויגש לקריאה בציבור ולשמו"ת ביחוקאל פרק לו

לו טו וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: טו וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לְךָ עֵץ אֶחָד וּכְתַב עָלָיו לַיהוָה וּלְבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָיו וּלְקַח עֵץ אֶחָד וּכְתוּב עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָיו: ז וְקָרַב אֲתָם אֶחָד אֶל־אֶחָד לֵךְ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לְאֶחָדִים בְּיָדְךָ: יח וּכְאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמֶּךָ לֵאמֹר הֲלוֹא־תִגִּיד לָנוּ מַה־אֵלֶּה לֵךְ: יט דַּבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד־אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ וְנִתְתִּי אֹתָם עָלָיו אֶת־עֵץ יְהוּדָה וְעֵשִׂיתֶם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדֶיךָ: כ וְהָיוּ הָעֲצִים אֲשֶׁר־תִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם בְּיָדְךָ לְעֵינֵיהֶם: כא וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין אֹתָם אֶל־אֲדָמְתָם: כב וְעֵשִׂיתִי

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים
ע"פ שי למורא

עץ אֶחָד, חתיכת עץ. "ליהודה ולבני ישראל חברו", את המלים האלה תכתב על העץ. והוא רמז על שבט יהודה ושבט בנימין שהתחברו למלכות אחת. "ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חברו", והוא רמז על שבט אפרים ושאר השעוה שבטים שהתחברו למלכות אחת. וקרב אתם, תקרב את העצים זה אל זה. והיו לאחדים בידך, כשהיו העצים בידך אני אהפך אותם שיהיו עץ אחד, בדרך גס. עץ יוסף אשר ביד אפרים, שבט מלכות יוסף אשר הוא ביד אפרים. ונתתי אותם עליו, ואתן את השבטים אשר אתו. את עץ יהודה, שיתחברו עם שבט יהודה. ועשיתם לעץ אֶחָד, ואני אהפכם למלכות אחת.

קמא

וְעַבְדֵי דְדוּד, מְלֻךְ הַמְּשִׁיחַ, שָׂבֵא מִזְרַע דְדוּד. אֲשֶׁר נִתְּנִי לְעַבְדֵי לְיַעֲקֹב, שְׁלֵעֲקֹב הַבְּמִיתָּה הַקַּב"ה הַמְּרַכֵּה כְּלֵי מִצְרַיִם "וַיִּכְרַצְתָּ יָמָּה וְקִדְמָה וְצִפְנָה וְנִנְבְּחָה" (בראשית כח.ד).

בְּרִית שְׁלוֹם, שְׁיִשְׁבוּ בְּאַרְצָם בְּשְׁלוֹם. וְנִתְּנִים, וְאֶקְבַּע אֹתָם בְּמִקְוָמָם, וְלֹא יִזְוּוּ מִשָּׁם. בְּהִיּוֹת מְקַדְשֵׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם, כְּשִׁיתְּמִיד לְהִיּוֹת מְקַדְשֵׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם, אִי יִדְעוּ הַגּוֹיִם שְׂאֵנִי ה' הַקְּדֻשָּׁתִי אֵת יִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת עִמּוֹ.

לְכֻלָּם לְמַלְךְ וְלֹא יִהְיוּ עוֹד לְשֹׁנֵי גוֹיִם וְלֹא יִחַצּוּ עוֹד לְשִׁתֵּי מַמְלְכוֹת עוֹד: כִּי וְלֹא יִטְמְאוּ עוֹד בְּגִלּוּלֵיהֶם וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם וּבְכָל פְּשָׁעֵיהֶם וְהוֹשַׁעְתִּי אֹתָם מִכָּל מוֹשְׁבֵיתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ בָהֶם וּמִהֲרַתִּי אוֹתָם וְהִיוּ לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים: כִּי וְעַבְדֵי דְדוּד מְלֻךְ עֲלֵיהֶם וְרוּעָה אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם וּבְמִשְׁפָּטֵי יִלְכוּ וְחֻקוֹתַי יִשְׁמְרוּ וְעֲשׂוּ אוֹתָם: כִּי וְיִשְׁבוּ עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִתְּנִי לְעַבְדֵי לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר יִשְׁבוּ-בָהּ אֲבוֹתֵיכֶם וְיִשְׁבוּ עָלֶיהָ הֵמָּה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד-עוֹלָם וְדוּד עַבְדֵי נִשְׂאֵי לָהֶם לְעוֹלָם:

כִּי וְכִרְתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יִהְיֶה אוֹתָם וְנִתְּנִים וְהִרְבִּיתִי אוֹתָם וְנִתְּנִי אֶת-מְקַדְשֵׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: כִּי וְהָיָה מִשְׁפְּנֵי עֲלֵיהֶם וְהִיְתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם: כִּי וְיִדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדֵּשׁ אֶת-יִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹת מְקַדְשֵׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מְלֻךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְּדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצַדִּיק: נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מְדַבְּרֶיךָ אַחֲזוּר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מְלֻךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלְעֹלֹבֵת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שְׁמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְתֵּיהוּ הַנְּבִיא עַבְדְּךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לְבָנּוּ, עַל כְּסֹא לֹא יֵשֵׁב זֶר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קְדֻשָּׁךְ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעַד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְגִן דָּוִד: עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתַּת לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקְדֻשָּׁה וְלְמִגְוָחָה, לְכָבוֹד וְלִתְּפָאֶרֶת. עַל הַכָּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְּבַרְךָ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תְּמִיד לְעוֹלָם וָעַד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

זמן תחילת קידוש לבנה באה"ק:
תחילת ליל חמישי, ז' טבת

לוח זמנים לשבוע פרשת ויגש בערים שונות בעולם

קמב

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								אדמוה"ז		מג"א				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
17:23	16:26	17:12	17:10	16:46	16:44	9:56	9:53	9:04	9:01	8:32	8:29	6:33	6:29	באר שבע (ח)
17:19	16:11	17:08	17:06	16:42	16:39	9:56	9:53	9:05	9:02	8:33	8:30	6:35	6:32	חיפה (ח)
17:20	16:05	17:11	17:09	16:45	16:43	9:54	9:51	9:02	8:59	8:31	8:28	6:30	6:27	ירושלים (ח)
17:21	16:23	17:10	17:07	16:44	16:41	9:57	9:54	9:06	9:02	8:33	8:30	6:36	6:32	תל אביב (ח)
16:57	15:49	16:42	16:39	16:08	16:05	10:27	10:24	9:44	9:40	9:12	9:09	7:38	7:35	אוסטריה, וינה (ח)
21:30	20:28	21:16	21:12	20:46	20:43	10:48	10:45	9:33	9:30	9:01	8:58	5:51	5:49	אוסטרליה, מלבורן (ק)
16:53	15:57	16:49	16:46	16:16	16:13	10:28	10:24	9:44	9:40	9:11	9:08	7:35	7:32	אוקראינה, אודסה (ח)
16:20	15:24	16:16	16:14	15:43	15:40	10:01	9:58	9:18	9:15	8:46	8:43	7:12	7:09	אוקראינה, דונייצק (ח)
16:29	15:33	16:25	16:23	15:51	15:49	10:13	10:10	9:30	9:27	8:58	8:55	7:26	7:22	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)
16:47	15:49	16:43	16:41	16:08	16:05	10:41	10:38	10:00	9:57	9:28	9:25	8:00	7:57	אוקראינה, ז'יטומיר (ח)
16:40	15:42	16:36	16:34	16:00	15:58	10:34	10:31	9:53	9:49	9:21	9:18	7:53	7:49	אוקראינה, קייב (ח)
17:33	16:28	17:19	17:16	16:47	16:44	10:52	10:49	10:08	10:04	9:36	9:32	7:57	7:54	איטליה, מילאנו (ח)
18:51	18:06	18:47	18:44	18:25	18:22	10:07	10:04	9:05	9:02	8:35	8:32	6:01	5:58	אקוודור, קיטו (ח)
20:51	19:51	20:37	20:34	20:09	20:06	10:25	10:22	9:12	9:09	8:39	8:37	5:35	5:33	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
22:01	21:06	21:57	21:53	21:25	21:21	11:09	11:06	9:51	9:49	9:21	9:18	6:03	6:00	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
17:23	16:31	17:19	17:16	16:50	16:47	10:29	10:26	9:41	9:38	9:09	9:05	7:21	7:17	ארה"ב, בולטימור (ח)
17:18	16:18	17:06	17:03	16:37	16:34	10:20	10:16	9:32	9:29	9:00	8:57	7:13	7:10	ארה"ב, ברוקלין (ח)
17:18	16:17	17:05	17:02	16:36	16:33	10:20	10:17	9:33	9:29	9:00	8:57	7:14	7:11	ארה"ב, גריס סיטי (ח)
17:51	16:49	17:38	17:35	17:08	17:05	10:58	10:54	10:11	10:08	9:39	9:36	7:54	7:51	ארה"ב, דטרויט (ח)
18:06	17:12	17:56	17:53	17:30	17:28	10:36	10:32	9:43	9:40	9:11	9:08	7:10	7:07	ארה"ב, הווסטן (ח)
17:29	16:34	17:19	17:16	16:52	16:50	10:10	10:07	9:19	9:16	8:48	8:45	6:51	6:48	ארה"ב, לוס אנג'לס (ח)
18:13	17:20	18:03	18:00	17:38	17:35	10:32	10:29	9:38	9:35	9:06	9:03	7:01	6:58	ארה"ב, מיאמי (ח)
17:12	16:10	16:58	16:56	16:28	16:26	10:16	10:13	9:29	9:26	8:57	8:54	7:12	7:09	ארה"ב, ניו הייבן (ח)
17:10	16:10	16:58	16:56	16:29	16:26	10:15	10:12	9:28	9:25	8:57	8:54	7:10	7:07	ארה"ב, שיקאגו (ח)
19:43	18:56	19:39	19:36	19:15	19:12	10:16	10:13	9:08	9:05	8:39	8:36	5:48	5:45	בוליביה, לה-פס (ח)
17:36	16:21	17:17	17:14	16:40	16:37	11:20	11:17	10:39	10:36	10:07	10:04	8:42	8:38	בלגיה, אנטוורפן (ח)
17:37	16:25	17:20	17:17	16:43	16:41	11:19	11:16	10:38	10:35	10:07	10:03	8:39	8:35	בלגיה, בריסל (ח)
19:31	18:40	19:23	19:20	18:58	18:55	9:46	9:43	8:37	8:34	8:06	8:03	5:12	5:10	ברזיל, ס. פאולו (ק)
19:16	18:25	19:08	19:05	18:43	18:40	9:33	9:30	8:24	8:21	7:53	7:50	5:00	4:57	ברזיל, ריו דה ז'נרו (ק)
16:53	15:40	16:35	16:33	15:58	15:56	10:38	10:35	9:57	9:54	9:26	9:23	8:00	7:56	בריטניה, לונדון (ח)
16:55	15:37	16:35	16:33	15:56	15:54	10:50	10:47	10:11	10:08	9:40	9:37	8:19	8:16	בריטניה, מנצ'סטר (ח)
16:40	15:40	16:36	16:34	15:58	15:56	10:46	10:43	10:07	10:03	9:35	9:31	8:12	8:08	גרמניה, ברלין (ח)
17:10	16:12	17:06	17:04	16:31	16:28	11:00	10:57	10:19	10:15	9:48	9:44	8:17	8:14	גרמניה, פרנקפורט (ח)
19:37	18:49	19:33	19:30	19:08	19:04	9:45	9:42	8:34	8:31	8:04	8:01	5:05	5:03	דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)
18:37	17:51	18:33	18:30	18:09	18:06	10:45	10:42	9:49	9:46	9:17	9:14	7:05	7:02	הודו, בומביי (ח)
18:35	17:49	18:31	18:28	18:08	18:05	10:40	10:37	9:44	9:41	9:12	9:09	6:59	6:56	הודו, פונה (ח)
16:36	15:40	16:32	16:30	15:59	15:56	10:16	10:12	9:32	9:29	9:00	8:57	7:26	7:22	הונגריה, בודפשט (ח)
17:16	16:24	17:12	17:09	16:42	16:40	10:28	10:25	9:41	9:38	9:09	9:06	7:23	7:20	טורקיה, איסטנבול (ח)
17:45	16:54	17:41	17:38	17:13	17:10	10:46	10:43	9:57	9:54	9:25	9:22	7:35	7:31	יוון, אתונה (ח)
16:58	16:02	16:54	16:51	16:21	16:18	10:36	10:33	9:53	9:49	9:20	9:17	7:46	7:42	מולדובה, קישינב (ח)

לוח זמנים לשבוע פרשת ויגש בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
 (ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
18:40	17:54	18:36	18:33	18:12	18:09	10:42	10:39	9:45	9:42	9:15	9:12	6:59	6:55	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
21:50	20:55	21:46	21:43	21:13	21:09	10:52	10:49	9:33	9:31	9:01	8:58	5:43	5:41	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ק)
17:49	17:02	17:45	17:43	17:20	17:18	10:15	10:12	9:21	9:18	8:51	8:48	6:44	6:41	נפאל, קטמנדו (ח)
19:34	18:49	19:30	19:27	19:07	19:04	11:00	10:58	9:59	9:56	9:27	9:24	6:59	6:56	סינגפור, סינגפור (ח)
16:12	15:12	16:08	16:06	15:30	15:28	10:15	10:11	9:35	9:31	9:03	9:00	7:39	7:35	פולין, ורשא (ח)
19:01	18:16	18:57	18:54	18:34	18:31	9:57	9:54	8:51	8:48	8:19	8:16	5:40	5:37	פרו, לימה (ח)
17:50	16:45	17:36	17:33	17:04	17:01	11:10	11:07	10:25	10:22	9:54	9:50	8:15	8:11	צרפת, ליאון (ח)
17:51	16:43	17:36	17:33	17:01	16:59	11:24	11:21	10:41	10:38	10:10	10:07	8:38	8:34	צרפת, פריז (ח)
18:26	17:41	18:22	18:19	18:00	17:57	9:52	9:49	8:51	8:48	8:21	8:18	5:51	5:48	קולומביה, בוגוטה (ח)
17:33	16:30	17:19	17:17	16:48	16:46	10:44	10:41	9:58	9:55	9:27	9:23	7:44	7:41	קנדה, טורונטו (ח)
17:04	15:59	16:50	16:47	16:18	16:15	10:23	10:20	9:39	9:35	9:07	9:04	7:28	7:25	קנדה, מונטריאול (ח)
17:11	16:21	17:07	17:04	16:39	16:37	10:04	10:01	9:14	9:11	8:41	8:38	6:49	6:45	קפריסין, לרנקה (ח)
18:20	17:16	18:16	18:14	17:35	17:33	12:40	12:36	12:02	11:59	11:31	11:28	10:14	10:10	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
18:06	16:46	17:47	17:45	17:05	17:03	12:14	12:11	11:38	11:34	11:07	11:04	9:51	9:48	רוסיה, מוסקבה (ח)
18:14	17:18	18:10	18:08	17:37	17:34	11:53	11:50	11:09	11:06	10:37	10:34	9:03	8:59	רוסיה, רוסטוב נא-דון (ח)
17:31	16:25	17:17	17:14	16:44	16:41	10:57	10:54	10:13	10:10	9:42	9:39	8:05	8:02	שווייץ, ציריך (ח)
18:26	17:40	18:22	18:19	17:59	17:56	10:21	10:18	9:23	9:20	8:51	8:48	6:34	6:31	תאילנד, בנגקוק (ח)

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

יש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפרך פלאיב ואורב ולסטים וחיית רעות בדרך ומפלפורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il פקס: 08-8502772 www.chazak.co.il

Dvar Malchus

Issue # 00352

16/12/2012

2 3 0 4 - 3 3 7 7

P.P.

שולם

1949

תל אביב